

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRETİM SÜRECİNDE
MECAZLAR

ENES YILDIRIM

2501040352

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yıldız KOCASAVAŞ

İSTANBUL-2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE Bilim Dalında 2501040352 numaralı ENES YILDIRIM'IN hazırladığı “**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİM SÜRECİNDE MECAZLAR**” konulu **YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI** Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca **25/10/2010 PAZARTESİ** günü saat..**11.30**'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ...**Kabulu**.....”ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.TÜLİN POLAT	Kabulu	
PROF.DR.SELAHATTİN DİLİDÜZGÜN	Kabulu	
DOÇ.DR.YILDIZ KOCASAVAŞ	Kabulu	
YRD.DOÇ.DR.İBRAHİM AKIŞ	Kabulu	
YRD.DOÇ.DR.NURCAN GÜDER	Kabulu	

**YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ÖĞRETİM SÜRECİNDE MECAZLAR**

Enes YILDIRIM

ÖZ

Yabancı dil öğrenimi, her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bunda elbette dünyadaki hızlı gelişim ve değişim çok etkili olmuştur. Kùltürler arası iletişim ve etkileşimde yabancı dil öğrenimi ayrı bir önem taşımaktadır. Buna bağılı olarak Türkçenin yabancılara öğretilmesi de son yıllarda ciddi bir şekilde ele alınmaktadır. Yabancı dil öğrenenler, öğrenme süreci içinde bazı zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bunlardan biri de mecazlardır. Bu tez çalışmasında, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER)'nde Yabancılara Türkçe öğretilirken kullanılan YENİ HİTİT 1-2-3 kitaplarında yer alan metinlerdeki mecazların kullanılma sıklığı ve ünite seviyelerine uygunluğu incelenmiştir.

**TROPES USED IN THE PROCESS OF TEACHING TURKISH AS A
FOREIGN LANGUAGE**

Enes YILDIRIM

ABSTRACT

It's getting more and more important to learn English nowadays. It's because the world is changing and growing rapidly, and learning a foreign language has great importance in intercultural interaction and communication. Therefore, teaching Turkish to foreign people has been considered seriously vital in the recent years. But, people learning Turkish have some difficulties in this process. One of these difficulties is that the tropes in the Turkish language. In this thesis, the tropes have been examined, which were mentioned in the books titled "New Hitit 1-2-3" used in Ankara University; Research and Implementation Center for the Turkish Language and the Foreign Languages, on the basis of their frequency and relevance to the unit levels.

ÖN SÖZ

Çağımızda dünyanın, geçmişe göre çok daha hızlı bir biçimde değiştiğini ve bu değişim içerisinde iletişim imkânlarının her geçen gün geliştiğini gözlemlemekteyiz. Bu değişim ve gelişim, yaşadığımız gezegeni daha da küçültmektedir. Ülkeler, halklar, kültürler eski dönemlerde ne kadar az temas imkânı buluyorsa bugün bir o kadar birbirleriyle iç içeler. Ortak değerlerin çoğaldığı, farklılıkların eskisi kadar iletişim sorunu yaratmadığı bu çağda toplumlar kendini daha iyi ifade edecek yollar aramaya devam etmektedir. İletişimin kusursuzluğu, ilişkilerin de sağlığı için vazgeçilmezdir.

Yeryüzündeki bütün diller, ait olduğu insanların duygu, düşünce ve tecrübelerinden izler taşır. Her toplumun kendine has bir anlam dünyası bulunduğundan yabancı toplumlara ait dilleri öğrenirken, tartışmasız bu anlam dünyasına da hâkim olmak gerekir. Anlam dünyasına hâkim olmak da o toplumun kültürünü tanımak ve yabancı olmaktan çıkarmak demektir.

Söz konusu olan bu farklılık ve yabancılık dillerde kendini büyük oranda mecazlarla göstermektedir. Mecazlar, toplumların anlam kimlikleridir. “Bugün hava çok soğuk.” cümlesi belki de bütün dillerde tam bir karşılık bulurken, “Soğuk insanlardan hoşlanmam.” cümlesinin doğrudan karşılığı pek çok dilde bulunmayabilir. Bunun temelinde, toplumların kavramlara farklı anlamlar yüklemesi yatmaktadır.

Mecazlar diller için büyük önem taşımaktadır. Kelimelerin, sınırları kesin olan anlamları yoktur ve farklı kullanımlarda farklı çağrışımları bulunabilmektedir. Türkçeyi yabancılara öğretirken bu durum mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Önemli görülen bu konuyla ilgili ayrıntılı bir inceleme yapılmadığı fark edilerek bu çalışma hazırlanmıştır.

Bu çalışmada bana yol gösteren, hoşgörü ve ilgisiyle bana destek olan değerli hocam **Doç Dr. Yıldız Kocasavaş’a** sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans ders döneminde bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocalarım **Prof. Dr. Tülin Polat, Prof. Dr. Nilüfer Tapan, Prof. Dr. Mustafa Özkan, Doç. Dr. Sevinç Hatipoğlu, Yrd. Doç. Dr. Binnur Erişkon Cangil'e** teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Öz/abstract.....	iii
Ön söz.....	iv
İçindekiler.....	vi
Tablo Listesi.....	ix
Giriş.....	1
1. DİL VE ANLATIMDA MECAZLAR.....	3
1.1. Dil ve Mecaz.....	3
1.1.1. Dil ve İletişim.....	4
1.1.2. Dil ve Kültür.....	5
1.2. Anlatım ve Mecaz.....	6
1.2.1. Nesnel Anlatım-Öznel anlatım.....	8
1.2.2. Atasözleri.....	9
1.2.3. Deyimler.....	10
2. MECAZ, ANLAM VE ÖNEMİ, TÜRLERİ, MECAZA DAYALI SÖZ	
SANATLARI.....	11
2.1. Mecaz, Anlam ve Önemi.....	11
2.2. Mecaz Türleri.....	13
2.2.1. Mecaz-ı Mürsel.....	13
2.2.2. İstiare (Eğretileme).....	14
2.2.2.1. Açık İstiare.....	16
2.2.2.2. Kapalı İstiare.....	16
2.2.2.3. Temsili İstiare.....	17
2.3. Mecaza Dayalı Söz Sanatları.....	20
2.3.1. Teşbih (Benzetme).....	20
2.3.2. Kinaye ve Tariz.....	22
2.3.2.1. Kinaye.....	22
2.3.2.2. Tariz.....	24
2.3.3. Teşhis ve İntak (Kişileştirme ve Konuşturma).....	27

3. YENİ HİTİT KİTAPLARINDA MECAZLAR, ÖRNEK VE

KULLANIMLARI.....	29
3.1.Yeni Hitit 1.....	29
3.1.1. Ünite 1 – Merhaba.....	29
3.1.2. Ünite 2 – Günlük Hayat.....	31
3.1.3. Ünite 3 – Yakın Çevremiz.....	34
3.1.4. Ünite 4 – Zaman Geçiyor.....	39
3.1.5. Ünite 5 – Afiyet Olsun.....	41
3.1.6. Ünite 6 – Bürokrasi Her Yerde!.....	44
3.1.7. Ünite 7 – Gelecek de Bir Gün Gelecek.....	47
3.1.8. Ünite 8 – Rivayet Odur ki.....	51
3.1.9. Ünite 9 – Farklı Dünyalar.....	56
3.1.10. Ünite 10 – Medya.....	61
3.1.11. Ünite 11 - Sağlık Bir Yaşam.....	66
3.1.12. Ünite 12 – Yolculuk.....	71
3.2.Yeni Hitit 2.....	78
3.2.1. Ünite 1 – İş Dünyası.....	78
3.2.2. Ünite 2 – Şimdi Spor Zamanı.....	89
3.2.3. Ünite 3 – Hayaller Gerçek Olsa.....	97
3.2.4. Ünite 4 – Bu Yıl Moda Ne?.....	104
3.2.5. Ünite 5 – Eğitim Şart.....	110
3.2.6. Ünite 6 – Estetik ve Yaratıcılık.....	120
3.2.7. Ünite 7 – İcatlar Mucitler.....	127
3.2.8. Ünite 8 - Tabiat Ana.....	135
3.2.9. Ünite 9 – Sinema Dünyası.....	145
3.2.10. Ünite 10 – İster İnan İster İnanma.....	152
3.2.11. Ünite 11 – Bugün Bayram.....	159
3.2.12. Ünite 12 – İnsana Dair.....	165

3.3.Yeni Hitit 3.....	177
3.3.1. Ünite 1 – Edebiyat Dünyasından.....	177
3.3.2. Ünite 2 – Yaşadıkça.....	191
3.3.3. Ünite 3 – Kurtulamadıklarımız.....	198
3.3.4. Ünite 4 – Dünyaca Ünlü.....	205
3.3.5. Ünite 5 – Para, Para, Para.....	210
3.3.6. Ünite 6 – Dile Gelmek.....	220
3.3.7. Ünite 7 – Hadi Beni Güldür.....	227
3.3.8. Ünite 8 – Ruhun Gıdası.....	234
3.3.9. Ünite 9 – Yapı ve Yapım.....	242
3.3.10. Ünite 10 – Tele-Vizyon.....	248
3.3.11. Ünite 11 – İnsanın Büyük Sırrı.....	257
3.3.12. Ünite 12 - Uzaydayız.....	262
 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	 270
KAYNAKLAR.....	273

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	. Ünite 2 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	33
Tablo 2	. Ünite 3 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	38
Tablo 3	. Ünite 4 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	40
Tablo 4	. Ünite 5 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	43
Tablo 5	. Ünite 6 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	46
Tablo 6	. Ünite 7 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	50
Tablo 7	. Ünite 8 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	55
Tablo 8	. Ünite 9 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	60
Tablo 9	. Ünite 10 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	65
Tablo 10	. Ünite 11 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	70
Tablo 11	. Ünite 12 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 1).....	76
Tablo 12	. Yeni Hitit 1 Ders Kitabında Belirlenen Mecazlar ve Kullanım Miktarları	77
Tablo 13	. Ünite 1 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	88
Tablo 14	. Ünite 2 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	96
Tablo 15	. Ünite 3 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	103
Tablo 16	. Ünite 4 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	109
Tablo 17	. Ünite 5 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	119
Tablo 18	. Ünite 6 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	126
Tablo 19	. Ünite 7 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	134
Tablo 20	. Ünite 8 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	144
Tablo 21	. Ünite 9 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	151
Tablo 22	. Ünite 10 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	158
Tablo 23	. Ünite 11 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	164
Tablo 24	. Ünite 12 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 2).....	175
Tablo 25	. Yeni Hitit 2 Ders Kitabında Belirlenen Mecazlar ve Kullanım Miktarları	176
Tablo 26	. Ünite 1 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	190
Tablo 27	. Ünite 2 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	197
Tablo 28	. Ünite 3 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	204
Tablo 29	. Ünite 4 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	209
Tablo 30	. Ünite 5 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	219
Tablo 31	. Ünite 6 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	226
Tablo 32	. Ünite 7 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	233
Tablo 33	. Ünite 8 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	241
Tablo 34	. Ünite 9 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	247
Tablo 35	. Ünite 10 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	256
Tablo 36	. Ünite 11 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	261
Tablo 37	. Ünite 12 : Belirlenen Mecazlar ve Sayıları (Yeni Hitit 3).....	268
Tablo 38	. Yeni Hitit 3 Ders Kitabında Belirlenen Mecazlar ve Kullanım Miktarları	269
Tablo 39	. Mecazların Ders Kitaplarına Göre Dağılımı.....	272

GİRİŞ

Yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yapılan çalışmaların son zamanlarda arttığını gözlemlemekteyiz. Bu çalışmalar incelendiğinde Türkçemizin daha çok dilbilgisel yapısının incelendiği, anlam boyutu üzerinde pek fazla durulmadığı göze çarpmaktadır. Ancak dili bir bütün halinde görmek ve dilin hiçbir yönünü ihmal etmemek gerekmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kültürel yaklaşımın önem kazandığı bilinmektedir. Bu bağlamda dildeki kültürel öğelerin de önem kazandığını söylemek mümkündür. Bu bakımdan mecazların her dil için büyük değeri vardır. Mecazlar, aynı zamanda toplumların zihin dünyasının bir yansımasıdır. Toplumların anlam dünyasına aşina olabilmek, bir yabancı dili daha kullanışlı hale getirebilmek ve her yönüyle kavrayabilmek için mecazların öğrenilmesi gerekmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı Türkçenin yabancılara öğretiminde mecazlara nasıl ve ne kadar yer verildiğini belirlemektir. Bununla birlikte kullanılan mecazların öğrenci seviyelerine uygunluğu da incelenmiştir.

Konu incelemesi Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER)'nde yabancılara Türkçe öğretmek üzere hazırlanmış olan YENİ HİTİT I-II-III kitapları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu ders kitaplarındaki metinlerde ne kadar ve hangi tür mecaz örneklerinin yer aldığı belirlenmiştir.

Metinlerde yer alan mecazların dökümü şu çerçevede ortaya konulacaktır:

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	
Mecaz-ı mürsel	
İstiare	
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	
Teşhis	
Kinaye	
TOPLAM	

Çalışmanın 1. bölümünde, dil ve anlatım hakkında bilgi verilecek, mecazların dil ve anlatımdaki yeri üzerinde durulacaktır. 2. bölümde mecazın anlam ve önemi ile türleri ele alınacak, mecaza dayalı söz sanatları tanıtılacaktır; 3. bölümde mecazların Yeni Hitit I-II-III kitaplarındaki kullanımları incelenecektir. Ünitelerdeki metinlerden örnekler alınacak ve bunlar üzerinde tespit çalışması yapılacaktır. Sonuç ve Öneriler bölümünde ise Yeni Hitit I-II-III kitapları, mecazlar konusunda elde edilen veriler ışığında değerlendirilecek, önerilerde bulunulacaktır.

1. DİL VE ANLATIMDA MECAZLAR

1.1. DİL VE MECAZ

Dilin ne olduğuyla ilgili farklı tanımlar yapılmaktadır. Yavuz’a göre dil, temeli seslere dayanan ve bu seslerin belli kurallar ve belli bir sıraya göre yan yana gelmesinden oluşan bir anlaşma aracıdır. Ayrıca Yavuz; dilin, varlıkların seslendirilmesi olarak da tanımlanabileceğini söylemektedir. (Yavuz, 1997: 15)

Özkan konuyla ilgili olarak “Dil, duygu, düşünce ve dilekleri anlatmak için kullanılan işaretler bütünü, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan sesli veya yazılı semboller sistemidir. Dilin sembollerine ‘gösterge’ adı verilir. Bu göstergelerin anlamları sosyal bir anlaşmadan, bireyler arasındaki gizli bir anlaşmadan doğar.” demektedir. (Özkan, 2001: 3)

Özkırımlı, dilin tanımını, “İnsanlar arasındaki anlaşma aracıdır.” şeklinde özetlemiştir.(Özkırımlı, 2005: 15)

İnsanı, diğer varlıklardan ayıran özelliklerden biri de konuşma, çeşitli sesleri kullanma becerisidir. Bunun temelinde insanın düşünen ve üreten bir varlık olması yatmaktadır. Böyle bir canlı için basit birkaç ses, iletişim kurmak için yeterli olamayacağından, insanların çok daha sistemli ve çeşitlilik gösteren bir araç kullanması gerekmiştir. Bu ihtiyacın sonucunda insanlar kendileri için diller meydana getirmişlerdir. Ayrıca bu aracın işler bir araç olabilmesi için, aynı toplumu oluşturan bireyler tarafından da kabul görmesi gerekir. Bir başka deyişle, ‘dil’ denen anlaşma aracı, aynı zamanda toplumsal bir uzlaşının eseridir.

Beyreli ise; dilin, dilbilimciler tarafından, bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem olarak tanımlandığını ifade etmiştir. (Beyreli, 2005: 4)

1.1.1. DİL VE İLETİŞİM

Yazılı ve sözlü olarak dil, kişinin bireyler ve kitlelerle sağlıklı ilişkiler kurabilmesinde önemli bir paya sahiptir. “Dilin bir iletişim sistemi olarak kullanılmasının temel şartı, alıcı ve verici tarafından tanınıyor olmasıdır. Bir başka deyişle vericinin kullandığı kodlama mantığı alıcı tarafından bilinmiyorsa bu durumda iletişim düzeneğinin en önemli parçası işlevsiz kalacaktır.” (Beyreli, 2005: 4)

Kelimelerin yaptığı çağrışımların verici ve alıcı tarafından aynı şekilde algılanması da, aynı dili kullanmak kadar önemlidir. Örneğin bir kişi başka birinin uysallığını anlatmak için ‘Kedi gibidir.’ dediğinde, alıcı uysallık değil de hırçınlık veya nankörlük anlamlarını çıkarıyorsa veya birisi ‘disiplin’ kavramından ‘düzeni’, bir diğer kişi de ‘ceza almayı/vermeyi’ anlıyorsa ortaya ciddi bir iletişim sorunu çıkacak demektir. Bu bağlamda şunu söyleyebiliriz: İnsanlar her ne kadar aynı dili konuşuyor olsa da aynı düşünce yapısına ve anlam dünyasına sahip olmadığında, iletişim zorlukları yaşamaları kaçınılmazdır.

Konfüçyüs’ün meşhur sözünü hatırlamakta yarar var:

“ Konfüçyüs’e sormuşlar: Bir memleketi idare etmek durumunda olsaydınız ilk önce ne yapardınız?

Konfüçyüs şöyle cevap vermiş:

Dili düzenlerdim. Dil düzgün olmazsa söylenilen söz, demek istenilen değildir, söylenilen söz demek istenilen değilse, yapılması gereken yapılmaz; yapılması gereken yapılmazsa ahlâk ve sanat yozlaşır, ahlâk ve sanat yozlaşırsa adalet yolunu şaşırır; adalet yolunu şaşırırsa insanlar güçsüzlük ve şaşkınlık içinde aylak olurlar. Onun için söylenilen sözü doğru söylemeli. Bu her şeyden mühimdir.” (akt. Yavuz, 1997: 17-18)

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi doğru iletişim, sağlıklı işleyen bir dille kurulabilmektedir.

1.1.2. DİL VE KÜLTÜR

‘Dil ve kültür’ birbiriyle yakın ilişki içinde olan kavramlardır. Dilin kültür üzerindeki etkisinin yanında, kültürün de dil üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Genel olarak kültür, dilin oluşum ve gelişiminde etkin rol oynarken, dil de kültürün korunması ve taşınmasında önemli bir paya sahiptir. Dil, insanların anlaşma araçlarından biridir. Kültür ise toplumların maddi ve manevi değerlerinin tamamına verilen isimdir. Bu iki kavram, tarih boyunca birbirleriyle etkileşim halinde olmakta ve hatta birbirlerine destek görevi görmektedir. Dili kültürden, kültürü de dilden bağımsız görmek mümkün değildir.

Adalı, “İnsan gözünü dünyaya açtığında kendini bir toplum içinde bulur. O toplum içinde var olan bilgiler [bilim, teknik; insanlar arası davranış biçimleri, tutumlar (aile, gelenek, iyelik); inançlar, öğretiler, kuramlar (din, felsefe, sanat, töre)] sarar sarmalar insanı. Yani insan, toplumun kültürüyle yoğrulur. Kültür içgüdüsel ya da kalıtsal değildir. Her birey doğumundan başlayarak kendisine dil yoluyla iletilen bu kalıtı (mirası) öğrenir, edinir. Bütün insanlık serüveni, bilim, sanat, tarih, kısaca insanoğlunun tüm yapıp etmeleri dile yansır, dil arayıcılığıyla taşınır.” diyerek insan-toplum-kültür-dil ilişkisini özetlemiştir. (Adalı, 2003: 23-24)

“Her insan topluluğunun gelişmesi, tabii güçlerle mücadelesi, üstün güçler karşısındaki ortak tavrı, insanı ele alış tarzı ve dilleri birbirinden farklıdır. Zira insan toplulukları yaşadıkları tarihi olaylara, verdikleri hayat mücadelelerine, kazandıkları kültür değerlerine, kabul ettikleri prensiplere ve nihayet birlikte sevdikleri veya nefret ettikleri hususlara göre kâinatı zevklerine isimlendirmişlerdir.” (Aktaş, 2002: 9) Bunun sonucunda toplumlar arasındaki farklılıklar dilde de kendini göstermektedir. “Her dil nesneleri, hareketleri adlandırırken, onları kendine özgü biçimde algılar, kendi anlatımıyla kavramlaştırır.” (Özkan, 2001: 18)

Toplumlar, belirli bir kavrama veya nesneye farklı göstergeler yardımıyla sembolik karşılıklar bulurlar. Örneğin Türkler bir hayvanı ‘at’ olarak isimlendirirken, İngilizler ‘horse’ şeklinde ifade etmektedir. “Başlangıçta her gösterge mutlaka bir nesneyi, bir kavramı adlandırır. Ancak gösterge kullanıldıkça zaman içinde yeni

anlamlar kazanır. Örnek olarak Türkçe göz kelimesini ele alalım. Bu gösterge başlangıçta yalnız insanın görme organını anlatmak üzere kullanılmış ama zamanla göz ile bir yönden ilişkisi, benzerliği, yakınlığı bulunan kavramlara yaklaştırılmış ve *suyun kaynadığı yer, kaynak* (pınarın gözü), *delik* (iğnenin gözü), *bölme* (çekmecenin gözü), *ağacın tomurcuklu yeri, nazar* (göz değmek), *değer, itibar* (gözden düşmek) gibi anlamlar kazanmıştır. (Özkan, 2001: 18)

Kaplan konuyla ilgili olarak “Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse dili tek başına almaz. Zira dilde her kelimenin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin eden, tarih ve kültürdür.” (akt. Yavuz, 1997: 25) demektedir.

1.2. ANLATIM VE MECAZ

“Kişinin, iletmek istediklerini, belli bir dilin kuralları içinde sözlü ya da yazılı olarak dışa vurmasına anlatım (ifade) denir.” (Adalı, 2003: 93)

Kelime

Korkmaz konuyla ilgili olarak, “Kelimeler bir ya da birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan ve tek başlarına zihindeki belirli kavramlara karşılık olan somut veya soyut söz kalıplarıdır; somut ve soyut kavramlar arasında ilişki kuran dil birimleridir. Bu da demektir ki, dilin kelimeleri ya anlamlı ya da görevli dil birimlerinden oluşmuştur.” şeklinde tanım yapmaktadır. (Korkmaz, 2009: 6)

Ergin de “Kelime, manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur.” diyerek kelimeyi özetlemiştir. (Ergin, 2000: 95)

“Anlatımın en temel öğelerinden biri sözcüktür. Sözcüğü ve sözcüğün olanaklarını bilmek de anlatımı, iletişimi, doğru ve etkileyici biçimde gerçekleştirmede yararlı olacaktır.” (Adalı, 2003: 97)

Kelimeyle ilgili tanımların yanında, gösterge kavramından da söz etmek gerekir. “Saussure’e göre gösterge iki yanlı bir birimdir. Bir yanda zihnimizdeki soyut kavram, öteki yanda da bu kavrama yakıştırılan ad vardır. Ses, kavramdan daha somut olduğu, işitme duyumuzla algılandığı için, göstergenin biçimi sayılır. Zihnimizdeki soyut kavramı, onu taşıyan somut bir biçim olmadan başka birisine aktarmak olası değildir.” (Erkman-Akerson, 2008: 75)

Cümle

Ergin, cümleyi; bir fikri, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur diye tanımlanmış ve cümlelerin bir hüküm grubu olduğunu ve cümlelerin temel fonksiyonunun hüküm ifade etmek olduğunu belirtmiştir. (Ergin, 2000: 398) “Sözcükler de anlamlıdır ama bu anlam, bir düşüncüyü iletme ve aktarma gücünde değildir. Tümce kalıbında bütünleşmeyen dil öğeleri, bildirişim gücünden yoksundur.” (Özkırımlı, 2001: 224)

“Genellikle duygu ve düşüncelerimizi başkalarına anlatırken güçlük çekeriz, bazen anlaşılammaktan, bazen de anlatamamaktan yakınır dururuz. Aslında bu sıkıntıdan kurtulmanın yolu düzgün cümle kurmaktan geçer. İyi cümle, duygu ve düşünceleri eksiksiz anlatan cümledir. Neyi, niçin, nasıl dile getireceğimizi önceden tasarlayarak kuracağımız cümleler, şüphesiz her zaman anlatımda etkili olur.” (Özkan, 2001: 610)

Paragraf

“Herhangi bir yazının bir satır başından öteki satır başına kadar uzanan bölümlerine **paragraf** adı verilir. Her paragrafta, bir tek ana fikir çevresinde kümelenmiş birçok cümleler bulunabilir. Yazılı metinlerin bütününde olduğu gibi, her paragrafında da **giriş, gelişme, sonuç** cümlesi ya da cümleleri bulunmalıdır.”

((Çevrimiçi), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Paragraf>, 16.05.2010)

“Paragrafı oluşturan cümleler birbirleriyle bağlantılıdır; bu bağlantı paragrafta anlam bütünlüğünü oluşturur. Paragraf tek bir cümleden oluşabileceği gibi birden fazla cümlelerden de oluşabilir.

Belli başlı paragraf çeşitleri şunlardır:

a. Olay Paragrafı: Anlatılması, açıklanması istenen bir olay ele alınır. Paragrafın yapısı olayın oluş sırasına göre, kişi-mekân ilişkisine ya da anlatıcının anlatılan veya nakledilen olayla ilişkisine göre değişir. Olay üzerinde yoğunlaşılır ve olayın en çok dikkat çekici yönleri ve heyecan verici yanları anlatılır. Olayın anlatımında anlatılmayan kısımlar sezdirilecek tarzda cümleler kullanılır.

b. Çözümleme Paragrafı: Bir düşüncenin incelenerek çözümlemesinin yapıldığı paragraflardır. Bu tür paragraflarda paragrafın konusu olan kişinin görünüşünden, konuşmasından davranışlarından söz eden cümlelere yer verilir. Bir düşüncüyü çözümleyen paragraflarda düşüncüyü oluşturan, destekleyen, geliştiren öğeler üzerinde durulur.

c. Düşünce (Fikir) Paragrafı: Herhangi bir konuda bilgi vermek, bir düşüncüyü kanıtlamak amacıyla yazılan öğretici metinlerde bulunur.

ç. Betimleme (Tasvir) Paragrafı: Bir olayı ya da bir varlığı canlandırmak amacıyla yazılan paragraflardır. Betimleme paragrafında betimlenecek kişi, yer ve görünüşün benzerlerinden ayıran özellikleri üzerinde durulur.

d. Açıklama Paragrafı: Herhangi bir konunun, kavramın, nesnenin kullanımını, değerini açıklamak için yazılan paragrafta açıklama paragrafı denir. Açıklama yapılırken basit olandan karmaşık olana doğru gidilir. Yerine göre açıklanacak konunun herkesçe bilinen veya bilinmesi gereken yönü belirtilir. Açık, anlaşılır bir dil kullanılır.

e. Düşsel (Fantastik) Paragraf: Çağrışıma bağlı tamamen olağan ve olağan dışı hayal gücüne dayanılarak oluşturulan paragraflardır.

f. Mizahi Paragraf: Mizah (gülmece) yazılarında okuyucuyu gülmeye ve alaycı bir bakış açısıyla düşünmeye yöneltten paragraflardır.”

((Çevrimiçi), <http://www.turkceciler.com/paragraf-bilgisi>, 16.05.2010)

1.2.1. NESNEL ANLATIM – ÖZNEL ANLATIM

Nesnel ve öznel anlatım isimlerinden de anlaşılabilceği gibi “nesne odaklı” ve “kişi odaklı” anlatım şekilleridir.

Kişiden kişiye değişmeyen, ispatı olan ve kimse tarafından farklı yorumlanamayan ifadelerin yer aldığı anlatıma nesnel anlatım denir. Örneğin “Yazar, İstanbul doğumludur.” cümlesinde verilen bilgi, yoruma kapalı ve ispatlanabilir bir özellik taşır.

Bazen de insanlar; nesneleri, kişileri, olayları vb. kendi algılayışlarına, görüşlerine ve zevklerine göre yorumlarlar. Bu anlatımın ispatlanabilirliği yoktur. Bir manzaranın “etkileyici” olduğunu söylemek veya bir şehrin “sıkıcı” olduğunu düşünmek öznel yargılardır. Bir başka deyişle öznel yargı; kişinin, bir şeyi kendine göre yorumlamasıdır. Bu yorumlayış içerisinde mecazlara –benzetme, kişileştirme vb.- başvurulabilir. Bu bakımdan mecazlar öznel anlatımda karşımıza daha sık çıkabilir.

“Anlatım anlatıcının duygu, düşünüş ve sezgilerine dayanıyorsa öznel dir. Öznel anlatımda, anlatıcının değer yargılarını yansıtan bir yorum vardır. Bu nedenle de görecedir. Nesnelerin gerçeğine dayanan anlatım ise nesnel dir. Nesnel anlatımda yorum değil yansıtma söz konusudur; kesinlik taşır, görecelik yoktur.” (Bilgin, 2002: 541-542)

1.2.2. ATASÖZLERİ

“Uzun gözlem ve deneyimlere dayanan yargıları, genel bir kural, bilgece bir düşünce ya da öğüt olarak yansıtan ve halkın ortak kullanımına giren kalıplaşmış özlü sözlerdir.” (Bilgin, 2002: 63)

“Her ulusun atasözleri kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Bu sözlerde bir ulusun duyguları, düşünceleri, yaşayışları, inançları, gelenekleri görülür.” (Yelten, 2009: 187)

Atasözleri ifadeyi kuvvetlendirmek ve inandırıcılığı artırmak için kullanılan dil unsurlarıdır. Bir milletin tarih boyu edindiği tecrübelerin bir özeti niteliğinde olan bu sözler, aynı zamanda bir toplum tarafından ortak değer olarak kabul edilir. Örneğin, ağacın ve yeşilin korunmasıyla ilgili yapılan bir konuşmada söylenecek olan “Yaş kesen, baş keser.” sözü karşı tarafı etkileyen ve verilmek istenen mesajı özetleyen bir özellik taşır.

“Atasözlerinin dilsel özelliklerini şöyle toplayabiliriz:

- Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Ancak kimi atasözlerinin birkaç biçimi olduğu gibi, kimi atasözlerinin kalıbı da bölgeden bölgeye değişir. Toplumun yüzyıllar içinde yaptığı bu değişiklikler yeni bir kalıp ortaya çıkarmıştır: *Keskin sirke küpüne (kabına) zarar verir.*
- Atasözlerinde genel bir deneyim anlatıldığı ya da bir öğüt verildiği için, yüklemeler genellikle geniş zamanın ya da emir kipinin olumlu-olumsuz biçimlerinde: *Ağaç yaşken eğilir. Düşenin dostu olmaz. Çocuğa iş, ardına sen düş.*
- Atasözlerinde uyaklara, aliterasyonlara (sözcüklerdeki ilk seslerin yinelenmesi) yer verildiği görülür. Bu da akılda kalmalarını kolaylaştırır: *İt ürür, kervan yürür. Tarlayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden .*
- Atasözlerinde sözcükler genellikle *mecaz* anlamlar yüklenerek kullanılır. Atasözünü anlamak ve açıklamak bu mecazların doğru yorumlanmasına bağlıdır. Ancak, mecaza dayanmayan atasözlerimiz de çoktur: *Bir elin nesi var iki elin sesi var (mecazlı). Dost ile ye iç alışveriş etme (mecazsız).*” (Adalı, 2003: 109)

1.2.3. DEYİMLER

Türkçe deyimler bakımından zengin bir dildir. Bu da dilimizin ifade gücünü artıran bir durumdur.

Deyimler anlatımı farklı yönlerden güçlendirir. Deyimleri belirli bir kalıba sokamasak da bazı başlıklar altında toplayabiliriz. Abartma, uyarma, iltifat, sevgi, dua, beddua, alay vb. anlamlar taşıyan deyimlerimiz bulunmaktadır.

Adalı, deyimler için “Çekici bir anlatım taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları olarak tanımlanır.” demektedir.

Deyimlerin özellikleri:

- Deyimler de atasözleri gibi kalıplaşmış sözlerdir. Bu nedenle deyimlerde de kendilerini oluşturan sözcükler, yakın anlamlarıyla değiştirilemez: *Küplere binmek* yerine *kazanlara binmek* ya da *küplere çıkmak* denilemez. Genellikle sözcüklerin sırası da değişmez.
- Deyimler genellikle soyut bir durumu somutlayarak yansıtır: Birinin çok yavaş davrandığını, geciktiğini anlatmak için *atı alan Üsküdar’ı geçti*, telaşlı halini anlatmak için *etekleri zil çalıyor* deyimlerini kullanırız. Atasözleri ise, bir genel kuralı, bir deneyimi dile getirirler: *Bitli baklanın kör alıcısı olur. Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur.*
- Deyimler en az iki sözcükten kurulur, genellikle bir söz öbeği, kimi zaman da tümce biçimindedirler: *başına buyruk, kaşla göz arasında* (öbek); *dostlar alışverişte görsün, incir çekirdeğini doldurmaz* (tümce). Atasözleri ise bir yargı bildirdikleri için her zaman tümce biçimindedirler: *Al elmaya taş atan çok olur. Çürük tahta çivi tutmaz.*

- Deyimler, bir başka kalıplaşmış öbekte, bileşik sözcüklerle karıştırılır. Deyimi oluşturan sözcüklerin aralarına çekim ekleri alabilmelerine karşılık, bileşik sözcüklerde kalıplaşma daha kesindir. Sözcükler araya çekim ve yapım eki alamayacak kadar kaynaşmışlardır. *Balıksırtı*, *dedikodu*, *çörekotu* (bileşik sözcük); *eli(m)* açık, *gözü(n)* kara (deyim). (Adalı, 2003: 109-110)

2. MECAZ, ANLAM VE ÖNEMİ, TÜRLERİ, MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI

2.1. MECAZ, ANLAM VE ÖNEMİ

Mecaz sözcüğü, TDK Türkçe Sözlükte "Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz", mecazen sözcüğü ise "mecaz yoluyla, mecaz olarak" (TDK, 2008:1349) şeklinde geçmektedir.

İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlükte mecazı, "1. İfadeye kuvvet ve güzellik vermek için benzerlik veya daha değişik bir ilgiye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılan söz. 2. edeb. Bir sözü bu şekilde gerçek anlamı dışında kullanma sanatı." (Ayverdi, 2005: 1968-1969) şeklinde tanımlar.

Saraç'a göre mecaz, "Bir kelimenin kendi gerçek anlamı dışında başka bir anlam için kullanılması"dır. (Saraç, 2007: 109)

Dilçin'e göre, "Mecaz sanatı, söze güzellik, canlılık ve daha etkili bir güç vermek için yapılır. Türkçe, mecazlar bakımından çok zengin bir dildir. Bu bakımdan mecaz sanatları Türk edebiyatında çok kullanılmıştır." (Dilçin, 1992: 404)

Özsoy, konuya ilişkin olarak "İnsanoğlunun birbiriyle anlaştığı vasıtaya dil denir. Bütün dillerde her kelimenin ifade ettiği bir anlam vardır. Kelime söylenip işitildiğinde, anlaşılan, gerçek anlamıdır. Kelimelerin bu anlamlarına dilin gelişme sürecinde birtakım ilişkiler ve benzerliklerle değişik anlamlar yüklenir. Gerçek anlamlar dışındaki anlaşılmalarda mecazidir." demektedir. (Özsoy, 2004: 814)

Mecaz anlamda kullanılan bir kelimedenden gerçek anlamın çıkarılmasını engelleyen aklî bir engel vardır. Bu engel "karine-i mania" adını alır. Bir başka

deyişle bir kelimenin gerçek anlamı değil de mecaz anlamı kastedildiğinde anlamsal olarak bir karışıklık çıkması engellenir. Bu engel, akla dayalı bir engeldir. “Karanlık işler” ifadesinde ‘karanlık’ kelimesinin gerçek anlamda kullanılmadığını akıl yoluyla fark etmemiz zor değildir.

Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta; mecazların, hayatın ve dilin her alanında kullanılıyor olmasıdır. Edebi ürünlerde karşılaşmaya alışık olduğumuz mecazlar, aslında günlük konuşma dilinde de sıkça karşımıza çıkmaktadır. Mecazi söyleyişler sözün olduğu her alanda kullanılabilmektedir.

"Edebi eserlerde olduğu gibi günlük konuşmada, çarşı-pazarda, külhanbeyi argosu ve başka argolarda, güldürücü fıkralarda, bilmece gibi halk verimlerinde de mecaza sık sık başvurulur. Mecaz, bir dilin görünmeyen, üstelik herhangi bir sözlükte bütünüyle toplanıp görünmesine imkân olmayan zenginliğini teşkil eder." (Kabaklı, 2002: 188)

Her insan günlük hayatta mecazları doğal bir malzeme olarak kullanmaktadır. Otobüste, iş yerinde, evde ve hayatın her alanında kısacası konuşulan ve yazılan her yerde mecazlara başvururuz.

"Mecazlar dilin bünyesinde tabii bir şekilde bulunurlar. Hatta günlük dilde mecazları farkına varmadan kullanırız. Bu durumdaki mecazlar dilin o dili kullanan herkesçe paylaşılan ortak malzemesidir. (Saraç, 2007: 112)

2.2. MECAZ TÜRLERİ

Saraç'a göre mecaz, iki ana gruba ayrılmaktadır. Bunlar; aklî ve lügavî mecazlardır. Kelimenin sözlük anlamında değişikliğe gidilmeyen, sadece akıl yoluyla kavranan mecazlara aklî mecaz denmektedir.

“ ‘Geçen yıllar saçınızı ağartmış.’ cümlesinde de saç ağartma birtakım fizyolojik ve biyolojik gelişmelere değil de geçen yıllara isnat edilmiştir.” (Saraç, 2007: 109-110)

Bakıldığında hiçbir kelime sözlük anlamından uzaklaşmış değildir.

Lügavî mecaz ise, “lügatle ilgili, sözlüksel mecaz” şeklinde tanımlanabilir. Bu tür mecazlarda kelimenin sözlük anlamı değişmiş olur. Örneğin mecaz-ı mürsel ve istiare, lügavî mecazlar grubundadır.

2.2.1. Mecaz-ı Mürsel

“Bir sözü, gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten kullanmaktır. Günlük konuşmada, doğal olarak yaptığımız bu türlü mecaza özellikle deyimlerde bol bol rastlanır”. (Dilçin, 1992: 414)

“Mecazi anlamda kullanılan ifadenin mecaz-ı mürsel olabilmesi için kelimenin benzetme amacıyla kullanılmaması gerekir. Kelime bu amaçla kullanılırsa istiare ya da teşbih olur.” (Özsoy, 2004: 814)

“Kelime benzetme yapmak maksadıyla başka bir kelimenin yerine kullanılmışsa orada asla mecaz-ı mürsel yoktur. Mesela bir insana "Arslanım" denildiği zaman kelime mecazi manada kullanılmıştır. Ama burada mecaz-ı mürsel sanatı değil, istiare sanatı vardır. Çünkü sanatkârın maksadı o kişiyi güç, kuvvet veya kahramanlık yönünden arslana benzetmektir.” (Kocakaplan, 2007: 103)

Saraç, mecaz-ı mürselin gerçekleşme şartlarını şu üç maddeyle özetler:

a) Kelimenin gerçek anlamı dışındaki bir anlam kastedilmeli;

b) Gerçek anlam ile mecaz anlam arasında -benzerlik dışında- bir ilgi bulunmalı;

c) Gerçek anlamın anlaşılmasına bir engel (karine-i mania) bulunmalıdır. (Saraç, 2007: 110)

“Bu mecazlar, gittikçe kısaya kaçmak isteyen günlük dilde çok görülür. Sözelgesi:

Satıcı, mallarını "Mağazası iflas etti!" diye satar. Bu, her şeyi ucuz verdiğini anlatmak içindir... Elektrik akımı kesilince pencерemizden uzaklara bakar da: "Oo! Bütün İstanbul sönmüş." deriz. Bir üzüntüden kurtulunca: "Çok hafifledim!" diye seviniriz. Hiç gülmeyen birini "ekşi suratlı" diye yereriz. Sonradan görme biri ile "Burnu büyüdü" diye eğleniriz. Bütün bunlar mürsel mecaz örnekleridir. Zaten bütün deyimler az çok mürsel mecaza dayanır.” (Kabaklı, 2002: 192)

Benzerlik ilgisi dışındaki bütün ilgiler için yapılan mecazların mecaz-ı mürsel sanatını meydana getirdiğini görmekteyiz. Benzerlik ilgisinin dışındaki ilgiler Saraç tarafından şöyle belirlenmiştir:

- a) Bütün-parça ilişkisi (cüz'iyet-külliyet);
- b) Mahal ilgisi;
- c) Sebep-sonuç ilişkisi;
- d) Genel anlam-özel anlam (umum-husus) ilişkisi;
- e) Mazhariyet ilişkisi;
- f) Alet olma ilgisi;
- g) Öncelik-sonralık ilişkisi. (Saraç, 2007: 110-111-112)

2.2.2. İstiare (Eğretileme)

“Lügat anlamı birinden bir şeyi ödünç isteyip almak olan *istiare*, bir kelimeye aralarındaki benzerlik alakası dolayısıyla lügat/temel anlamının dışında yeni bir anlam vermektir. Dolayısıyla istiare, alakası teşbih/benzerlik olan *mecaz-ı lügavî' dir*. İstiaresinin temeli teşbihtir.” (Saraç, 2007: 118)

“Bilindiği gibi teşbih en az iki öge ile yapılır: Benzeyen ve kendisine benzetilen. İşte benzetme bu iki ögeden sadece biri ile yapılırsa istiare meydana gelir. Mesela "Arslan asker" deyimi Teşbih-i belîğ'dir. Çünkü iki öge ile yapılmıştır. Asker aslana benzetilmiştir. Yani asker BENZEYEN, arslan ise KENDİSİNE BENZETİLEN' dir. İşte askeri gördüğümüz zaman sadece "Arslanım" dersek istiare yapmış oluruz. Çünkü yalnızca bir öge ile benzetme yapılmıştır. Asker söylenmemiş, sadece BENZETİLEN öge olan arslan söylenmiştir.” (Kocakaplan, 2007: 68)

“Her dilde hayvan, nebat, vücut azası, eşya adları ile bunların parçalarını, görünüşlerini bunlarla ilgili hadiseleri ifade eden birçok istiare vardır. Bunlar, hayat hadiseleri içinde gelişme, zenginleşme, değişikliğe uğrama, bulundukları hali yeni şartlar içinde de muhafaza edebilme gibi bir canlılık gösterir. «Arslan» şeci, «kaz» sersemi, «tilki» kurnazı, «angut» ahmağı, «çakal» dalavereci, «Nemrut» kötüyü inatçıyı bu yolla ifade eder.” (Bilgegil, 1980: 156)

“Mesela pazarda sergiciler salatalığı "badem" diye, balığı "derya kuzusu" diye satarlar. Çok bilgili bir kimse için "ayaklı kütüphane" denir.

Bilhassa Sembolist şairler, istiareye büyük önem vermişlerdir. Belirsiz, kapalı duyular, onunla anlatmaya çalışmışlardır.

İstiaresinin iki ögesi vardır: a) benzeyen veya benzetilenden biri, b) benzetme yönü. Benzetme yönü, sözün gelişinden ve anlamın mantığından çıkarılır. Şu halde bir istiarede yalnız benzeyen ve yalnız benzetilen bulunsa yeter.” (Kabaklı, 2002: 196)

“İstiare aralarında anlam açısından ilişki bulunan –veya öyle kabul edilen- iki kelime veya cümlelerin birini diğeri yerine kullanmaktan oluşan bir dil hadisesidir.

"Yüreğime ateş düştü." cümlesinde istiare şöyle meydana gelmiştir. İstirap ve dert ateşe benzetilmiştir. Aralarında var kabul edilen benzerlik dolayısıyla bu iki unsurdan biri olan ateş zikredilerek ıstırap kastedilmiştir. Yani ateş lafzı medlûl değiştirmiştir. Burada ateş bir tutuşma neticesinde meydana gelen ısı ve ışık değil -ama onu da hatırlatan- ıstırap demektir. Artık bu cümlede ateşi lûgat manası ile anlamamız mümkün değildir. Çünkü ateşin gönle düşmüş olması (karine-i mania) bunu gerektirmektedir.” (Saraç, 2007: 119)

“Mecazla ilgili sanatlardandır. Ödünç almak anlamına *âriyet*’ten gelir. Bir sözü, benzetme gayesi ile bir başka sözün yerine kullanma sanatına denir. Hem mecaz hem benzetme özellikleri vardır.” (Tekin, 1995: 309)

Üç yönde incelenebilir:

2.2.2.1. Açık İstiare

“İstiare, zayıf bir varlığı daha kuvvetli göstermek için yapılan benzetmedir. Teşbihten farkı sadece tek öge ile yapılmasıdır. **Benzeyen** zayıf öge, **benzetilen** ise kuvvetli ögedir. İşte açık istiare kuvvetli öge, yani **benzetilen** ile yapılır.” (Kocakaplan, 2007: 69)

“Bu istiarenin “açık” olarak nitelenmesi kendisine benzetilenin açıkça ifade edilmesindendir.” (Saraç, 2007: 119)

Cevdet Kudret açık istiareyi, “yalnız kendisine benzetilen kullanılıp benzeyenin kullanılmaması yoluyla kurulan istiaresidir.” şeklinde özetler. Verdiği örneklerden bazıları şunlardır:

Bir med zamanı gökyüzü kurşunla örtülü. (Yahya Kemal Beyatlı)

Gözlerimiz bulutlandı arabaya binince. (Kemalettin Kamu)

Uludağ etekleri al ipekten bu akşam. (Ömer Bedrettin Uşaklı)

Yukarıdaki açık istiareleri ögelerine ayıralım:

Benzeyen

Kendisine benzetilen

Bulut (yok)

kurşun

Gözyaşı (yok)

bulut

Akşamın kırmızı ışığı (yok)

al ipek

(Kudret, 1980: 472)

2.2.2.2. Kapalı İstiare

Kapalı istiare, yalnız «benzeyen» kullanılıp «kendisine benzetilen»in kullanılmaması yoluyla kurulan istiaresidir:

Tekerlekler yollara bir şeyler anlatıyor. (Faruk Nafiz Çamlıbel)

Siyah bir gece, orman sükûn içinde uyur. (Hüseyin Siret Özsever)

Ezelden beridir o ücra yere

Ninniler söylemiş bir serin dere (Rıza Tevfik Bölükbaşı)

Yukarıdaki kapalı istiareleri öğelerine ayırılım:

<u>Benzeyen</u>	<u>Kendisine benzetilen</u>	<u>Benzetme yönü</u>
tekerlekler	insan (yok)	anlatmak
orman	insan (yok)	uyumak
dere	insan (yok)	ninniler söylemek

(Kudret, 1980: 473)

Kabaklı bu konuyla ilgili “Yalnız benzeyen'e dayanan istiarelerdir. Her kapalı istiarede bir teşhis (canlandırma) sanatı gizlidir.” demektedir. (Kabaklı, 2002: 197)

“Açık istiaresinin zıddına olarak bu istiare türünde benzetme, benzeyen unsurla yapılır. Yani kendisine benzetilen unsur söylenmez, kapalı kalır. Bu yüzden bu istiareye kapalı istiare denilir.” (Kocakaplan, 2007: 74)

2.2.2.3. Temsili İstiare

“Bütün şiire (veya hikâyeye) yayılmış bulunan bir "açık istiare" demektir. Böyle bir nesneyi anlattığı halde metinde verilen ipuçlarına bakarak başka bir şeyi kastettiği anlaşılan şiir ve yazılara timsali veya alegorik adı da verilir.” (Kabaklı, 2002: 198)

Karaca'ya göre teşbihin temel öğelerinden yalnız bir tanesiyle ve birden ziyade benzerlik (benzetme yönü) gösterilerek yapılan öğretilmelere temsili istiare (temsili öğretilme) denilir. (Karaca, 1966: 81)

ÖRNEK:

AT

Bin gemle bağlanan yağız at şaha kalkıyor;
Gittikçe yükselen baş! Allah'a kalkıyor.
Son macerayı dinlememiş varsa, anların.
Zapt etmek isteyenler o mağrur, asil atın
Beyhudedir her uzvuna bir halka bulsa da,
Boştur köpüklü ağzına gemler vurursa da.
Coştukça böyle sel gibi bağrında hisleri,
Bir gün başında kalmayacaktır seyisleri,
Son şanlı macerasını, tarihe anlatın:
Zincir içinde bağlı duran kahraman atın
Gittikçe yükselen başı Allah'a kalkıyor.
Asrın baş eğdi sandığı at, şaha kalkıyor!

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

“Bu manzumede bir «AT» dan bahsediliyor. Bu atın şaha kalktığı, zincirlerini ve seyislerini umursamadığı, ona gem vurmanın beyhudeliği anlatılıyor. Şair bu atın, Türk Milleti'nin bir sembolü olduğunu söylemiyor, açıklamıyor. Fakat biz onun, Türk Milleti'nin İstiklal Savaşındaki davranışını sembolize ettiğini (son şanlı macera, tarih, asrın baş eğdi sandığı, zincir içinde bağlı duran kahraman at...) gibi kelimelerin yardımı ile anlıyoruz. Eğer şiirin sonunda benzetilen açıklanmış olsaydı temsili benzetme yapılmış olurdu. Halbuki burada temel öğelerden yalnız birisi, kendisine benzetilen (AT) var. O halde bir temsili istiare temsili öğretilme yapılmıştır.” (Karaca, 1966: 77)

Yukarıdaki manzumede Türkiye'yi ele geçirerek Türkleri tutsak etmek isteyen düşmanlara karşı açılan Kurtuluş Savaşı ile Türk ulusunun bağımsızlığını koruduğu, düşmanları yendiği anlatılmıştır. Fakat bu olaylar açıkça söylenmemiş, benzetme maksadıyla yapılan bir takım mecazlarla (istiarelerle) sezdirilmeye çalışılmıştır.

Şiirde benzeyenler söylenmemiş, sadece kendisine benzetilenler söylenmiştir.

Benzeyen

Türk ulusu

ayaklanma

Kurtuluş Savaşı

tutsaklık

düşman

Kendisine benzetilen

at

şaha kalkma

son şanlı macera

gem, halka, zincir

seyis (Kudret, 1980:474)

“Aşağıda okuyacağımız şiir, temsili istiareye dayanan bir alegorik şiirdir. Şair, burada "bir sessiz gemi"den söz eder gibi görünmekte, fakat ölümü anlatmaktadır. Şiirde (sessiz gemi=benzeyen) var, (ölüm=benzetilen) yoktur. Bütün şiire yaygın bir istiare bulunmaktadır.” (Kabaklı, 2002: 198)

SESSİZ GEMİ

Artık demir almak günü gelmişse zamandan
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Bicare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

(Yahya Kemal Beyatlı)

2.3. MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI

2.3.1. Teşbih (Benzetme)

“Teşbih, aralarında bir veya birden fazla nitelikte benzerlik bulunan iki şeyin birini diğerine benzetmektir. Teşbihin tarafları olarak adlandırılan bu iki unsurdan biri müşebbeh (benzeyen), diğeri müşebbehün bih (kendisine benzetilen) dir. Bu iki unsurun müşterek oldukları niteliklere, özelliklere vech-i şebah (benzeyiş yönü) denir. Bazı durumlarda bu benzetme teşbih edatı kullanılarak yapılır. O halde teşbihte;

- 1- Müşebbeh/benzeyen,
- 2- Müşebbehün bih/kendisine benzetilen,
- 3- Vech-i şebah/benzetme yönü,
- 4- Teşbih edatı/benzetme edatı

olmak üzere dört unsur bulunur. "İnsanlar eşitlik açısından tarağın dişleri gibidir." sözünde "insanlar" müşebbeh, "tarağın dişleri" müşebbehün bih, "eşitlik" vech-i şebah, "gibi" teşbih edatıdır. Bu cümleye göre insanlar ve tarağın, birbirlerine eşit olma, birbirlerine temelde üstünlükleri olmama durumunda ortak noktaları vardır. Aslında burada benzetilen unsurlar arasında bir karşılaştırma yapılmış ve hüküm bunun sonucuna göre verilmiştir. Mecazların en önemlisi olan istiare teşbihe dayandığı için teşbihi anlamadan istiareyi kavramak mümkün değildir.” (Saraç, 2007: 129)

Kabaklı’nın teşbihle ilgili verdiği örneklerden biri şudur:

Dalga gibi savruk yollar. (Ruşen Eşref Ünaydın)

yollar : benzeyen

dalga : kendisine benzetilen

savrukluk : benzetme yönü

gibi : benzetme edatı (Kabaklı, 2002: 194)

Bu dört öğeden ilk ikisi teşbihin temel öğeleri olarak kabul edilmişlerdir. Bunlardan birincisi (yani benzetilen), benzetme yönü bakımından zayıf, diğeri (yani kendisine benzetilen) ise kuvvetli tarafı teşkil eder. (Karaca, 1966: 61)

Kudret'e göre benzetme (teşbih), iki şeyin ya da iki takımın bir ya da birkaç vasıfta (nitelikte) karşılaştırılmasıdır:

Benzetme edatı, gibi anlamına gelen sanki, güya, kadar, meğer ki, nitekim, misal, andırmak, benzemek vb. olabilir.

Benzetmenin temel öğeleri, **benzeyen** ile **kendisine benzetilendir**. Bunlara benzetmenin iki yanı denir. Benzetme'nin kurulabilmesi için bu iki öğenin kullanılması gerekir. Öteki öğeler kullanılmasa da olur. O bakımdan, benzetmenin 4 çeşidi vardır:

1. Ayrıntılı benzetme (teşbih-i mufassal): Bu, dört öğenin de bulunduğu benzetmedir:

Hasan cesurlukta aslan gibidir.

2. Kısaltılmış benzetme (teşbih-i mücmel): Bu, benzetme yönü kullanılmayan benzetmedir:

Hasan aslan gibidir.

3. Pekiştirilmiş benzetme (teşbih-i müekked): Bu, benzetme edatı kullanılmayan benzetmedir:

Hasan cesurlukta aslandır.

4. Yalın benzetme (teşbih-i belîğ): Bu, hem benzetme yönü, hem de benzetme edatı kullanılmayan benzetmedir:

Hasan aslandır.

(Kudret, 1980: 467)

Kocakaplan'a göre dikkate değer bir özellik de şudur:

“Bu sanat kelimelerin gerçek manaları ile yapıldığı hâlde, mecaz sanatları, yani kelimenin mecazi manası ile yapılan sanatlar grubuna girer. Kelimeler gerçek anlamlarında kullanıldıkları halde, meydana getirdikleri anlam bütünlüğü mecazi bir hüviyet kazanır.” (Kocakaplan, 2007: 164) Bu yönüyle teşbih sanatını aklî mecazlar arasında sayabiliriz.

2.3.2. Kinaye ve Tariz

2.3.2.1. Kinaye

“Lügat anlamı ‘gizlemek’ olan kinaye bir sözü hakiki (gerçek, temel) anlamının da kastedilmiş olması mümkün olmakla birlikte, hakiki anlamı dışında kullanmaktır. Yani kinayeli söz bir açıdan hakikat, bir açıdan mecazdır. Mecazdan farkı şudur: Mecazda -kinayenin aksine- sözün gerçek anlamı ile anlaşılmasının aklen mümkün olmadığını gösteren bir ipucu (karine-i mania) vardır, kinayede ise böyle bir unsur bulunmaz.” (Saraç, 2007: 144)

“Kinaye, bir sözün hem gerçek anlamıyla, hem de gerçek anlamının dışında - benzetme amacı güdülmeden- mecaz anlamıyla kullanılmasıdır.” (Kudret, 1980: 478)

“Gerçek ve mecazi anlamları olan bir sözü, onun mecazi anlamını kastederek kullanma sanatıdır. Kinaye sanatı pek çok atasözünde ve deyimlerde mevcuttur. Dilimiz kinayeli kullanışa gayet elverişlidir. Kinaye sanatı ile mecaz-ı mürseli karıştırmamak lazımdır. Mecaz-ı mürsel ile kinayenin farkı şudur:

1. Kinayeli söz (taqlama veya kelime grubu) gerçek anlamıyla da değerlendirilebilir. Ama asıl kastedilen o sözün mecazi manasıdır.

2. Mecaz-ı mürsel'de ise söz gerçek manasıyla asla değerlendirilemez.

Kinayede ise ağırlık mecazi manadadır. Kinaye sanatını yapan, mecazi manayı kastetmiştir. Gerçek mana ise aralık bırakılmış bir kapı gibidir. Şayet muhatap kinayeye cevap vermeye kalkarsa o aralık bırakılmış kapıdan kaçılır. Yani gerçek mana o zaman işe yarar.

Kinaye açıkça söylenmesi mahzurlu olan duyguları, alay ve hakaret gibi maksatları taşıyan sözleri söylemeye yarayan bir sanattır. Durduk yerde bu yola başvurulmaz. Fakat kinaye her zaman alay ve hakaret gibi duygular için kullanılmaz. Anlatıma genişlik vermek maksadıyla da bu sanata başvurulur. Mecazi mananın yanında gerçek mana da bir görüş ufku açar. Yani kelimenin iki ifade kudretini birden kullanmış oluruz ki bu da söze zenginlik verir.” (Kocakaplan, 2007: 92)

“Kinaye; sarahat, yani açıklığın zıddıdır. Sarih, yani anlamı açık ve belli olan lafız (kelime ve ibare) hakikat yahut mecaz olabilir. Kinayede ise bir kapalılık vardır, örtük bir ifade biçimidir. Hakikat ve mecazdan başka bir şeydir; fakat onlardan ayrı bir şey değildir, ikisinin ortasındaki bir köprü gibidir. Bir açıdan cümlelerin, ifadenin dış manasını değil iç manasını kastetmektir. O hâlde kinaye iki manalı söz söylemedir. Bundan dolayı günlük dilde kullandığımız "Kinayeli konuşma!" sözü

kinayenin aynı zamanda güzel bir açıklamasıdır. Bir yönden bakıldığında mecaz diğer bir yönden bakıldığında da hakikattir. Asıl murad edilen maksada işaret yolu ile delalet eder. Sözün söylenilmeyen bir anlamı göstermesi, ima etmesidir. Mecazdaki gibi, zihni kastedilen anlama yönlendiren ve başka anlamı engelleyen bir unsur bulunmaz. Bununla birlikte kinayede asıl maksat mecazi anlam üzerine kurulur.” (Saraç, 2007: 144)

Saraç, dilimizdeki kinaye örneklerinden bazılarını şöyle sıralar: gözü açık, kulağı delik, eteği kirli, eteği temiz, kalın kafalı, eli uzun, dişli insan, yürekli insan, alnı açık, eli açık, eli yumruk, burnu büyük, kıpkırmızı olmak, benzi sararmak. “Bu da göstermektedir ki dilde tabii bir şekilde ve hazır olarak kinaye malzemesi bulunmaktadır.” (Saraç, 2007: 146)

Bazı kinaye örnekleri:

- “Yokuş çıkmayı göze almayanlar hep çukurda kalır.”

Bu cümlede insanların zorlukları göze almadıkları takdirde başarı kazanmalarının mümkün olmadığı anlatılmak istenmiştir. Bununla beraber cümlenin gerçek anlamının da anlaşılabileceği görülmektedir.

- “Atılan ok geri gelmez.”

Atılan ok gerçekten de geri gelemez ancak kastedilen mecaz anlamdır. Bu da bir sözün ağızdan çıkması olabileceği gibi telafisi mümkün olmayan bir harekette bulunmak da olabilir.

- “Rüzgâra karşı tüküren kendi yüzüne tükürür.”

Yukarıda bahsedilen durumun gerçekleşmesi fizik kuralları gereği mümkündür. Söylenmek istenen; bilgi, beceri, fizikî güç gibi yönlerden kendisinden üstün olanlarla mücadeleye giren bir kimsenin bu mücadelede yenik düşeceği, birtakım kayıplara uğrayacağıdır.

- “Karşısında ağzımı açamadım.”

Sözü söyleyen kişi bir konuşma esnasında ağzını hiç açmamış olabilir. O kişinin anlatmak istediği ise hiç konuşma fırsatı bulamadığıdır.

- “Ateş düştüğü yeri yakar.”
- “Mum dibine ışık vermez.”
- “Hamama giren terler.”
- “Taşıma su ile değirmen dönmez.”
- “Yuvarlanan taş yosun tutmaz.”
- “Çenesi açılmak”
- “Kulak tıkamak”
- “Mumla aramak”

Örnekler çoğaltılabilir. Görüldüğü üzere deyim ve atasözlerimizde de kinaye örneklerine sıkça rastlanmaktadır. Konuşma ve yazılarımızda deyim ve atasözlerine yer vermenin ifadeyi zenginleştireceği ise çok açıktır.

2.3.2.2. Tariz (İğneleme)

“Kinaye ile ilgili bir ifade tekniği de tarizdir. Kinayeden ayrı bir şekilde tarizi düşünemeyiz. Tariz; tenkit, alay, doğruyu gösterme maksatları ile ortaya söylenilmiş bir sözdür. Söze konu olanın tepkisinden korunma veya tenkitte ölçülü olma, kibarlığı elden bırakmama yahut söze muhatap olanı kırmama gibi amaçlara hizmet eder. Hakikat veya mecaz yolu ile değil ifadenin bütününün anlamı yolu ile bir başka anlama işaret eder. Kinaye tek bir kelimedede de olabilmesine rağmen tariz ancak bir cümlede olur. İnsanlara zararı dokunan bir şahsın yanında söylenilen “İnsanların iyi olanı, onlara yararlı alanıdır.” sözünü söylemek aslında ortaya söylenilmiş olmakla birlikte muhataba yapılan bir ikazdır.” (Saraç, 2007: 144)

Kocakaplan’a göre tariz; üzüntü, öfke ve intikam gibi duyguların etkisiyle başvurulmuş bir sanattır. Buna “dokunaklı söz söylemek sanatı” diyebiliriz. Söylenilen sözde alaylı bir hava vardır. Sözün gerçek manası veya mecazi manası karşımızdakini görünüşte rahatsız etmez. Fakat sözü söyleyen kişi, söylediği sözün tam tersini taşıyan manayı kasteder. Böylece söze muhatap olan kişi cümlenin görünürdeki anlamını reddedecek durumda değildir; fakat bu sözün tam ters manası kastedildiğinden, ama bu ters mana açıkça söylenmediğinden söylenilen söze cevap verecek durumda da değildir. Velhasıl söylenen söz tam hedefini bulur, karşıdakine ders verir, azarlar, alay eder ama karşıdakine cevap imkânı bırakmaz. Tesirli bir sanattır. (Kocakaplan, 2007: 132)

“Kaba bir adama söylenilen; “Nezaket, toplum içinde insanların en kıymetli özelliklerindendir.” cümlesinde tariz vardır. Bu söze kaba adamın itiraz etmesi imkânsızdır. Ama bu sözle aynı zamanda o kişiye “kabasın, nazik değilsin” de denilmiştir. Bu sözde ağır bir alay vardır.” (Kocakaplan, 2007: 133)

Kudret, tariz (iğneleme) ile ilgili , “bir kimseyi iğnelemek amacıyla, bir sözü gerçek anlamının tam tersi bir anlamda kullanmaktır.” demektedir.

Çok akıllıdır (“Çok aptaldır” anlamında)

Bu ne çalışkanlık (“Bu ne tembellik” anlamında) (Kudret,1980: 478)

Aşağıdaki *Ters Öğüt Destanı*’nda da, adından anlaşılacağı gibi verilen öğütlerin ters anlamları kastedilmiştir.

Ters Öğüt Destanı

Bir nasihatım var zamana uygun
Tut sözümü yattıkça yat uyanma
Meşhur bir kelimedir sen kazan sen ye
El için yok yere ateşe yanma

Her nere gidersen eyle talanı
Öyle yap ki ağlatasın güleni
Bir saatta söyle yüz bin yalanı
El bir doğru söz söylerse inanma

Ananın erine çağırma peder
Evvel ahir sana kötülük eder
Kemlik et elinden geldiği kadar
Sakın iyilik edip düşman kazanma

Kime, iyi desen darılır söğür
Merhamet zamanı değildir meğür
Yanında birini kesseler eğer
Bir hançer de sen 'vur' sonra utanma

Cabadan bir kahve verme ahababa
Evvel ahir seni verir kasaba
Paran çok var ise yatır şaraba
Olur olmaz sadakaya güvenme

Yüz verme saile sarma yakana
Bir tokat vur eğdir doğru bakana
Bir yudum su verme canı çıkana
Aklını topla sersem olma susanma

Üç parmak noksan ölç ölçersen kile
Tatlı söz konuşma bir kimse ile
Dört kuruşa sekiz kuruş et hile
Hilekârlık hoş sanattır usanma

Eğer istersen isen efkar görmemek
Asla gönül yapma çekme boş emek
Babamın hayrına verme bir ekmek
Aç kalıp da kapı kapı dilenme

Hediye namiyle bir şey gönderme
Adet edip hiç misafir kondurma
Komşun evi yanar iken söndürme
El kâriyçin bir adım da uzanma

Bir yetim görünce döktür dişini
Bozamağa çabala halkın işini
Günde yüz adamın vur kır dişini
Bir yaralı sarmak için yeltenme

Kaynağın tut varsan suyun bendine
Zira herkes mesend ide fendine
Öz aklın yetişir kendi kendine
Eflâtun da görsen aklın beğenme

Keyfin bozma altı için beş için
Korku çekme olur olmaz iş için
Canın feda eyle bir sarhoş için
Kuru sofuların sözüne kanma

Yanında saklama namus gayret ar
Bil'l-cümle rnekruhu eyle ihtiyar
Mey-hane dibine seccadeyi ser
Safası olmıyan yerde dolanma

Hakikattir sözüm eylerim tefhim
Ne kimseden öğren, ne eyle ta'lim
Emaneti geri eyleme teslim
Öte beri geçin sakın evlenme

Huzûrî neylersin dünya rifa'tin
Kesme doğruluktan meyl ü rağbetin
Cenab-ı Mevlânın iste izzetin
Her, şaşkın sözünü duyup bulanma (Huzûrî)

2.3.3. Teşhis ve İntak (Kişileştirme ve Konuşturma)

Teşhis ve intak ile ilgili bazı tanımlar şöyledir:

Tekin'e göre bu sanatlar "Mecazla ilgili sanatlardandır. İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıklara insan özelliği vermeye teşhis, onları konuşturmaya intak denir. Kişileştirilen her varlık konuşturulmayabilir." (Tekin, 1995: 606)

Kocakaplan, "Teşhis, kişileştirmek demektir. İntak da konuşturmak. Demek ki bu sanatlar kişi sayılmayan ve konuşamayan varlıklarla ilgilidir. Kişilik ve konuşma, insana ait özelliklerdir. İnsan olmayan varlıkları, insana benzeterek onlara insan özellikleri vermek bu sanatın temelini oluşturur. Öyleyse bir hayvanı, bitkiyi veya cansız bir varlığı insana benzetmek "teşhis" sanatını meydana getiriyor. Bu varlıklara

konuşma özelliği de verilirse "intak" sanatı yapılmış olur.” demektedir. (Kocakaplan, 2007: 178)

Saraç konuyu “İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıklar ile mücerret duygu ve düşüncelere insana has özellikler vermeye teşhis, konuşma özelliği olmayan bu varlıkları konuşturmaya da intak denir. Kısacası aralarında umum-husus ilişkisi olup her intakta teşhis olması gerekir. Buna mukabil her teşhis intak değildir.” şeklinde açıklamaktadır. (Saraç, 2007: 121)

Kudret ise konuyu “Kişileştirme (teşhis ve intak), duygusu, hareketi ya da konuşması olmayan somut ya da soyut varlıkları duyar, hareket eder, konuşur halde anlatmaktır.” şeklinde özetlemektedir. (Kudret, 1980: 479)

Bu yöntem, somut veya soyut olsun bir varlık hakkında bir şeyler anlatılmak istendiğinde, ifadenin daha etkili ve anlaşılır olmasını sağlamaktadır.

Dilçin’e göre “Teşhis, insan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermek, kişileştirmektir. Bu sanat yapılırken, teşbih, istiare gibi öteki mecaz sanatlarından da yararlanır. İnsan kişiliğinde canlandırılan bu varlıkları konuşturmaya da intak denir. İntakta kesinlikle teşhis, kişileştirme vardır. Çünkü, konuşan tek canlı varlık insandır. Fakat, teşhiste her zaman intak olmayabilir.” (Dilçin, 1992: 419)

Kabaklı’nın görüşleri de “İnsanlarda bulunan özellikleri hayvanlara, bitkilere veya cansız yaratıklara vermek sanatına teşhis; bu yaratıkları insan gibi konuşturmak sanatına intak adı verilir. Teşhis ve intak, özellik taşıyan bir çeşit kapalı istiarenden başka bir şey değildir. Teşhis ve intak, şiirlerde, hikâye ve romanlarda, fakat bilhassa fabl ve masal türlerinde yer alır.” şeklindedir. (Kabaklı, 2002: 198-199)

Ahmet Kutsi Tecer, “Anneler” şiirinin başında bir annenin duygularını şöyle anlatır:

Dal bir gün dedi ki tomurcuğuna:

- Tenimde bir yara işler gibisin,

Titrerim rüzgârlar zarar vermesin!

(Ahmet Kutsi Tecer’den akt. Kudret, 2002: 479)

“Sana zarar gelmesini istemiyorum.” anlamındaki bu sözler, şairin “dal”ı konuşturmasıyla bir farklılık ve estetik kazandırmaktadır.

Bundan sonraki bölümde; mecazın anlamı, söze kattığı ifade zenginliği ve türlerinden sonra, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit ders kitaplarında, mecazların nasıl, ne şekilde ve ne ölçüde yer aldığı incelenecektir.

3. YENİ HİTİT KİTAPLARINDA MECAZLAR, ÖRNEK VE KULLANIMLARI

3.1. YENİ HİTİT 1

Kitap incelemesi ünite ünite yapılmıştır. Mecaz örneklerinin bulunduğu metinlerden örnekler sunulurken, her ünitenin ne kadar mecaz içerdiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında gerekli görülen yerlerde mecaz bulunmayan metinlerden de örnekler verilmiştir.

3.1.1. ÜNİTE 1 – MERHABA

Kitabın başlangıç ünitesinde mecazlı anlatım örneklerine rastlanmamaktadır. Düz anlatımın yer aldığı bu ünite, öğrencilerin en temel ifadeleri öğrendiği başlangıç bölümüdür.

Bu ünite de kullanılan metinlere bazı örnekler:

TANIŞMA

Olga : Merhaba.

Maria : Merhaba.

Olga : Benim adım Olga. Sizin adınız ne?

Maria : Benim adım Maria.

Olga : Memnun oldum.

Maria : Ben de memnun oldum. Nasılsınız?

Olga : Teşekkür ederim, iyiyim. Siz nasılsınız?

Maria : Ben de iyiyim. Teşekkür ederim.

Olga : Nerelisiniz?

Maria : Ben Bulgaristanlıyım. Siz nerelisiniz?

Olga : Ben Rusum. (Yeni Hitit 1 - Sayfa 8)

NEREDE?

A: Merhaba.

B: Merhaba.

A: Kafeterya nerede acaba?

B: Altıncı katta.

A: Öğrenci işleri nerede?

B: Birinci katta.

A: Kütüphane de birinci katta mı?

B: Hayır, kütüphane bu katta. ileride, solda.

A: Teşekkürler.

A: Çocuklar nerede? Odada değil.

B: Bahçedeler.

A: Ön bahçede mi, arka bahçede mi?

B: Arka bahçedeler.

A: Alo iyi günler, orası neresi?

B: Burası Park Eczanesi.

A: Mehmet Bey orada mı?

B: Hayır, şu anda burada değil.

A: Peki. Teşekkür ederim. İyi günler. (Yeni Hitit 1 - Sayfa 13)

MANAVDA

- Manav* : Hoş geldiniz,
Müşteri : Hoş bulduk Kiraz var mı?
Manav : Evet, var. Kaç kilo?
Müşteri : 1 kilo lütfen,
Manav : Tabii.
Müşteri : Muz var mı?
Manav : Hayır.
Müşteri : Peki, üzüm var mı?
Manav : Maalesef. Bugün üzüm de yok,
Müşteri : Tamam, 1 kilo kiraz kaç lira?
Manav : 2 YTL
Müşteri : Buyurun, iyi günler.
Manav : Teşekkürler. Güle güle. (Yeni Hitit 1 - Sayfa 16)

Görüldüğü gibi cümlelerde farklı anlamlar ve çağrışımlar barındıran mecazlı ifadeler yer almamaktadır.

3.1.2. ÜNİTE 2 – GÜNLÜK HAYAT

Bu ünite, genelde düz anlatım kullanılmakla beraber bir kaç mecaz örneğine rastlanmaktadır.

ŞEHİR UYANIYOR

Herkese günaydın! İyi sabahlar! Burası İstanbul'un Sesi Radyosu. İstanbul, büyük ve kalabalık bir şehir, bir metropol... Bu şehirde hayat erken başlıyor. Milyonlarca insan, sokaklarda... Otobüslere, dolmuşlara, vapurlara biniyorlar. Büfelerden simit, çiçekçilerden çiçek alıyorlar. Boğaz'da tura çıkıyorlar, sahillerde yürüyorlar. Sınıflarda ders veriyorlar, telefonlarda konuşuyorlar. Acaba siz şimdi neredesiniz? Nereden nereye gidiyorsunuz? Ne yapıyorsunuz? (Yeni Hitit 1 - Sayfa 24)

• **Şehir Uyanıyor** : Meczaz-ı mürsel

Uyanan şehir halkıdır.

• **İstanbul'un Sesi** : Meczaz-ı mürsel

İstanbul halkının sesi kastedilmekle beraber “ses” kelimesiyle de insanların duygu ve düşünceleri sembolize edilmiştir.

• **hayat erken başlıyor** : Meczaz-ı mürsel

İnsanlar erken kalkıyor.

HOBİLER

*Ben bir doktorem. Her sabah hastaneye gidiyorum. Hastalar, raporlar, ameliyatlar. Bütün gün çalışıyorum ama sinirli, mutsuz bir insan değilim. Çünkü bir hobim var: Fotoğrafçılık! Her gün, her yerde fotoğraflar çekiyorum. Bence hober insana pozitif enerji veriyor, **hayat daha renkli geçiyor**. (Yeni Hitit 1 - Sayfa 26)*

• **hayat daha renkli geçiyor** : Teşbih

Soyut bir kavram olan hayatın boyanabilecek veya renkle süslenebilecek bir nesneye benzetilmesinin yanında, hayata zevk katan uğraşlar hayata güzellik katan renklere benzetilmiştir.

CUMARTESİ PLANI

Ezgi : Hmm... Peki alışverişten sonra ne yapıyorsun?

*Selen : Saat birde okula gidiyorum, çünkü basketbol antrenmanım var ama üçten sonra **boşum**.*

*Ezgi : Ben de saat ikide kursa gidiyorum ve kurs iki saat sürüyor. Sonra ben de **boşum**. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 30)*

• **Boşum** : Meczaz-ı mürsel

Boş olan adı geçen kişilerin vakitleridir. Bu açıdan mecaz-ı mürseldir.

ÜNİTE2 : BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	.
Mecaz-ı mürsel	4
İstiare	.
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	5

Tablo 1

3.1.3. ÜNİTE 3 – YAKIN ÇEVREMİZ

AİLE FOTOĞRAFI

Ablam Seda bankacı. Onun işi çok zor ve yorucu. Çok çalışıyor. Sık sık başka şehirlere gidiyor. Ağabeyimin solunda küçük kız kardeşim Zeynep var. O lisede öğrenci. Üniversiteye hazırlanıyor. Gelecekte iyi bir doktor olmak istiyor. (Yeni Hitit 1 - Sayfa 32)

• **Üniversiteye hazırlanıyor** : Mecaz-ı mürsel

Zeynep, üniversite “sınav”ına hazırlanmaktadır.

ARKADAŞIM EMRE

Emre’nin pek çok hobisi var. Boş zamanlarında üniversitenin tenis kortunda tenis oynuyor. Bazen dağa yürüyüşlere katılıyor ve fotoğraf çekiyor. Bazen de arkadaşlarıyla balığa gidiyor. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 34)

• **Boş zamanlarında** : Mecaz-ı mürsel

• **Balığa gidiyor** : Mecaz-ı mürsel

Balığa gitmek ifadesi gerçek anlamıyla düşünüldüğünde avlanmak anlamı çıkmamaktadır. Anlatılmak istenen ise “balık avlamaya/tutmaya gidiyor”dur. Bir yabancı bu ifadeye bakarak “balıkları seyretmeye gidiyor” diye de düşünebilir.

KÖYDE VE ŞEHİRDE HAYAT

○ *Ben Salih Demirkan. Biz güzel bir köyde yaşıyoruz. ...Eşim çok erken uyanıyor. Yumurtaları topluyor, süt sağlıyor...*

• Süt sağıyor

: Mecaz-ı mürsel

Sagma işlemi bir hayvan üzerinde gerçekleşir. Yani sağılan süt değil inek, koyun vb.'dir. Sagma işlemiyle süt elde edildiğinden burada sebep-sonuç ilişkisiyle kurulmuş bir mecaz-ı mürsel vardır.

- Ben Selin Akman. Ankara'da yaşıyorum. Evim bir apartmanın yedinci katında. *Şehirde gün çok erken başlıyor...*

• Şehirde gün erken başlıyor

: Mecaz-ı mürsel

Erken başlayan gün değil, insan hareketliliğidir. Güneşin erken doğması kastedilmemektedir. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 39)

BAŞKENTLER

✓ Eski bir balıkçı kasabası, bugünün ticaret merkezi, Burası yemyeşil bir kent. ...Turistler bu şehrin *otantik atmosferini* çok seviyor.

• Otantik atmosfer

: Teşbih

Şehrin insanlar üzerinde meydana getirdiği duygusal etki ve bu etkinin insanı çevrelemesi, özel bir ortam hissi uyandırmaktadır. Hatta bu ortamın farklı bir dünyaya benzetilmesi söz konusudur.

✓ Sanatın ve aşkın kenti ... Burası *romantik gezilerin en popüler durağı*. Bu şehrin sokakları çok renkli. Her sokakta bir ressam tablo yapıyor ya da bir müzisyen enstrüman çalıyor. Bu şehirde çok ünlü markaların mağazaları var. Çünkü *burası modanın da başkenti*.

• **Sanatın ve aşkın kenti** : **Teşhis**

Kentler insanların meydana getirdiği ve insanlara ait olan yerlerdir. Bu örnekte sanat ve aşk kişileştirilmiştir.

• **romantik gezilerin en popüler durağı** : **Teşbih**

Şehir bir durağa benzetilmiştir.

• **Bu şehrin sokakları çok renkli** : **Teşbih**

Farklılıklar bir renge benzetilmiştir.

• **burası modanın da başkenti.** : **Teşbih**

Moda, bir ülkeye benzetilmiştir.

✓ ***Burası bir masal şehri, Bu şehrin atmosferi çok farklı. Dünyanın en uzun nehri bu şehrin içinden geçiyor. Burada insanlar öğleden sonra sıcaktan kaçıyor ve nehre yakın çay bahçelerine gidiyor. Şehrin rengarenk çarşıları da çok ünlü. Turistler bu çarşılarda alışveriş yapmaktan çok hoşlanıyorlar.***

• **Burası bir masal şehri** : **Teşbih**

Bahsedilen şehir, masallarda anlatılan şehirlere benzetilmiştir.

✓ ***Renkli eğlencelerin ve futbolun merkezi.** Burada dükkanlar öğleden sonraları genellikle kapalı oluyor. Çünkü insanların çoğu siesta yapıyor. Fakat geceler her zaman çok renkli. Herkes şehrin labirent gibi sokaklarında geziyor. Barlarda flamenko yapıyor ve sabaha kadar eğleniyor. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 40)*

• **Renkli eğlencelerin ve futbolun merkezi** : **Mecaz**

Renkten kasıt, farklılıktır. Futbolun merkezi ifadesiyle futbol çok sevildiği ve desteklendiği anlatılmıştır.

• **geceler her zaman çok renkli** : **Mecaz**

İnsan hareketliliği ve eğlencelerin çeşitliliği kastedilmiştir.

• **şehrin labirent gibi sokaklarında** : **Teşbih**

Kısaltılmış benzetme yapılmıştır. Benzetme yönü olan “karmaşıklık” söylenmemiştir.

İSTANBUL

*Türkiye'nin en kalabalık şehri. **Burada pek çok kültür birlikte yaşıyor.** İstanbul'da çeşitli dinlerin ibadet yerleri bir arada. Camiler, kiliseler, sinagoglar...*

*İstanbul'da iki büyük köprü var. Bunlar Boğaz Köprüsü ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü. **Bu köprüler Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlıyor.***

...

*İstanbul'da **hayat çok hızlı.** Özellikle **gece hayatı çok renkli ve hareketli.** Pek çok insan geceleri barlara ve gece kulüplerine gidiyor ve sabaha kadar eğleniyor.*

*İstanbul, tarihi yerleri ve farklı eğlence alternatifleriyle **geçmişin zenginliğini bugünün renkli dünyasıyla birleştiriyor.** (Yeni Hitit 1 – Sayfa 42)*

• **Bu köprüler Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlıyor** : **Kapalı istiare**

Burada bağlama özelliği olan bir nesneye veya bir insana benzeme vardır. Sadece benzeyen unsur “köprüler” söylendiğinden kapalı istiare meydana gelmiştir.

• **Burada pek çok kültür birlikte yaşıyor** : **Teşhis**

Kültürler; canlı bir varlığa benzetilmiştir. Bu benzetilenin insan olduğu hissi uyanmaktadır. Bu sebeple kişileştirme yapılmıştır diyebiliriz.

• hayat çok hızlı : Mecaz

Hızlılıktan kasıt, insanların yapacak işlerinin çok olması ve çok hareketli olmalarıdır.

• gece hayatı çok renkli ve hareketli : Mecaz

Renkli oluşu değişik eğlencelerin ve aktivitelerin olduğu anlamına gelir.

• geçmişin zenginliğini bugünün renkli dünyasıyla birleştiriyor :

Kapalı istiare

İstanbul birleştirici özelliği ile bir insana benzetilmektedir. Bu bakımdan kapalı istiare vardır. Genelde kapalı istiarelerde bir teşhis sanatı gizlidir. Bu örnekte de ayrıca teşhis bulunmaktadır.

ÜNİTE 3: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	4
Mecaz-ı mürsel	5
İstiare	2
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	6
Teşhis	2
Kinaye	.
TOPLAM	19

Tablo 2

3.1.4. ÜNİTE 4 – ZAMAN GEÇİYOR

YILDIZ KENTER

1928 yılında İstanbul'da doğdum. Babam Naci Bey diplomattı. Maddi durumumuz kötüydü ama **masal gibi bir çocukluk** geçirdim. Ben ailemin beşinci çocuğuydum. Babam işinden ayrıldıktan sonra Ankara'ya taşındık ve ilkokula Ankara'da devam ettim.

Bana göre **tiyatro ile ilgilenmek dünyanın ortasında durmak demektir**. Her şeyimi mesleğime verdim. **Yaşamak benim için her zaman savaşmak oldu**. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 48)

• **masal gibi bir çocukluk** : Teşbih

Çocukluğunu bir masala benzetiyor.

• **tiyatro ile ilgilenmek dünyanın ortasında durmak demektir** : Teşbih

Tiyatro ile ilgilenmeyi, dünyanın ortasında durmaya benzetiyor.

• **Yaşamak benim için her zaman savaşmak oldu** : Teşbih

Yaşamayı bir savaşa benzetiyor.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE (Çalışma parçası)

Radyolar eskiden hayatımızın en önemli parçasıydı. Birçok insan için radyo teknoloji harikası **sihirli bir kutu** _____. Elbette o zamanlar dijital kanallı, taşınabilir radyolar yok _____. Radyolar evin en güzel köşesinde duruyor, haberleri, müzik programlarını dinlemek için herkes onun etrafında toplan _____. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 53)

(Çalışma metni olduğundan bazı kelimelerin sonları eksiktir.)

• **Sihirli bir kutu** : Teşbih

Burada teşbih-i belîğ (güzel benzetme) vardır. Çünkü sadece benzeyen ve benzetilenle bir benzetme yapılmıştır. “radyo” benzeyen, “sihirli kutu” kendisine benzetilendir.

ÜNİTE 4: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	.
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	.
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	4

Tablo 3

3.1.5. ÜNİTE 5 – AFİYET OLSUN

Bu ünite de mecaz kullanımı azdır. Sadece aşağıdaki metinde belirgin olarak mecazlara rastlanmaktadır.

BİR GEZGİNİN GÖZÜYLE MUTFAK KÜLTÜRLERİ VE SAĞLIĞIMIZ (Coşkun Aral)

Bugüne kadar birçok ülke gördüm, her kıtaya gittim. İnsanların beslenme alışkanlıkları ve damak tatları her kültürde farklı. Yani, her ülkenin farklı, özel bir mutfak kültürü var.

*Dünya mutfaklarının başında Çin mutfağı geliyor. En eski, en büyük uygarlıklardan biri... Kocaman bir ülke, her bölgesi farklı bir coğrafya ve iklim... Sonuç, binlerce farklı yemek, farklı tatlar ama Uzak Doğu mutfak kültüründe en önemli yiyecek pirinç ve soya fasulyesi. Her yemeğin yanında mutlaka pirinç oluyor. Başlıca sos da soya sosu. Soya sosları çok tuzlu. Çinliler sebzeleri yağda, yüksek ateşte kavuruyor. Bu yöntem vitaminlerin ölmesini engelliyor ama zararlı bakterileri ve mikropları tam olarak öldürmüyor. Ya Japon usulü çiğ balık! **Adı üstünde**, hiç pişmiyor ama yanında bir yeşil hardal var ki zehir mi zehir.*

*İtalyanların geleneksel mutfağında makarna, spagetti ve pizza gibi unlu yiyecekler ön planda. **Lezzetine söz söylemeyelim** ama salamlı, sosisli jambonlu yemekler, tereyağlı, kremalı soslar **bu mutfağı da bir mayın tarlasına çeviriyor**... Fransız mutfağı peynir çeşitleriyle ünlü. Sofranın başlıca içeceği kırmızı şarap doğrudan **'kalbinize hitap ediyor'** ... Ama sorun bakalım enfes merloların yanında genellikle ne var; kırmızı et! Hem de ızgaralık, yağlı kanlı kırmızı et. Ve şarap şişesinin üstünde o tehlikeli tavsiye: "Özellikle kırmızı etle tüketin."*

***Arap mutfağı, sıcak ülkelerin tipik etlik hayvanının 'işgali altında':** Koyunlar. O enfes kebapları başka etlerden de yaparsınız ama orijinali koyun etidir, en yağlı etlerden biri. Et kömür ateşinde 'yağlı yağlı' cızırdıyacak ki*

kebab lezzetli olsun... "Kebab yiyeyim ama ağzım dilim de kavrulsun mu diyorsunuz?" Gelsin kebabın yanında çeşit çeşit acı biber... Allahtan Arap yemeklerinin yanında yoğurt ve nohut eksik olmuyor. Mezelerin iki ana malzemesi... Patlıcanı da unutmayın.

Daha birçok mutfağı saymadım ama şunu ekleyeyim, bitireyim: Beyaz et, beyaz et, beyaz et... Uzmanların dilinden bu söz düşmüyor ama bence tavsiyeler biraz yanıltıcı. İnsanlar ne yesin? Bu önemli değil. Ölçülü ve dengeli yedikten sonra her şeyi yesin. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 64)

• **Adı üstünde**

: **Mecaz**

Bu bir deyim olup bir varlığın özelliğinin isminden anlaşılması anlamına gelir. “üst” kelimesi gerçek anlamının dışındadır.

• **Yeşil hardal var ki zehir mi zehir**

: **Teşbih**

Zehrin ve hardalın benzer yönünden faydalanılmıştır. Bu da “acı” olmasıdır. Yani benzetme yönü “acılık”tır.

• **Lezzetine söz söylemeyelim**

: **Kinaye**

Bu ifade ile gerçekten hiç yorum yapılmayacağı anlamı çıkabilmektedir. Asıl söylenmek istenen ise olumsuz eleştiri yapmamaktır. Kastedilen mecaz anlamdır.

• **Bu mutfağı da bir mayın tarlasına çeviriyor**

: **Teşbih**

Parçada sayılmış olan yiyeceklerin ortaya çıkardığı görüntü mayın tarlasına benzetilmiştir.

• **'kalbinize hitap ediyor'**

: **Teşhis**

• **Arap mutfağı, sıcak ülkelerin tipik etlik**

: **Mecaz-ı mürsel**

hayvanının 'işgali altında'

: **Kapalı istiare**

Sıcak olan ülkenin iklimidir. Sıcak olan ülke olmadığı için mecaz-ı mürsel vardır.

“Koyun”, benzeyendir. Benzetildiği varlık ise işgalcilerdir. Benzetilen unsur olan “işgalci” söylenmediğinden kapalı istiare meydana gelmiştir.

ÜNİTE 5: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	1
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	1
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	1
Kinaye	1
TOPLAM	7

Tablo 4

3.1.6. ÜNİTE 6 – BÜROKRASİ HER YERDE!

TELEVİZYONUM BOZUK

Murat : Dünkü basketbol maçını izledin mi?

Ali : Hayır. Çünkü televizyonum bozuk

Murat : Seninki de mi bozuk? Bugünlerde hiç kimsenin televizyonu çalışmıyor.

Ali : Neden? Başka kiminki bozuk?

Murat : Hakan'inki. Bir hafta önce bozuldu. Üç gün önce servise götürdü.

Ali : Hangi servise?

Murat : Bizim sokaktaki servise. Hala orada.

Ali : Ben yeni bir televizyon almak istiyorum.

Murat : Bugünkü **gazetelere baktın mı?** Bazı mağazalar televizyon promosyonları yapıyor. Çok ucuz ve güzel televizyonlar var.

Ali : Hayır bakmadım, ama ben Erol'unkinden almak istiyorum.

Murat : Akşam işten sonra caddenin karşısındaki mağazaya bakalım mı?

Ali : Tamam. Arka sokaktakine de bakalım.(Yeni Hitit 1–Sayfa 76)

• gazetelere baktın mı : Mecaz-ı mürsel

Okumak kastediliyor.

İKİ FİLM, İKİ ROMAN

*Ya aşk ya da taht... İran Şahı Rıza Pehlevi seçimini yaptı. Karısı Süreyya yedi yıllık saray hayatının ardından saraydan ayrıldı ve ülkesini terk etti. Kaygısız ve görkemli bir hayat yaşamaya başladı. **Bu masal yedi yıl sürdü.** “**Tahran'da altın bir kafeste gibiydim.** Çok yalnızdım. Şah her zaman çok meşguldü.” Bu sözler de **masalın** özetiydi. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 79)*

- **Bu masal yedi yıl sürdü** : **Açık istiare**

Sarayda yaşanan dönem bir masala benzetiliyor. Sadece benzetilen yer almaktadır.

- **Tahran'da altın bir kafeste gibiydim** : **Açık istiare**

Benzeyen, saraydır. Benzetilenin (altın kafes) verildiği bir benzetme var.

Balzac'ın en güzel kitaplarından biridir. Balzac, romanında evli bir kadın ve kendisinden çok daha genç bir erkeğin arasındaki aşkı anlatmaktadır. Yazar bu romanda **aşkın üzücü yüzünü** okuyuculara **yansıtmıştır**. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 79)

- **aşkın üzücü yüzü** : **Teşhis**

Aşk kişileştirilmiş ve aşkın yüzünden bahsedilmiştir.

- **yansıtmıştır.** : **Kapalı istiare**

Roman, aynaya benzetilmiştir. Sadece benzeyen “roman” bulunmaktadır.

ÜNİTE 6: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	.
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	.
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	5

Tablo 5

3.1.7. ÜNİTE 7 – GELECEK DE BİR GÜN GELECEK

7. Ünite de birkaç deyim in ve aşığıdaki örneklerin dışında hiç mecaza yer verilmemiştir.

KİM NE YAPACAK?

*Duygu Hanım bir moda tasarımcısı. Bu hafta onun için çok zor geçecek. Çünkü bu hafta sonu büyük bir gelinlik defilesi düzenleyecek. Pazartesi gazetecilerle bir toplantı yapacak ve defileyi duyuracak. Salı günü mankenlerle prova yapacak. arşamba defile salonunu kontrol edecek. Perşembe arkadaşlarıyla dekoru ve ses sistemini yerleştirecek, **ışıkları düzenleyecek**. Cuma günü salonda son bir prova yapacak. Cumartesi sabahı erkenden defile salonunda olacak.*

*Ender altı ay sonra üniversiteden mezun olacak. Bu altı ay içinde çok ders çalışacak. Hafta sonları hiç dışarı çıkmayacak. Sinemaya, konsere, pikniğe gitmeyecek. Sınavlardan sonra bir arkadaşıyla birlikte tatil için yurt dışına çıkacak. Bu yaz uzun bir tatil yapacak. Ülkesine Ağustos'ta dönecek. Sonbaharda onun için zor bir dönem başlayacak. Çünkü hem bir iş arayacak hem de yüksek lisans yapmak için **sınavlara girecek**. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 82)*

• **ışıkları düzenleyecek**

: Mecaz-ı mürsel

Işık tesisatı düzenlenecek.

• **sınavlara girecek**

: Mecaz

Deyim.

BEBEĞİMİZ OLACAK

Cenk ve Ayşegül çok mutlu bir çift. Onlar bugünlerde çok heyecanlı. Çünkü yakında bir çocukları olacak. Cenk bir erkek çocuk istiyor. Ayşegül ise kız. Çocuklarının cinsiyetini bilmiyorlar ama ikisi de başladılar bile! (Yeni Hitit 1 – Sayfa 84)

• **hayaller kurmaya** : Meczaz

Deyim

FALCIDA

*Ayten **fal baktırıyor** ama falı pek iyi değil. Çünkü fala göre gelecek altı ay biraz şanssız olacak. Uzun boylu genç bir adamla iş görüşmesi yapacak ama yakın zaman içinde çok para kazanamayacak. Gelecekte Ayten'in aşk hayatı fena olmayacak. İki yıl sonra sözlenecek ve evlendikten sonra da iki çocuğu olacak. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 85)*

• **fal baktırıyor** : Meczaz

Deyim

İDOLLER, HEVESLER

- *Ben **örümcek adam gibi** olacağım. Benim de **onun gibi güçlerim** olacak ve insanlara yardım edeceğim.*
- ***Ronaldinho gibi** bir futbolcu olacağım. Dünyanın en iyi takımlarında oynayacağım. Benim de onunkiler gibi son model arabalarım olacak.*
- *Ben üç yıl sonra 18 yaşına gireceğim ve ondan sonra hayatım çok güzel olacak. Çünkü **bir kuş gibi özgür olacağım**. Akşamları arkadaşlarımla çıkacağım, babamın arabasıyla gezeceğim. Hayır, hayır. On sekiz yaşında benim de **babamunki gibi bir arabam** olacak.*

- *Bir yıl sonra üniversiteden **diplomamı alacağım** ve avukat olacağım. Önce iyi bir şirkette işe başlayacağım. O zaman kendi evim de olacak ve ailemin yanından taşınacağım.* (Yeni Hitit 1 – Sayfa 86)

•örümcek adam gibi, onun gibi, Ronaldinho gibi, bir kuş gibi, babaminki gibi : Teşbih

•diplomamı alacağım : Mecaz-ı mürsel

Mezun olmak anlamında kullanılmış bir ifadedir.

BURÇLAR

***Koç:** Sizin için çok hızlı bir hafta olacak. Kendinize vakit ayıracak, arkadaşlarınızla birlikte gezecek, eğlenecek, mutlu olacaksınız. İş yoğunluğunuz azalacak.*

...

***İkizler:** Aşk kapınızı çalacak. Sürprizlerle karşılaşacaksınız. Çok şaşıracak ve sevineceksiniz. Sağlığınıza dikkat edin, yoksa hasta olacaksınız.* (Yeni Hitit 1 – Sayfa 87)

...

•Sizin için çok hızlı bir hafta olacak : Mecaz

Hafta içerisinde pek çok etkinlik olacağı söylenmektedir.

•Aşk kapınızı çalacak. : Teşhis

Aşk, bir insan olarak düşünülmüştür.

ÜNİTE 7: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	4
Mecaz-ı mürsel	2
İstiare	.
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	8

Tablo 6

3.1.8. ÜNİTE 8 – RİVAYET ODUR Kİ...

EVVEL ZAMAN İÇİNDE

Küçük kız büyükannesinin evine gitmiş ve kapıyı çalmış. Kurt, içeriden yumuşak bir sesle seslenmiş: "Kim o? " Küçük kız, "Benim, _____. Sana çörek getirdim." demiş ama "Büyükanneimin sesi ne kadar da garip böyle" diye düşünmüş. Kurt o sırada "Kapı açık, hadi içeriye gir." demiş. O da hemen kapıyı açmış ve içeriye girmiş.

• **yumuşak bir ses**

: Mecaz

Bir tavşan yolda telaşla koşuyormuş çünkü randevusuna geç kalmak istemiyormuş. Tavşan bir deliğe girmiş. Onu takip etmiş ve kendisini olağanüstü bir serüvenin içinde bulmuş. Bu serüvenin içinde garip olaylar, tuhaf yaratıklar varmış. Bu dünya önce ona çok cazip gelmiş ama sonra...

• **Bir tavşan yolda telaşla koşuyormuş**

çünkü randevusuna geç kalmak istemiyormuş

: Teşhis

Tavşana insansı özellikler verilmiş.

Bir gün kraliçe yine aynaya sormuş: "Ayna, ayna! Söyle bana, var mı benden daha güzel biri bu dünyada?" Ayna cevap vermiş: "Kraliçem siz de güzelsiniz ama _____sizden bin kat daha güzel!" Kraliçe çok sinirlenmiş. Bunun üzerine sarayın avcısını çağırmış ve ona "üvey kızımı hemen ormana götür ve öldür." demiş. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 92)

• **Ayna cevap vermiş : Teşhis (İntak)**

Cansız bir varlık konuşturularak kişileştirilmiştir.

NERGİS

Eski bir Yunan efsanesi nergisi diğer çiçeklerden ayırır. Bu çiçek adını efsaneden alır:

*Efsaneye göre Eko adında bir peri kızı bir gün bir avcı görmüş ve ona hemen aşık olmuş, çünkü Narkissos adlı avcı çok yakışıklıymış. Ancak Narkissos Eko'nun **aşkına karşılık vermemiş**. Eko bu durum karşısında üzüntüden **günden güne erimiş, bir deri bir kemik kalmış** ve ölmüş. Kemik yığını vücudu kayalara, sesi de bu kayalarda yankıya dönüşmüş ...*

Olimpos Dağı'ndaki tanrılar Narkissos'a çok kızmışlar ve onu cezalandırmaya karar vermişler.

Günlerden bir gün Narkissos avda susamış ve bir su kenarına gelmiş. Su içmek için eğilmiş ama suda kendi yüzünü görmüş. Kendi güzelliği karşısında adeta büyülenmiş, öylece kalakalmış. O güzel vücudu da nergis çiçeklerine dönüşmüş. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 93)

•aşkına karşılık vermemiş : Mecaz

Deyim

•günden güne erimiş : Mecaz

Deyim

•bir deri bir kemik kalmış : Mecaz

Deyim

DÜN NE YAPTIM?

*... O sabah park çok sessizdi. Sadece kuşların sesi vardı. **Derin bir nefes aldım**, burnuma çiçek kokuları geldi. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 94)*

•Derin bir nefes aldım : Mecaz-ı mürsel

Derin kelimesi gerçek anlamından uzaklaşmıştır. Derin olan nefes değildir. Ciğerlere bol hava çekildiği anlaşılmaktadır.

AH TAMARA!

Efsaneye göre, bugün Van Gölü'ndeki Akdamar adasında çok eskiden bir babayla kızı yalnız yaşıyorlarmış. Tamara adındaki kızın dillere destan bir güzelliği varmış ama babası onu bu adada herkeslerden uzak tutuyormuş.

Karşı kıyıdaki köylerin delikanlılarından biri bir gün çok merak etmiş, adaya yzmuş. Delikanlı kıyıya çıkmış ve çok geçmeden Tamara'yla karşılaşmış. İki genç göz göze gelmişler ve birbirlerine oracıkta aşık olmuşlar.

O günden sonra genç kız her gece kıyıda ateş yakıyormuş, delikanlı da ateşin ışığına doğru yüzüyor, kıyıya çıkıyor ve Tamara'yla gizli gizli buluşuyormuş ama kızın babası bu durumu fark etmiş. Öfke içinde bu görüşmeleri engellemenin yollarını düşünmüş.

*Bir gece Tamara ateş yakmak için tam kıyıya inecekmiş ama birden **hava bozmuş**. Fırtına başlamış. Bu havada gölde yüzmek tehlikeli olur diye Tamara ateş yakmaktan vazgeçmiş, kendi kendine 'Bugün de buluşmayız: demiş. Ama babası kızından habersiz sinsice kıyıya kendisi gitmiş ve ateş yakmış. Delikanlı karşı kıyıdan ateşi görmüş ve fırtınaya hiç aldırmadan kendini gle atmış. Fakat Tamara'nın babası ateşi bir müddet sonra söndürmüş.*

Delikanlı artık fırtınalı havada ve karanlıkta yüzüyormuş, bu nedenle yönünü yitirmiş. Bir türlü kıyıya ıkamıyormuş.

Nihayet bütün gücü tükenmiş, ancak 'Ah Tamara... Ah Tamara...' diyebiliyormuş. Tamara bu sesleri duymuş ve hemen kıyıya koşmuş ama artık çok geçmiş, sevgilisinin seslerini duyamıyormuş. Tamara durumu anlamış ve o da kendisini gln azgın dalgalan arasına bırakmış.

O günden sonra insanlar bu adaya 'Ah Tamara' adası demişler. Bu ad zamanla değişmiş, 'Akdamar' olmuş Akdamar adasında bugün 10. yüzyıldan kalma kabartmalarla süslü, tarihi açıdan çok değerli bir kilise bulunmaktadır. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 95)

•hava bozmuş : Meczaz

Deyim

KAPADOKYA

Kapadokya adı Pers dilinde "Güzel Atlar ülkesi" anlamına gelmektedir.

Jeolojik dönemlerde aktif yanardağların lavları Kapadokya bölgesine yayılmış; milyonlarca yıl içinde rüzgar, yağmur, kar ve akarsuların etkisiyle bu lavlardan doğal sütunlar meydana gelmiştir. Daha sonra insanlar peribacalarından kendilerine barınaklar, kiliseler, yer altı şehirleri yapmış; bu yapıtların duvarlarını da resimlerle süslemişlerdir.

Kapadokya'da her biri farklı özelliklerde pek çok turistik yer bulunmaktadır. Göreme'de büyük bir açık hava müzesi; Zelve Vadisi'nde bisiklet turlarına, at sırtında gezilere ve uzun yürüyüşlere uygun doğa; Avanos'ta ziyaretçiler için çömlek atölyeleri; Soğanlı Köyü'nde şaşırtıcı mimarisiyle Kubbeli Kilise, Ortahisar'da görkemli bir kale, Ürgüp'te ise çok sayıda şarap mağazası bulunmaktadır.

*Kapadokya'da doğa olayları peribacalarını oluşturmuş, insanlar da bu peribacalarının içine ev ve kilise yapmış ve böylece **binlerce yıllık medeniyetlerin izini günümüze taşımıştır.** (Yeni Hitit 1 – Sayfa 100)*

•binlerce yıllık medeniyetlerin izi : Meczaz-ı Mürsel

Söz konusu medeniyetin bırakmış olduğu maddi değerler, o medeniyeti tanımamızı ve anlamamızı sağlayan izler olarak ifade edilmiştir.

BİR KENT

Balıkesir, küçük kasabaları ve doğal güzellikleriyle eskiden beri ziyaretçileri büyülemektedir...

*Balıkesir'de pek çok uygarlık_____Kent çevresinde doğal güzellikler ve tarihi kalıntılarla iç içe pek çok kasaba_____. Edremit ve Altınoluk (**Oksijen Cenneti**) bu yöredeki kasabalardan _____.*
(Yeni Hitit 1 – Sayfa 101)

•**Büyülemektedir** : **Kapalı istiare**

Şehir bir büyücüye ya da sihirli bir varlığa benzetilmiştir.

•**Oksijen Cenneti** : **Teşbih**

Cennet, bolluğun sembolüdür. Şehrin havasında yüksek oranda oksijen bulunduğu ifade edilmektedir.

ÜNİTE 8: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	5
Mecaz-ı mürsel	2
İstiare	1
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	2
Kinaye	.
TOPLAM	11

Tablo 7

3.1.9. ÜNİTE 9 – FARKLI DÜNYALAR

•Eşleyelim adlı çalışmanın bir cümlesinde benzetme yapılmıştır. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 104)

Benim ülkemde festivallerde *su gibi bira içeriz*.

DÜNYADA YILBAŞI KUTLAMALARI

*Yeni yılı sokakta karşılamak, bunun için meydanlarda toplanmak, birlikte dans etmek ve şarkı söylemek... Eski yılın son saniyelerini hep bir ağızdan yüksek sesle geriye saymak... Bütün dünyada yılbaşı gecesini topluca kutlamanın yaygın yolu. Ama Finlandiya, İsveç, Norveç gibi kuzey ülkelerinde yılbaşı, yalnızca yeni bir yıla girmek anlamına gelmez. Yeni yılla birlikte uzun karanlık geceler de kısalmaya başlar. Avustralya ve Brezilya gibi güney ülkelerinde yılbaşı yaz mevsimine denk gelir ve **kutlamalara soğuk hava ve kar yağışı değil, daha çok deniz kıyıları, kumsallar eşlik eder**. Çin, Japonya, Kore gibi uzak doğu ülkeleri ise iki kat daha şanslıdır çünkü bu ülkeler miladi takvim için ayrı Çin takvimi için ayrı günlerde yılbaşı kutlaması yapar.*

(Yeni Hitit 1 – Sayfa 107)

• **kutlamalara soğuk hava ve kar yağışı değil,**

daha çok deniz kıyıları, kumsallar eşlik eder : **Kapalı İstiare (Teşhis)**

“Eşlik etmek” insanlara has bir özelliktir. Benzeyenler söylenmiş, kendisine benzetilen “insan” söylenmemiştir

Aşağıda yer alan erkekler ve kadınlar ile ilgili cümleler TARİZ’e (İğneleme) örnektir:

BİZ ERKEKLER ÇOK ŞANSLIYIZ

- *Karizmatikiz!*
- *Kavanoz kapaklarını kolayca açabiliriz.*
- *Sokakta çantasız dolaşabiliriz.*
- *Sıcak bir günde gömleğimizi çıkarabiliriz.*
- *Beş günlük tatil için küçük bir çanta bize yeter.*
- *Cips, kola, çikolata... Biz her şeyi rahatça yiyebiliriz.*
- *Sevgilimizle sorunlarımızı bir gül ile çözebiliriz.*
- *30 saniye içinde bir telefon konuşması yapabiliriz.*
- *İki çift ayakkabıyı yirmi farklı yerde giyebiliriz, kimse anlamaz.*
- *Kuaför harcamalarımız çok az.*
- *10 dakika içinde tıraş olabilir, duş alabilir, giyinebilir ve evden çıkabiliriz.*
- *Yüzümüzdeki tüm renkler orijinaldir ve suyla akmaz!*
- *Geç saatlerde sokakta yalnız dolaşabiliriz.*

BİZ KADINLAR ÇOK ŞANSLIYIZ

- *Güzeliz!*
- *Kendi yemeğimizi yapabiliriz.*
- *Topuklu ayakkabı ile boyumuzu 10 cm uzatabiliriz.*
- *Bebeklik albümlerimizde çıplak fotoğraflarımız yok.*
- *Yüzümüzdeki sivilceleri makyaj malzemeleriyle kapatabiliriz.*
- *Horlamıyoruz!*
- *Çoraplarımızı kolayca bulabiliriz.*
- *Bir eğlence yerine partnersiz girebiliriz.*
- *"Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır!" sözünü erkekler söyler.*
- *Hayatımızdaki özel günleri kolayca hatırlayabiliriz.*
- *Sinemada rahatça ağlayabiliriz.*
- *Saçımızı her renge boyayabiliriz.*
- *Ve... Anne olabiliriz. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 108)*

Bu metinlerde erkeklerden kadınlara, kadınlardan da erkeklere göndermeler yapılmıştır. Erkekler ve kadınlar kendi özelliklerini sayarken bir yandan da aslında saydıkları özelliklerin karşı cinsten bulunmadığını ve bunun bir eksiklik olduğunu söylemeye çalışmışlardır.

KADINLAR VE ERKEKLER

*Kadınlar ve erkekler... Kimi zaman birbirlerine **deli gibi âşık olur**, kimi zaman birbirleriyle hiç anlaşamaz, sürekli tartışır. Kadınların ve erkeklerin birbirleri hakkında genel fikirleri vardır ama bu fikirler çoğu zaman yanlıştır.*

*Harvard ve Brandais Üniversitesi Profesörü Zick Rubin aşk hakkında çeşitli anketler yapıyor. Bu anketlerin sonuçlarına göre erkekler kadınlardan daha çabuk âşık olabiliyor ve aşkın ilk günlerinde sevgililerine güzel sürprizler hazırlayabiliyorlar. Ancak ne yazık ki duygularını kolay gösteremiyorlar ve sevgililerine her zaman güzel sözler söyleyemiyorlar. Bu yüzden de kadınlardan daha fazla **ayrılık acısı çekiyor**, uzun süre sevgililerini unutamıyorlar.*

Elbette bu anketler kadın ve erkek davranışları ile ilgili kesin sonuçlar vermiyor ama anlıyoruz ki aslında erkekler kadınları, kadınlar da erkekleri çok iyi tanımıyor. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 111)

• **deli gibi âşık olur** : **Teşbih**

Aşkın derecesinin fazlalığı bu benzetmeyle anlatılmak istenmiştir.

• **ayrılık acısı çekiyor** : **Mecaz**

“acı çekmek” bir deyimdir. Bu örnekte hem “acı” hem de “çekmek” kelimeleri mecaz anlamlıdır.

70'Lİ YILLARDAN KÜÇÜK DETAYLAR

Biz çocukken yaşlılardan 'Şimdiki çocuklar çok şanslı.' sözünü çok sık duyardık. Bize sürekli 'Bizim zamanımızda elektrik yoktu. Mum ışığında ders çalışırdık' derlerdi. Biz gerçekten şanslı mıydık? 70'ler çocuklar için özgürlük yıllarıydı. Sokaklarda, bahçelerde oynardık. Bahçeler baharları bin bir çeşit yabani otlar, çiçekle dolardı. Bazen bir ağaç dalını, bazen birkaç taşı, bazen de küçük bir yaprağı oyuncak yapardık.

O yıllarda okulda siyah önlük giyerdik. Kızlar saçlarına kocaman beyaz kurdeleler takardı. O zamanlarda karatahta ve tebeşir okulların simgesi ve en büyük eğlence aracıydı Hepimiz teneffüslerde tebeşir savaşı yapar ya da tahtaya 'Ali Ayşe'yi seviyor.' gibi okulun magazin haberlerini yazardık.

O zamanlarda aşklarımızı kolay kolay dile getiremezdik. Hemen yüzümüz kızarır, dilimiz dolanırdı Bu nedenle birbirimize aşk mektupları yazardık. Zarfın içine de kuru çiçekler, bir tutam saç ya da fotoğraf koyardık. Bazı gençler 'Aşkını beni yakıyor.' demek için mektup kağıdının ucunu yakardı. Sevgilimizi biraz tanıdıktan sonra pastanede buluşur, sohbet ederdik.

(Yeni Hitit 1 – Sayfa 115)

• **Aşkını beni yakıyor**

: **Kapalı istiare**

Aşk, ateşe benzetilmiştir.

ÜNİTE 9: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	1
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	2
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	.
Kinaye	1
TOPLAM	5

Tablo 8

3.1.10. ÜNİTE 10 – MEDYA

TELEVİZYON DÜNYASI (Çalışma metni)

*Kitle iletişim araçları hızla gelişiyor. Günümüzde habere ve bilgiye ulaşmak, bilgiyi başkalarıyla eskiye göre çok daha kolay. Bu kolaylığı medya, özellikle de **televizyon sağlıyor**. Medyanın _____ **dünyayı her gün biraz daha küçültüyor**. Ülkeler ve kültürler arasındaki sınırları ortadan kaldırıyor. Dünyadaki tüm gelişmeleri birkaç saat içinde _____, televizyon sayesinde uzak ülkelerdeki insanları, onların kültürlerini, alışkanlıklarını, yaşam biçimlerini yakında _____ mümkün. Artık olimpiyat oyunlarını, dünya rekorlarına, hatta savaşımlara canlı yayında _____ için televizyonunuzu açmanız yeterli. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 116)*

•televizyon sağlıyor

: Meczaz-ı mürsel

Bahsedilen değişimleri televizyon isimli cihaz tek başına gerçekleştirmez. Söylenmek istenen televizyon aracılığıyla insanlara ulaşan yayınlardır.

•dünyayı her gün biraz daha küçültüyor : Meczaz-ı mürsel

“küçülmek”, iletişimin artması ve hızlanması anlamındadır.

•Ülkeler ve kültürler arasındaki

sınırları ortadan kaldırıyor

: Meczaz-ı mürsel

“sınırlar”, yaklaşmayı engelleyen unsurlardır.

HABER Mİ İNSAN MI?

'İnsan mı, haber mi önce gelir?' Bugünlerde medya ile ilgili en çok bu soruyu tartışıyoruz. İyi bir gazeteci zor durumdaki bir insana yardım mı eder, bunu haber mi yapar? Birçok gazeteci mesleğinde bu **sorunla sıkça karşılaşılıyor**. İşte bir örnek: Oregon Journal gazetesi muhabiri William T. Murphy işine giderken bir intihar olayına rastlar. 40 yaşlarında bir erkek köprüden atlamak için korkuluklara doğru koşmaktadır. Eşi, adamı yakalamaya çalışmaktadır. Gazeteci hemen **fotoğraf makinesine sarılır** ve bir fotoğraf **çek**er. O sırada otomobillerindeki birçok insan bu olayla hiç ilgilenmemektedir. Murphy bu durumun da fotoğrafını çeker. O anda adam köprüünün kenarına ulaşmıştır. Gazeteci yavaş yavaş adama yaklaşır. Onunla konuşmaya başlar. Ama artık çok geçtir. Bu konuşma bir işe yaramaz ve adam köprüden atlar. O sırada Murphy üçüncü fotoğrafını da çeker. Şimdi şöyle düşünelim: Haber gazetede bütün ayrıntıları ile yer almıştır. Murphy de görevini eksiksiz yapmıştır. Ama tüm bunların karşılığı bir insanın ölmesi olmuştur.

"Önce haber mi, insan mı?" sorusunu şöyle de sorabiliriz. Önce insan olmak mı, gazeteci olmak mı gelir? Usta gazeteciler bu soruya farklı yanıtlar veriyor. Bazılarına göre, **bir haber kaçabilir**. Gazeteci bunun yerine başka bir haber bulabilir. Ama birine yardım etmek için ikinci bir şansınız olmayabilir. Yani onlara göre insan olmak gazeteci olmaktan önce geliyor. Ama bazıları için ise önce görev. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 120)

- Parçadaki altı çizili kelimeler gerçek anlamlarından uzaklaşmış ve mecaz anlam kazanmışlardır.

DİZİ KİRLİLİĞİ (Çalışma parçası)

Televizyonda dizi_____ hoşlanıyoruz. Ancak bu dizilerin çoğu hayatımızı olumsuz etkiliyor. Televizyonlardaki dizi kirliliği en çok çocukları ve

gençleri etkiliyor. Gençler ve çocuklar artık gerçek hayatı bir dizi gibi_____ başladılar. Birbirleriyle zaman ayırmıyorlar. Televizyondaki diziler nefes_____ bile izin vermiyor. Biri bitiyor, diğeri başlıyor. **Diziler ahlak dışı olaylarla, ihanetlerle, cinayetlerle, kan ve gözyaşıyla dolu.** Çocukların ve gençlerin ruh sağlığı bu diziler yüzünden tehlike altında. Çünkü çoğu, o dizilerdeki kahramanlara_____ istiyor. Program yapımcıları ise bu tür diziler_____ ısrar ediyor. Onlara göre bunu halk istiyor. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 121)

- **Diziler..... dolu** : **Kapalı istiare**

Diziler içi dolup boşalabilen bir şey olarak gösteriliyor.

DÜNYA UMURUNDA DEĞİL

Bebekler televizyon seyretmeye daha ilk aylarında başlıyor. Seslerin aniden yükselmesi ve alçalması, görüntülerin hızla değişmesi, onların hemen **ilgisini çekiyor**. Hele reklamlar... Reklamların başlaması demek bebeklerin artık birkaç dakika.

Çocuklar **ekran karşısındayken** yalnızca hareketsiz kalmıyorlar. Sürekli çikolata, bisküvi gibi sağlıksız yiyecekler de yiyorlar. Böylece hareketsiz kalmaları ve sağlıksız beslenmeleri gelişimlerini engelliyor. Bu nedenle çocukların uzun saatler boyunca televizyon seyretmemeleri gerekiyor.

Çocuklukta televizyon bağımlılığı her yıl daha da artıyor. Zamanla bu bağımlılık ebeveynlerin müdahale etmesini gerektiriyor. Ama ne yazık ki çoğu anne baba çocuklarını televizyonun karşısında yalnız bırakıyor. Bu nedenle çocuklar zararlı programlar da dahil her programı izler oluyorlar. Halbuki, psikologlar ebeveynleri "Çocuklarınız tek başına televizyon izlemesinler." diye sürekli uyarıyorlar. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 122)

•ilgisini çekiyor : Meczaz

Deyim

•donması demek : Meczaz

•ekran karşısındaiken : Meczaz-ı mürsel

Televizyon seyretmek kastedilmiştir.

TELEVİZYONU EĞİTİM İÇİN KULLANIN

*Televizyon yayınlarının çoğu yararsız, kalitesiz. Ama yine de vazgeçemiyoruz televizyondan.(6)_____ . Tabii ki evet. **Çünkü televizyon sadece bir eğlence kutusu değil.** Televizyonunuzun karşısına oturup yabancı dil öğrenmeniz, lise ya da üniversite diploması almanız da mümkün. Belgesel programlar sayesinde farklı konularda bilgi sahibi olabilirsiniz. Tarihi öğrenmek için sadece tarih kitaplarını okumak zorunda değilsiniz. Televizyonunuzda kanalı seçmeniz yeterli. **Eğitici çocuk programları çocuğunuza öğretmenlik yapabilir.** (7)_____.(Yeni Hitit 1– Sayfa 124)*

•Çünkü televizyon sadece bir eğlence kutusu değil : Teşbih

Televizyon bir eğlence kutusuna benzetiliyor.

•Eğitici çocuk programları çocuğunuza öğretmenlik yapabilir : Teşhis

Çocuk programları öğretmene benzetiliyor.

ÜNİTE 10: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	6
Mecaz-ı mürsel	4
İstiare	1
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	13

Tablo 9

3.1.11. ÜNİTE 11 - SAĞLIK BİR YAŞAM

SAĞLIKLI OLMAK

(1) Sağlıklı bir yaşam için ne **mucize ilaçlara**, ne de **sihirli formüllere** ihtiyacımız vardır. Egzersiz yapmak ve sağlıklı beslenmek, sağlıklı bir biçimde yaşamak için yeterlidir.

(2) Egzersizin ve pozitif düşünmenin yanında sağlıklı yaşamın en önemli şartlarından biri de doğru beslenmedir. Yararlı besinleri tüketmek, vücudumuzun hastalıklara karşı korur.

(3) Nasıl daha doğru beslenebilirsiniz? Öncelikle öğünlerinizin düzenli olması gerekir. Sabah **sıkı bir kahvaltı** yapıp yeni güne hazırlanın. Öğlen ve akşam ise daha **hafif** ve sağlıklı yemekler yiyin. Beslenme alışkanlıklarınızda da bazı değişiklikler yapabilirsiniz. Kafein, alkol, şekerli gıdaları **hayatınızdan çıkarın**. Bunların yerine sebze, meyve, balık ve süt ürünlerini tüketin. Bu ürünlerin tüketiminde de bazı noktalara dikkat edin. Örneğin; meyveleri kabuğunu soymadan, sebzeleri çok fazla pişirmeden yiyin.

(4) Hastalanmamak için doğru beslenme ve iyi bir yaşam tarzı çok önemlidir. Unutmayın, akıllıca seçimler yapıp daha sağlıklı bir hayat yaşamak sizin elinizde. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 128)

• **mucize ilaçlara** : Mecaz

• **sihirli formüllere** : Mecaz

• **sıkı bir kahvaltı** : Mecaz

• **hafif** : Mecaz

• **hayatınızdan çıkarın** : Mecaz

Deyim

DOĞAL MASKELELER

*Daha güzel ve **canlı bir cilt** mi istiyorsunuz? O halde buzdolabınızı açın. Bu kez sağlıklı yemekler pişirmek için değil, değişik maskeler yapmak için meyve ve sebzelerden yararlanacağız.*

Öncelikle cildinizin erken yaşlanmaması için üzüm maskesinin tarifi: Önce üzümleri bir kaseye koyun ve çatalla ezin. Suyunu süzün ve posayı cildinize sürün. 2 dakika yüzünüze hiç dokunmayın ve bekleyin. Sonra yüzünüzü bol suyla yıkayın.

Yorgun bir cilt için muz maskesi ideal. Muzu püre haline getirin ve yüzünüze sürün. 15 dakika sonra bir pamuğu ılık suya batırın. Cildinizi bu pamukla temizleyin.

Şimdi de yüzünüzdeki küçük lekeler için bir maske hazırlayalım. 1 avuç çileği ezin. 2 çorba kaşığı süt kreması ekleyin. Maskeyi sürmeden önce yüzünüzü yıkayın sonra maskeyi uygulayın. 10 dakika bekleyin ve yüzünüzü kurulayın.

Yağlı ciltler için de bir çözüm var. 2 limonun kabuğunu soyun. Yarım bardak suyun içinde üç dakika bekletin. Daha sonra limonları robotta püre haline getirin. Maskeyi pamukla uygulayın ve birkaç dakika sonra ılık suyla temizleyin.

Gördüğünüz gibi doğal yollardan güzelleşmek hiç zor değil. 20 dakika ve biraz meyveyle güzel bir cilde sahip olabilirsiniz. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 130)

• **canlı bir cilt**

: Meczaz

SPOR YAPALIM

Hareketsizlik çağımızın en büyük sorunlarından biri. Artık her yere arabayla, otobüsle, metroyla gidiyoruz. Gün boyu iş yerinde yerimizden hiç kalkmadan çalışıyoruz. Teknoloji sayesinde az çabayla birçok iş yapabiliyoruz. Bu kadar **hareketsiz bir hayatın** içinde en azından haftada iki günü spora ayırmak gerekiyor.

Bazen hareketsizlik yüzünden merdiven çıkma, bir yükü taşıma gibi günlük işlerimizi yapmak bile bize zor geliyor. Oysa spor, kaslarımızı güçlendirip bu işleri yorulmadan yapmamızı sağlıyor. Spor sayesinde hem fiziksel rahatsızlıkları engelleyebiliyoruz hem de psikolojik olarak rahatlıyoruz. Spor, günlük hayatın **sıkıntılarından uzaklaşıp** mutlu olmamızı sağlıyor.

Bunlar sporun faydalarından yalnızca birkaçı. Ama bu kadarını bilmek bile spora başlamak için yeterli. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 131)

- **Hareketsizlik, hareketsiz bir hayatın** : Meczaz-ı mürsel

Gerçek bir hareketsizlik değil, az hareket etme durumu kastedilmiştir.

RUHUMUZA SAĞLIK

Önce yogadan biraz bahsedelim. Yogayı herkes, her yerde özel giysiler giymeden ve aletler kullanmadan uygulayabilir. **Yogada amaç bedenin, ruhun ve zihnin birleşmesini sağlamaktır.**

Yoganın dışında meditasyon da bir rahatlama tekniğidir. Meditasyon, zihnimize doğru şeyler öğretmenin yoludur. **Meditasyon iç huzurumuzun sakinliğimizle beslenip güçlenmesidir.** (Yeni Hitit 1 – Sayfa 134)

• **bedenin, ruhun ve zihnin birleşmesi** : **Kapalı istiare**

beden, ruh ve zihin uyumu bir birleşmeye benzetilmiştir.

• **iç huzurumuzun sakinliğimizle beslenmesi** : **Kapalı İstiare**

“İç huzur” bir canlıya benzetilmiştir. Ayrıca “sakinlik” de besleyici bir şeye benzetilmiştir.

KENDİMİ İYİ HİSSETMİYORUM

Selin : *Cem, neyin var? Bugün yüzün bembeyaz.*

Cem : *Kendimi hiç iyi hissetmiyorum. Çok üşüyorum.*

Selin : *Dur bir bakayım. Cem, çok ateşin var. Çok kötü de öksürüyorsun.*

Cem : *Biraz da başım dönüyor.*

Selin : *Sen herhalde grip olacaksın. Bence izin alıp eve git.*

Cem : *Haklısın. En iyisi eve gidip dinlenmek.*

Selin : *Alo Cem. Nasıl oldun? Seni çok merak ettim.*

Cem : *Çok iyi değilim. Yolda taksiden indim. Midem bulandı. Bu yüzden eve yürüye yürüye geldim.*

Selin : *Sesin de kısılmış. Hiç itiraz etme, senin için doktora telefon edip randevu alacağım.*

Cem : *Tamam, ama sen de benimle gel. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 136)*

• **çok ateşin var** : **Açık istiare**

Vücut sıcaklığı ateşe benzetilmiştir.

• **başım dönüyor** : **Mecaz-ı mürsel**

Gerçekte baş dönmemektedir. Kişiye, görünen şeyler dönüyormuş gibi gelir.

ÜNİTE 11: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	6
Mecaz-ı mürsel	2
İstiare	2
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	.
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	10

Tablo 10

3.1.12. ÜNİTE 12 – YOLCULUK

BİR RÖPORTAJ

Özgün : 'Seyahat etmenin hayatınızdaki yeri nedir?' sorusuyla başlamak istiyorum sohbetimize. Seviyor musunuz yolları?

Ece : Geçen yıldan beri sürekli dolaşıyorum. Evime çok az gittim. Benim için seyahatin en önemli yeri, otel odaları. Hem yurt içinde, hem de yurt dışında. Yolculuk etmeyi seviyorum, çünkü kendimi daha özgür hissediyorum.

Özgün : Seyahatleriniz çoğunlukla işinizle mi ilgili?

Ece : İş ile hayat benim için ayrı şeyler değil. İş benim için otel odasının penceresinden, karla kaplı bir çocuk bahçesine bakıp **hayal kurmak**, onları yazmak. Siz burada onları okuyorsunuz ve ben para kazanıyorum. Güzel bir işim var yani.

Özgün : Tatiller hakkında ne düşünüyorsunuz? Tatil yapıyor musunuz?

Ece : Benim hayatımda 'tatil' ve 'iş' diye iki ayrı şey yok. Zaten **beş yıldızlı tatiller** bana göre değil. Bir zamanlar, öyle bir tatil yapmaya çalıştım ama o çok yorucu bir şey ve bittikten sonra gerçekten bir tatile ihtiyacınız oluyor. Sadece yatmak ve yemek yemek 'tatil' değil bence...

Özgün : Gezginlik felsefesi bu bence. Seyahat etmek; görmek, tanımak ve keşfetmek... Sizin **yaşam seyahatiniz** nasıl peki? **Haritanız, rotanız** var mı?

Ece : Var ama 'Şunu olmak istiyorum, bunu yapmak istiyorum, şuna sahip olmak istiyorum' diye değil. Şu andaki en büyük amacımı biliyor musunuz? Korkmamak... En önemli şey bu... Çünkü kendi **hayatının haritasını** çıkarman için kendi gücünle buluşman gerekiyor. İnsan, korkularından kurtulduktan sonra bu güçle buluşuyor ve özgürlük de, gerçek yolculuk da aslında o zaman başlıyor. İnsan, **iç yolculuğu** ile dünyayı geziyor aslında...

Özgün : Çok doğru... Bu güzel sohbet için çok teşekkür ederim.

Ece : Ben teşekkür ederim. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 142)

• **hayal kurmak** : **Mecaz**

Deyim

• **beş yıldızlı tatiller** : **Mecaz-ı mürsel**

Beş yıldızlı otellerde yapılan tatiller kastedilmiştir.

• **yaşam seyahatiniz** : **Açık istiare**

Ömür bir yolculuğa benzetilmiştir.

• **Haritanız, rotanız; hayatının haritasını** : **Açık istiare**

Amaçlar, planlar, bir haritaya ve rotaya benzetilmiştir.

• **iç yolculuğu** : **Açık istiare**

İnsanın kendini sorgulaması ve kendiyle ilgili düşüncelere dalması bir yolculuğa benzetilmiştir.

STRESSİZ BİR TATİL

*Niçin tatil yapmak isteriz? Elbette, günlük streslerden uzaklaşıp **huzur bulmak** ve dinlenmek için. Ama çoğumuz biliriz ki, tatile çıkmak da çok stresli bir iştir. Tatilde en küçük bir aksilik **moralimizi bozar**. Aile arasındaki kavgalar, otel odalarının darlığı, **hayal kırıklıkları** derken dinlenmek imkansız hale gelir. Bu gibi sorunlarla karşılaşmamak için tatile çıkmadan önce iyi bir plan yapmak gereklidir. Bu planın tatil planı değil. Dinlenme planı olması lazımdır. İnsanların çoğu 'Pahalı bir tatil, iyi bir tatildir.' diye düşünür ama bu yanlıştır. Çünkü lüks otellerde yemek saatine yetişmeye çalışmak ve*

animasyonlara katılmak oldukça yorucudur. Güneşin altında bütün gün yatmak da dinlenmeniz için yeterli değildir. Kafanızdaki sorunlardan kurtulmaktır. Bunun en iyi yolu da sevdiklerinizle zaman geçirmek ve kendinize biraz zaman ayırmaktır. Üstelik bunlar için büyük paralar harcamanız gerekmez. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 143)

• **huzur bulmak, moralimizi bozar, hayal kırıklıkları** : **Mecaz**

Deyim

• **İyi bir tatilin anahtarı** : **Açık istiare**

Çözüm yolu, bir anahtara benzetilmiştir.

GEMİ SEYAHATI

Gözlerinizi kapatın. Kendinizi suda, lüks bir etekle. Küçük bir şehirde, hatta dünyanın en güzel şehrinde yolculukta hayal edin. İşte gemi yolculuğunu böyle özetleyebiliriz.

*Gemiyle yolculuklar her gün biraz daha popüler oluyor Gemi yolculuğu önceleri yalnızca emekli ve yaşlı insanların tercihiyken, bugün pek çok insanın **ilgisini çekiyor** işte son günlerin bu **ilgi çekici** yolculuk türü hakkında bazı sorular ve yanıtları*

Sıkılacak mıyım?

*Büyük bir gemiyle yolculuk yaparken sıkılmanız mümkün değil. Neredeyse **her köşede** insanları eğlendirmek ve dinlendirmek üzere aktiviteler vardır. Örneğin, misafir konuşmacıları dinleyebilir, şarap seminerlerine katılabilirsiniz. Ya da spor yapmak için spor salonlarını ve yüzme havuzlarını tercih edebilirsiniz. Ayrıca alışveriş yapmak için çeşitli dükkanlar. Vakit geçirmek için film salonları gibi pek çok alternatif de sizi bekliyor. Böyle etkinliklerle **dolu** bir yolculuğa arkadaş grubunuzla da rahatlıkla*

çıkabilirsiniz çünkü gemide herkesin zevkine uygun bir etkinlik bulunmaktadır.

'Benim amacım sessiz, sakın bir yerde tatil yapıp dinlenmek' mi diyorsunuz? O zaman daha küçük bir gemide, daha az sayıda insanla yolculuk yapmayı da tercih edebilirsiniz. Yani yolculuğa çıkma amacınıza ve kişiliğinize göre farklı türde gemi yolculuğu seçebilirsiniz.

Pahalı bir yolculuk mu?

*Toplam fiyat size **ilk bakışta** fazla gelebilir ama bu fiyatlara konaklama, yiyecek içecek, etkinlikler ve gece eğlenceleri de dahildir. Bu durumda gemi yolculuğu karadaki tatillerden daha kârlıdır bile diyebiliriz. Ancak bu yolculuklarda ödemeyi tatile çıkmadan önce yapmak gerekiyor. Bu bir dezavantaj gibi görünebilir. Ama bu uygulama sizi tatilde hesap yapma stresinden de uzaklaştırır. Elbette gemi yolculuğu fiyatları, yolculuk dönemine, geminin özelliklerine ve yolculuk süresine göre çeşitlenmektedir. Bütün bunları göz önünde bulundurarak bütçenize uygun bir tatil planı yapabilirsiniz. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 144)*

- **ilgisini çekiyor** : Mecaz

Deyim

- **her köşede** : Mecaz-ı mürsel

“Her bölümde” anlamındadır.

- **dolu** : Mecaz

- **ilk bakışta** : Mecaz-ı mürsel

“İlk değerlendirmede” anlamındadır.

TATİL SONRASI

Tatil günlerinin sona ermesiyle birlikte insanlarda kızgınlık, sinirlilik, yorgunluk ve sosyal etkinliklere karşı istek kaybı ortaya çıkar.

*Tatilden eve dönmek için bavullarınızı topluyorsunuz. Bir ya da iki hafta her gün denize girdiniz. Sıcak havada güneşlenerek ilk günden **ıstakoz gibi kıpkırmızı oldunuz** ya da dışarıda lapa lapa kar yağıyordu, siz odanızda şömine karşısında sıcaklığın keyfini yaşadınız. Sayılı günler çabuk 'geçiyor. **Artık rüya bitti**. Bunun için tatilin son günü stres yaşıyorsunuz. Bu stresi ortadan kaldırmanız mümkün.*

*Örneğin, işe ya da okula başlamadan bir-iki gün önce eve dönün, Böylece eşyalarınızı yerleştirip eski düzeninize kolayca geri dönersiniz. Evinizde bir süre dinlendikten sonra kendinizi sokağa atın. **Bu sizin eski ortamınıza ısınmanızı sağlar**. Arkadaşlarınızla oturup sohbet edin. Eşiniz, sevgiliniz ya da iyi bir arkadaşınızla tiyatro, sinema gibi yerlere gidin. Çünkü bu etkinlikler rutin sosyal heyecanınıza geri dönmenizi sağlar. İş yerindeki değişikliklere alışmak için iş arkadaşlarınızla konuşun. İş yerinde ilk gün kendinizi iyi hissetmek istersiniz. Bunun için ilk gün işe yeni kıyafetlerle bakımlı bir şekilde işe gidin. Bütün bunlar tatil dönüşündeki sıkıntılarınızı ortadan kaldırmanız için yeterli gelmedi mi? O zaman gelecek yaz tatili için plan yapmaya başlayın. (Yeni Hitit 1 – Sayfa 150)*

• **ıstakoz gibi kıpkırmızı oldunuz**

: **Teşbih**

• **Artık rüya bitti.**

: **Açık İstiare**

Tatil; benzeyen, rüya; benzetilen.

• **Bu sizin eski ortamınıza ısınmanızı sağlar.**

: **Mecaz**

ÜNİTE 12: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	5
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	5
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	14

Tablo 11

Yeni Hitit 1 Ders Kitabındaki metinlerde çeşitli mecaz türlerine ve mecaza dayalı söz sanatlarına rastlanmaktadır. Aşağıdaki tabloda göreceğimiz gibi ünitelerdeki mecaz sayıları çok önemli farklılıklar göstermemektedir. Başlangıç seviyesi için rakamlar uygun görünmektedir. Kinaye sanatının az kullanılması, birinci kitap olması sebebiyle bir eksiklik olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü kinaye, diğer mecazlara göre daha zor algılanabilecek bir mecaz çeşididir.

**YENİ HİTİT 1 DERS KİTABINDA BELİRLENEN MECAZLAR VE
KULLANIM MİKTARLARI**

	MECAZ TÜRLERİ			MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI			ÜNİTE TOPLAMI
	MECAZ	MECAZ-I MÜRSEL	İSTİARE	TEŞBİH	TEŞHİS	KİNAYE	
ÜNİTE 1	.	.	.	.	.	.	0
ÜNİTE 2	.	4	.	1	.	.	5
ÜNİTE 3	4	5	2	6	2	.	19
ÜNİTE 4	.	.	.	4	.	.	4
ÜNİTE 5	1	1	1	2	1	1	7
ÜNİTE 6	.	1	3	.	1	.	5
ÜNİTE 7	4	2	.	1	1	.	8
ÜNİTE 8	5	2	1	1	2	.	11
ÜNİTE 9	1	.	2	1	.	1	5
ÜNİTE 10	6	4	1	1	1	.	13
ÜNİTE 11	6	2	2	.	.	.	10
ÜNİTE 12	5	3	5	1	.	.	14
YENİ HİTİT 1 TOPLAM	32	24	17	18	8	2	101

Tablo 12

3.2. YENİ HİTİT 2

3.2.1. ÜNİTE 1 – İŞ DÜNYASI

Ünitenin içinde yer alan metinlerde pek çok mecaz kullanılmıştır.

GENÇLER İŞSİZLİKTEN, PATRONLAR “İŞÇİSİZLİK”TEN

*İşsizlik dünyadaki en önemli sorunlardan. Üstelik iş bulmak her gün daha da zorlaşıyor. Otomasyon sistemlerinin yaygınlaşması ile birlikte vasıfsız elemana olan ihtiyaç azalıyor, ekonomik krizlerin artık aniden ve şiddetli yaşanması tehlikesiyle birlikte işletmeler eleman alımlarında 'diploması her kapıyı açmalı.' diye düşünüyorlar. Oysa artık **ekmek aslanın ağzında**. Sadece bir diploma alıp üniversiteden mezun olmak yetmiyor. Gençler üniversitedeyken kendilerini yetiştirmeli, meslekleriyle ilgili kurslara gitmeli, konferans ve seminerleri izlemelidir.*

Öte yandan, işverenler kalifiye eleman bulamadıklarını söylüyorlar. Beklentileri yüksek ve eleman alırken kılı kırk yarmaya başladılar. Üç yıllık iş deneyimi, 30 yaşın altında olmak, bir veya iki yabancı dil bilmek, bilgisayar konusunda yeterli olmak gibi özellikler artık neredeyse standart. Tabii ki lisansüstü eğitim, iyi görünüş, düzgün konuşma, yaratıcılık gibi özellikler adayların işi kapma şansını artırıyor.

*İşsizlik sorununu çözmek yakın gelecekte hiç kolay görünmüyor. İstihdam alanları yaratmak, doğru yatırımlar yapmak gerekiyor. **Genç nüfusun enerjisi iyi yönlendirilmeli**, doğru zamanda doğru yerde kullanılmalı. Gençler en verimli çağlarında umutsuzluğa düşmemeli. Genç ve dinamik enerjiyi iş gücüne çevirerek ülke kalkınması sağlanabilir. Bu da ancak doğru devlet politikalarıyla mümkün olabilir. Bugün gelişmiş pek çok ülkenin **başarısının arkasındaki sır** budur. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 7)*

- ekmek aslanın ağzında : Kinaye
- Genç nüfusun enerjisi iyi yönlendirilmeli : Mecaz
- başarısının arkasındaki sır : Mecaz

PAZARTESİ SENDROMU

Pazartesisilerden nefret ediyorum! Atlayıp salıya geçmem mümkün mü?

*Pazardan sıkıyor beni pazartesinin gelişi. Zaten adında hata var! Pazartesi... Cuma - ertesi ne kadar iyi çağrışımlı ama **bu zavallım** da o kadar kasvetli. Nedense bu ikisine zaten yeni birer isim koymamışlar... İkisini de kendinden önceki günün gidişiyle adlandırmışlar.*

Her sinir şey pazartesi mi başlamak zorunda? Ödemeler, okul, işbaşı... Oysa benim bir sürü hayalim var pazartesilere dair. Erken uyanmamak, öylesine takılmak, boş boş oturmak, plansız programsız olmak gibi meselâ...

Ama boşuna, yapamıyorum asla. Gönlümle mantığım örtüşemedi gitti hala! Mantığım diyor; "Yürü kızım işe!", gönlüm diyor; "Kalkma yat, yüreğinin sesini dinle! Mantığım melek olmuş, yüreğim şeytan.

Mesela bu sabah...

Geldim işe, tam ofise gireceğim, şeytan meleğin aklını çeldi. Arabaya bindim ve kendimi bir kafeye zor attım. Sakin bir şekilde, sinirimi başkasına yansıtmadan rica ettim;

'Günün kahvesi neyse ondan lütfen, ama "içinde ondan mı, bundan mı olsun." diye sormayın, hepsi birden olsun istiyorum beni'

Mümkünse hayatımda hep hepsinden 'kalabalıkça' olsun, başka şey istemem! Hayata dair olan her şeyden bende de olsun.

Aldım elime her şeyi, bol karışık hayat kahvemi, çıktım sokağa, kaldırdım

*kafamı, kapadım gözümü, içime çektim rüzgârı, **tatlı havayı**. Gözümü açtım; "İstifa etmem kızım!" dedim. "Daha fazla klimalı bir yerde hayata devam edemeyeceğim korkarım" dedim. Şirkete geri döndüm, istifa ettim. Tam "Oh!" diyecekken öğrendim ki müdür istifamı kabul etmemiş. "E ücretsiz izin verin o zaman!" dedim. "Olur mu canım!" diye **dalga geçtiler**. Ben de madem öyle işte böyle dedim, minik saksımla ofisimdeki camı, çaktırmadan kimseye, köşesinden kırdım. Kırık pencereden giren tatlı esinti içinde kendimi sakinliğe davet ettim.*

Yani... Pazartesi sendromu yaşamamak için siz de, kırın bir minik pencere, açın kendinize bir hava deliği. Çekin içinize hayatın tatlı rüzgârını deli gibi. Sağlık olsun da, istifa etmeyelim hayattan. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 10)

• **bu zavallım**

: **Teşhis**

Pazartesi günü kişileştirilmiş.

• **öylesine takılmak**

: **Mecaz**

Deyim

• **boş boş oturmak**

: **Mecaz**

Deyim

• **Mantığım diyor..... gönlüm diyor**

: **Teşhis (İntak)**

Mantık ve gönül konuşurulmuştur.

• **Mantığım melek olmuş, yüreğim şeytan**

: **Teşbih**

• **şeytan meleğin aklını çeldi**

: **Mecaz-ı mürsel**

Yazarın önceki sözlerinden anlıyoruz ki gönlü aklına galip gelmiş.

• **tatlı havayı**

: **Mecaz**

• **dalga geçtiler**

: **Mecaz**

Deyim

• **kırın bir minik pencere, açın kendinize bir hava deliği** : **Mecaz-ı mürsel**

İnsanların kendini rahatlatılabileceği şeyler yapmasını tavsiye ediyor.

• istifa etmeyelim hayattan

: Kapalı İstiare

Hayatı işe benzetiyor.

• Çekin içinize hayatın tatlı rüzgârını deli gibi

: Mecaz, Teşbih

İŞKOLİK OLABİLİR MİSİNİZ?

'Yarım saat öğle yemeği için çok uzun.' 'Zamanım olsa hobilerimle ilgilenirdim.' 'Son üç yıldır kendim için bir şey yapmadım.' 'Bir daha hafta sonları çalışmayacağım.' 'İş yerine en erken ben geliyorum ve en geç ben ayrılıyorum.' 'Çok işim var ama çevremden asla yardım istemem.' 'Bir şey üzerine çalışmadığım zaman kendimi suçlu hissediyorum.' 'İşim benim her şeyim.' 'Çok hastayım ama çalışmam lazım.'

Bu cümleleri uzun zamandır kullanıyor musunuz? Hayatınızda işiniz yüzünden bir değişiklik yapamıyor musunuz? O zaman sadece çok çalışan biri değil; bir işkoliksınız.

Gün geçtikçe daha uzun zaman dilimlerinde çalışıyorsanız, fazla mesai sonrasında eve geldiğinizde eve getirdiğiniz işlerle uğraşmaya devam ediyorsanız ve işiniz, gittikçe hayatınızın anlamı olmaya başladıysa siz bir işkoliksınız.

*İşkoliklik ile çok çalışmak arasındaki **dengeyi** yitirmek hem kendi hayatınız ve sevdikleriniz hem de iş hayatınız ve şirketiniz için tehlikeli sonuçlar doğurabilir. İşkolik olmak; sosyal ilişkilerin bozulması, günlük hayat düzeninin bozulması, **evliliklerin parçalanması**, kişinin kendisine zaman ayırmaması, depresyon, stres temelli sağlık sorunları, hata yapma oranınızın artması gibi olumsuz sonuçlar yaratır.*

*Günümüzde çevremizdeki insanları kim oldukları, ne yaptıkları ve elde ettikleri sonuçlara göre değerlendiririz. İşkolikler bu üçü arasında **denge kuramadıkları** için çok çalışanlardan ayrılırlar. Çok çalışan ve sağlıklı **bakış***

açısına sahip olan insanlar bunları, dengede tutabilirken, işkolikler işlerine kim oldukları sorusunu unutacak kadar önem verirler. İşkolikler için işleri, kendi hayatlarından ve duygularından uzak durmak için bir çıkış kapısı olabileceği gibi; mükemmeliyetçiliklerinin ve imkânsızı gerçekleştirme isteklerinin bir sonucu da olabilir. Çok çalışan insanların işkoliklerden en büyük farkı nerede durmaları gerektiğini doğru tespit edebilmeleri ve iş hayatı dışında kalan zamanlarını etkili değerlendirebilmeleridir. İşkolikler, sevdiklerine ve kendilerine ayırdıkları zamanlar da dahil olmak üzere her zaman akıllarının bir kısmında işle ilgili problemleri düşünürler ve planlar yaparlar.

Kendinizin ya da bir yakınınızın işkolik olduğunu düşünüyorsanız ve işkolizmin getirebileceği **olumsuzlukların önüne geçmek** istiyorsanız yapabileceğiniz bazı şeyler var. Kabul, onay ve saygı isteği günümüz koşullarında işkolikliğin en önemli nedenleri arasındadır. İşinin, hayatının tek kabul, onay ve saygı kaynağı olduğunu düşünen işkolikler için yapabileceklerinin başında hayatın başka alanlarında da bu kazanımların elde edilebileceğini görmek geliyor. Ailenin ve arkadaşların da işkoliklikten kurtulmak için önemli çözüm yolları olsa da önemli rol, kişinin kendisine düşüyor. Bunlar arasında; iş-yaşam **dengesini kurmanın** kişinin hem duygusal hem de fiziksel sağlığı için önemli olduğunu kavramak, işkolikliğin sebebini bulmak, kişinin kendini fark etmesi, işe verilen anlamı doğru tanımlamak, iş dışında geçirilen zamanı işi düşünmeyerek geçirmek gibi unsurlar vardır. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 12)

• Dengeyi	: Mecaz
• evliliklerin parçalanması	: Kapalı istiare
Evlilik somutlaştırılarak parçalanabilen bir şey gibi gösterilmiştir.	
• denge kuramadıkları	: Mecaz
• bakış açısına	: Mecaz
• olumsuzlukların önüne geçmek	: Kapalı istiare

Olumsuzluklar, hareketli bir nesneye benzetilmiştir.

NE YAPMAM GEREK?

*Benim adım Elif. İnşaat malzemeleri satan büyük bir şirkette yönetici asistanı olarak çalışıyorum. Şirketimizde genel müdürden sonraki en yetkili personel Hasan Bey. Ben de Hasan Beyin asistanıyım. Aslında işimi ve şirketimi çok seviyorum. Çünkü çalışma saatlerim çok düzenli, işim zevkli ve maaşım benim için yeterli. Ama tek bir sorunum var, o da Hasan Bey... Normalde çoğu işi onun yapması ve benim ona yardımcı olmam gerekiyor. Fakat genellikle tam tersi oluyor. Ben bütün dosyaları genel müdürün isteklerine uygun olarak hazırlıyorum ve Hasan Bey neredeyse sadece kontrol edip imzalıyor. Elbette bu durumdan genel müdürümüzün haberi yok. Ona göre herkes işini yapıyor ve hiç sorun çıkmıyor. Ama bu durum benim **canımı çok sıkıyor**. Çünkü sadece ben çalışıyorum! Genel müdürümüzle bu konuyu konuşmayı çok düşündüm ama bana inanmamasından korkup vazgeçtim. Acaba Hasan Beyle mi konuşsam? Ama ona da nasıl söyleyeceğim? Off, **kafam çok karışık**; ne yapmalıyım bilemiyorum.*

*Adım Cem. 6 yıl özel bir şirkette satış temsilcisi olarak çalıştım. İşimi seviyordum ve başarılıydım. Fakat iki ay önce daha büyük bir firmanın iş ilanını gördüm. Deneyimli bir satış temsilcisi arıyorlardı. "Kariyerim için çok iyi bir fırsat." diye düşünüp hemen başvurdum. Bir hafta içinde firmanın yöneticileriyle görüşmelerim olumlu bir şekilde tamamlandı ve işe alındım. Buraya kadar **her şey yolunda** gibi görünüyor ama işe başladıktan sonra hiç de öyle olmadı. Yeni firmamdaki iş arkadaşlarım uzun yıllardır birlikte çalışıyor ve birbiriyle çok iyi anlaşıyor. Fakat benim onlarla yakınlaşmama bir türlü izin vermiyorlar. Yeni bir kişiyi kabul etmek istemiyorlar, sanırım. Oysa ben onlara karşı hiç olumsuz bir davranışta bulunmadım. Aksine elimden geldiği kadar **sıcak ve pozitif davranmaya** çalıştım. İşimle ilgili hiçbir sorun yaşamıyorum, hatta bu firmada işimi daha iyi yapıyorum bile diyebilirim ama insanlarla ilişki kuramamak beni çok üzüyor. Neredeyse iki aydır beraberiz ama hala bana **soğuk davranıyorlar**. Bazen kızıp "Ben de*

*onlarla ilgilenmeyeyim." diyorum ama bu şekilde çalışmak da çok sıkıcı. Belki biraz daha zamana ihtiyacım var, bilemiyorum... Ama şunu çok iyi biliyorum; bu iş değişikliği benim **huzurumu kaçırdı!***

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 13)

- **canımı çok sıkıyor** : Meczaz
- **kafam çok karışık** : Meczaz-ı mürsel
Karışık olan düşüncelerdir. Karışıklık kavramı da soyut anlamdadır.
- **her şey volunda** : Meczaz
- **sıcak ve pozitif davranmaya** : Meczaz
- **soğuk davranıyorlar** : Meczaz
- **huzurumu kaçırdı** : Kapalı istiare

Huzur, hareketli bir varlığa benzetilmiştir.

RAHİMİ KOÇ'TAN KONFERANS

Koç Holding Şeref Başkanı Rahmi Koç, Koç Üniversitesi Nişantaşı Kampüsü'nde 'Başarılı Olmanın Sırları' konulu bir konferans verdi.

"Herkes bir konuda söz söyleyebilir, fakat başarı ancak bu sözleri hayata geçirmekle elde edilir: diyerek konuşmasına başladı ve öğrencilere iş hayatında başarılı olmanın kurallarını anlattı.

Gerçekçi hedef belirlemek ve bilgi...

*"Bir hedef seçmek başarının en önemli tarafıdır. Öncelikle kendinize realist bir vizyon seçmek zorundasınız. Çok yüksek hedef koyarsanız, bu vizyon değil, illüzyon olur. Hedefi doğru seçmek işin **en can alıcı noktasıdır**. Hedef, realist ve iddialı olmalıdır ki, oraya eriştikten sonra başarıyı hissedebilirsiniz. İdeal hedefi şöyle tarif etmek mümkündür: Hedef somut, gerçekçi ve zaman sınırlı olmalıdır.*

Başarılı olmak için bilgili olmak da gerekmektedir. Burada marifet doğru bilgiyi seçip almaktır. Bir konuda fikir sahibi olabilmek için mutlaka bunu bilgi ile desteklemek zorundasınız.” dedi.

Dürüstlük...

Koç, iş hayatında dürüstlüğün önemini vurgularken "İş hayatında önce kendinize, sonra başkalarına dürüst olmanız gerekir. Her gece yatmadan önce o günün bilançosunu yapıp vicdanınızı kontrol etmek zorundasınız." şeklinde konuştu.

Denge...

*'Başarı bir ekip işidir.' diyen Koç, "Bilgiyi paylaşmalı, görüşlerinizi tartışmalı ve ortak karar almalısınız. Çok kişiden fikir alın ama son kararı siz verin. Akıl ile kalbinizin arasında da **denge kurmanız** gerek. Yalnız rakamlar veya yalnız hisler insanı hedefe götürmez. Ne detaya boğulup kalın, ne de sadece yüzeysel açıdan bakın, ikisini iyi dengeleyin." dedi. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 14)*

• **en can alıcı noktasıdır**

: Mecaz

Deyim. (Konunun en önemli yeri)

• **denge kurmanız**

: Mecaz

Deyim.

RÜYA MESLEKLER GERÇEKTEN RÜYA MI?

Herkesin rüyalarını süsleyen meslekleri yapıyor, ışıltılı bir dünyada yaşıyorlar... Buraya nasıl ulaştılar? Rüyaları zaman zaman karabasana dönüşüyor mu? Ünlüler, mesleklerini anlattı.

Can Dündar (Gazeteci)

Birkaç satır, büyük bir düşü gerçekleştirebilir.

'Gazetecilikten önce yazıyı seçtim. Daha ilkokulda harflere, rakamlardan daha yakındım. Birkaç satır, bir insanın büyük düşünüy gerçeğe çevirebilir; bir yaşanmışlıktan düş öyküleri çıkarabilir, toplumsal bir düşün gerçek olmasına yardımcı olabilir, insanları bir rüyadan uyandırabilir. Bambaşka dünyaların hayaline götürebilir. Tabii 'rüya mesleği' seçerken, küçük kabusları da_____. Gazeteciliği seçtiğim için hiç pişman olmadım. Benim bir rüyam da para ve şöhret ikilisiyle, meslek onurundan taviz vermeden buluşabilmektir.'

Abdullah Oğuz (Yönetmen)

Kolay değil.

'Klişe ama dünyaya yeniden gelsem, yine yönetmen olurum. Hep, son nefesime kadar setlerde olmak için dua ederim. Fiziksel olarak film çekemiyorsam, yine sinemanın içinde olayım. Karşı değilim ama çok insan bu işe hevesleniyor. Yönetmenlik çok zor, yaratıcı_____, iyi bir yönetici_____. Sette 80 kişiyi yönetiyorsunuz. Setin hakimi sizsiniz. Dolayısıyla, kolay değil. Ama yönetmenlik kesinlikle rüya mesleklerden biri.'

Cem Öğretir (CNN Türk Haber Spikeri)

Stresten hasta olabilirsiniz.

*'Adrenalin bağımlısıyım. Canlı yayın, adrenalin kaynağı. Konuşuma soru sormak bile bende büyük heyecan yaratıyor. Doğru soru sormak, doğru cevap almak, konuğu zorlamak çok önemli. Herkes spiker olmak istiyor ama herkes olamaz. Çünkü eskiden, sadece haberi _____, bu değişti; artık gazeteci de _____ **Haberin kokusunu** _____. İlla **ekrana çıkmak** da gerekmiyor. Ekran **renkli bir dünya** olabilir ama ekranın arkasında da çok güzel işler var. **Ekran önü** çok stresli. Bu stres altında hasta olabilirsiniz.'*

Emre Yurdakul (Ralli Pilotu)

Heyecanı seviyorum.

*'Küçüklüğümünden beri otomobil ve motor sporlarını seviyorum. Mesleğimin en güzel tarafı otomobilim ile uyum içinde olmak. Bu, biriyle **dans etmek gibi** bir şey. Fiziksel olarak kendinizi zorluyorsunuz. Limitlerinizi _____ . Heyecanı seviyorum. Birçok genç erkek hızlı otomobil kullanmak ister. Belki kahraman olma isteği de vardır içimde.'* (Yeni Hitit 2 – Sayfa 17)

• ışıltılı bir dünyada	: Mecaz
• Rüyaları zaman zaman karabasana	: Açık istiare
• rüyadan uyandırabilir	: Açık istiare
• Haberin kokusunu	: Mecaz
• ekrana çıkmak	: Mecaz-ı mürsel
• renkli bir dünya	: Mecaz
• Ekran önü	: Mecaz-ı mürsel
• dans etmek gibi	: Teşbih

ÜNİTE 1: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	18
Mecaz-ı mürsel	5
İstiare	6
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	2
Kinaye	1
TOPLAM	33

Tablo 13

3.2.2. ÜNİTE 2 – ŞİMDİ SPOR ZAMANI

SAĞLIK VE SPOR

Günümüz insanının yaşamdan pek çok beklentisi var. İyi bir kariyer yapmak, iyi para kazanmak, gösterişli bir arabaya ve büyük bir eve sahibi olmak... Ancak hepimizin tek bir ortak beklentisi var sanırım, mutlu olmak. Peki, mutlu olabilmemiz için fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı olmamız gerekmez mi?

'Sağlıklı olmak' herkes için farklı bir anlam taşıyabilir. Çoğumuz için ağrısız sızısız hareket edebilmek sağlıklı olmanın bir göstergesidir.

Bazılarımıza göre ise sağlıklı olmanın anlamı gece yarılara kadar dans edebilecek güce sahip olmaktır. Aslında işin özü 'Kendimi çok iyi hissediyorum.' diyebilmektir.

Formda ve sağlıklı bir insanın iyi bir dış görünüşü vardır, kasları kuvvetli, vücudu esnek, kalp ve damar sistemi dayanıklıdır. Ancak daha önemlisi o insan streslerinden, günlük yorgunluklarından kurtulabilmiş, yaşamdan mutluluk duymayı öğrenmiştir.

Elbette sağlık için herkesin beslenmesine ve uyku düzenine dikkat etmesi, sigara gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durması gereklidir, fakat bunlar yeterli değildir. Çünkü bedenimizin en önemli gereksinimlerinden biri de harekettir. Ancak bugün teknolojik araçlarla dolu hayatımızda yeterince hareket etmek neredeyse imkansız. Yürüyen merdivenler, asansörler, arabalar... Kabul etmeliyiz ki spor yapmak hepimiz için kaçınılmaz bir gereklilik artık. Hiç değilse kısa aralıklarla egzersiz yapmak yenilenmemizi ve kendimizi çok daha iyi hissetmemizi sağlayacaktır.

*Yalnız, şunu da unutmamak gerekir ki ancak düzenli egzersizler sağlığımızı olumlu etkileyebilir. Bu nedenle sporu **günlük hayatımızın merkezine taşımamız gerekir.** (Yeni Hitit 2 – Sayfa 19)*

•günlük hayatımızın merkezine taşımamız gerekir : Kapalı istiare

Spor taşınan bir nesneye, günlük hayatımız da merkezi bulunan bir alana benzetilmiştir.

İLK SPORLAR

Hareket, canlılığın en önemli işaretidir ve ilk çağlardan beri beden eğitiminin bir aracı olarak kullanılmaktadır. İlk insanlar hayatta kalabilmek için beslenme, barınma ve giyinme ile birlikte doğaya karşı güçlenerek korunmaya da çalışmışlardır. Tarihte ilk sporlar da savunma ve saldırma eylemlerinden ortaya çıkmıştır.

*Tarihi belgelere göre ilk sporlar binicilik ve güreştir. Sümer ve Mısırlılar M.Ö. 3000 yıllarında okçuluk ve güreş ile ilgilenmişlerdir. Yüzme, kürek, yelken gibi su sporları Akdeniz uygarlıklarında; kızak ve kayak sporları Kuzey Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Eski Yunan'da ise spor, eğitimin başlıca amacı haline gelmiş ve **spor karşılaşmaları doğmuştur.***

Bugün tüm dünyadaki en popüler spor dallarından ikisi olan basketbol ve tenisin gelişim öyküsü ise şöyledir:

Tarihte basketbola benzer bir oyunu, ilk kez Amerika yerlileri oynamıştır. Basketbolun bugünkü durumuna gelmesindeki en büyük pay, 1891 yılında bu sporun gelişmesi için büyük çabalar gösteren Amerikalı beden eğitimi öğretmeni Dr. James Naismith'indir. Naismith basketbolu önceleri atletler, beyzbolcular ve Amerikan futbolu oynayan çocuklar için sakatlanmalar açısından risksiz ve yararlı bir kış antrenmanı olarak görmüştür. Ancak basketbol daha sonra yardımcı antrenman özelliğinden kurtulup popüler spor dallarından biri haline gelmiştir.

Tenis ilk olarak nerede ortaya çıktı, tam olarak bilmiyoruz. Ancak kaynaklar Eski Mısır, Yunan ve Perslerde tenise benzer bir oyundan söz etmektedir. Bugünkü tenisin benzeri 12. yüzyılda ortaya çıkmıştır. İngiliz ve Fransız asilzadeleri betondan dört duvar içinde ve üstü bir fileyle kapalı

sahalarda, kort veya kraliyet tenisi adında bir spor yapmaya başlamışlardır. İlk zamanlarda insanlar tenisi çıplak ellerle, sonra eldivenler kullanarak oynamışlar ve sonraları da, günümüzün raketlerine benzer araçlar kullanmışlardır. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 22)

•spor karşılaşmaları doğmuştur

: Kapalı istiare

Spor, bir canlıya benzetilmiştir.

SPORUN ALTIN ÇOCUKLARI

✓ Edson Arantes do Nascimento, namı diğer Pele, profesyonel futbol hayatına 14 yaşında, Santos takımında, aylık on dolar maaş ile başladı. İki yılın sonunda ise bütün dünya Pele'yi, ilk Dünya Kupası'nda 17 yaşındaki Brezilyalı **futbol yıldızı** olarak tanıdı bile. Yıllar içinde Pele o kadar başarılı bir futbolcu oldu ki onun oyununu izleyebilmek için Nijerya'daki bir savaşta iki günlük ateşkes yapıldı. İran Şahı sadece 2 dakika konuşabilmek için onu üç saat havaalanında bekledi. Bir ankette Avrupa'nın en ünlü markaları listesinde Pele ikinci sırada yer aldı. Pele emekli olduktan sonra, 1994'te Brezilya'nın spor bakanı olarak görev yaptı ve hala **dünyanın gözünde, futbolun kralı**.

✓ 27 Kasım 1940, dövüş sanatlarının gelmiş geçmiş en büyüğü, **dövüş makinesi**, büyük usta Bruce Lee dünyaya geldi. 20 Temmuz 1973'te aramızdan ayrıldıktan sonra ise arkasında muhteşem bir kariyer ve daha önemlisi de bir felsefe bıraktı: 'Asla bir sistemin parçası olma, **kendi sistemini yarat ve onun da su gibi seninle ilerlemesine izin ver**'. Lee sadece dövüş sanatları ustası olarak değil felsefesiyle de saygıdeğer bir insan olarak yaşadı. Onun ölümünden sonra ortaya çıkan birçok isim onun gibi olmaya çalıştı ama bu zaten en başta Bruce Lee'nin felsefesine aykırıydı, herkes kendi gibi olmalıydı. Time dergisi onu yüzyılın en önemli 100 insanından biri seçti ve Lee tarihte **gelmiş geçmiş en büyük idoller arasında yerini aldı**.

✓ Maria Sharapova 1.88'lik boyu, güzelliği ve yılda 20 milyon dolara yakın geliriyle bugün dünyanın en **dikkat çekici** bayan sporcularından ve tenis

yıldızlarından biri. Sharapova'nın tenisteki başarıları henüz altı yaşındayken başladı. Sharapova o yıl, tenisin önemli isimlerinden Martina ile Moskova'da bir gösteri maçı yaparak büyük dikkat çekti. Sharapova spor kariyerindeki en büyük başarısını ise on yedi yaşında Wimbledon kupasını kazanarak elde etti ve sonrasında önemli yayın organlarından 'En iyi Oyuncu', 'Dünya'yı Değiştirecek 20 Gençten Biri', 'Yılın Spor Kadını' gibi ödüller kazandı ve bugün de tüm dünyanın en önemli sporcularından biri.

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 24)

• **Sporun Altın Çocukları** : **Teşbih**

Spor alanında çok değerli görülen kişiler altına benzetilmiştir. “Sporun çocukları” sözünde de kişileştirme vardır.

• **Futbol yıldızı** : **Teşbih**

Üst seviyede bir sporcu olduğu bu benzetmeyle ifade edilmiştir.

• **dünyanın gözünde** : **Mecaz-ı mürsel**

• **Futbolun kralı** : **Teşbih**

En iyi futbolcu olduğu dile getirilmiştir.

• **Dövüş makinesi** : **Teşbih**

Gücü, dayanıklılığı, çevikliği bakımından Bruce Lee makineye benzetilmiştir.

• **Su gibi** : **Teşbih**

Süreklilik anlamı katmaktadır.

• **gelmiş geçmiş** : **Mecaz**

Deyim

•yerini aldı : Meczaz

Deyim

•dikkat çekici : Meczaz

Deyim

ŞAMPİYONLUK MAÇI

O gün 19 Mayıs Stadyumu'nda Türkiye'nin en büyük iki futbol takımı arasında şampiyonluk maçı vardı. Ben de bu heyecanı yaşamak için arkadaşlarımla buluşup stadyuma gittim. Stadyumun girişi seyircilerle dolup taşmıştı. Bir tarafta yiyecek ve bayrak satıcıları, bir tarafta gazeteciler ve televizyonların spor muhabirleri, bir tarafta ise itişe kakışa stadyuma girmeye çalışan seyirciler vardı.

*Dışarıdaki kalabalığın içinde stadyuma girebilmek için **akla kararı seçtik** Ama sonunda içeri girip yerlerimize oturduk. Bütün tribünler iki takımın taraftarlarıyla doldu. Havada konfetiler uçuşmaya başladı. İki takımın oyuncularını taraftarların tezahüratları, bağrıışmaları arasında sahaya çıktılar. Birbirleriyle selamlaştılar. İki takımın kaptanı birbiriyle tokalaştı. Az sonra maç başladı. Daha ilk dakikada bizim takımın oyuncularını paslaşarak karşı takımın kalesine ulaştılar. Tam bu sırada hakem düdüğü çaldı. Oyunu durdurup 'faul' karan verdi. Bizim futbolcular bu duruma bir anlam veremeyip şaşkın şaşkın bakıştılar. Stadyumda **hava birden gerginleşti**. Tribünlerden hakeme sataşmalar başladı. Hakem oyunu hemen başlatıp ortalığı yatıştırdı. Karşılaşmanın **heyecanlı atmosferi** maçın sonuna kadar sürdü ve maç bizim takımın galibiyetiyle sona erdi. Sahada takımımızın futbolcularını kucaklaşarak birbirlerini tebrik ederken bazı seyirciler de sahaya inerek futbolcularını kutladı.*

Maç çıkışında, bazı seyirciler arasında da itişmeler, sataşmalar; hatta birkaç karşıt taraftar arasında yumruklaşmalar oldu. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 26)

• akla kararı seçtik

: Mecaz

Deyim.

• hava birden gerginleşti

: Mecaz

• heyecanlı atmosferi

: Kapalı istiare

Ortamdaki duygu durumu, o yeri farklı bir hale sokmaktaydı.

KADIN FANATİKLER

Onlar tribünlerin kadın fanatikleri. Takımlarına o kadar bağlılar ki hiçbir maçı kaçırmıyor. Bütün tezahüratlara eşlik ediyorlar.

Galatasaray'ın kadın fanatiklerinden biri Dilara Endican. Bir prodüksiyon şirketi sahibi. Maça gidiş gelişlerde ve maç sırasında tribünde birkaç kez sakatlanmış. Hatta Galatasaray tutkusu rakip taraftarlardan dayak yemesine bile neden olmuş. Tribünde bir erkekten farksız. 'Küfür ederim ama başkaları benim takımındakilere küfür ettiler mi çok kızarım. Önceden çok kadın taraftar yoktu statlarda, artık daha çok. Kadın erkek diye de ayırmıyorum taraftarı.' diyor.

*Fenerbahçe camiasında 'Fanatik kadın taraftar' deyince parmaklar tek bir kişiyi gösteriyor: Yasemin Merçil'i. O bir avukat, uzun yıllardır da tribünde. '1995 yılından beri maçlara gidiyorum. ilk deplasman maçım Van'dı Sekiz yıldır kombine biletim var her maça gidiyorum.' diyor. Yasemin Merçil'in Fenerbahçe tutkusu taraftarlıkla da sınırlı kalmamış. Önce Fenerbahçe'nin kongre üyesi olmuş, ardından da San Lacivertliler Demegi'nin kurucuları arasında yer almış. Dernekte elbette erkekler çoğunlukta. Merçil bu durumu şöyle yorumluyor: '300 kişilik dernekte 300 erkek kardeşim var gibi hissediyorum. Önceleri beni statta **bir süs objesi gibi** görüyorlardı, biraz küçümsüyorlardı ama şimdi her lafımı dinliyorlar.'*

Fenerbahçe Yasemin Merçil için hayatın en önemli parçası. Alışverişlerini bile Fenerbahçeli esnaftan yapıyor.

*Hatice Aydın ev hanımı ve Beşiktaş'ın fanatik taraftarlarından biri. Sadece kendisi değil, eşi ve 10 aylık kızı da sıkı Beşiktaş taraftarı. Hatice Aydın 'Her maça gidiyorum. Kızımı da götürüyorum. **Şimdiden çimin kokusunu alsın istedim.** Kızım daha 2 aylıkken onu maçlara götürmeye başladım. Deplasmanlara bile gittik. Eskiden futbolla ilgilenmezdim. Bir kere kocamın peşine takılıp stada geldim, bir daha da bırakıp dönemedim.'* diyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 28)

- **bir süs objesi gibi** : **Teşbih**
- **Şimdiden çimin kokusunu alsın istedim** : **Mecaz-ı mürsel**

FANATİZMİN SINIRI YOK

*Son yıllarda fanatik taraftarlar takımlarına olan sevgilerini **sıra dışı** yöntemlerle ifade etmeye çalışıyor ve bu uğurda pek çok çılgınlık deniyorlar. Öyle ki iş taraftarlığın ileri bir boyutu olan fanatiklikten de çıkıp hastalık derecesine varabiliyor. Örneğin bir habere göre Fenerbahçeli bir fanatik imzasını 'Şampiyon Fener yazarak atıyormuş. Son yıllarda en yaygın 'fanatik eylemi' ise takım renkleriyle ev, araba, yiyecek vb. boyamak.*

*Konya'daki bir simitçi daha çok para kazanmanın **ilginç bir yolunu bulmuş** ve ilk kez sarı-lacivert simitler üretmiş. Fanatik simitler kentte büyük ilgi görüyormuş. Bir pet shop sahibi ise Singapur'dan özel bir boya getirmiş ve dükkanındaki balıkların üzerine FB ve GS yazmış. Bu balıklar Türkiye'nin dört bir yanında ilgi odağı olmuş. 'Boyama sanatı'nın en ilginç örneğini ise Kütahya Tavşanlı'da görmek mümkün. Bir fanatik, aile mezarlığını sarı-laciverte boyayarak hem kendisinin hem de ailesinin Fenerbahçe tutkusunu **gözler önüne sermek** istemiş.*

Peki uzmanlar fanatik eylemler ile ilgili nasıl yorumlar yapıyorlar? Ege üniversitesi Sosyoloji bölümünden Yrd. Doç. Dr. Talimciler'e göre

tarafıtarlar birbirlerine ‘biz farklıyız’ mesajı vermeye çalışıyor. Medyanın da bu çılgınlıkları sürekli gündemde tutması nedeniyle fanatik eylemler giderek artıyor. Psikiyatrist Ender Karaca ise "Fanatik kişilerin çoğunda iletişim kuramama, kendini ifade edememe ya da adaptasyon sorunları oluyor.

Bu insanlar fanatizm gösterileri ile kendi kişilik sorunlarından kaçmaya ve hayata tutunmaya çalışıyorlar." diyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 29)

- sıra dışı : Meczaz
- ilginç bir yolunu bulmuş : Meczaz
- gözler önüne sermek : Meczaz
- sorunlarından kaçmaya : Kapalı istiare
- hayata tutunmaya çalışıyorlar : Kapalı istiare

ÜNİTE 2: BELİRLLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Meczaz	8
Meczaz-1 mürsel	2
İstiare	5
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	6
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	21

Tablo 14

3.2.3. ÜNİTE 3 – HAYALLER GERÇEK OLSA

HAYALLERİMİZ

*Hepimiz mutlaka gerçekleşmesi kolay ya da güç _____. Bir şeyi istemek ve onunla ilgili **hayaller kurmak**, dünyamızı daha anlamlı kılar, hayattaki olumsuzluklara karşı kendimizi daha güçlü hissetmemizi sağlar.*

*Hayallerimiz bize **ideal bir dünyanın kapısını açar**. Zor zamanlarımızda gelecekteki mutlu günlerle ilgili hayaller kurarak ve daha önceki sevinçlerimizi tekrar içimizde hissederek sıkıntılarımızı daha rahat atlatabiliriz.*

*Ancak bazı_____ imkansızdır. Şans eseri çok zengin olmak, bir anda çok ünlü bir kişi olarak uyanmak ya da hiçbir çaba harcamadan mesleğimizde **yükselmek** gibi bizi belki kısa süre için mutlu eder. Ama sürekli bunları düşünmek bizi **gerçek hayattan koparıp** _____yaşamaya itebilir.*

Bazı hayaller ise imkansız gibi görünür ama çalışarak bunları gerçekleştirmek mümkündür. Bu hayaller için önümüze hedef koymak ve o hedefe ulaşmak için çaba göstermek gerekir. Unutmamak gerekir ki insanlar büyük buluşları imkansız hayaller uğruna günlerce çalışarak gerçekleştirmişlerdir.

Farkında olalım ya da olmayalım, hayaller hayatımızın sonuna kadar bizimledir. Büyük ya da küçük, gerçekleşmesi mümkün ya da imkansız, hayallerimiz yaşamımızın bir parçası olmaya devam edecektir. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 30)

- **hayaller kurmak** : **Kapalı istiare**
- **ideal bir dünyanın kapısını açar** : **Kapalı istiare**
- **yükselmek** : **Mecaz**
- **gerçek hayattan koparıp** : **Kapalı istiare**

BİR KARTAL MASALI

*Kendinizi daha iyi tanımaya çalışın, çevrenize daha dikkatli bakın, belki de hayal ettiğiniz **dünyanın** içinde yaşıyorsunuzdur. Bu nasıl mı olur? Şöyle:*

Bir kartal büyük bir dağın tepesinde yuva yapmış. Bir süre sonra kartalın dört adet yumurtası olmuş. Yumurtalar henüz kuluçka dönemindeyken bir deprem olmuş. Yuvadaki yumurtalardan biri, bu depremde düşüp, dağın tepesinden yuvarlana yuvarlana vadideki çiftliğe dek ulaşmış. Burası, bir tavuk çiftliğiymiş. Çiftlikteki tavuklar, bu farklı yumurtayı sahiplenmek istemişler. Yaşlı bir tavuk, bu yumurtadan çıkacak yavruyu büyütmeğe karar vermiş.

Sonunda yumurtalar çatlamaya, yavrular yumurtalardan çıkmaya başlamış. Tabi kartal yavrusu da çıkmış kabuğundan.

Kartal yavrusu çevresindeki yüzlerce tavuğun arasında kendini de tavuk sanmış ve bir tavuk gibi büyümeye başlamış. Yalnızca o kendisini tavuk gibi görmüyor, diğer tavuklar da onu bir tavuk olarak görüyorlar, ona tavukmuş gibi davranıyorlarmış. Kartal yavrusu zaman zaman içinden;

*- 'Ben çok farklıyım acaba ben kimim?' diye soruyormuş. Ama, bu kuşkusunu **dile getiremiyormuş.***

Bir gün çiftlikte öteki tavuklarla birlikte oyun oynarken, gökyüzünde kartallar görmüş. Kendini tutamamış ve 'Tanrım, ne kadar güzel uçuyorlar. Keşke ben de onlar gibi uçabilsem...' diye bağırılmış.

Tavuklar, onun bu sözlerine hep birlikte gülmüşler.

*- 'Sen bir tavuksun. Şunu asla **aklından çıkarma**; tavuklar kartallar gibi uçamazlar.'*

*Küçük kartal o günden sonra hemen her gün gökyüzüne bakıyor ve uçan kartalları arıyormuş gözleriyle., Bir kartal görünce çiftlikteki öteki tavukları unutuyor, gökteki kartalları büyük bir hayranlıkla izliyormuş. Kartal yavrusu, ne zaman 'Keşke ben de bir kartal olsam, keşke ben de uçabilsem, dünyayı gökyüzünden görebilsem' dese, çevresindeki tavuklar aynı şeyleri söylüyormuş: ' **Boş hayaller** kurma. Vazgeç düşlerinden... Sen tavuksun ve hep tavuk olarak kalacaksın.'*

Küçük kartal bu sözlerden o kadar etkilenmiş ki sonunda bir kartal gibi göklerde özgürce kanat çırpma düşünden vazgeçmiş ve yaşamını bir tavuk gibi sürdürmeyi kabul etmiş. Ve bir tavuk gibi sürdürdüğü yaşamının sonunda bir tavuk gibi ölmüş.

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 33)

•dünyanın	: Kapalı istiare
•dile getiremiyormuş	: Mecaz
•aklından çıkarma	: Mecaz
•Boş hayaller	: Mecaz

HAYATIMDA 'KEŞKE' YOK

*İnsanlar hayattaki bazı olumsuzluklar nedeniyle 'keşke' sözcüğünü dillerine dolarlar. 'Keşke daha iyi bir okulda okuyabilseydim. Keşke yanlış seçimler yapmasaydım. Keşke onu hiç tanımasaydım...' önce basit bir sözcük gibi gelir ama bir bakarsınız ki 'keşke' sözcüğü **hayatınızın odak noktası olmuş.***

Benim ise birçok insanın aksine 'keşke' sözcüğü girmedi hayatıma. Çocukluğumdan beri hayattaki seçimlerimden mutlu olmaya çalıştım. Her zaman kararlarımı kendim aldım ve onların sonuçlarına razı oldum. Ailem, arkadaşlarım beni bazı konularda uyarmak istediler. Çoğu zaman haklıydılar

aslında ama ben onların uyarılarına fazla **kulak asmadım**. Hatalarımdan ders alarak büyümek istedim. Bazen çok üzüldüm, çok kırıldım ama kararlarımdan hiç pişmanlık duymadım. Her hata, her **hayal kırıklığı** beni daha güçlü, hayatımı daha anlamlı yaptı. Yaşamım boyunca 'Başka insanların gözünde ne durumdayım, çevrem benim için ne düşünür?' gibi sorulara yer vermedim hiç. Şu anda hayatıma bakıyorum ve görüyorum ki zaman zaman **hayal kırıklığına** uğradım ama daha çok deneyim kazandım.

Daha önce de söyledim ve her zaman söylemeye devam edeceğim, tüm yanlışlarıma rağmen 'keşke' diye bir şey olmadı yaşamımda. Hayata yeniden başlasaydım belki de aynı hataları yapar, aynı **dersleri alırdım**. Hayat bence böyle güzel. Ben bütün hatalarımı seviyorum ve onlardan **ders alıyorum** (...)(Yeni Hitit 2 – Sayfa 34)

• **Dillerine dolarlar** : **Mecaz**

Deyim

• **Hayatınızın odak noktası olmuş** : **Teşbih**

Hayatın hep “keşke” sözüyle, pişmanlıklarla geçtiği anlatılmış.

• **Kulak asmadım** : **Mecaz**

Deyim

• **Hayal kırıklığı** : **Kapalı İstiare**

Hayal kırılğan bir nesneye benzetilmiştir.

• **Ders alıyorum** : **Mecaz**

Deyim

HAYAL DÜNYASI

*Bir köyde **hayal gücü çok geniş** bir çoban yaşarmış. Köy halkının en büyük zevki onun etrafında toplanıp hikayelerini dinlemekmiş.*

*'Eee, anlat bakalım, köyün dışına çıkınca nelere şahit oldun bugün?' diye sorarlarmış. "Ormanın içinde bir keçi tanrı gördüm: dermiş çoban. "Elinde flütü, sırtında kanatları, yanında hurileri vardı. Çok güzel, inanılmaz bir müzik çalıyorlardı. Oradan ayrılıp gölün kenarına gittim. Oradaysa gözleri kamaştıracak kadar parlak bir denizkızı gördüm. Masmavi gözlere sahipti. **Altın sarısı saçlarının** yarısı göl sularının içindeydi." diye devam edermiş. Hem köylüler hem de çoban hayatından oldukça memnunmuş.*

Bir gün çoban ormandayken hakikaten bir keçi tanrı görmüş, elindeki flütü ve yanındaki melekleriyle beraber. Göl kenarına gitmiş ve bu defa da denizkızı görmüş aynen anlattığı gibi.

Bir müddet sonra çoban köye dönmüş. Köylüler her zaman olduğu gibi çevresinde toplanmışlar çobanın. Hepsi heyecanlı, hepsi meraklı... Sormuşlar 'Bugün ne gördün, anlat bakalım.' diye. Çoban 'Hiç.' demiş. 'Hiçbir şey görmedim.'

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 37)

- **hayal gücü çok geniş** : Mecaz
- **Altın sarısı saçlarının** : Teşbih

HAYAL ET OLSUN

Dee Caffari dünyayı tersten dolaşma rotasını başarıyla tamamlayarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdi ve yelkeniyle rüzgarlara, akıntılara karşı durmaksızın dünyayı tersten dola şan 'ilk kadın' oldu. Daha önce aynı yolculuğu sadece 4 erkek tamamlayabilmişti.

6 yıl öncesine kadar beden eğitimi öğretmenliği yapan Dee Caffari, ciddi bir kariyer değişikliği ile profesyonel yelkenci olmaya karar vermiş. Ama bu değişikliğin sebebi sadece yelken aşkı değilmiş. Yıllar öncesinde Afrika'ya gitmek için kariyerine kısa bir süreliğine ara vermiş ve seyahat tutkusu da bu şekilde **aklını çelmiş**.

Dee Caffari dünyayı tersten dolaşarak zoru başarmış. Cesur yelkenci, yolcuğu için "Bir bakıma doğaya karşı savaşa benziyordu. Hiçbir yardımcım olmadan tek başıma yolculuğa çıkarak **kendimi ateşe attım**. Bu yolculuk sırasında pes etmemem gerekiyordu. Belki çok zordu ama bunu başardım. Fırtınalı denizde zorluklarla savaşırken yanımda sadece teknik ekibimin telsizle desteği vardı." diyor.

Caffari'ye göre hiçbir zaman zorluklardan yılmayıp hayalleri takip etmek gerek ancak başarmak için sadece hayal etmek yetmez: 'Her şeyin **çıkış noktası** hayal, bitişinde ise başarı var. Bu ikisinin arasında ise sistem, karar, güven, cesaret, motivasyon ve azmi mutlaka yaşamanız lazım. Ben bunu yapabilen milyonlarca kişi arasından sadece bir kişiyim. Tek amacım ise **insanların kendi sınırlarını** zorlamaları için onlara cesaret verebilmek.'

Dee Caffari, rekoruna bir yenisini eklemek istiyor. Bu kez doğudan batıya doğru giderek dünyayı iki yönde dolaşmayı başarabilmiş tek kadın olmayı hedefliyor. Rekortmen yelkenci bu planı için 'Ben hayallerimden güç alıyorum. Bence herkes ideallerini gerçekleştirebilir. Sadece hayal etmeye cesaret etmemiz gerektiğine inanıyorum. **Biraz hayal, biraz cesaret ve merak tüm yolları açacaktır.**' diyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 38)

- **aklını çelmiş.** : Mecaz
- **kendimi ateşe attım** : Açık istiare
- **çıkış noktası** : Mecaz
- **insanların kendi sınırlarını** : Mecaz
- **Biraz hayal, biraz cesaret ve merak tüm yolları açacaktır** : Kapalı istiare

ÜNİTE 3: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	11
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	2
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	15

Tablo 15

3.2.4. ÜNİTE 4 – BU YIL MODA NE?

ANADOLU'DA GİYİM

*Her toplumun kendisine özgü, tarihi kadar eski giysileri var. **Bu giysiler toplumların geleneklerini, kültürlerini yansıtıyor.***

Anadolu halkının geleneksel giysileri, kültürlere özgü giyim tarzlarına iyi bir örnektir. Bunlar ayrı zevkler, iklim koşulları ve tarihi nedenlerle bölgeden bölgeye değişir. Hareketli yaşam tarzına uygun olmaları ise giysilerin ortak özelliklerinden en önemlisidir. Bu giysileri günümüzde Anadolu halkının tümünde görmemiz mümkün değildir, fakat yine de özellikle küçük yerleşim merkezlerinde insanlar onları hala kullanırlar.

Hemen hemen tüm kırsal bölgelerde hem kadınlar hem de erkekler, günlük yaşantılarında 'şalvar' adındaki bol pantolonlar giyerler. Erkeklerin şalvarı pantolona benzer biçimde biraz daha dardır ve genellikle şalvarların beline kuşak ya da silahlık sararlar. Kadınların şalvarı ise daha bol ve daha renklidir.

Anadolu'da giyimin önemli bir parçası da başlıklar ya da örtülerdir. Erkekler başlarına genellikle 'kasket' takarlar. Kasket güneşe karşı koruyucu olması nedeniyle oldukça kullanışlıdır. Kadınlar ise ince bir kumaştan, 'yemeni' adında bir başörtüsü kullanırlar. Bu örtü renk renk, desen desendir ve kadınlar onun çevresini el işi bir örgü türüyle, yani 'oya' ile süslerler. Günümüzde başörtüsü kullanmayan kadınlar da yemeniyi günlük hayatlarında aksesuar olarak kullanmaktadır.

Günümüzde geleneksel giysileri hem otantik halleriyle hem de modern giysilerle bir arada görmek mümkündür. Bu durum gösteriyor ki, modern yaşamımız nedeniyle dünyanın farklı ülkelerinde benzer giysileri kullanıyoruz fakat kültürel öğelerimizden de tamamen vazgeçmiyoruz. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 45)

• Bu giysiler ... yansıtıyor

: Teşbih

TREND AVCILARI

*Hazır giyim firmaları, 'Gelecekte ne moda olacak?' sorusuna yanıt bulmak için pek çok ajansın tahminlerinden yola çıkıyor. Bu ajanslarda çalışanlara ise '**trend avcıları**' deniyor. Trend avcıları toplumun eğilimlerini inceliyor ve yorumluyor. Bu eğilimler yalnızca giyim sektörünü değil, gıdadan elektroniğe, mobilyadan kozmetiğe kadar pek çok alanı etkiliyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 48)*

• '**trend avcıları**'

: Teşbih

MARKA ÇILGINLIĞI

- *Marka takıntısı en çok giyim kuşamda **kendini gösteriyor**. Son yıllarda özellikle büyük mağazalar markaları tercih eden insanlarla **dolup taşıyor**. Kimi küçük bir eşarp alıyor, kimi bir pantolon ve kemer. Bir kısmı da baştan aşağı gardırop yeniliyor. Marka düşkünlerinin ortak alışveriş yerleri genellikle lüks mağazalar oluyor ancak bazen küçük dükkanlar da dönemin ünlü isimlerinin uğrak yeri olmaları nedeniyle popüler hale gelebiliyor.*
- *Evet, sonuçta en iyiyi, en güzeli, en kaliteliyi almak ve kullanmak herkesin en doğal hakkı. Ancak herkesin kendine şu soruları da sorması gerekiyor: Marka ürünler her zaman için iyi ve kaliteli midir ve toplum içinde daha saygın bir yer edinebilmek için markalara gerçekten ihtiyaç var mıdır?*
- *Elbette ki moda sektöründeki birçok yenilik gibi marka merakı da ilk olarak ünlülerin mekanı Hollywood'dan çıktı. Valizleri, köpeklerinin tasmaı, çantaları, ayakkabı tokaları derken bir de baktık ki ünlülerin her şeyi marka olmuş ... Bu merak medyanın da etkisiyle kısa zamanda tüm dünyaya yayıldı. Şimdi, birçok insan sadece marka ürünler satın alıyor.*

- *Dünyada şu sıralar müthiş bir marka takıntısı hüküm sürüyor. Pek çok kişinin üzerindeki kemerden ayakkabıya, çantadan tokaya kadar her şey bir başka markanın.*
- *Marka merakı sadece giyim kuşamla **sınırlı** değil. Bazı insanlar makyaj malzemelerinden aksesuarlara, mobilyalardan yemek takımlarına kadar her şeyin ünlü markaların ürünleri olmasına özen gösteriyorlar. Ayrıca sosyal yaşantılarında da **isim yapmış** gece kulüplerini, restoran ve kafeleri tercih ediyorlar.*
- *Peki, herhangi bir ürünün ya da mekanın 'marka' olması neden bu kadar önemli? Bu sorunun tek bir yanıtı yok. Kimileri için 'marka' kalite ile eş anlamlı ve kaliteye ulaşmanın en kolay **yolu** da markalı ürünler satın almaktan geçiyor. Kimileri ise markalı ürünleri üst düzey bir sosyal statünün göstergesi olarak algılıyor. Falanca markanın çantasına sahip olmak bu tip statü kaygısı taşıyan insanların kendilerini 'daha zengin, güçlü ve önemli' hissedebilmelerini sağlıyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 49)*

- **kendini gösteriyor** : Meczaz
- **dolup taşıyor** : Meczaz
- **sınırlı** : Meczaz
- **isim yapmış** : Meczaz-ı mürsel
- **yolu** : Meczaz

STİL SAHİBİ OLMAK

- *Modern misiniz, yoksa gelenekçi mi? Rahatlık mı sizin için önemli, şık olmak mı? Dış görünüşünüzle bir **artı kazanarak** mı, yavaş yavaş kendinizi göstererek mi insanları etkilemek istiyorsunuz? Stilinizi belirlemek için önce ön plandaki **yönünüzü** belirlemelisiniz.*

- *Hangi giysilerle, hangi renklerle, hangi aksesuarlarla kendinizi iyi hissediyorsunuz, bir düşünün ve bunların sayılarını artırmakla işe başlayın.*
- *Saçınızın şeklinin ve renginin kıyafetlerinizle, karakterinizle uyumunu gözden geçirin. Güvenilir dostlarınızdan bu konuda **fikir alın** ve gerekli değişiklikleri yapmaya hemen başlayın.*
- *Elinizdeki her aksesuarı farklı giysilerinizle deneyerek kendinize özgü tarz yaratın.*
- *Dış görünüşünüzde sık sık sıra dışı değişiklikler yapmayın. Deneme yanılma yöntemi yerine düşünerek **sonuca ulaşmayı** tercih edin.*
- *Tüm bunları yaparken herhangi bir kişiyi taklit etmeyi **aklınızdan bile geçirmeyin**. Unutmayın bu sizin stiliniz! (Yeni Hitit 2 – Sayfa 52)*

- **artı kazanarak** : Meczaz
- **yönünüzü** : Meczaz
- **fikir alın** : Meczaz
- **sonuca ulaşmayı** : Kapalı istiare
- **aklınızdan bile geçirmeyin** : Kapalı istiare

BURCUNA GÖRE GİYİM

...

YAY: Özgürlüğün burcudur. Bu nedenle rahat kıyafetleri severler. **Taze, canlı ve sıradan bir görüntüleri vardır.** Mor favori renkleridir. Deri ceketler de yayların tercihidir.

OĞLAK: Giyinmek oğlaklar için çok önemlidir. Özel terzilere en çok onlar para kazandırır. Gri, kahverengi, ten rengi **onların renkleridir.** Cüzdan ve çantaya çok önem verirler. Özenli ama sade giyimden hoşlanırlar.

KOVA: Her zaman her şeyi ilk önce kovalar keşfetmeli ve giymelidir. Her

*durumda öncü olmayı isterler. Alışverişte paraya değil giymek istediklerine sahip olmaya önem verirler. Bütün moda kurallarını **yerle bir etmek** en büyük zevkleridir. Onlar kuralları kendileri koyarlar!*

*BALIK: Ayakkabı bağlıkları hastalık derecesindedir. Hayalperest yönleri kıyafetlerine de **yansır**. Yeşili her giysilerinde görmekten zevk alırlar. Altın, gümüş ve değerli taşlar onları **baştan çıkarır**. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 53)*

• **Özgürlüğün burcudur** : **Teşhis**

Özgürlük insana benzetilmiştir.

• **Taze, canlı ve sıradan bir görüntüleri vardır** : **Teşbih, Mecaz**

Kişi, görünüm bakımından bir canlıya, belki bir çiçeğe benzetilmiştir. “canlı” kelimesi de mecaz olarak “hareketli” anlamında kullanılmıştır.

• **Özel terzilere en çok onlar para kazandırır** : **Kinaye**

Bu söz doğru olmakla birlikte, asıl söylenmek istenen oğlakların elbiselerini diğer burçlara göre daha çok özel terzilere diktirdiğidir.

• **onların renkleridir** : **Mecaz**

Söz konusu renklerin tercih edildiği vurgulanmıştır.

• **yerle bir etmek** : **Mecaz**

Deyim

• **yansır** : **Teşbih**

Kişilik özelliği yansıyan bir görüntüye veya ışığa benzetilmiştir.

• **baştan çıkarır.** : **Mecaz**

Deyim

ÜNİTE 4: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	10
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	2
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	1
Kinaye	1
TOPLAM	19

Tablo 16

3.2.5. ÜNİTE 5 – EĞİTİM ŞART

Ünitede yer alan metinlerde sıklıkla mecazlara rastlanmaktadır.

ÖĞRENMEYİ ÖĞRENMEK

*Bugünkü dünyanın en temel özelliği, değişim hızının giderek artması. Buna **paralel olarak** bilgi çok hızlı bir şekilde çoğalıyor ve mevcut bilgi de aynı hızla zaman aşımına uğruyor. Son bir asırdır dünyadaki hızlı değişme ve gelişmeler nedeniyle 'eğitilmiş insan' kavramı da yeniden tanımlanıyor. Örneğin bir asır önce 5-6 yıllık bir eğitimle **hayata atılmanız**, başarılı bir performans göstermeniz ve muhtemelen ömrünüzün sonuna kadar, bu eğitimle yetinmeniz mümkündü. Ancak bugün, öğrendiklerimizin büyük bir bölümünün, yaşamımızın ileriki yıllarında değişme, yetersiz kalma veya bir işe yaramama olasılığı oldukça güçlü. Bu nedenle 'yaşam boyu öğrenme' kavramı her geçen gün daha fazla önem kazanıyor.*

*Günümüzde insan ancak bilgiye ulaşmanın **yollarını** biliyorsa, bilgiyi anlamlandırarak öğrenebiliyorsa ve bilgiyi sorun çözmede kullanabiliyorsa eğitilmiş olarak kabul ediliyor. Artık insan beyni, **bilgiler için bir depo değil**, tersine etkin bir **strateji merkezi** olarak algılanıyor. Bu nedenle eğitimin öncelikle öğrenciye kendi fiziksel ve zihinsel yeteneklerini, sınırlamalarını keşfetmesi konularında yardımcı olması, öğrencinin de 'öğrenmeyi öğrenmesi' gerekiyor. Bu da eğitimin sadece okullarla sınırlı olmayıp yaşamın her alanına yayılması anlamına geliyor.*

*Yaşam boyu öğrenme anlayışında öğrencilik, kişinin tüm hayatını kapsayan bir süreç. Kişi önce, kendi gereksinimleri doğrultusunda tüm yetenek ve bilgileri kazanmak için, sonrasında ise çağın gelişimine **ayak uydurabilmek** ve yeni bilgiler üretebilmek için sürekli bir eğitim içinde bulunuyor. Bu süreçle tüm eğitimcilerin, yani hem anne babaların hem de öğrenenlerin öğrencilere kendi başına davranma yeteneği kazandırmaları büyük önem taşıyor. Yani onlara bilgiyi doğrudan sunmak yerine kaynakları göstermeleri, onları kendilerini tanımaya ve araştırmaya yönlendirmeleri*

gerekiyor. Böylelikle bireylerin hem öğrenci hem de kendi öğretmenleri olmaları sağlanıyor.

Günümüzde dünya koşulları hızla değişirken **beklentiler de giderek yükseliyor**. Uluslar gelişmiş bilgi toplumlarına ulaşma amacı taşıyor ve nitelikli bireylere daha çok gereksinim duyuyor. Bu da demek oluyor ki bu yeni düzende **başarıyı yakalayabilmek** için gelişimi yaşam tarzı edinmiş, yeni **bakış açıları** kazanmaya açık, hayatını kontrol edebilme becerisine sahip bireyler olmak gerekiyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 55)

- **paralel olarak** : Meczaz
- **hayata atılmanız** : Kapalı istiare

Hayatı bir mücadele alanı olarak görüyor.

- **yollarını** : Meczaz
- **bilgiler için bir depo değil** : Meczaz
- **strateji merkezi** : Teşbih
- **ayak uydurabilmek** : Kapalı istiare

Gelişim süreci bir yürüyüşe vb. benzetiliyor.

- **beklentiler de giderek yükseliyor**. : Meczaz
- **başarıyı yakalayabilmek** : Kapalı istiare

Başarı, kaçan veya uzaklaşan bir şeye benzetiliyor.

- **bakış açıları** : Meczaz

BİR OKUL ANISI

- *Okul çıkışında bizleri alıp Ortaköy'deki çay bahçesine götürdü. Bir masaya oturduk Hasan cebinden küçük bir şişe çıkarıp kapağını açtı. Önce kendi*

karnesinden başlayarak, içindeki sıvıyı suluboya fırçasıyla **kırık notların** üzerine sürdü.

- Hiç unutmam, babam, 'Aferin oğlum. Karnende kırık notların olması o kadar önemli değil. Çalışır düzeltirsin. Ama ne yaparsan yap, hiç bir zaman yalan söyleme ve bizden bir şey saklama!..' dedi. O günden sonra ailemden ne kırık notlarımı, ne de **sorunlarımı sakladım**.
- İlk başlarda yazılan notlar hiç de değiştirilmiş gibi gözükmüyordu. Ortada, çamaşır suyunun ekşi kokusundan başka hiç bir delil yoktu. Ama çok geçmeden yeni yazılan notların mürekkebi karnenin üzerinde dağılmaya başlayınca, foyamız ortaya çıktı.
- Bu sihirli suyla bütün kırık notlar bir anda silinmişti. Hepimiz neredeyse mutluluktan uçacaktık. Hasan, daha sonra hepimizin karnesindeki kırık notları sırayla sildi. Sonra da pamukla onları güzelce kuruttu. İşi garantiye almak için birkaç dakika daha bekledikten sonra, silinen notların yerine yenilerini yazmaya başladı.
- Yarıyıl tatili gelince, hep aklıma lise arkadaşım Erkin ve bizim 'Tembel Tenekeler' takımı gelir. Yanılmıyorsam birinci sınıftaydık. **Derslerimiz pek parlak değildi**. Doğrusunu söylemek gerekirse, **karnelerimiz zayıflarla doluydu**. Erkin hemen üzülmememizi, bu sorunu çözebileceğimizi söyledi.
- Şaşkına dönmüştük, suçlarımız ikilenmişti. Hem kırık karne getirmiş, hem de sahtekarlık yapıp evlerdeki karneleri kandırmaya kalkmıştık. Sonunda, işleri daha fazla çıkmaza sokmamak için, gerçeği babalarımıza anlatmaya karar verdik. Gerçekten de her şeyi dosdoğru anlattık. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 57)

• kırık notların	: Kapalı istiare
• sorunlarımı sakladım	: Mecaz
• Derslerimiz pek parlak değildi	: Kapalı istiare
• karnelerimiz zayıflarla doluydu	: Kapalı istiare

ÖĞRENMENİN YAŞI YOK

Müzeyyen Çiftçi, İzmir Buca Halk Eğitim Merkezi'nin kurslarına katıldı, 70 yaşından sonra okuma yazma öğrendi, 15 yılda 20'ye yakın kurs bitirerek hepsinden sertifika aldı.

Kursiyerlere göre çoktan 'süper babaanne' olmuş Müzeyyen Çiftçi. Merkezin kumaş boyama, cam süsleme, resim, bilgisayar gibi 20'ye yakın kursunu başarıyla bitirmiş ve okuma yazmayı da 70 yaşından sonra yine bir kursta öğrenmiş. Bu nedenle çevresindekiler ona 'süper babaanne' diyorlar. Çiftçi, bu lakabından ve gördüğü ilgiden oldukça memnun. 80 yaşındaki Çiftçi, kurslara azimle katılıyor ve herkesin **ileri görüşlü** olmasını istiyor. Hayat hikayesi de onun azminin ve ileri görüşlülüğünün bir göstergesi. Uzun yıllar Elazığ'da kaldıktan sonra 1991 'de ailesiyle birlikte İzmir'e yerleşmiş. iki kız çocuğuyla birlikte, zorluklarla dolu günleri olsa da **hayata sınıksız sarılmaktan** vazgeçmemiş. Çiftçi, **'Boş oturmayıp** yeni bir şeyler öğrenmek için elimden gelen her türlü gayreti gösteririm.' diyor.

Gençlerin çoğu, sosyal etkinliklere katılmak için zamanlarının olmadığını söyler. Bu durum ya tembellikten ya da vurdumduymazlıktan kaynaklanır genelde. Gençlerin bu kaçamak tutumu karşısında 80 yaşındaki Müzeyyen Çiftçi'nin azmi ise şapka çıkarılacak cinsten doğrusu. Müzeyyen Çiftçi, gençlerin aksine "Katılacak başka kurs var mı" diye soruyor.

Buca Halk Eğitim Merkezi Müdürü Hasan Okur, 'Müzeyyen Teyze pek çok kursumuzu bitirip belge aldı. Kendisine, halk eğitim merkezimize katılımı ve devamlılığı noktasında örnek bir kişi olarak bakıyoruz. Hayatı çok seviyor.

Gençler öğrenmeye ne kadar istekli olurlarsa önleri o kadar açık olur, Müzeyyen Teyze bunun en iyi örneklerinden biri.' diyor.

Müzeyyen Çiftçi, her yerde öğrenmenin ve eğitim görmenin önemini anlatarak herkese örnek oluyor. Çevresindekilerle devamlı sohbet ederek eğitimin önemini vurguluyor. Çiftçi, kurslardaki öğretmen ve öğrencilerin de neşe kaynağı. Öğrenme arzusuyla dolu olan Müzeyyen Çiftçi, “Ben buradaki kurslara katıldım. Herkes gelsin, katılsın. Herkes ileri görüşlü olsun. Gelip okuma-yazmayı, insanlığı, terbiyeyi, sevgiyi öğrensin.” diyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 58)

- **ileri görüşlü** : **Mecaz**
- **hayata sınıksız sarılmaktan** : **Kapalı istiare**
- **Boş oturmayıp** : **Mecaz-ı mürsel**
- **neşe kaynağı** : **Teşbih**

Neşe bir suya, Çiftçi de bu suyun kaynağına benzetilmiş.

ERZURUM'DAN HARVARD'A

Onunla aslında çok önce buluştuk. Ama onunla ilgili notlarım masanın bir köşesinde durdu kaldı. Çok geciktim size Esin Taboğlu'yu tanıtmak için.

*Esin Taboğlu 1965 Erzurum doğumlu. Beş kardeşin dördüncüsü. Küçükken hep eczacı olmanın **hayalini kurmuş**. O günleri bakın nasıl anlatıyor: 'Herhalde eczacıların kepleri hoşuma gidiyordu. Lise sona kadar Erzurum'da okudum. Sonra hayalim bilgisayar mühendisi ya da matematik profesörü olmak oldu.'*

Liseyi birincilikle bitirmiş. 'Çok çalışkanmışsınız.' diyorum, gülümsüyor, 'Yok canım. Küçük yerlerde okul birincisi olmak kolaydır. Sonra üniversite tercihlerimi yaptım. Bilgisayar istiyordum ama bir baktım hukuk bölümünü kazanmışım.'

Esin Taboğlu İstanbul'a yerleşmiş. İlk yıl, ikinci yıl 'Benim bu bölümde ne isim var?' derken 'birden' okulunu sevmeye başlamış. Önce dil öğrenmek için Columbia Üniversitesi'ne gitmiş. 'O zaman yabancı dilim yoktu tabii. Lisede ne öğrendimse o. Hiç unutmam, İngilizcem öylesine yetersizdi ki başvuru formlarını doldurmakta bile zorlanmışım. Ama yine de gittim. **Yoğun bir dil programına** katıldım.'

Sonra Harvard Üniversitesi'ne hukuk mastırı için başvurmuş. Kabul edilmesine kendi bile şaşırmış. 'Harvard'ın ismi beni korkutmadı dersem yalan söylemiş olurum. Ama kabul edilen 4 kişiden biri olduğumu öğrenince çok gururlandım. Hazırlandım ve gittim. İlk günümü hiç unutamam. Derste İngilizce değil de Almanca konuşuyor gibiydiler.' Hiç ben bu işi yapamayacağım diye düşündü mü peki?" "Hayır" diyor. 'Oraya gittikten sonra korkup geri dönmek gibi bir şey söz konusu bile olamazdı. **Gururuma yediremezdim** bir kere "Başaramadım." demeyi.'

Esin Taboğlu başlamış çalışmaya. 'O zamana kadar hukuk bölümüne Türkiye'den kimse başvurmamış. Beni bu daha da çok kamçıladi. Herkes bir çalışıyorsa ben on çalıştım, ne yalan söyleyeyim.' Harvard'ı bütün zorluklarına rağmen başarıyla bitirir Esin Taboğlu. Birçok firmadan teklif almasına rağmen, özlem **ağır basar**, Türkiye'ye geri döner ve on beş gün içinde iş bulur. 'Önce bir Fransız hukuk firmasında çalıştım. Orada özelleştirme hukukunu öğrendim ve uzmanlığımı bunun üzerine geliştirdim.'

Esin Taboğlu bugün kendi hukuk bürosunu kurmuş başarılı bir kadın. Ya erkek dünyasında başarılı kadın olmak? "Bunca yıldan sonra bile kadınları iyi, **yüksek konumlara** yakıştırmıyor bazı insanlar. Ne mi yapıyorum? Onları **tiye alıyorum**. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 61)

- **hayalini kurmuş** : **Kapalı istiare**

Hayal, bir yapıya benzetilmiş.

- **Yoğun bir dil programına** : **Mecaz**

- **Gururuma yediremezdim** : **Kapalı istiare**

Gurur, somut bir varlığa benzetilmiş.

- **ağır basar** : **Kapalı istiare**

Karar verme aşamasında, düşüncelerini bir teraziye koymuş gibidir.

- **yüksek konumlara** : **Mecaz**

- **tiye alıyorum** : **Mecaz**

KENDİNİZİ NASIL GELİŞTİREBİLİRSİNİZ?

'Bana uygun iş yok.' 'Kapı gibi diplomam var ama iş bulamıyorum.'
'Boşuna okumuşum yıllarca.' Son günlerde ne zaman bir gençle konuşsam bunları duyuyorum. Hangi gazeteyi okusam, hangi televizyon programını izlesem işsizlikten yakınıyor gençler. Diyorlar ki 'Ben gerekli her şeyi yaptım. Okudum, üniversite bitirdim. Öyleyse iyi bir işim olmalı. 'Haksız sayılmazlar. Ne de olsa yıllarca uğraşıyorlar diploma alabilmek için. Ancak şunu da kabul etmeliyiz ki artık dünyanın hiçbir yerinde üniversite bitirmek rahat bir yaşam elde etmeye yetmiyor, sadece **diploma almak** hiçbir işe yaramıyor. Daha fazlası gerekiyor. Peki, nedir bu fazlası?

Bence bir insan ister diploma sahibi olsun isterse olmasın kendine iyi bir gelecek kurabilir. Tabii o insan her zaman çalışkan ve dürüstse! Böyle biri zor koşullarla karşılaşsa da sonunda başarıyı elde eder. Gençlere ayrıca öğrenmeye açık olmalarını da öneririm. Ne öğrenmeye? Bunun hiçbir önemi yok. **Yeter ki vakit boşa geçmesin...** Çok gereksiz gibi görünen bilgiler bile bir gün işlerine yarayacaktır ...

Hani bir bulmaca türü vardır, noktaları birleştirerek bir resim bulursunuz. **Öğrenme işte bu bulmacalara benzer.** Bir gün noktalar birleşir ve ortaya çok güzel bir şekil çıkar. Noktalar az olursa insan hayatı boyunca sadece basit, anlamsız bir çizgi olmaktan ileri gidemez. Çağımızda üniversite

mezunu olmak sadece bir, bilemediniz iki noktadır. Her insanın kendi yetenek ve ilgi alanlarına göre hayatına yeni noktalar eklemesi gerekir. Üniversite yılları, bu noktaları ilave etmek için en uygun senelerdir ama öğrenme bir ömür boyu sürer.

Şimdi size birkaç öneride bulunmak istiyorum.

1. Yabancı bir dili çok iyi derecede öğrenin. Konuşmaları anlamanız veya kendi alanınızla ilgili yayınları okuyabilmeniz yetmez. Bir toplulukta esprileri anlayacak veya kendiniz espi yapacak kadar iyi bilmeli veya bir romanı hiç sözlüğe bakma ihtiyacı duymadan **su gibi okuyabilmelisiniz.**

2. Klavyede on parmak ve süratli yazı yazmayı öğrenin. Bunu öğreten bilgisayar programları var.

3. Bilgisayar kullanıcısı olmanız da yetmez, programları çok iyi derecede bilin ve WEB tasarımı yapmayı öğrenin.

4. Bir müzik enstrümanı çalın. Nota kullanarak birkaç parça çalacak kadar müzikten anlayın.

5. İyi derecede tenis öğrenin. Her spor yararlıdır ama hem sağlık hem sosyal çevre, ikili ilişkiler açısından **tenisin yeri başkadır.** (Yeni Hitit 2 – Sayfa 62)

• **Kapı gibi diplomam var** : **Teşbih**

Diplomanın geçerliliği vurgulanmaktadır.

• **Bosuna okumuşum yıllarca.** : **Mecaz**

“Faydasız yere” anlamındadır.

• **diploma almak** : **Mecaz-ı mürsel**

Okul okumak anlamındadır.

• **Yeter ki vakit boşa geçmesin** : **Mecaz**

“Verimsiz” anlamındadır.

•Öğrenme işte bu bulmacalara benzer : Teşbih

Açık bir benzetme bulunuyor.

•su gibi okuyabilmelisiniz : Teşbih

“Takılmadan, akıcı” anlamındadır.

•tenisin yeri başkadır : Mecaz

“Tenisin ayrıcalığı vardır” anlamında bir ifadedir.

BÜTÜN KURSLAR BENİM İÇİN

*Çıldırılmış gibi örgü örüyorum. Evet evet örgü, bildiğiniz örgü. Tığla olsun, şişle olsun. Kazak olsun, atkı olsun, bileklik olsun. Aklıma ne gelirse örüyorum. Her sene benim böyle zamanlarım olur. Bir ay kadar sanki **seri üretime geçmiş gibi** örerim, örerim. Sonrasında ya **bitmemiş kazaklar ortalıkta gezinir**, ya şallar yarım yamalak dolapların kenarlarına atılır. Siz benim bu işi becerebildiği mi düşünüyorsanız yanılıyorsunuz. Şu ana kadar 'kol kesme' denilen şeyi hiç beceremedim. Yarım yamalak örüp bıraktığım kazakları (-lar diyorum, sanırım 5-6 adetti) en son annem geldiğinde doğru düzgün giyilebilir bir hale getirmişti. Ama giymedim. Ben giyici değilim, örücüyüm. Bunu fark ettim. Bu sene ise yine **örgü krizim tuttu** ve bir kazak örmek için şehrin altını üstüne getirdim. Sonunda yün ve bilumum saçma sapan ipler, boncuklar aldım eve geldim. **Ev şu anda atölye gibi...** Ben ise sürekli örüyorum. Bu sanırım rahmetli anneannemin bize söylediği bir şeyden kaynaklanıyor. Anneanneciğimin hiç **eli boş durmazdı**. Mutlaka bir şeyle uğraşırdı. Ya dantel olurdu, ya oya, ya bize ördüğü patiklerden olurdu. Onun yanında elimiz **boş oturuyorsak başımızın etini yerd**. 'Kızım, nasıl boş oturuyorsun? Kitap oku, örgü ör, bir şey yap. Öyle oturup durma.' derdi. Ben de anneanneciğimin söylediği şeyi uyguluyorum, elimi boş bırakmıyorum. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 64)*

• seri üretime geçmiş gibi

: Kapalı istiare

- bitmemiş kazaklar ortalıkta gezinir : Teşhis
- örgü krizim tuttu : Açık istiare
- Ev şu anda atölye gibi : Teşbih
- boş oturuyorsak başımızın etini verdi : Mecaz-ı mürsel/Mecaz
- Çıldırılmış gibi : Teşbih
- Aklma ne gelirse : Mecaz

ÜNİTE 5: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	13
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	12
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	7
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	36

Tablo 17

3.2.6. ÜNİTE 6 – ESTETİK VE YARATICILIK

Ünitedeki metinlerde sıklıkla mecazlara rastlanmaktadır.

SANAT NEDİR?

Bu soruyu birkaç yıldır, fotoğraf kursumdaki çeşitli yaş gruplarından birçok öğrencime sordum, birlikte cevaplar aradık. "Cevap bulabildiniz mi?" diye sorarsanız, net olarak "Bir şey bulabildik" diyemem ama bazı sonuçlar çıkardık elbette. Bunlara geçmeden önce Ana Brittanica'dan sizlere bir sanat tanımı aktarayım: "Sanat, bazı düşünceleri, amaçları, durumları ya da olayları, beceri ve düş gücü kullanarak ifade etmek ya da başkalarına iletmek."

*Bu tanıma göre sanat, öncelikle bir düşünce aktarma yöntemidir. Sanatın ikinci önemli özelliği ise, her insanın kendi düş gücünü kullanarak diğer insanlardan farklı, yani özgün eserler üretmesi sonucu ortaya çıkmasıdır. Bu tanım hoşuma gidiyor çünkü "Sanat insanlara hoş gelmeli" demiyor. Oysa pek çok insana göre sanat mutlaka **göze, kulağa hoş gelmelidir!***

Ana Brittanica'nın sanat tanımının devamına da bir göz atalım: "Sanat ürünlerinin doğal nesnelerden farkı, belirli bir nesne üretmeyi amaçlamasıdır." Doğal nesneler; örneğin kristaller, arı peteği, örümcek ağı gibi oluşumlar güzeldir ancak onları sanat yapıtı olarak kabul edemeyiz; çünkü üretim değildir.

Konuyu biraz toparlayalım, sanat; sanatçının düş gücünü kullanarak düşüncelerini, özgün bir eser üreterek başkalarına aktarmasıdır.

*Benim bu yazıyı yazmamdaki amaç, aslında sanata herkes için ortak bir tanım getirme çabası değil. Ben asıl, "sanatçı" kavramının **üzerinde durmak** istiyorum. İnsanlar bu kavramı ne yazık ki, **ucuzlatmış** ve herkes için kullanmıştır. Elbette ki 'sanatçı' adının gerçek sahibini belirlemek için sanat*

kavramını da tanımlamak gerekir. Ben de bu paragrafa kadar bunu yaptım. Bana göre de Ana Brittanica'nın **tanımı yerindedir**. Sanatta en önemli **nokta** şudur: Sanat üretmekten geçer. Bu durumda da bir kişi, yeni ve özgün eser üretmiyorsa ona sanatçı demememiz gerekir. Öyleyse, saz sanatçıları, ses sanatçıları, aktörleri sanatçı kategorisinden çıkarmamız lazım. Çünkü bunlar yeni ve özgün eserler üretmiyorlar! Onlar, başkalarının eserlerini bize iletmekten başka bir şey yapmıyorlar! Onlar sadece üretimleri bize iletmekle görevli insanlar. Ama onların da üreticilerle ortak bir yönü var, yani iki gruba da sıradan insanlardan farklı bir şeye sahipler: Yetenek' Bu durum iki gruba da sanatçı dedirtiyor! Aslında bu insanların yeni ve özgün üretimleri yok. Sizce yine de bu insanlara sanatçı diyebilir miyiz? "Evet" mi diyorsunuz? O zaman şu örneği de bir düşünün;

Ana Brittanica'daki sanat tanımına göre, ben bir fotoğraf sanatçısıyım. Bir fotoğrafı çekim aşamasından sergi aşamasına kadar kendim üretirim. Yani, yeni ve özgün düşüncelerimi ifade etmek ya da başkalarına aktarmak amacıyla eser üretirim ve bu eserleri insanlara iletmek için başkalarına ihtiyacım yoktur. Ancak son zamanlarda slayt çekmeye başladım ve doğal olarak da slaytlarımı herkese ulaştırmak için onları bir fotoğraf laboratuvarında yıkatmam gerekiyor. Şimdi size soruyorum, Beethoven'ın 7. Senfonisi'ni dinlemek için gerekli olan, müzisyenlere sanatçı diyorsunuz, benim slaytlarımı size aktarmamda gerekli olan fotoprinter görevlisine neden demiyorsunuz? (Yeni Hitit 2 – Sayfa 67)

- göze, kulağa hoş gelmelidir! : Mecaz
- üzerinde durmak : Mecaz
- ucuzlatmış : Mecaz
- tanımı yerindedir : Mecaz
- nokta : Mecaz

KUMDAN İSTANBUL

Kısa ömürlü sanatlardan biri kum heykel sanatı... Kum heykelciliği Eski Mısır'a kadar uzanıyor. O dönemde piramitlerin yapımından önce kumdan modellerinin yapılması bu sanatın ilk örnekleri arasındadır. Kum heykelciliğini yalnızca nehir kumu ve suyla, özel teknikler kullanarak gerçekleştiriyorlar. Bu sanat dalı giderek popülerliğini artırıyor.

Masallar şehri İstanbul, gerçeküstü ve özel bir etkinliğe ev sahipliği yapıyor.

İstanbul Uluslararası Kumdan Heykeller Festivali, sizleri kimi zaman İstanbul'un simgeleşmiş yapılarında gezintiye çıkarıyor. Kimi zaman da mitolojik hikâyelerle **baş başa bırakıyor**. Sergi 7 Temmuz'da Kozyatağı Carrefour mağazasında açılıyor. Ziyaretçiler sadece kumdan heykelleri görme imkanına değil, heykeltıraşlarla tanışma ve atölye çalışmalarına katılma imkanını da buluyor. Bu açıdan organizasyon bir festival niteliği taşıyor ve **sizi büyümlü bir dünyaya götürüyor**. İstanbul Uluslararası Kumdan Heykeller Festivali, 7'den 70'e herkesin ilgi odağı oldu bile....

Kültür Sentezi İstanbul

Heykeller konularını İstanbul'dan alıyor. İstanbul'un tarih boyunca üç imparatorluğa başkentlik yapması ve çeşitli dinlere ev sahipliği yapması kumdan heykel sanatçılarının **zengin bir konu yelpazesi** sunuyor. Festivale Hollanda, İspanya, Ukrayna, Brezilya, Kanada, Belçika, İrlanda, İngiltere, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Hindistan ve Rusya'dan usta kum heykeltıraşları katılıyor. Her biri kendi ülkesinde tanınan başarılı heykeltıraşlar, kumdan dev heykellerin üzerinde son hazırlıklarını yapıyorlar...

Festival, saat 10.00 ila 24.00 arasında devam edecek. Gece ışıklandırmaları festivali daha da ilgi çekici hale getirecek. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 70)

- **Kısa ömürlü sanatlardan biri kum heykel sanatı** : **Teşbih**

Sanat, bir canlıya benzetilmiştir.

- **Masallar şehri İstanbul** : **Teşbih**

İstanbul, masallardaki şehirlere benzetilmiştir.

- **baş başa bırakıyor** : **Mecaz**

Deyim

- **sizi büyümlü bir dünyaya götürüyor.** : **Mecaz**

sanatın etkileyiciliği vurgulanmıştır.

- **zengin bir konu yelpazesi** : **Teşbih**

Konu çeşitliliği yelpazeye benzetilmiştir.

SANAT DÖRT DUVARA SİĞMAZSA

*Mahallelerin arka sokaklarında bugünlerde bir hayalet dolaşıyor: **Sokak sanatının hayaleti!** Sokak sanatı, birkaç on yıldır dünyanın belli başlı metropollerinin sokaklarını açık hava galerisine dönüştürüyor.*

*Dünyada sokak sanatının **ilk adımlarını** 60'ların başında, New York'taki gençlerin isimlerini tahta kalemleyle ve spreyle duvara yazmaları olarak görmek mümkün. 60'lı yıllarda hippie hareketinin etkisiyle poster sanatı ortaya çıkıyor. 80'lerde hip hop kültürünün gelişmesi, 90'lı yıllarda kültürün dünya çapında iyiden iyiye endüstrileşmesi ise galerilerin ve müzelerin dışında kalmak isteyen sanatçıların sokağa ilgisini artırıyor.*

*Türkiye'de de sokak sanatının **başlangıç noktası**, tüm dünyadaki gibi grafiti. Bu sanatı Türkiye'ye tanıtan isim Tunç Dindaş, namı diğer TURBO.*

*TURBO'nun grafiti serüveni break dansa **merak sarmasıyla** başlamış. Plak kapaklarındaki grafiti çizimlerini evinin karşısındaki inşaatta uygulamış bir süre. Ardından bir grup genci de özendirip yetiştirmiş.*

*Günüümüzde sokak sanatının **içeriği oldukça geniş**. Sanatın içine duvar baskısı yapmaktan ana caddelere heykel dikmeye kadar birçok iş giriyor. TURBO'ya göre yeni tür sokak sanatını **ağırlıklı olarak** akademiden gelen gençlerin yapması işin doğasına aykırı... Ancak son dönemlerdeki sanatçıların çoğu güzel sanatlar öğrencileri.*

*Sokak sanatçılarının en önemli ortak yanları muhalif kimlikleri. Hepsi 'sokaklar bizindir' anlayışıyla, mekanları reklamların **işgal etmesine karşı çıkıyorlar**. örneğin 'Fly Propaganda' bir reklam şirketinde tasarımcı ve sinek amblemiyle epey gizem kazanmış bir sokak sanatçısı. Reklam panoları ve ona çirkin gelen neyse **hedef tahtasına giriyor**. Ya yüzeyle oynuyor ya da üzerine bir **sinek kondurup** "Burada pislik var." mesajı veriyor.*

Sokak sanatı tüm dünyada hızla yaygınlaşsa da 'Bu sanat şehre karşı vahşi bir saldırganlık mı, yoksa şehri güzelleştiriyor mu?' tartışmaları hala sürüp gidiyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 72)

• Sokak sanatının hayaleti	: Açık istiare
• ilk adımlarını	: Kapalı istiare
• başlangıç noktası	: Kapalı istiare
• merak sarmasıyla	: Mecaz
• içeriği oldukça geniş	: Mecaz
• ağırlıklı olarak	: Mecaz
• işgal etmesine karşı çıkıyorlar	: Kapalı istiare
• hedef tahtasına giriyor	: Kapalı istiare
• sinek <u>kondurup</u>	: Mecaz

ANADOLU ATEŞİ

Anadolu Ateşi, bir dans topluluğudur. Halk danslarını bale, modern dans ve dansın diğer disiplinleri ile sentezleyerek dünyaya modern standartlarda bir gösteri, bir kültürel şölen sunmaktadır. Anadolu Ateşi gösterileri, kaynağını Anadolu'nun binlerce yıllık mitolojik ve kültürel tarihinden alır. Topluluğun hedefi de bu tarihi tüm dünyaya tanıtmaktır.

*Anadolu Ateşi dans topluluğu ilk olarak 1999 yılında '**Dansın Sultanları**' adıyla çalışmalarına başlamıştır.*

Topluluğu Mustafa Erdoğan oluşturmuştur. Çalışmalar Erdoğan'ın gazetelere 'dansçı aranıyor' ilanları vermesiyle başlamıştır. İlane 750 kişi başvurmuş ve aralarından 90 genç seçilmiştir.

Genç dansçıları iki yıl boyunca günde sekiz, zaman zaman on altı saat çalıştırarak gösteriler hazırlanmıştır. Eğitmenler dansçıları dans figürlerinin yanı sıra estetik, egzersiz, diyet, masaj ve yoga konularında da çalıştırmıştır. Dansçılar Anadolu ritimleri hakkında teorik dersler de almışlardır.

Anadolu Ateşi dans topluluğu gösterisinin, Türkiye'de 3 Mayıs 2001 tarihinde başlayıp 3-4 gösteri sonrasında yurt dışında sahnelenmesi planlanmıştır. Fakat aylar önce biletlerinin tükenmesi nedeniyle Türkiye'deki program uzatılmıştır. Topluluk, Türkiye'de pek çok önemli organizasyonda yer almış ve büyük beğeni kazanmıştır.

Anadolu Ateşi, 2002 yılında dünya turnesine başlayarak toplam 57 ülkede ve dünyanın birçok sahnesinde bu dans şovunu sanatseverlerle buluşturmuştur. New York, Chicago, Fransa, Çin, Moskova, Mısır bunlardan bazılarıdır.

*Anadolu Ateşi bugüne kadar yurtiçinde ve yurtdışında beş yüz bin kilometre yolculuk yapmıştır ve gösterileriyle dünya basınında yaklaşık 5000 haberde **yer almıştır**. Ayrıca topluluk, dünyanın müzikle uyumlu en hızlı dans*

eden ekibi olarak Guinness Rekorlar Kitabına girmeye adaydır. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 76)

- **Anadolu Ateşi** : **Açık istiare**
- **'Dansın Sultanları'** : **Açık istiare**
- **yer almıştır** : **Mecaz**

ÜNİTE 8: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	12
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	3
Teşhis	
Kinaye	
TOPLAM	22

Tablo 18

3.2.7. ÜNİTE 7 – İCATLAR MUCİTLER

Bu ünite, deyimler içinde kullanılan mecazlar dışında, mecaz örneklerine az yer verilmiştir.

TESADÜFEN BULUNDULAR

Fotoğraf

*Bu rastlantısal buluşun nedeni kırık bir termometre... Louis Daguerre, karanlık odada, gümüş levhadaki görüntüyü sabitlemenin yollarını arıyordu. 1938 yılında bir gün, kimyasal maddelerle dolu dolabına, daha sonra kullanmak ve temizlemek üzere bozuk görüntülü bir film levhası koydu. Bunu tekrar dışarı çıkardığında görüntü belirginleşmişti. Ancak Daguerre, bu garipliğe hangi kimyasal madde neden oldu, bilmiyordu. Bunun üzerine kimyasal maddeleri birer birer dışarı çıkarttı. Dolabı boşaltmasına rağmen hala gerekli maddeyi bulamamıştı. Sonunda dolabın raflarından birindeki cıva **gözüne ilişti**. Rafta bir termometre kırılmıştı ve içinden cıva dökülmüştü. Gümüşlü levha üzerine alınan görüntü (daguerreotype), modern fotoğrafçılığın başlangıcı oldu.*

Penisilin

Penisilin, bilim adamı Alexander Fleming tarafından 1928 yılında tamamen bir rastlantı sonucu bulundu.

*Fleming bir deney üzerinde çalışırken laboratuvarın karşısındaki bardan bir parça küf uçarak mikroskoptaki lamın üzerine konmuştu. O sırada Fleming, lam üzerinde zararlı bir bakteri türünü inceliyordu. Dikkatsiz bir bilim adamı bu küf büyük olasılıkla **göz ardı ederdi**, ama o, küfün bakteri üzerindeki etkisini görmek istedi. Sonuç hayret vericiydi. Çünkü Fleming bir şey fark etmişti. Bir bölümde 'Penicilim notatum' isimli yeşil küf vardı ve bu bölümdeki bakteriler ölmüştü. Ne var ki Fleming, küfün içindeki maddeyi keşfedememişti. Ancak yılar sonra, 1939 yılında, Oxford'dan Howard Florey*

ve Ernst Chain bu maddeyi ayrıştırırmayı başardılar ve buna 'penicilin' adını verdiler. Bu madde, ilk antibiyotik olarak **tarihe geçti**.

Dayanıklı Cam

1903 yılında Fransız kimyager Edouard Benedictus, deney tüpünü laboratuvarının zeminine düşürdü. Tüp kırıldı ancak dağılmadan tek parça halinde kaldı. Benedictus bu olayda bir gerçeği fark etti. Kolodyum içeren sıvı buharlaşmıştı ve tüpte ince, plastik bir tabaka kalmıştı. İşte bu tabaka camın parçalanmasını engellemişti.

Bunu not ettikten sonra bu konu üzerine fazla **kafa yormadı**. Fakat sonra daha önceki deneyiminden esinlendi ve iki cam tabakasının arasına selüloz nitrat yerleştirerek üç katlı camı oluşturdu. Buluşu 1920'lerde arabaların ön camlarında kullanılmaya başlandı. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 79)

- **Parçadaki mecazlar birer deyimdir.**

E-POSTANIN MUCİDİ

Alexander Graham Bell'in ismi telefonun icadıyla beraber anılır. Okullarda çocuklara öğretilir. Aslında bugün e-posta gönderme sayısı telefon konuşması sayısından daha fazla ama e-postanın mucidi, yani Ray Tomlinson hala kimse tarafından tanınmıyor.

Bu röportajda e-postanın ortaya çıkış hikayesini Ray Tomlinson'un kendisinden öğreneceğiz..

Gazeteci: _____?

Tomlinson: Aslında ben sadece güzel bir deneme içindeydim ve çalışmalarım günde dört-beş saati geçmiyordu. O süreyi de bir-iki haftaya yaymıştım. **Boş zamanlarımda...** Elimizde bir sistem vardı, bir bilgisayara mesaj göndermemizi sağlıyordu ve ondan çok faydalaniyorduk. Peki, dedik,

ya başka bir bilgisayar başında başka birisine mesaj yollamak istesek? Ülkenin diğer ucundaki birine mesela? Telefon gibi... Ama cevap vermek için telefonun başında bekleme zorunluluğu olmayacaktı.

Gazeteci: _____ ?

Tomlinson: Başlangıçta hayır, çünkü fazla bilgisayar yoktu. Fikir hemen beğenildi ama internet erişimine sahip insanların sayısına **bağlıydı** her şey. Programın yaratılış aşamasını **kağıda bile dökmedim**. Programı ben yapmıştım ama sonra pek çok insan, **programın üzerine yeni fikirler ekledi**.

Gazeteci: _____ ?

Tomlinson: Evet, bir etkisi vardır mutlaka ama e-posta icat edilmeseydi de insanlar şu andaki hallerinden farklı olmayacaklardı sanırım. Tabii şimdi daha fazla iletişim kuruyorlar. Belki daha önce, şimdiki ilişkilere ve arkadaşlıklara sahip olmayacaklardı.

Gazeteci: _____ ?

Tomlinson: Hayır, etmiyor. İnsanlardan e-postalar alıyorum. Bana “Harika bir iş yapmışsın.” diye mesajlar atıyorlar. Evet, ben bir marka değilim. Elbette bana hiç **şöhret ve servet getirmedi** diyemem ama benim için başarımla ilgili konuşulması ve çalışmalarımı ilgi gösterilmesi daha güzel.

Gazeteci: _____ ?

Tomlinson: Bugünlerde çok okuyorum. Biyolojiden arkeolojiye kadar her şeyi. Bunlar üzerinde direkt olarak çalışmıyorum gerçi ama bu aralar biyolojik bilgisayarlar konusu ilgimi çekiyor. Bu yüzden bu alanlar **üzerine eğiliyorum**.

E-posta; Ray Tomlinson'un geniş çaplı araştırmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak Tomlinson'un buluşu başlangıçta pek anlaşılmamış, **değer**

görmemiştir. Oysa bilim adamına göre e-posta insanların hayatını etkilemiş, bu buluş sayesinde daha kolay iletişim kurulmaya başlanmıştır. Tomlinson e-posta buluşuyla marka haline gelmiştir ve ileride bu projesini geliştirmeyi hedeflemektedir. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 81)

- yaymıştım. : Mecaz
- Boş zamanlarımda : Mecaz
- Bağlıydı : Mecaz
- kağıda bile dökmedim : Kapalı istiare
- programın üzerine yeni fikirler ekledi : Mecaz
- şöhret ve servet getirmedi : Mecaz
- üzerine eğiliyorum. : Mecaz
- değer görmemiştir. : Mecaz

ÇOCUK GÖZÜYLE

Günümüz çocukları tüm zamanlarını televizyon veya bilgisayar karşısında geçiriyor ve adeta dört duvar arasında büyüyorlar. Belki de sadece anne babaları istiyor diye en güzel yılları hep sınavlara hazırlanarak tüketiyor. Her ne kadar karmaşa içinde bir dünyada yaşasalar da, onların da bazı hayalleri var.

*Galatasaray ilköğretim Okulu yetkilileri onların bu hayallerinden yola çıkarak 7-14 yaş arasındaki çocuklara 'Ne icat etmek istersiniz?' diye sorup cevaplarını resimleriyle birlikte 'Çocuk Gözüyle Çocukça Buluşlar' kitabında toplamışlar. Kitap **çocukların eğlenceli dünyasını** unutan yetişkinlerin de **ilgisini çekecek** kadar ilginç ve eğlenceli.*

*Örneğin Batuhan Hocaoglu ölümsüzlük makinesi, para makinesi, ışınlama makinesi ve bitmeyen kontör icat edilmesini istiyor. Sağlıkla ilgili icatlarda sigara önemli bir **yer tutuyor**. Beşinci sınıf öğrencisi Damla Erbaş 'Sigara yararlı hale getirilebilir.' diyor ve ekliyor: 'Belki sigaranın içine*

vitamin koyulabilir. Böylece sigara içince vitamin de alınmış olur.'

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 84)

• **Zaman geçirmek** : **Mecaz**

• **dört duvar arasında büyüyorlar** : **Mecaz-ı mürsel**

Çocukların evden hiç çıkmadığı söylenmiştir.

• **yılları tükeniyor** : **Kapalı İstiare**

Yıllar; azalan, tükenen bir şeye benzetilmiştir ve bu şey söylenmemiştir.

• **çocukların eğlenceli dünyasını** : **Mecaz**

Çocukların olayları ve durumları farklı algıladığı bilinir. “Dünya” burada çocukların zihin yapısını temsil eder.

• **İlgi çekmek, yer tutmak** : **Mecaz**

Deyim

MUHTEŞEM BULUŞLAR

*Bizim zamanımızdaki sistemin, en inanılmaz, en **akıllara durgunluk verici** deney uygulamalarının başında 'birleşik kaplar teorisi' yani birleşik kaplara su dökülmesi gelir! Tehlikesiz, sakın, zahmetsiz, öğrenci açısından süper bir deneydir.*

Laboratuarda muhabbet fırsatı, plastik iskeletle oynama imkanı vardır; yapay iç organların insan maketinden çıkartılıp karaciğerle, böbreklerle futbol, hentbol maçı yapılması da mümkündür. Kurbağa kesme ve dana gözü inceleme, sınıfın kızları için mide bulandırıcı olsa da, herhangi bir ders saatinden daha çok aksiyon ve eğlence içerdiği için herkesçe tercih

edilir. Ama en vazgeçilmez deneyimiz, büyük ihtimalle ıslak pamukta fasulyeden ağaç yetiştirilmesidir. Zaten bunları aşarsan, deney de amacını aşar ve sınıfta patlamalar yaşanabilir! Örneğin, geçen ay bir okulda ispirtonun alev alması yüzünden öğrenciler yaralandı, geçtiğimiz hafta ise başka bir okulda öğrenci ve öğretmenler tuz ruhundan çıkan gazdan zehirlendi!

En temizi 'pamuk arası fasulye' deneyidir. Bunu bilir bunu söylerim! Fazlasına gerek yoktur. Ayrıca icat merakıyla da dünya değiştirememektedir. Çocukları 'Ne yap yap, ama icat yap evladım.' diye büyütürsen, vasat IQ'yu tutturmuş herkes kendi kafasına göre 'Çok **parlak bir fikir** buldum!' deyip bir de utanmadan o fikrinin patentini alır!

Bakınız geçen yıllarda patenti alınmış acayip icatlar: Pilli kedi köpek kaşıyıcısı! Yüz kaslarının çalıştırılması ve kaldırılması için yüz kası ağırlıkları! Tuvalet kağıdı nemlendirme cihazı! Uyku getiren diş macunu! Kesilen sakalları vakumla çeken sakal şekillendiricisi! Hıçkırık geçirici! Üstü kapalı bisiklet! Kulak için minyatür ve güvenli vakumlu temizleme aleti! Burun deliklerine takılarak kullanılan kişisel hava temizleme cihazı! Giyilebilir yıldırım tehlikesi uyarıcısı! Hava soğutma sistemli şezlong!

Bu ürünlerin bir gün seri imalatına başlanır mı, bilmiyorum. Ben en çok hıçkırık geçirici ve uyku getiren diş macununu tuttum! Belli ki bunların yaratıcıları, fasulye deneyinin ötesine geçmişler! Belki zamanında telefonun da 'saçma sapan ve gereksiz' bulunması gerçeğinden yola çıkıp bütün yeni fikirlere saygı duymak gerekiyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 86)

- akıllara durgunluk verici : Kapalı istiare
- parlak bir fikir : Kapalı istiare

ZİHNİ SINİR

*Onu Zihni Sinir mi genç tutuyor bilinmez ama İrfan Sayar **yaşını hiç göstermiyor**. Zihni Sinir'i Gırgır adlı mizah dergisinde **çizmeye başlayan** İrfan Sayar Güzel Sanatlar Akademisi'nde sahne tasarımı eğitimi görmüş. Bu eğitim Zihni Sinir'i üç boyutlu hale getirirken çok işine yaramış.*

İrfan Sayar çocukluğundan beri teknik konulara meraklı. 'Manisalı bir çiftçi ailesinin çocuğuyum ve çocukluğum Manisa'da geçti. Yazları köye giderdik ama giderken şehirdeki oyuncaklarımızı yanımızda götürmezdik. Kardeşimle beraber köydeki doğal malzemelerden şehirdekilere benzer oyuncaklar yapmaya başladık. O oyuncaklar herkesin çok hoşuna giderdi.' İrfan Sayar kızı Yaprak için de hatırı sayılır miktarda oyuncak üretmiş.

*Sayar, Zihni Sinir karakteriyle sanat, mizah ve teknolojiyi bir araya getirmeyi hedeflemiş. Zamanla Zihni Sinir'in **gerçekle hayal karışımı uçuk buluşları**, üç boyutlu ürünlere dönüşmüş.*

Zihni Sinir'in buluşları için 'proce' sözcüğünü kullanması ise bilinçli bir seçim. “Proce sözcüğü daha fazla şey ifade ediyor. Zihni Sinir'in 'proce'leri projeden daha özgün, benzersiz bir şey kast ediyor. Yaratıcı, sınırsız bir şey.”

*Zihni Sinir insanların aletle ve eşyayla ilişkilerini irdeliyor. **Ürünleri neredeyse heykel ya da sanat objesi gibi**. Ancak İrfan Sayar kendisini bilim adamı olmaktan çok bir sanatçı olarak tanımlıyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 88)*

- **yaşını hiç göstermiyor** : Mecaz
- **çizmeye başlayan** : Mecaz-ı mürsel
- **gerçekle hayal karışımı uçuk buluşları** : Mecaz
- **Ürünleri neredeyse heykel ya da sanat objesi gibi** : Teşbih

ÜNİTE 7: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	16
Mecaz-ı mürsel	2
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	22

Tablo 19

3.2.8. ÜNİTE 8 - TABİAT ANA

Metinlerde çok sayıda mecaz anlamlı ifadeler kullanılmıştır.

TABIATLA GEÇEN ÇOCUKLUĞUMUZ

*Bir zamanlar köylerimizden, kasabalarımızdan **kalkıp şehirlere geldik**. Çocukluğumuza ait anılarımızda ağaçlar, tarlalar, leylekler, dereler ve renklerin gerçek halleri var. Geçmişin o çocuklarından biri olarak o günlerin hayali ile **huzur buluyorum** uyumadan önce.*

*Ben eskiden kuş sesleri ile uyanır, pencereden bahçemizdeki ağaçları görürdüm. Gece kavak ağacımızın yapraklarının sesi ile **uykuya daldım**. Ama şimdi şehirde ne yağmurun sesi var, ne de penceremde ağaçların görüntüsü. **Tabiatın gurbetteki evladı gibi** hissediyorum kendimi bazı zamanlar.*

Buğday tarlasında yere uzanıp başakların arasında kaybolarak saatlerce gökyüzünü seyrederdik. Kah beyaz bulutlar, kah gri bulutlar geçip giderdi ben onların altında iken. Babamla birlikte güneşin batışını seyrederdik. Ama şehirde güneş, apartmanların ardında kayboluyor. Güneşin aydınlattığı yeni bir günde bitkilerin topraktan çıkışını görürdüm çocukken. Otlar, karıncalar, ağaçlarımız, yetiştirdiğimiz çiçekler ailemizden biriydi. Onlara bir zarar geldiğinde üzülürdük.

*Kitaplarda okumuş olduğum eski kaşiflere özenip keşiflere çıkardım arkadaşlarımla. Küçük patikaları takip ederek yakındaki dağlara ulaşırdık. Çobanlar olurdu orada; Tabiatla ne kadar **yufka yürekliydik**, suya düşen böcekleri büyük bir kahramanlık duygusu ile kurtarırdık. 'Canın büyüğü küçüğü olmaz.' demişti öğretmenim. Okuldaki öğretmenini, ağaç yetiştirirken gören bir çocuk için **tabiat, duyguları da öğretebilen bir öğretmendi**.*

*Kulaklarımda, gözlerimde, dilimde ve ellerimde olan **hayat, çocukluğumdaki kadar dupduru değil** şimdilerde. **Tabiat denen o kusursuz,***

çok ince sanatlı, çok renkli ve akıllara durgunluk, yüreklere huzur veren güzellikteki tabloyu çocukken, dışından seyretmedim, bizzat içinde olduğumu bilirdim.

Tabiatla kol kola olmak yaşama saygıyı getirir. Hayat orada her anı ile gözlerinizin önünde cereyan eder ve insan yüzlerce mucizeye tanık olur. Tabiatla dost bir insan, bir çiçeği dahi koparamaz. İnsan dostuna zarar verir mi? (Yeni Hitit 2 – Sayfa 94)

- **kalkıp şehirlere geldik.** : Mecaz-ı mürsel
- **huzur buluyorum** : Mecaz
- **uykuya daldım** : Kapalı istiare
- **Tabiatın gurbetteki evladı gibi** : Teşbih
- **yufka yürekliydik** : Teşbih
- **tabiat, duyguları da öğretebilen bir öğretmendi** : Teşhis
- **hayat, çocukluğumdaki kadar dupduru değil** : Kapalı istiare
- **Tabiat denen o tabloyu** : Teşbih
- **Tabiatla kol kola olmak** : Teşhis
- **Hayat orada ... cereyan eder** : Kapalı istiare
- **insan yüzlerce mucizeye tanık olur** : Açık istiare
- **Tabiatla dost bir insan** : Teşhis

DOĞAYA DÖNÜŞ (Çalışma Parçası)

Her geçen gün medeniyetin getirdiği _____ sorunların içine biraz daha gömül _____ insanoğlu artık doğaya dönmenin yollarını arıyor. Zaman _____ içerisinde gerek teknolojinin sağla _____ kolaylıklar gerekse yaşam koşullarının değişmesi insanın doğadan ve doğallıktan uzaklaşmasında etkili oldu. İnsanlar doğanın dışında, bloklar arasında, her şeyin mekanik ol _____ bir yaşam kurdular kendilerine. Doğanın zorlukları yerine medeniyetin ve teknolojinin

getir_____ kolaylıklar seçtiler. **Beton bloklar arasında sıkış_____ hayatları onları boğarken, bazıları, dışarıda olanca güzelliği ile yemyeşil bir dünyanın kendilerini bekle_____ fark ettiler.**

Kimileri, şehrin olanaklarından tümüyle vazgeçmeyip şehir merkezlerinden uzakta bulun_____ evler edindiler. Kimileri ise şehirden öyle bunalmışlardı ki, daha uzaklara kaçtılar. Sahil kasabaları, dağ köyleri, mavinin ve yeşilin buluş_____ **her yer onlar için bir sığınaktı. Onları doğada huzur bekliyordu.**

Doğaya dönmek ve sağlıklı yaşamak, insanlar için adres değiştirmekten öte bir anlam kazanmaya başladı. **Artık sağlıklı yaşamın yolu da doğadan geçiyor** ve herkes sofralarında doğal gübreyle yetiştiril_____ sebze ve meyveler, köy yumurtaları tercih ediyor.

Sağlıklı beslenmenin yanı sıra, tıp dünyasının da teşvik et_____ şifalı bitkilerle alternatif tedavi yöntemleri de yaygınlaştı artık. Güzellik salonlarında bile ruhumuzu ve bedenimizi yenile_____ doğal deniz tuzları, yosunlar, bitkisel yağlar kullanılıyor.

Aslında doğa ve doğallık insanoğlunun özünde var ve görünüş o ki insanoğlu artık özüne dönmeye çalışıyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 95)

• Sorunlara gömülmek

: Mecaz

“gömülmek”, çokluk anlamı katmaktadır.

• doğaya dönmenin yollarını arıyor

: Mecaz

“Doğal hayat yaşamının çareleri” aranıyor.

• Beton bloklar arasında sıkışmış

hayatları onları boğarken

: Teşhis

Hayat kişileştirilmiştir.

•Dünyanın kendilerini beklediğini fark ettiler : Teşhis

Dünya kişileştirilmiştir.

•Her yer onlar için bir sığınaktı : Teşbih

Doğadaki her yer sığınağa benzetilmiş.

•Onları doğada huzur bekliyordu : Teşhis

Huzur kişileştirilmiştir.

•Artık sağlıklı yaşamın yolu da doğadan geçiyor : Mecaz

ŞEHİRLİYE ANLATMAK ZOR

*Havaların sürekli **kapalı** gittiği günlerdeydik. Kış bitmiyor, **bahar bir türlü kendini göstermiyordu** ama o gün öğleden sonra **güneş sıcak yüzünü gösterir** gibi oldu. **İşlerimi toparlayıp** yakınımızdaki parka yöneldim. Boş banklardan birine oturup gazeteme **göz gezdirmeye** başladım.*

*Yaşlıca bir bey, izin isteyerek, bankın diğer ucuna oturdu. Cebinden çıkardığı ekmeği ufalayarak sağa sola atmaya başladı. Bir süre sonra ben de cebimdeki bisküvilerden birini ufalayıp **kuşların ziyafetine** katkıda bulunmak istedim. Adam, ellerimi tutarak engel oldu.*

- Onlar şekerli bisküvi değil mi? Şekerli bisküvi verme kuşlara!

- Niçin? _____.

- Anlatması uzun sürer şimdi. Kuşlara iyilik yapmak istiyorsan, şekerli bisküvi verme, o kadar...

Sert, hatta biraz kaba bir üslupla söylenen bu sözler karşısında şaşırmıştım. Minicik kuşlara zararlıysa, bizler de mi yemesek bu bisküvileri acaba? diyecektim. Beni dikkatlice süzdükten sonra,

- Şehirde doğmuş büyümiş birine benziyorsun.

_____.

Sana zarar vermez!

Adamın kaçık olduğunu düşünmeye başlamıştım ki:

*- Beyim dedi. Ben köyde büyüdüm. Şehirden hep uzak durdum. Ne zaman ki, torunum **dünyaya geldi**, onun hatırına kışları şehre gelmeye başladım. Ama şehre hiç alışamadım. Biraz güneş çıktığında hemen **kendimi parka atıyorum**. Şu ilerde, salıncakta sallanan kırmızılı kız da benim torunum... Seneye yuvaya gidecek inşallah. O zaman, ben de kaçacağım bu şehirden...*

- _____.

Neden kaçıyorsunuz? Burada her şey var'

*- Tam da bu yüzden kaçmak istiyorum ya! Şu kuşlara bir bak hele. Ekmek kırıntılarıyla karınlarını doyururlar. Onlara şekerli bisküvi verirsen, daha da severek yerler. _____. Sonra da aç kalırlar. Dahası, şekerli bisküvi **iştahlarını açar**. Doysalar bile, yemeğe devam ederler. **Çatlayıncaya** kadar yerler _____.*

- Ben tam olarak anlayamadım sizi!

- İnsanlar da böyle. Şehirde her şeyden bol bol var.

***Şehre ve modern hayata alışan bu kuşlar gibi oluyor.** Ne yese doymuyor! Şehir bozuyor insanları. **Aç gözlü** oluyor hepsi. Ben de bu şehir insanları gibi olmadan köye dönmek istiyorum..*

Hiç sesimi çıkarmadım.

- Bilir misin, diye sürdürdü konuşmasını. Çiçeğe ihtiyacından fazla su verirsen, boğulduğunu anlamadan yaşar ama yavaş yavaş kökleri çürür

Derin bir iç çekti. Cebinde kalan son ekmek kırıntılarını da serptikten sonra ayağa kalktı, kaygılı gözlerle salıncakta sallanan torumuna baktı ve...

- Şehirliye anlatması zor! dedi. Sonra da yürüyüp gitti ve parkın köşesinde gözden kayboldu... (Yeni Hitit 2 – Sayfa 96)

- kapalı : Mecaz
- bahar bir türlü kendini göstermiyordu : Teşhis
- güneş sıcak yüzünü gösterir : Teşhis
- İşlerimi toparlayıp : Mecaz
- göz gezdirmeye : Mecaz
- kuşların ziyafetine : Açık istiare
- Sert : Mecaz
- kendimi parka atıyorum : Mecaz
- iştahlarını açar : Mecaz
- Çatlayıncaya : Mecaz
- bu kuşlar gibi oluyor : Teşbih
- Aç gözlü : Mecaz
- Derin bir iç çekti : Mecaz

KÜRESEL ISINMA

Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, herkesi doğanın yaşadığı değişimin farkında olmaya ve şimdi harekete geçmeye çağırıyor.

Küresel ısınma neredeyse tüm coğrafyalarda beklenenin üstünde bir hızla gerçekleşiyor. Artık küresel ısınmanın olup olmadığı konusu

tartışılmıyor. Bilim çevreleri, yöneticiler ve kamuoyu bu gerçeği kabul ettiler bile.

*Küresel ısınmanın yeryüzü ve insan yaşamı üzerinde yapacağı etkiler tam olarak bilinmiyor. **Kutupların erimesi** sonucunda suların yükselerek bazı coğrafyaların sular altında kalacağı konuşuluyor ama hepsi bu kadar mı? İnsanoğlu ani ısınma, soğuma, yağışın olmaması ya da aşırı miktarda ve uzun süreli olması, görülmemiş güçte fırtınalar ve şu anda tahmin bile edemeyeceğimiz pek çok doğal afetle mücadele etmek zorunda kalabilir.*

*Ancak şimdilik küresel ısınma, medyanın verdiği haberlerle bozulan moraller dışında sokaktaki insanın hayatını etkilemeye başlamadı. Sorun ekonomiye ve günlük ihtiyaçlara tam olarak **yansımadı**. İklim değişikliğinin etkilerini henüz yaşamaya başlamayan kentli nüfus önümüzdeki yıllarda gıda fiyatlarındaki aşırı artış, kentlere göç, son olarak da gıda ve su sıkıntılarıyla karşılaşacak.*

*Ne yazık ki küresel ısınmanın kontrol edilmesi ve çözüm **için formüller üretilmesi** hiç basit değil. Bu kötü gidiş bütün insanlığın her gün, her an değişik oranlarda katkıda bulunduğu bir süreç ve ancak ortak davranış değişiklikleri gösterilirse engellenebilir. Bugün sorulması gereken asıl soru şudur: Küresel ısınma ve diğer çevre sorunlarının önüne geçilmesi için **üzerimize düşen** görevler nelerdir?*

İşe, elektronik araçları ve tüketim maddelerini bilinçli ve sınırlı kullanmakla başlayabiliriz. Ulaşımı kendi aracımızla değil toplu taşımayla sağlayarak ya da motorlu araçlar yerine bisiklet gibi doğaya zarar vermeyen araçları kullanarak çevreye verdiğimiz zararı en aza indirebiliriz. Ayrıca su ve elektrik tüketimimizi sınırlayabilir, deodorant gibi zararlı gazlar içeren ürünleri mümkün olduğunca az kullanabiliriz. Bunların yanında herkes çevreyi korumak adına küçük çözümler geliştirebilir. Örneğin işyerlerinde plastik veya karton bardak yerine kendinize ait bir fincan kullanmanız bile

çevre sorunlarının engellenebilmesi için önemli **bir adımdır**. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 98)

• harekete geçmeye	: Mecaz
• Kutupların erimesi	: Mecaz-ı mürsel
• Yansımada	: Mecaz
• için formüller üretilmesi	: Mecaz
• üzerimize düşen	: Mecaz
• bir adımdır	: Kapalı istiare

DOĞA İÇİN HENÜZ VAKİT VARKEN!

*Doğa, felaketlerle **alarm veriyor**. Bu alarmı 'duyup' ses verenler de ellerinden geleni yapıyor. Yeşil Atlas dergisi, ünlü isimlerin doğa ile ilgili yazılarına yer verdi. Tarkan ve Sezen Aksu da bu ünlü isimlerden ikisi...*

*Tarkan, Yeşil Atlas'taki yazısında, "**Doğanın yaşaması için harekete geçmek**, artık her bir insan için **nefes alıp vermek kadar** önemli." diyor. İşte o yazı...*

*"İnsan, var olduğu ilk günden bu yana kendisine yaşam veren her şeyi doğadan aldı. Bugün **doğadan kopuk** yaşadığımız şehirlerde bile **hayat tümüyle doğadan besleniyor**. Soluduğumuz temiz havayı, yediğimiz içtiğimiz her şeyi doğa sessizce bizim için üretiyor. Ne yazık ki çağımızda insan doğanın yaşam için önemini unuttu ve onu tarihte hiç görülmemiş bir hızla yok ediyor. Bu nedenle, binlerce canlı türü, ormanlar, bozkırlar, su kaynakları, mevsimler ve sonuç olarak insanın kendi geleceği tehlike altında. Doğanın yaşaması için harekete geçmek, artık her bir insan için nefes alıp vermek kadar önemli. Doğa iyiye biz de iyiyiz. Doğa biziz. Bu konuyla ilgili üzerinde çalışmakta olduğum bir şarkımın sözlerini paylaşmak **geldi içimden...***

İki gözü iki çeşme bize sesleniyor / Ne fayda ki onu / Duyan olmuyor / Bağrı yanık garibin / içi kan ağlıyor / Günbegün gözümüzün önünde / Tükenip yok oluyor / Ah, ne hain ihanetlere gebe / Ne acılara ... / Kanadı kırık bir kuş gibi / Çırpınıyor zavallı Dünya / Böyle gelmişse böyle gider deme/ Bir daha düşünürdüm enine boyuna / Ben olsam senin yerinde / Hepimizin payı var boynunun bükülmesinde /Dört başı mamur gülümüz / Soluyor sayemizde / Evimiz, yuvamız, ocağımız gidiyor elden/ Gel hadi yetişelim imdadına iş işten geçmeden/ "BİR" olursak eğer geliriz üstesinden / Her şey mümkün eğer inanırsan gönülden / Böyle gelmişse böyle gider deme.' ...

Sezen Aksu ise su üzerine yazmış yazısını: "Bir topluluğu 'millet' yapacak kadar **keskin izler** bırakan bir **yapıştırıcı**, ortak kültürün, medeniyetin, daha kolay bir yaşamın kaynağı oldu su. Bir Çin ata sözü der ki, "Sular yükselince balıklar karıncaları yer, çekilince de karıncalar balıkları." Kimse bugününe aldanmasın. Çünkü kimin kimi yiyeceğine **su karar verir**. İstanbul'da Büyükçekmece Gölü de kararını verdi, bu karara adeta zorlandı ve çekilmek bir yana, kurudu. Balıklar yerini karıncalara bırakırken, biz de belki de bundan böyle '**sudan ucuz**' olacak yaşamların tehlikesiyle karşı karşıya kaldık. Farkında mısınız? **Gerçekten de kuruyoruz!** Büyükçekmece Gölü bunun en **iri kanıtı**. Daha fazla artmadan bu örnekler, en başta bireysel çabalarımızla sahiplenmeliyiz bu gerçeği.." (Yeni Hitit 2 – Sayfa 101)

- alarm veriyor : Kapalı istiare
- Doğanın yaşaması : Kapalı istiare
- harekete geçmek : Meczaz
- nefes alıp vermek kadar : Teşbih
- doğadan kopuk : Meczaz
- hayat tümüyle doğadan besleniyor: Kapalı istiare
- geldi içimden : Meczaz
- İki gözü iki çeşme bize sesleniyor : Teşbih
- Kanadı kırık bir kuş gibi : Teşbih

- Dört başı mamur gülümüz : Açık istiare
- Gel hadi yetişelim imdadına iş işten geçmeden : Teşhis
- keskin izler : Mecaz
- yapıştırıcı : Mecaz
- su karar verir : Teşhis
- sudan ucuz : Mecaz
- Gerçekten de kuruyoruz : Mecaz-ı mürsel

ÜNİTE 8: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	23
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	10
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	8
Teşhis	10
Kinaye	.
TOPLAM	54

Tablo 20

3.2.9. ÜNİTE 9 – SİNEMA DÜNYASI

SİNEMA BİR TUTKUDUR

Çünkü, sinema öyle bir şeydir ki, bir kez onu sevmeye başladığınız zaman, ileride ona karşı duyacağınız his tam anlamıyla bir tutku haline gelecektir.

*Adı bazen 'büyülü dünya', bazen 'rüya makinesi', bazen 'hayal fabrikası'dır sinemanın... Bu yakıştırmaların hepsinin ortak özelliği, sinemanın gerçek dünyadan, gerçek hayattan daha öte bir şeyler sunmasıdır. Gişeden biletinizi aldıktan sonra **aralıyorsunuz bu dünyanın kapısını**. Koltuğunuza oturuyorsunuz, ardından ışıklar söniş de perdeye görüntü geldiği zaman sinema sizi iki saatliğine bu dünyadan alıp **bambaşka dünyalara götürüyor**. O bambaşka dünyada başka insanlar, başka canlılar, başka olaylar, başka yaşantılar vardır. _____.*

*Şimdi biraz gerilere gidin ve eskilerde kalmış, sinemaya ilişkin anılarınızı **su yüzüne çıkarın**... Şimdiki gibi, çok kanallı televizyonların, videoların, DVD-VCD oynatıcılı bilgisayarların olmadığı o eski dönemleri hatırlamaya çalışın. _____.*
*Tek seansta iki film oynardı o sinemalarda ve aynı filmler çoğu zaman bir hafta boyunca gösterilirdi. Birçok aile **hafta içinde** o sinemaya gider, filmleri izlerdi. Yani, haftada bir gün, **sinema yoluyla, başka dünyalara yelken açarlardı** eskiden insanlarımız...*

_____ . *Bazı sinemalarda 'aile günleri' olurdu ve kadınlar gündüz matinelerine giderler ve genellikle de yerli filmler izlerlerdi. Gençlerin gözdeleleri yabancı filmlerdi. Tatil günleri bir araya gelip topluca sinemaya gitmek, o zamanki gençler için ayrı bir heyecan ve coşku nedeni olurdu.*

*Eskilerde sinemaya giden o eski vatandaş tipinden **eser kalmadı** günümüzde. Eşini, çocuklarını alıp da sinemaya götüren baba yok artık. Akşam evine geldiğinde, her televizyon kanalında mutlaka bir film seyretme imkanı bulan yorgun bir baba için sinemaya gitme eylemi, neredeyse bir film konusu olacak kadar hayal haline geldi.*

*Belki bugün daha kolay ve çok sayıda filme ulaşabiliyoruz fakat sinemaya gitmek sadece film izlemek anlamına gelmiyor. Birçok insan için sinemayı tutku haline getiren, sinema salonunun **kendine özgü o kokusudur**. Yüzlerce insanla birlikte aynı noktaya, yani perdeye bakıyor olmanın oluşturduğu, birlikte olma duygusudur bu tutkunun diğer bir nedeni.*_____.

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 104)

- 'büyülü dünya' : Açık istiare
- 'rüya makinesi' : Açık istiare
- 'hayal fabrikası' : Açık istiare
- aralıyorsunuz bu dünyanın kapısını : Mecaz
- bambaşka dünyalara götürüyor : Kapalı istiare
- hafta içinde : Mecaz
- sinema yoluyla : Mecaz
- başka dünyalara yelken açarlardı : Mecaz
- kendine özgü o kokusudur : Mecaz

OSCAR

Ona 'Akademi Heykelciği' diyen de var, 'Altın Ödül' ya da 'Üstün Başarı Heykeli' de. Bazılarının 'Demir Adam' olarak da nitelendirdiği ödül aslında en çok 'Oscar' adıyla anılıyor. ilk kez 1928 yılında verilen Oscar heykelciğinde film makarasının üzerinde elinde kılıç taşıyan bir şövalye şekli bulunuyordu. Bu heykelcikte şövalyenin üzerinde durduğu makara üzerindeki parmağa

benzeyen şekiller aktörleri, yazarları, yönetmenleri, yapımcıları ve teknik ekibi temsil ediyordu. Bu tasarım Akademi'nin kuruluş amacıyla yakından ilgiliydi. Çünkü Akademi, gerçekte sinema emekçilerine destek olmak ve sinema sanatının gelişimine katkı sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir organizasyon.

***Günümüzde Oscar törenleri daha çok eğlence ve magazin dünyasına hizmet ediyor** gibi görünse de aslında dünyadaki film endüstrisini **derinden etkilemesi** nedeniyle büyük önem taşıyor. Öyle ki aktör ve aktrisler için Oscar'a aday gösterilmek bile sinema dünyasında bir saygınlık kazanmak anlamına geliyor. Film şirketleri ve yapımcılar da görsel efektler, ses ve sahne açısından **zengin filmler yaratmak** için birbirleriyle yarışıyorlar ve bunun için yüz milyonlarca dolar harcamaktan kaçınmıyorlar. **Bu dev bütçeler**, Oscar'ı kazanma olasılığını artırdığı gibi milyonlarca seyirciyi sinema salonlarına çekmeyi de sağlıyor. Oscar'ın kazananları sadece yapımcılar, şirketler ya da sanatçılar değil. Ödül törenini canlı yayınlayan televizyon kanalları da Oscar'dan büyük kazanç elde ediyor. Yaklaşık üç saat süren ödül töreni boyunca elliye aşkın reklam kuşağı yayınlanıyor ve bu gecenin sonunda yüz milyon doları aşkın reklam gelirine ulaşıyor.*

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 106)

•Günümüzde **Oscar törenleri** daha çok eğlence

ve magazin dünyasına **hizmet ediyor**

: **Teşhis**

•**derinden etkilemesi**

: **Mecaz**

Etkisinin belirgin ve kalıcı olduğu anlatılmıştır.

•**zengin filmler yaratmak**

: **Mecaz**

Film içeriklerini nitelik ve nicelik yönünden geliştirmek.

•**Bu dev bütçeler**

: **Teşbih**

Ayrılan paraların çok olduğu ifade edilmiştir.

ALTIN PORTAKALIN GENÇ YÜZLERİ

*Antalya Film Festivali sonrasında en çok konuşulan, kazandıkları ödüllerle **dikkatleri üzerine toplayan genç isimler** oldu. Biz de bu genç isimleri bir araya getirerek hikayelerini **onların ağzından dinledik.***

Ulaş İnaç

"Hiç aşağılık kompleksimiz yoktu." Yönetmen Ulaş İnaç'ın ilk filmi 'Türev' dört oyuncu ve bir kameramanla çekilmiş. Ekip hiçbir ücret almadan çalışmış, bazı sahneler de İnaç'ın evinde kaydedilmiş.

Gazeteci: Siz de mi ödül almayı beklemiyordunuz?

İnaç: Evet, herkes için sürpriz oldu ama işe baştan beri inanıyorduk ve bir beklentiyle gittik oraya. Neticeyi bilmiyorduk ama hiç aşağılık kompleksimiz de yoktu.

Gazeteci: Hiç şaşırmadınız mı peki?

İnaç: Altın Portakal'ın belli kıstasları var. O açıdan sürpriz oldu tabii ki. Ama festivalin ilk gününden beri bu yıl Altın Portakal'da **köklü değişiklikler** olacağı telaffuz ediliyordu. O yüzden beklentimiz olabilir diye düşünüyordum. İsmimiz açıklanınca da çok sevindik.

Gazeteci: Teşekkür konuşması hazırlamış mıydınız?

İnaç: Olumlu bir netice çıkacak olursa ekipte çalışanlara, destek verenlere teşekkür ederim diye **aklımdan geçmişti.**

Gazeteci: Bu ödülün sizin için anlamı ne?

İnaç: Daha önceden yapmayı düşündüğüm şeyler vardı zaten. **Onlarla ilgili soru işaretleri azaldı.** İkinci filmime Ocak'ta başlamak istiyorum. Şimdi bu **ihtimal yükseldi. Uzun metraj çekmeyi sürdüreceğim.**

- dikkatleri üzerine toplayan : Meczaz
- genç isimler : Meczaz-ı mürsel
- onların ağzından dinledik : Meczaz-ı mürsel
- köklü değişiklikler : Meczaz
- aklımdan geçmişti : Meczaz
- Onlarla ilgili soru işaretleri azaldı : Meczaz-ı mürsel
- ihtimal yükseldi : Meczaz
- Uzun metraj çekmeyi sürdüreceğim : Meczaz-ı mürsel

SEVDİĞİM FİLMLER

*Soğuk ve yağmurlu bir havada evde film seyretmek kadar keyifli bir şey yoktur benim için. Evimde işlerimi bitirdiğimde ya da **boş bir vakit** bulduğumda çayımı alırım, kanepeye uzanırım ve en sevdiğim filmleri seyrederim. Film bitinceye kadar hiçbir şeyle ilgilenmem. Seyrettiğim filmlerdeki olaylar beni gerçek dünyanın monotonluğundan kurtarıp **başka bir dünyaya götürür**.*

*En çok klasik filmleri seyretmekten hoşlanırım. O filmlerdeki insanların kıyafetleri, replikleri, yaşam tarzları çok **ilgimi çeker**. Örneğin; Casablanca benim için çok özel bir filmidir. Film ikinci Dünya Savaşı'nın ilk zamanlarında geçer. Filmin kahramanlarından Victor Lazlow, Alman kampından kaçarak Casablanca'ya gelir. Amacı Lizbon'a, oradan da ABD'ye göç etmektir. Fakat bütün **umutları**, Casablanca'nın en meşhur gece kulübünün sahibi olan Rick'e **bağlanmıştır**. Rick, kaçış için gerekli olan pasaportlara sahip tek kişidir. Öte yandan Rick'in, Victor'un yakalanmasını istemesi için önemli bir nedeni vardır. Victor'un karısı Ilsa, Rick'i yıllar önce terk eden ve Rick'in **kalbinin derinliklerine gömdüğü büyük aşkıdır**...*

Bu film, senaryosu ve oyuncularının başarısıyla bana göre en iyi aşk filmi. Aşk konusu ön planda olsa da filmde aynı zamanda savaş psikolojisi ve

casusluk temaları da işlenmiş. Sinema eleştirmenlerinin de aşk filmi denince en iyiler arasında gösterdiği bir film Casablanca.

*Seyretmekten hoşlandığım bir diğer klasik film **'Rüzgar Gibi Geçti'**dir. Film 1939 yılında çekilmiş. Filmin kahramanlarından Scarlett centilmen ve kibar Ashley Wilkes'i sever. Ashley de onu sever. Diğer yandan kendini beğenmiş, asi, fırsat düşkünü Rhett Butler da Scarlette aşıktır. Ashley, kuzeni Melanie ile evlenir. Çünkü Scarlett'ın tutkulu karakterine karşılık, Melanie ile ortak huzurlu karakterleri sayesinde çok daha iyi, huzurlu bir evliliğe sahip olacağını düşünür. Bu onun Melani ile evlenmesinin en büyük nedenidir. Bu arada Rhett Scalett'in **gönlünü çeler**. Scarlett ve Rhett sonunda evlenirler fakat güzel kadın hâlâ sevdiği Ashley'in **özlemini çekmektedir**.*

*Etkileyici sahneleri, muhteşem manzaraları ve görüntüleri kadar dramatik ve romantik müzikleri, esprili diyaloglarıyla da 'Rüzgar Gibi Geçti', bence sinema tarihindeki drama ve romantik filmler arasında **akıllardan silinmeyen** bir film.*

Bunlar ilgiyle seyrettiğim klasik filmlerden yalnızca ikisi ama bu tür filmlerin yanı sıra yeni filmleri de zevkle seyrediyorum. Günümüzde çekilen ve klasik olmaya aday filmlerin de vizyona girmesini merakla bekliyorum. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 110)

- boş bir vakit : Mecaz
- başka bir dünyaya götürür. : Kapalı istiare
- ilgimi çeker : Mecaz
- umutları bağlanmıştır : Mecaz
- kalbinin derinliklerine gömdüğü büyük aşkıdır : Kapalı istiare
- Rüzgar Gibi : Teşbih
- gönlünü çeler : Mecaz
- özlemini çekmektedir : Mecaz
- akıllardan silinmeyen : Mecaz

ÜNİTE 9: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	17
Mecaz-ı mürsel	4
İstiare	6
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	30

Tablo 21

3.2.10. ÜNİTE 10 – İSTER İNAN İSTER İNANMA

MİTLER

*İnsanoğlu evrendeki yerini, yaşadığı **toplumun köklerini** ve doğa olaylarının anlamını hep sorgulamış. Sorularına yanıtlar aramıştır. Bugün, evrendeki olay ve olguları **sağlam esaslara dayanarak** açıklamaktadır. Fakat eski çağlarda insanlar bu tür açıklamalardan yoksundu. O çağlarda yaşayan insanın **akıl erdiremediği** şeyler karşısındaki durumunu bir düşünün... Güneş nasıl böyle şaşmaz bir düzenle doğuyor ve aynı şekilde batıyordu? Neden değişik mevsimler vardı? İnsanlar niçin hasta oluyorlar, nasıl rüya görüyorlardı? Bunların tek bir açıklaması olabilirdi. Her şeyi yapan; kendilerini korkutan, düşündüren, saygı duymaya zorlayan ve kendilerinden çok daha kudretli varlıklardı! Böylece insanüstü varlıklar, tanrılar, tanrıçalar, devler, canavarlar, kısacası mitler oluştu ve hepsi mitolojinin (efsane bilimi) konusu oldu.(Yeni Hitit 2 – Sayfa 114)*

- **toplumun köklerini** : Kapalı istiare
- **sağlam esaslara dayanarak** : Mecaz
- **akıl erdiremediği** : Mecaz

BİNLERCE HURAFE

Yatağın solundan kalkmak ya da ayna kırılması uğursuzluk mudur? Merdiven altından geçtiğimizde ya da önümüze kara kedi çıktığında kötü olaylarla mı karşılaşırız? Ya evin içinde şemsiye açtığımızda bizi neler bekliyor?

*İnsanoğlu ulaştığı uygarlık düzeyine rağmen geçmişinden gelen sayısız inanışla yaşıyor. Bir yandan her şeyi bilimsel **bir nedene bağlamaya***

çalışırken bir yandan da **boş inançlardan** vazgeçemiyor. Kimi zaman korkudan, kimi zaman çaresizlikten, kimi zaman da rastlantı sonucu doğan bu inanışlar, 'batıl inançlar' olarak adlandırılmaktadır.

'Batıl' sözcüğü Arapça'da 'yersiz, boş, gerçek dışı' anlamına gelmektedir. Bu inançların yersiz, boş olup olmadığı tartışılrsa da, dünyanın her yerinde bu tür inançlar tarih boyunca etkili olmuş ve olmaya devam etmektedir. Batıl inançlar kişiden kişiye değişebildiği gibi toplumlara özgü de olabilmektedir.

Uzmanlar çağdaşlıkla ilgisi olmayan bu inançların insanları hem olumlu hem olumsuz yönde etkileyebileceğini söylüyor. Onlara göre, bu inançların bazıları insanları olumlu davranışlara yönlendirdiği için yararlı gibi görülebilmektedir. Ancak bazı inançlara fazlaca bağlanıp hayatı onlara göre düzenlemenin de insanları takıntılı hale getirebileceğini söylemektedirler. Yapılan araştırma sonuçlarına göre, 500 bin çeşit batıl inanç olduğu ortaya çıkmıştır. İşte size Türkiye'deki batı inançlardan birkaç örnek...

*Bir evin yakınında baykuş öterse, o evde biri ölür ya da bir **acı** yaşanır.*

Tencerede su boşu boşuna kaynarsa düşmanlar çoğalır.

Parmakları birbirine geçirip elleri bağlamak iyi değildir, insanın şansı kapanır.

Hamile kadın kime bakarsa doğacak çocuk ona benzeyecektir.

Geç saatte yemek yenen yere melekler gelmez.

Ayna kırılması uğursuzluktur.

Dört yapraklı yonca bulmak şans getirir.

Elden ele makas alınırsa kavga çıkar. Makas bir zemine bırakılarak el değiştirmelidir.

İnsanın üzerindeki giysinin söküğü dikilmez. Giysi çıkarıldıktan sonra dikilmelidir.

Terliğin ya da ayakkabının ters bırakılması uğursuzluktur. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 118)

- **bir nedene bağlamaya** : Meczaz
- **boş inançlardan** : Meczaz

ANADOLU'NUN SIRLARI

*Anadolu binlerce yıldan bu yana pek çok uygarlığa **ev sahipliği yapmış**, birçok gizemi de içinde saklamıştır. Anadolu'da bulunan yeraltı kentleri ve Nemrut Dağı'ndaki tarihi kalıntılar insanlar için hala bir sırdır.*

Derinkuyu

Yaklaşık yüz metre derinlikte, mükemmel bir havalandırma ve savunma sistemine sahip, binlerce kişinin yaşayabileceği, tamamen güvenli alanlar... Orta Anadolu'da kimler tarafından kurulduğu hala kesin olarak bilinmeyen yeraltı kentlerinden söz ediyoruz.

*Bir zamanlar, Anadolu'nun insanları, yeryüzünü olduğu kadar yerin altını da **mekan tutmuşlardı**. Bu nedenle özellikle Orta Anadolu yöresinde yüze yakın yeraltı kenti, tüneller ve mağaralar bulunmaktadır. Özellikle Derinkuyu yeraltı şehri olağanüstü bir yapı olarak **dikkat çeker**. Yaklaşık yüz bin kişilik bir topluluğun barınma, yeme, içme, ibadet, savunma ihtiyacını karşılayabilecek düzeydedir. Şarap üretimi yapılabilen, içinde su kuyusu ve ahırlar bulunan yeraltı şehrinin sadece sekiz katı gezilebilmekte **ve bu 'karınca yuvaları'nın sırları hala çözülmeyi beklemektedir**.*

Nemrut

'Tanrılarının tahtı' olarak nitelenen **Nemrut Dağı**, iki bin metre yükseklikte kurulmuş bir kral mezarıyla **dev heykellerin**, kabartmaların, bir tapınağın, uzun yazıtların ve dünyanın en eski, **dev boyutlu** horoskopunun bulunduğu bir **'gizemler diyarı'dır**. Geçmişten bugüne pek çok iddianın konusu olmuş, hatta uzaylıların gizli üssü olduğu bile söylenmiştir.

Nemrut Dağı'nın zirvesinde yer alan kral mezarı ve onun üstünde, taşların yığılmasıyla oluşturulmuş 40 metre yüksekliğindeki tepe hayli ilginçtir. Mezarın Tutankhamon'ununki kadar zengin olduğu iddia edilmektedir. Romalılardan bu yana birçok kişi tünel kazarak mezar odasına girmeye çalışmış ancak şimdiye kadar hiç kimse bunu başaramamıştır. Ayrıca zirvenin dört yanındaki, çeşitli tanrıları betimleyen, dokuz metrelik, altı ton ağırlığındaki taş heykeller de **insanı şaşkınlık içinde bırakmaktadır**. Bu heykellerin zirveye nasıl taşındığı hala bir muammadır.

(Yeni Hitit 2 – Sayfa 122)

• **Anadolu binlerce yıldan bu yana pek çok uygarlığa**

ev sahipliği yapmış, birçok gizemi de içinde saklamıştır : Teşhis

• **mekan tutmuşlardı**

: Mecaz

Deyim

• **dikkat çeker**

: Mecaz

Deyim

• **Bu 'karınca yuvaları'nın**

: Açık istiare

Yer altı şehri karınca yuvasına benzetilmiştir.

• **'Tanrılarının tahtı' olarak nitelenen Nemrut Dağı**

: Teşbih

• dev heykellerin

: Mecaz

• 'gizemler diyarı'dır.

: Teşbih

TITANIC NEDEN BATTI?

*Morgan Robertson gençken denizcilik yapmış sonradan yazarlık yapmaya karar vermiş bir Amerikalıydı. 1897 yılında yeni bir deniz öyküsü yazmayı planlarken hayalinde **dev bir yolcu gemisi** vardı. Bir aşk temasını da içerecek olan kitabının kahramanları bu dev gemiye binip İngiltere'den ABD'ye doğru **yola çıkacaklar** ve aşk hikayesi dünyanın en lüks gemisinde sürecekti. Ama öykünün hayali kahramanları bir sürprizle karşılaşacaklar ve bir deniz kazası bu gemiyi okyanusun derinliklerine yollayacaktı. Robertson oturup yazmaya başladı ve öyküye iki isim verdi; 'Nafile' ve 'Titan kazası'... Evet, yanlış okumadınız; Titan... Şimdi beraberce Robertson'un romanından bir bölümü; Titan'ın batış sahnesini okuyalım.*

*'Gözcü haykırdı; 'buzdağı' Birinci subay, kaptana haber verdi ve derhal "makine dairesine geri git" emri verildi. Fakat dev gemi durmuyordu, hızını kesmesi için zaman lazımdı ve sisler arasında bir buzdağı yaklaşıyordu. Aşağıdan ise orkestranın sesi geliyordu. Sonra buzdağı gemiye ulaştı, bu arada gemi biraz yan dönmüştü ama yetersizdi ve kaptanla yardımcılarının çaresiz bakışları arasında buzdağı Titan'ın sancak tarafına çarptı. **Darbe hafifti**, kaptan o anda **ucuz atlattık** diye düşünüyordu. Ama birkaç dakika sonra gemi birden yan yattı, buzdağı **asıl yarayı** geminin altında açmıştı, **yara öldürücüydü.***

Daha sonra Robertson öyküye; geminin hızla su aldığını, alarm verildiğini, kadınların ve çocukların filikalara bindirildiğini, Avrupa'nın en ünlü ve zengin kişilerinin birbirlerine ebediyen veda ederken dev yolcu gemisi Titan'ın buzlu kutup sularına hızla gömüldüğünü anlatarak devam ediyordu.

Ve Robertson'un kitabı 1898 yılında yayınlandı. Aradan 14 yıl geçti ve başka bir zamanda, başka bir gemi, İngiltere'den denize açıldı ve yukarda okuduğunuz batış sahnesi aynen gerçekleşti. Sadece o kadar mı? Bakın Morgan Robertson Titanic'ten 14 yıl önce yazdığı romanında daha neleri bilmişti?

Titanic, Robertson'un romanındaki gemi gibi Southampton Limanı'ndan yola çıktı. İki gemi de aynı yerde okyanusa gömüldü. Ve her iki gemide de yeterince filika yoktu; Robertson romanındaki gemide 24 filika bulunduğunu yazıyordu; Titanic'te ise 22 filika vardı. Sonra... Gerçek kazanın sonucunda 1513 yolcu öldü veya kayboldu. Robertson'un romanındaki Titan'da ise 1500 kişi ölüyordu. Her iki gemi de 3000 kişilikti ve Titanic'e 2224 kişi binmişti. Aynı gemi, aynı yerden aynı yere yolculuk, aynı tarihte, aynı yerde kaza, aynı buzdağı ve aynı tür batış, aynı yolcu ve ölü sayısı...

Morgan Robertson başarılı olamadı, kitabı satmadı, daha sonra yazdıkları da ilgi görmedi. Başarısız bir yazar olarak, Mart 1915'te bir otel odasında yaşama veda etti. Asıl inanılmaz olay burada, çünkü Robertson Mart 1915'te öldü. Yani gerçek Titanic'in batışından üç yıl sonra... Ve bugüne kadar hiç kimse onun 14 yıl önce Titanic'i aynen nasıl anlatabildiğini çözemedi. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 125)

- **dev bir yolcu gemisi** : Mecaz
- **yola çıkacaklar** : Mecaz
- **Darbe hafifti** : Mecaz
- **ucuz atlattık** : Mecaz
- **asıl yarayı, yara** : Açık istiare

ÜNİTE 10: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	11
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	16

Tablo 22

3.2.11. ÜNİTE 11 – BUGÜN BAYRAM

AH NEREDE O ESKİ BAYRAMLAR

'Ah nerede o eski bayramlar...' diye başlayan bir yazı yazabilecek yaşa gelmeyi epey bekledim. Sanıyorum artık vaktidir. Yaşım müsait. Dedemden 'rahmetli' diye söz ediyorum ne zamandır, anneannem 'Allah'ım elden ayaktan düşürmeden al yanına' duasında...

Her bayramı bir arada 'bayram gibi' kutlayan o koca aile, telefonda bayramlaşıyor kaç zamandır... 'Modernleştikçe' uzaklaştık çokları gibi biz de... Tek sobanın etrafına kümelenip sohbet etmeler bitti. Kaloriferle ısı odalara yayılınca, sohbetlerin keyfi de dağılıp gitti. Yer sofrasından masaya terfi edilince tadı kaçtı yemeklerin... Telefonda 'görüüş'ür olduk, 'görüüş' mesafesinin dışından... Eski bayramlar, 'tatil' oldu.

Herkesin bayram imgeleri vardır. Benimki taş zeminde sabun kokusudur uyanınca burnuma gelen... Bir de coşkulu fasıl sesi, ahşap radyodan yayılan... Bayram harçlığıdır, annemin elinden kaptığım... Kapıda ramazan davulcusudur; bakkalda Arap kızı sakızı, sokakta lak-lak ve çatapat... Badem şekeridir bayram; kolalı beyaz mendil ve yandan ayrılmış saçta bir avuç kolonya kokusu... Kevser anneannemin bahçesinde silkelenen duttur... Abduş dayımla uçurtma uçurmaktır, Mustafa dayımdan para aşırmaq... Gülsüm teyzemle eğlenip, Perihan teyzemle dertleşmektir. Öğleyin önce yoğrulan, sonra oklavayla açılan hamurun, çiğ böreklere dönüşmesini merakla izlemek ve içine gizlice konan bakır 4 kuruşa ulaşma umuduyla özenle çiğnemektir. Rahmetli Nuri dedemin kucağında 'Mebus olursun inşallah' duasıdır, mebusun ne olduğunu bilmeden dinlediğim. .. Sonra baba tarafında, Adil Bey'le Saniye Hanım'ın evinde, 'ikinci devre...' Bu kez halaların, amcaların kucağında bayram keyfi... Handan haladan şiirler, Sevim haladan ninniler, Fethiye haladan türküler... Kamil amcadan, Aydın amcadan hediyeler... Melih'le, Ateş'le, Atilla'yla, şair Necati Cumalı'nın deyişiyile 'pembe yüzlü çocuklar'dık

bayramlarda, 'öyle pembe ki burun delikleri yavru tavşanlar gibi...'

Bu sabah, o eski bayramların kokusu burnuma geliyor, burnumda tütüyor... Yaşlanıyorum galiba...

*Şimdi mendiller kolalanmasa da olur, saçlar kolonyalanmasa da... Lakin sevgiler ertelenirse olmaz sevmenin değer vermek, kıymet bilmek, hatırlamak, yardıma koşmak. kapı çalmak, dua almak olduğunu anladım. En çok ondan özledim geniş aile sofralarını. Ölen eski bayramlar değil aslında; eski duyarlılıklar... Onları yaşatabilsek, bayramlar da yaşar. Bu sabah, elinden tutup oğlumu, yukarıdaki listedeki herkesi gezdirmek istiyorum. Bir kısmı için çok geç kaldım. Geç kalmadıklarımla bari doyaya bayramlaşayım. Siz de öyle yapın: **sevdayı, vefayı başka bayrama ertelemeyin.** (Yeni Hitit 2 – Sayfa 128)*

- **Ah nerede o eski bayramlar** : Mecaz
- **uzaklaştık çokları gibi biz de** : Mecaz
- **sohbetlerin keyfi de dağılıp gitti** : Kapalı İstiare
- **tadı kaçtı yemeklerin** : Mecaz
- **Bu sabah, o eski bayramların kokusu burnuma geliyor** : Mecaz
- **burnumda tütüyor** : Mecaz

Deyimin anlamı “çok özlemek”tir.

AMERİKA’DA CADILAR BAYRAMI TELAŞI

*Bugünlerde New York sokaklarında farklı bir telaş var. Sokaklarda satılan iskeletler, örümcekler ve her tarafta sıklıkla görülen hayalet figürleri; yaklaşan Cadılar Bayramı'nın **habercisi**. 31 Kasım günü kutlanacak bayrama hazırlanan insanlar hiçbir harcamadan kaçınmıyor ve Cadılar Bayramı sayesinde piyasa beş milyon dolarlık bir **canlılık kazanıyor**.*

Cadılar Bayramı hakkında çok sayıda inanış var. Bir inanışa göre, Cadılar Bayramı gününde ölümler canlanıp insanları korkutmak amacıyla

dünyaya geliyor. İnsanlar da buna engel olmak için, ateş yakıyor ve mümkün olduğunca gürültü yapmaya çalışıyorlar. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 129)

- **New York sokaklarında farklı bir telaş var** : **Mecaz-ı mürsel**
- **Habercisi** : **Teşhis**
- **canlılık kazanıyor** : **Mecaz**

KUTLU OLSUN

*Soğuk kışın, bulutlu, yağmurlu havaların ardından gelen bahar mevsimi, dünyanın neresinde olursa olsun doğaya ve insanlara **canlılık katar**. Baharın gelişi, enerji ve bereket artışının simgesi olarak görüldüğünden dolayı dünyanın pek çok ülkesinde çeşitli şenliklerle, bayramlarla kutlanır.*

*Hristiyanlarca baharın ve **doğanın uyanışının** ilk günü bayram olarak kabul edilir. Bu bayramı Ortodokslar Aya Yorgi, Katolikler St. Georges Günü adı altında kutlamaktadırlar. Japonya'da kelime anlamı 'mevsim değişimi' olan 'Setsubun', şubat ayının 3 veya 4'ünde kutlanan, ilkbaharın ilk günü olarak kabul edilen bir festivaldir. Japonlar bu festivalde evlerinin ve tapınakların etrafına kızarmış fasulye dağıtırlar. Daha sonra herkes mutluluk ve şans getireceğine inandığından dolayı yaşına eşit sayıda fasulyeyi yer. Bahar bayramı Çinliler için de oldukça önemlidir. Bu bayram Çin takvimine göre, 23 Aralık'ta başlar ve 15 Ocak'a kadar sürer. Çin'de bahar bayramı çok çeşitli eğlencelerle, panayırlarla, konserlerle **rengarenk kutlanır**.*

*Türk kültüründe bahar bayramı 'Hıdırellez'dir. Hıdırellezin kökeni hakkında çok çeşitli **fikirler ortaya atılmıştır**. En yaygın inanış, 6 Mayıs tarihinde, Hızır ve İlyas peygamberlerin yeryüzünde buluştuğu ve o sırada kurak toprakların yeşillendiğidir. Bu nedenle 6 Mayıs baharın gelişini temsil eder ve bahar bayramı olarak kutlanır. İnanışlara göre Hızır peygamber, ölümsüzlüğe ulaşmış, özellikle bahar aylarında insanlar arasında dolaşarak*

onlara yardım eden, bereket dağıtan, hastalara şifa veren bir tanrı elçisidir. **Kalbi temiz**, iyiliksever insanlara şanslarının açılması için yardım eder, uğur ve kismet sembolüdür. Bayram adını da Hızır ve İlyas adlarının birleşiminden almıştır. "Hızırilyas", halk arasında zamanla "Hıdırellez" haline gelmiştir.

Sözün kısası, farklı zamanlarda, farklı **isimler altında** olsa da, baharın gelişi pek çok toplumda neşeyle karşılanan, kutlanması gereken bir olay olarak görülmektedir.

Günümüzde Türkiye'de, bu bayram büyük şehirlerde olmasa da kasaba ve köylerde etkin biçimde kutlanır. Kutlamalar genellikle yeşillik, ağaçlık alanlarda ve su kenarlarında yapılır. Buralarda dualar okunur. Pikniklerle baharın gelişi kutlanır ve adaklar adanır. Hıdırellez gecesi Hızır peygamberin yeryüzüne' geleceği ve uğradığı yerlere bereket vereceği inancıyla çeşitli uygulamalar yapılır. Örneğin; yiyecek kaplarının ve para keselerinin ağızları açık bırakılır. Böylece Hızır peygamberin gelip yiyecek ve paranın bereketini artıracığına inanılır. Ev, araba gibi istekleri olanlar, Hızır peygamberin bu istekleri de karşılayacağına inandıklarından dolayı Hıdırellez gecesi evlerinin bahçelerine bu isteklerinin küçük bir resmini yaparlar. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 130)

- **canlılık katar** : Meczaz
- **doğanın uyanışının** : Kapalı istiare
- **rengarenk kutlanır.** : Meczaz-ı mürsel
- **fikirler ortaya atılmıştır** : Meczaz
- **Kalbi temiz** : Meczaz
- **isimler altında** : Meczaz

YILIN EN ŞAHANE GÜNÜ

“**Yaşamın kaynağı**, hayatın anlamı, fedakar, cefakar ve de dünyanın en güzel varlığı kimdir?” desek aklınıza kim gelir? Herhalde anneniz. Biliyoruz ki bizi eleştirdiğinde, hayatımıza müdahale ettiğinde, bazen nedense hiç susmadığında veya **duygu sömürüsü** yaptığında küsmeyeceğimiz tek insandır annemiz. Annelerin tüm dünya ülkelerinde kabul edilmiş bir günü olması da elbette çok doğaldır.

Bu mutlu gün ta Sümerliler zamanından beri kutlanır. Tabii ki Sümerli evlatların, bizim şimdi yaptığımız gibi belirli bir günde annelerine çiçekler ve hediyeler alarak, onlara kahvaltı hazırlayarak ve babalarıyla el birliği içinde çeşitli sürprizler hazırlayarak kutladığını sanmıyoruz bu günü. Ama yine de anneler için özel bir kutlama mantığı varmış kafalarında. Zira anaerkil; anne egemen bir toplum düzeni hakimmiş. Kadınlar yaşamı devam ettirebilme güçleri olması sebebiyle daha bilge kabul edilirlermiş. Bahar zamanı da **doğanın canlandığı** dönem olduğu için, doğurganlıkla, dolayısıyla annelikle bağdaştırılmış. Böylece anneleri sevindirmek için en uygun günler, bahar ayları olarak görülmüş.

Çağlar ilerledikçe ataerkil; yani erkek egemen bir düzene geçilse de gelenek bozulmamış ve anneler için yapılan kutlamalar devam etmiş. Sonraları işin dinsel boyutu daha öne çıkmış ve Hristiyanlar Meryem Ana’ya kutsal bir gün atfetmek istemiş. Aradan zaman geçmiş ve İngilizler sadece onun değil, yaşayan biyolojik annelerinin de bir kutlamayı hak ettiğini düşünmüşler. Ama onlar bu günü hafta arası kutlamayı **akıl ettikleri** için izinli sayılırlarmış ve günlerini **annelerinin dizi dibinde geçirirlermiş**. Ne mutlu onlara...

Gelelim Anneler Günü’nün resmi olarak kutlanmaya başlamasına... 1908 yılında Amerikalı Ana Jarvis, annesinin ölüm yıldönümünü Anneler günü olarak kutlama kampanyası olarak başlatmış ve başarılı da olmuş.

Sözün özü, “annelik” kavramının ne kadar özel, anneler gününün pek güzel bir şey olduğunu bilen herkes, bu özel günde annesini rahat ettirmeyi, onunla birlikte **zaman geçirmeyi**, gezmeyi dolaşmayı, dedikodu yapmayı, bir kafeye

gidip oturmayı dört gözle bekler. Anneler gününü annesiyle mutlu mutlu geçirir. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 134)

- Yaşamın kaynağı : Kapalı istiare
- duygu sömürüsü : Mecaz
- doğanın canlandığı : Mecaz
- akıl ettikleri : Mecaz
- annelerinin dizi dibinde geçirirlermiş : Mecaz-ı mürsel
- zaman geçirmeyi : Mecaz

ÜNİTE 11: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	14
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	.
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	21

Tablo 23

3.2.12. ÜNİTE 12 – İNSANA DAİR

BEN BÖYLEYİM

*Hayat dostlarla güzel. Kimseye bir şey vermiyor, kimseden bir şey almıyorsanız neden yaşıyorsunuz. Mutluluklarınızı çoğaltır **acılarınızı** azaltır dostlarınız. Her 'merhaba' yeni bir yaşam başlatır. En güzel anlarınız dostlarınızla geçirdiklerinizdir.*

Dünyanın merkezinde ben varım. Dünya benim için benim etrafımda dönüyor. Herkes benim için var. Her şey benimle güzel. Çok şanslı dostu olduğum insanlar. Ben olmasam ne yaparlardı onlar. Bensiz bir dünya düşünemiyorum.

*Mutsuzluk mu? O da ne! Yaşiyor olmak bile tek başına bir **mutluluk kaynağı**. Çiçeklere bakın, ağaçlarla konuşun, rüzgarı dinleyin, eğer mutsuzsanız. Etrafınız güzelliklerle dolu. Yeter ki siz onları görmek ve mutlu olmak isteyin. **Kapatın gözlerinizi bütün kötülöklere**. Bakmayın onlara. Siz güzellikleri görmeye çalışın.*

*Mutluluk başarıdır. Her şeyinizi **ortaya koyun** başarmak için. Asla vazgeçmeyin, pes etmeyin hayat karşısında. Yılmayın ve hep daha fazlasını isteyin. İstmeden hiçbir şey başaramazsınız. Siz sadece isteyin. Bir gün istediğiniz her şey sizin olacaktır.*

*Her şeye boş verin. Bugün varız yarın yok. Bu hırs, bu çaba niye. Dünyaya bir daha gelmeyeceğiz. Üzülmeyin olur olmaz şeylere. **Gününüzü gün etmeye** bakın. Kimse size üzüntüyle sıkıntıyla geçirdiğiniz zamanı geri vermeyecek. Bugün ağladığınıza yarın güleceksiniz.*

*Ben yaşamışım yaşamamışım kimin umurunda. Var mıyım yok muyum bu dünyada belli değil. Kimse beni **görmüyor**, farketmiyor. Bazen kalabalığın içinde haykırmak istiyorum 'Ben buradayım, neden beni görmüyorsunuz. Belki de aradığınız dost benim.' diye.*

*Dostlarınızı sevin. Ama kendinizi onlara teslim etmeyin. Her an hayat karşısında tek başınıza **savaşmak** zorunda kalabileceğinizi unutmayın. En zor anınızda yanınızda hiç kimseyi bulamayabilirsiniz. Bir gün herkes sizi terkedebilir. Bu ana hazırlıklı olun.*

*Kendi hayatınızla ilgilenin. **Etiliye sütlüye karışmayın**. Uzak durun. Kahramanlıklar eskide kaldı. Dünyayı siz mi kurtaracaksınız? Size ne başkalarının derdinden tasasından. Başkaları sizinle ne kadar ilgileniyor. Siz kendinizi kurtarın yeter. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 140)*

- **acılarınızı** : Meczaz
- **mutluluk kaynağı** : Kapalı istiare
- **Kapatın gözlerinizi bütün kötülöklere** : Meczaz
- **ortaya koyun** : Meczaz
- **Gününüzü gün etmeye** : Meczaz
- **Görmüyor** : Meczaz
- **Savaşmak** : Kapalı istiare
- **Etiliye sütlüye karışmayın** : Meczaz

HAYATLARIMIZ VE STANDARTLAR

Çevrenizde hep benzer insanlar gördüğünüzü, benzer filmler izlediğinizi, benzer kitaplar okuyup hep benzer konularda konuştuğunuzu fark ettiniz mi?

*Konuya şöyle bir örnekle girelim: Düşünün ki vitrinde bir kazak görüyorsunuz. Tam aradığınız kazak. Onu giydiğinizde herkesten daha güzel, daha şık olacaksınız; insanlar **gözlerini sizden alamayacak!** Evet, etiketteki yüksek rakama rağmen kazağı alıyorsunuz. Ne kadar da mutlusunuz! Yüzünüzde kocaman bir gülümsemeyle mağazadan çıkıyorsunuz... Ama o da ne? Bu mutlu anın tadına varamadan bir de bakıyorsunuz ki **mutluluğunuzu***

***başkaları giymiş!** Bu, kafamızdaki mutluluk şablonunun birbirine çok benzediğinin göstergesi olabilir.*

*Gittikçe birbirinin kopyası insanlara dönüşmeye başladık. Farklı olmak adına yaptıklarımız bile çeşit çeşit ambalajlar içindeki benzer şeyler. Biraz kolay olanı seçiyor ya da farklı olmanın sorumluluklarını taşımak istemiyoruz. Çevremizdekilerin kabul ettiği, beğenilen ve sevilen bir insan olmak için bizi biz yapan detaylardan vazgeçtiğimizi fark edemiyoruz bile. Böylelikle benzer beğeniler, benzer beğenilere hitap eden benzer içerikli filmler, benzer konulu çok satan kitaplar, **benzerliklerden beslenip gelişmeyen ama genişleyen düşünceler etrafımızı sarıyor.***

*Kimimiz kalabalıktan ayrı kalmamak için, kimimiz 'mahalle baskısı'yla aslında tam olarak kendi beğenimizi **yansıtmayan** oluşumlar içinde buluyoruz kendimizi. Pek de anlam veremediğimiz halde, girdiğimiz ortamdaki dile yabancı kalmamak için cümlelerimize kattığımız kelimeler; bize yakışmamasına rağmen, sırf yılın modası diye giydiğimiz giysiler, **kuşandığımız renkler...** Peki çevremizdekiler tarafından **kabul görmenin yolu** onlar gibi olmak mı sadece? (Yeni Hitit 2 – Sayfa 142)*

- gözlerini sizden alamayacak : Mecaz-ı mürsel
- mutluluğunuzu başkaları giymiş : Mecaz-ı mürsel
- benzerliklerden beslenip gelişmeyen ama genişleyen düşünceler etrafımızı sarıyor : Kapalı istiare
- yansıtmayan : Mecaz
- kuşandığımız renkler : Mecaz-ı mürsel
- kabul görmenin yolu : Mecaz

MARJİNAL OLMAK İÇİN YAŞAMADIM

Hayata dair **bir şeyler sızıyor bakışından**, söylediği her sözden. Marjinal desek de aslında sadece kendine özgü yaşayan biri o. **Yola**, 'Kendime dair bir şeyler yaşamak istiyorum.' diyerek çıkan bir adam. Kulaklarını **boş sözlerle** tıkayıp, sadece müziğini hisseden ve onu duyan bir isim... Hayko Cepkin.

Hayko Cepkin, şöhret saydığımız kavram kargaşasının içine düşer düşmez **akılları kurcalamaya başladı**. Kimileri 'Bu kim?' dedi, kimileri ise 'İşte bu!'. Bir anda gelgitli fikirlerin başkahramanı olan Hayko Cepkin, çoktan **çemberin dışındaki yaşamı keşfetti**. Onu anlatmak gerçekten çok zor. İnsan görüntüye takılırken, kendi kafasında anlamlar oluşturmaya çalışırken **onun hayata ve insana ait tüm gerçeğini atlayabiliyor**.

Fırtınalı yaşamların, para hırsının, marjinal olmak adına yapılan tüm garipliklerin çok uzağında duruyor Hayko Cepkin. ilk bakışta şaşırsa da insan, biraz sabredip tanımak ve dinlemek gerekiyor onu. O aslında hiçbir şeye **gülüp geçmeyen**, her sorunu ciddiye alıp çözmeye çalışan ve doğru bildiklerinin peşinden giden biri.

Bir gün çok sevdiğim biri bana demişti ki; '**Hayat düz çizgide yaşanmaz**. Arada bir çizgileri değiştirmeli, yoldan çıkmalı. Yoksa hayatın keşfi olmaz.' Hayko Cepkin bunu yapanlardan biri işte. Herkes onun marjinal biri olduğunu düşünüyor ancak o, bunu kabul etmiyor. Ve şöyle diyor; '**Marjinal olmak için yaşamadım**. Benim hayatımda marjinal ve de imaj kelimeleri yok. Ben hayatımda gündelik yaşama karşı duyduğum sıkıntıları **dışa vuruyorum** sadece.'

Ve hayattaki her adımını hazmederek, sağlam bir biçimde attığını söylüyor. Bugünkü başarısına ulaşmadaki sırrını ise şu sözleriyle özetliyor: '**Hazmederek ilerledik**. Şan, şöhret, para peşine düşmeden, **büyümenin en yavaş ve en olgun adımlarla olduğunun bilinciyle ayakta durduk** ve başardık. **Yolumuz hala uzun** ve sistemimiz hala aynı.' (Yeni Hitit 2 – Sayfa 144)

- Hayata dair bir şeyler sızıyor bakışından : Kapalı İstiare
- Yola : Meczaz
- boş sözlerle : Meczaz
- akılları kurcalamaya başladı : Meczaz
- çemberin dışındaki yaşamı keşfetti : Teşbih
- onun hayata ve insana ait tüm gerçeğini atlayabiliyor : Meczaz
- gülüp geçmeyen, : Kinaye
- Hayat düz çizgide yaşanmaz. : Açık İstiare
- dışa vuruyorum : Meczaz
- Ve hayattaki her adım : Açık İstiare
- hazmederek : Meczaz
- büyümenin en yavaş ve en olgun adımlarla olduğunun bilinciyle ayakta durduk : Meczaz
- Yolumuz hala uzun : Açık İstiare

KİM AKILLI, KİM DELİ

Farklı farklı şekillerde belki ama neticede hep birlikte deliriyoruz...

Bizim evdeyiz. Misafirler var. Biri de arkadaşımın arkadaşı. Arkadaşım "O böyledir" dedi. 'Tam olarak nasıldır yani?' Bu esnada tişörtünü çıkardı misafir. 'Böyledir işte: dedi arkadaşım. 'Bir sakıncası yok değil mi?' diye sordu misafirim. 'Çoraplarını da çıkar bari' dedim.

Birkaç hafta sonra yine aynı ekip bize gelecekti. 'Gelenlerden biri soyunabilir, aldırma' dedim sevgilime.

*Çocuk sevgilimden bant istedi. Kaşlarını kaldırıp bantladı. Sonra burnunun ucunu kaldırıp bantladı. **Böyle botokslu ve burun estetikli biri** olarak oturdu bütün gece.*

Bir başka akşam, bu kez ortak arkadaşımızın evinde, omuzlarında siyah bir tül, ortalıkta bir sürü mum falan, öne arkaya mır mır mır tülleri savurarak sallanıp duruyor ... Ne oluyor? Yıllar evvel denizde kaybolan bir arkadaşının yasını tutuyor. Bu talihsiz olayın yıldönümüymiş.

Yaptığı her şeye rağmen çok akıllı bir çocuktan bahsediyorum aslında. Zeki. Eğlenceli. Yetenekli. Deli mi? Kim değil ki?

Hepimiz deliyiz

*Yönetmen Reis Çelik 'Deliler' diye bir belgesel hazırlıyormuş. Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki akıl hastalarıyla konuşup görüntülüymiş. Bu 'deli'lerden birine 'Benden akıllısın. Niçin deli numarası yapıyorsun?' diye sormuş. 'Bizim memleket sınıra yakın: demiş adam, **'Yürüdüm sınırı geçtim. Artık kimse bana dokunmuyor. Her sınırı geçiyorum:***

Bizim 'deli'ninki de bu hesap. Bir kere 'deliyim' diye belletti kendini, şimdi her sınırı geçiyor. Deli ya, 'Dur kardeşim, niye soyunuyorsun?' demiyoruz mesela ona. Hatta, olur ya bir gün bize gelip soyunmazsa, ben herhalde yadırgayacağım soyunmamasını.

*Ya da ne bileyim o akşam alnındaki bantlar biraz gevşemişti, tam bizden çıkarlarken yeniden bantladım ben. **Başka hiçbir arızamız yoksa bile** 'deliyle deli olma' kategorisinden deliyiz hepimiz.*

Zaten son günlerde kimden bahsederek edelim, laf dönüp dolaşıyor, sohbet illa ki 'Aaa, yazık. O da delirmiş.' diye bitiyor. Doktorlar, mühendisler, bekçiler. marketteki kasiyer, benimkiler de dahil tüm arkadaşlarımin annesi

ve babası, aslında tüm arkadaşlarım, ben... Farklı farklı şekillerde belki ama neticede hep birlikte deliriyoruz. **Bazısı paraya takıyor**, bazısı sürekli takip edildiğini sanıyor, bazısı da **kafayı alışverişle bozuyor**. Delilik de cins cins. Kimi işi çılgınlığa vuruyor, **egosunu yiyip yutup** hayata egosuz, dertsiz. Tasasız devam ediyor, komik oluyor. Kimi kendini 'dünyayı kurtaran adam' sanıyor; bir türlü kıymetinin anlaşılmasından, kimsenin onu anlamamasından yakınıp duruyor, gülünç oluyor.

Bir programdan diğerine saniye saniye deliren ciddi adamlar, bir röportajdan ötekine adım adım deliren ünlüler, bir yazıdan diğer yazıya cümle cümle deliren köşe yazarları... İnsan korkuyor. (Yeni Hitit 2 – Sayfa 145)

- Böyle botokslu ve burun estetikli biri : Teşbih
- Yürüdüm sınırı geçtim. : Mecaz
- Artık kimse bana dokunmuyor : Mecaz
- Başka hiçbir arızamız yoksa bile : Mecaz
- Bazısı paraya takıyor : Mecaz
- egosunu yiyip yutup : Kapalı istiare
- kafayı alışverişle bozuyor : Mecaz

BÜYÜK ADA'DA BİR YALNIZ ADAM: ERGÜDER YOLDAŞ

Sosyal çevresinden koparak Büyükkada'da bir kulübede hemen hemen 15 yıldır inzivada yaşıyor besteci müzisyen Ergüder Yoldaş.

*Kendisini 'toplumdan soyutlanmış bir Robinson Crusoe' sayanlara da şöyle cevap veriyor Yoldaş; 'Oradakiler (kentliler) öyle düşünürler. Ama ben ne yaptığımı biliyorum. **Toplumun sağlığı bozuk**, iletişim yok. Toplum içinde yaşayanlar da birer Robinson Crusoe.'*

Ergüder Yoldaş, kendinden soyutluyor "oradakiler" diye adlandırdığı insan yığınlarını. Sanki başkalarıymış gibi oldu. Yanlış anlaşılmasın 'oradakiler' derken kastedilen insan yığınları biziz. Biz sabah sekiz, akşam beş işçileri yani.

Yoldaş, 1939'da İzmir'de dünyaya gelir. Ankara Devlet Konservatuvarı'ndan mezun olduktan sonra 1963 yılında eğitimli bir müzisyen olarak profesyonel müzik yaşamına kendi kurduğu 'Halikarnas Altıısı Grubu'yla başlar. İki defa evlenmiştir ve iki çocuk sahibidir. Ergüder Yoldaş çocuklarının ara sıra Büyükkada'da kendisini ziyarete geldiklerini söylüyor. Adada vaktinin çoğunu onların ders notlarıyla ilgilenerek geçirdiğini de ekliyor buna. Hani insanın içinde öğrenme aşkı olmaya görsün. Orada veya burada olmak engel değil.

'Neden bu hayata küskünlük, bu kaçış?' sorusuna da 'Küskünlük ya da hayattan bir kaçış değil bu. Bu bir tercih. Yaşarken burada olmak tercihi.' diyerek cevap veren ve modern hayatın yapaylığını eleştiren Yoldaş, Büyükkada'da bu ormanda sağlık durumunuz nasıl sorusuna da 'sağlıklı insanların sağlık sorunu yoktur.' diye cevap veriyor.

Pek tabiidir bu cevaplar. Farklı yaşamların farklı dilleri olacaktır. Zaten bu dil farklılığı yüzünden değil mi bu farklı tercih. Hangi dilin doğru olduğuna gelince... İçinde yaşadığımız zamanlarda biz şehirliler ne kadar doğruysak ve ne kadar doğruyu konuşuyorsak, o da bizden o kadar daha doğru ve o kadar daha doğruyu konuşuyor.

*Bestelerinde doğu-batı sentezini oluşturma yolunda ciddi çabalar ortaya koyar Ergüder Yoldaş. Bunu başarması bestelerini farklı kılmıştır. Bu kadar tutunabilmişken bu renkli hayata, 1982'de müziğe dair yaptıklarına **son noktayı koymuş** ve sonrasında terk etmiştir yaşadığı hayatı Ergüder Yoldaş. Bu bir 'batsın bu dünya' tavrı değil, tersine dünyada daha doğru yaşama çabasıdır ona göre. Hal böyle olunca sormak lazım, biz insanlar, kaçımız feda edebiliriz içinde bulunduğumuz ortamı ideallerimiz uğruna.*

*Şimdi o hala Büyükkada'da yalnız bir adam ve biz **kayıp bir bestecinin** bıraktıklarıyla yani eserleriyle tanıyoruz onu. Biz şehirlilere düşen bu **aykırı duruşa** acımak değildir dostlar –ki esas acınacak olan kimdir bilinmez- bu farklı duruşu saygıyla karşılamak ve bu aykırı adamın deyimiyle bu tavrı algılamaya çalışmak, **onun gerçeğini yakalayabilmektir.** (Yeni Hitit 2 – Sayfa 146)*

- Sosyal çevresinden **koparak** : Meczaz
- Toplumun sağlığı bozuk : Teşhis
- Neden bu hayata küskünlük, bu kaçış? : Teşhis
- son noktayı koymuş : Meczaz
- kayıp bir bestecinin : Meczaz
- aykırı duruşa : Meczaz
- onun gerçeğini yakalayabilmektir : Kapalı istiare

SADECE ŞORT VE DOĞANIN DOSTLUĞUNU GİYİNEN ADAM

Cumhuriyet öncesinde Ahmet Bedevi adıyla bilinen, Manisa'da yaptığı yeşillendirme, ağaç dikme çalışmaları, çevreciliği ve yaz kış sadece bir şort ile Manisa sokaklarında dolaşması nedeniyle Manisa Tarzanı olarak adlandırılan kişidir Ahmet Bedevi. 1899 yılında Bağdat'a 100-125 km kadar kuzeyde olan Samarra şehrinde dünyaya gelmiş Kerkük kökenli bir Türkmendir. Kurtuluş Savaşı'nda savaştığı için kırmızı şeritli istiklal Madalyası sahibidir. Hayatını Manisa'yı tüm Türkiye'ye örnek olacak şekilde ağaçlandırmaya adanmış ve yaşadığı süre boyunca binlerce ağaç dikmiştir Spil Dağı'nda yaşayan ve Manisa sokaklarında üzerinde sadece şort ile dolaşan Ahmet Bedevi'ye halk "Manisa Tarzanı" adını takmıştır. 1963 yılında hayatını kaybedince Manisa halkınca bir efsaneye dönüştürülmüş, heykeli dikilmiştir. Her yıl ölüm yıldönümü olan 31 Mayıs'ta Manisa'da Ahmet Bedevi için törenler düzenlenir.

Manisa Tarzanı diyor ki:

Ben Tarzan ...

*'Yaşayışım gayet basittir. Yaz, kış, Topkale'deki kulübemde ve mağaramda yaşarım. Evim meyve ağaçlarıyla, çiçeklerle çevrilmiş **cennet gibidir**. Yazın yaş, kışın kuru meyveler yerim. Günde üç kez, **buz gibi suyla** yıkanırım. Vücudumu korumak için, kendi yaptığım bitkisel yağı sürünürüm. Eski ve yeni yazıyı bilirim. Türk müziğine hayranım. Sinemanın tutkunuyum. Zaten dertle, gamı bunlarla unutuyorum. Gazete ve dergi **elimden düşmez**, hepsini alıp okurum. Üzüntü, dağın üzerine gelip duran buluta benzer. Çok durunca yağmur olur, kar olur, yerleşir kalır. Başında üzüntüyü çok durdurmaya gelmez. Bulutu daha bulut halindeyken kovmak lazım.'*

'Ahmet Bedevi bir çıplak, garip adamdır. Ama ölünce, ağaç sevgisi sembolü olacak, hangi idareci, ağaç kestirirse rüyasına girecek, boğazına sarılacağım. Bu memleketin yeşile, yeşillığe, ağaca, çiçeğe ihtiyacı var. Bu sevgiyi yaşatın ne olur' (Yeni Hitit 2 – Sayfa 149)

- **cennet gibidir** : **Teşbih**
- **buz gibi suyla** : **Teşbih**
- **elimden düşmez** : **Mecaz**

ÜNİTE 12: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	25
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	8
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	2
Kinaye	1
TOPLAM	43

Tablo 24

Yeni Hitit 2 Ders Kitabında 1. Kitaba göre çok daha fazla mecaz kullanılmıştır. Mecaz miktarı üç kattan fazla artmıştır. Bu ani yükseliş çok normal görünmemektedir. Mecazlar genellikle doğrudan doğruya akılda tutulması gereken dil unsurlarıdır. Bu artış, Türkçe öğretim sürecine olumlu bir katkı sağlamayacaktır. Özellikle deyimlerin yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz bu kitapta. Deyim yükünün fazla olduğunu söyleyebiliriz. (Deyimler, çoğunlukla tablo 25’de “MECAZ” sütunu içerisinde yer almaktadır.)

**YENİ HİTİT 2 DERS KİTABINDA BELİRLENEN MECAZLAR VE
KULLANIM MİKTARLARI**

	MECAZ TÜRLERİ			MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI			ÜNİTE TOPLAMI
	MECAZ	MECAZ-I MÜRSEL	İSTİARE	TEŞBİH	TEŞHİS	KİNAYE	
ÜNİTE 1	18	5	6	1	2	1	33
ÜNİTE 2	8	2	5	6	.	.	21
ÜNİTE 3	11	.	2	2	.	.	15
ÜNİTE 4	10	1	2	4	1	1	19
ÜNİTE 5	13	3	12	7	1	.	36
ÜNİTE 6	12	.	7	3	.	.	22
ÜNİTE 7	16	2	3	1	.	.	22
ÜNİTE 8	23	3	10	8	10	.	54
ÜNİTE 9	17	4	6	2	1	.	30
ÜNİTE 10	11	.	3	1	1	.	16
ÜNİTE 11	14	3	3	.	1	.	21
ÜNİTE 12	25	3	8	4	2	1	43
YENİ HİTİT 2 TOPLAM	178	26	67	39	19	3	332

Tablo 25

3.3. YENİ HİTİT 3

3.3.1. ÜNİTE 1 – EDEBİYAT DÜNYASINDAN

NE KADAR OKUYORUZ?

*Sadece geceleri **uykuya dalmak** için kitap okuyorum. Eskiden bir de otobüste okuyordum ama artık işe arabayla gittiğim için yolda da okumuyorum. Açıkçası başka zaman vaktim de olmuyor, **aklıma da gelmiyor**.*
(Yeni Hitit 3 – Sayfa 6)

- **uykuya dalmak** : Kapalı istiare
- **aklıma da gelmiyor** : Mecaz

E-KİTAP OKUMANIN NESİ İYİ, NESİ KÖTÜ?

Önce iyiler

- Bugüne kadar herkes bütçesini zorlayan kitap fiyatlarından yakınıyordu. Basım, dağıtım gibi ek masrafları olmadığı için maliyeti yok denecek kadar az olan e-kitaplar, bu sorunu çözecek.

- Binlerce sayfayı ince bir kitap boyutuna indirilebiliyor. Ağır çantalar, seyahate çıkarken yanınıza almak isteyip de valize nasıl sığdıracağınızı bilemediğiniz ciltler, raflardan taşan, yeni kitaplık yapıldıkça artan kitaplar e-kitapla beraber **tarihe karışıyor**.

- Uzun vadede e-kitap çevre korumasına katkı sağlıyor. Basılan kitap sayısı azaldıkça kağıt tüketimi azalacak, dolayısıyla ağaçların kesilmesi de tabii. Çevre dostu okumalar, sanal kitaplar sayesinde **kapıda görünüyor**.

- Elektronik ortamın sağladığı olanaklar sayesinde, konular, yazı yanında, ses, müzik ve görüntü ile desteklenebiliyor.

- Kitap içinde bir bölümü ararken dakikalarca sayfaları karıştırıyorduk ama artık tek bir sözcüğü bile birkaç saniye içinde bulabiliriz.

Ve kötüler

- Eğer bilgisayar ya da benzeri cihazları kullanmıyorsanız o kitaptan mahrum kalıyorsunuz.

- Bu kitapların satışı ve satın alma işlemleri sanal mağazalar üzerinden yapılıyor Bu da ödeme sırasında ortaya çıkabilecek bazı güvenlik sorunları anlamına geliyor.

- Bir başka güvenlik sorunu da indirdiğiniz dosyanın bilgisayarınıza virüs bulaştırması. Bir kitap okumaya niyetlenip bütün dosyalarınızı kaybedebilirsiniz.

- **Ekran başında** e-kitabınızla geçirdiğiniz süre uzadıkça bu tip sorunlara daha çok maruz kalabilirsiniz. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 8)

- **tarihe karışıyor** : Meczaz
- **kapıda görünüyor** : Meczaz
- **Ekran başında** : Meczaz-ı mürsel

ŞİMDİKİ ÇOCUKLAR HARİKA

Sevgili Arkadaşım Zeynep,

Annenin Metin'e sık sık 'Ağızına biber doldururum.' dediğini yazmışsın. Bütün annelerin sözü bu... Annem de kardeşim Fatoş'a ikide bir böyle söyler. Fatoş daha okula gitmiyor, iki yıl sonra gidecek. Geçenlerde annem çok kızmıştı Fatoş'a 'Şimdi ağızına biber doldururuml' diye bağırırdı. Bak, olayı sana baştan anlatayım.

Babam, ağız alışmış, her sözün başında 'Ulan, ulan be, vay anasını!' diye konuşur. Yani dili biraz argoya kaçır. Fatoş da, kimden ne duyarsa papağan gibi tekrarlıyor, ne görürse öyle yapıyor. Fatoş'un babamı taklit ederek peltek peltek "Ulan be..." "vay anasını" gibi sözler söylemesine bizim evde herkes bayılıyor. Onu çok sevimli bulanlar, 'Sanki büyümüş de küçülmüş.' diyorlar.

Geçenlerde bir gece bize bir komşu konuk gelmişti. Çok komik bir adam... Ne anlatsa kahkahalarla güldürüyor. En çok gülen de Fatoş. O, söylenilenlerden bir şey anlamıyor ama, herkes gülüyor diye o hepimizden çok gülüyor. İşte o konuk başından geçen bir olayı anlattı. Çalıştıkları yere bir Alman uzman gelmiş. Bir gün uzman, Almanca, demiş ki, 'Burda herkes birbirine sık sık, Ulan' diyor, dikkatimi çekti. 'Ulan' ne demektir? Almanın sözlerinden dolayı komşumuzun yüzü kızarmış. Doğrusunu söylese yabancıya karşı ayıp olacak. Onun için başka türlü söylemiş: 'Bizde 'ulan'sız konuşulmaz. Dilimizde 'ulan', 'sayın' demektir: Biz birbirimizi, yalnız adlarımızla çağırırız, bir de adımızın önüne 'ulan' getiririz...'

Bir kaç gün sonra, o işyerinde yönetim kurulu toplantısı olacakmış. Kenan adındaki genel müdür de toplantıya başkanlık ediyormuş. Alman uzman o toplantıda, yönetim kurulu üyelerine açıklamalarda bulunacakmış. Alman, toplantıdaki Türklere sevimli görünsün diye, Almanca konuşurken, yeni öğrendiği bir kaç Türkçe kelimeyi de araya karıştırıyormuş. öğrendiği Türkçe kelimeler de 'merhaba', 'bay', 'çok güzel', bir de son öğrendiği 'ulan'...

Konuşmasının en ciddi yerinde uzman birden, 'Ulan Kenan Bey...' deyince, oradakiler şaşırmışlar. Alman sık sık 'Ulan Kenan Bey...' diyormuş. Genel müdür kendisine 'ulan' denilmesine kızıyormuş ama belli etmemeye çalışıyormuş. Alman ikide bir 'Ulan Kenan Bey' dedikçe, öbür üyeler de kıs kıs gülüyorlarmış. O günden sonra Genel Müdürün adı 'Ulan Kenan Bey' kalmış. Konuğumuz bu olayı öyle tatlı anlatıyordu ki, hepimiz gülmekten kırılıyorduk.

Başka bir gün evimize başka konuklar geldi. Babamın söylediğine göre önemli kişilermiş. Akşam sofraya oturuldu. Kardeşim Fatoş konukların çok hoşuna gitti. 'Aman ne cici, ne uslu kız...' diyorlardı. Fatoş'u bu kadar terbiyeli yetiştirdiği için annemi kutladılar. Babam, 'Efendim', dedi, 'Anneleri çocuklarımızı hiç sokağa bırakmaz. O yüzden terbiyeleri bozulmuyor.' Annem, 'Ne de olsa, sokak çocuklarından terbiyesiz laflar öğrenebilirler. Onun için sokağa salıvermem.' diye ekledi. Konuk kadınlardan biri, "Çok doğru efendim", dedi. Hatta okulda bile çocuklarımızın terbiyesi bozuluyor. Göz değmesin, maşallah çok terbiyeli kızınız var.'

Övgülerden pek şişinen Fatoş havaya girdi. Konuklara kendini daha çok beğendirmek için bütün marifetlerini göstermeye kalktı. Birdenbire 'Ulan baba be!' diye söze başladı. Fatoş, bu sözlerine, her zamanki gibi, gülüneceğini sanıyordu ama soğuk bir sessizlik oldu. Babamın adeta nutku tutuldu. Durumu kurtarmak için, sesini yumuşatarak zar zor 'Efendim kızım'... dedi. 'Ulan baba be!...'. Ama niçin gülmüyordu bu insanlar her zamanki gibi? Fatoş, konukları ille de güldürmek istiyordu. Bu kez babamdan duyduğu başka bir lafı ama bu kez ağza alınmayacak bir lafı söyleyiverdi... En sonunda başarmıştı. Konuklar, kendilerini tutamayıp kahkahayı bastılar. Gülüşmeler karşısında çok beğenildiğini sanan Fatoş, o ayıp lafı bir kaç kere daha tekrarladi. Annem baktı ki sonu gelmeyecek, kaşlarını çatıp 'Sus bakayım, şimdi ağzına biber doldururum' diye bağırdı..."

Fatoş, beğenileceği yerde, bir de üstelik herkesin içinde laf işitince ağlamaya başladı. Konuk kadınlardan biri annemi avutmak için, 'Üzülmeyin efendim', dedi, 'Bizimkiler daha neler söylüyorlar. Sizinki yine iyi maşallah...

Daha küçük, akli ermez... Babam, Fatoş'un söylediklerine pek şaşırmiş görünerek, 'Kimden öğreniyor bu lafları bilmem ki!..' dedi. Annem, 'Hiç de sokağa bırakmayız. Nerden duyar da öğrenir bu lafları!' diye karşılık verdi. Bense, onların bu soruşlarını gerçek sanıp 'Evde konuşulurken duyup öğreniyor.' diyerek öyle bir pot kırdım ki... Babam birden patlar gibi, 'Ulan, bizim evde öyle laflar konuşulur mu be!' diye bağırınca, konuklar gerçekten kendilerini tutamayıp güldüler. Babam da gülmek zorunda kaldı. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 10)

- Fatoş daha okula gitmiyor : Mecaz-ı mürsel
- Başından geçen : Mecaz
- Yüzü kızarmış : Kinaye
- Türkçe kelimeyi de araya karıştırıyormuş : Mecaz
- Göz değmesin : Mecaz
- Havaya girdi : Mecaz
- Soğuk bir sessizlik oldu : Mecaz
- Nutku tutuldu : Mecaz
- Ağza alınmayacak bir lafı : Mecaz
- Laf işitince : Mecaz
- Akli ermez : Mecaz

DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

*Ben giderim adım kalır,
Dostlar beni hatırlasın.
Düğün olur bayram gelir,
Dostlar beni hatırlasın.*

*Can kafeste durmaz uçar,
Dünya bir han, konan göçer,
Ay dolanır yıllar geçer,
Dostlar beni hatırlasın.*

*Can bedenden ayrılacak,
Tütmez baca yanmaz ocak,
Selam olsun kucak kucak,
Dostlar beni hatırlasın. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 11)*

- **Can kafeste durmaz uçar** : Kapalı istiare
- **Dünya bir han, konan göçer** : Teşbih/Kapalı istiare
- **Selam olsun kucak kucak** : Mecaz

KISA ÖYKÜ YAZIYORUZ

1. İlk durum: Kahraman ve (varsa) çevresindekiler ne yapıyor ve ne durumda?

O akşam evde benden başka hiç kimse olmadığı için müziğin sesini iyice açmıştım. Bir yandan bulaşık yıkıyor, diğer yandan şarkılar söylüyordum. Keyfim yerindeydi.

2. Başlatan olay: Kahramanın hareketine neden olan olay nedir?

Fakat bir anda korkunç sesler duydum. Radyonun sesini kısıp daha dikkatli dinledim. Dışarıdan patlama sesleri geliyordu. Birileri ateş ediyordu.

3. *Duygu durumu: Kahraman, başlatan olayla ilgili ne hissediyor ve düşünüyor?*

*'Bizimki gibi sakin bir mahallede kim böyle ateş edebilir?' diye düşündüm. **Kalbim deli gibi çarpıyordu.** Ne yapacağımı bilemiyordum. Adeta **donakalmıştım.** Pencereden bakmaya bile cesaretim yoktu.*

4. *Plan: Kahraman olayla ilgili ne yapmayı düşünüyor?*

*Sonunda **kendimi toparlayıp** salona geçtim. Sesler hala devam ediyordu. Bir anda aklıma üst kattaki komşumuz Necla Teyze geldi. Onun da korkmuş olduğunu düşünüp yanına gitmeye karar verdim.*

5. *Hareket: Kahraman amacına ulaşmak için neler yapıyor?*

*Cüzdanımı, telefonumu alelacele çantama koyup **kendimi dışarıya attım.** Koşa koşa üst kata çıkıp Necla Teyzelerin kapısını çaldım. Açan olmadı. Necla teyzenin kulaklarının iyi duymadığını bildiğim için bir süre kapıyı çalmaya devam ettim. Tam vazgeçip eve döneceğim sırada kapı açıldı.*

6. *Sonuç : Hareketin sonucunda neler oluyor?*

Necla Teyze, 'Canım, sen miydin? Kusura bakma, zili duymadım. Balkondaydım.' dedi. Ben tam 'Necla Teyze niçin çıktın balkonda?' diyecekken beni kolumdan çekip 'Gelsene. Çok güzel bir havai fişek gösterisi var. Balkondan beraber izleyelim' dedi.

7. *Tepki: Kahramanın son olayla ilgili duygu ve düşünceleri nelerdir?*

*Havai fişek mi? Bu kadar süre içinde **kafamda onlarca kötü senaryo yazmıştım.** Kötü adamlar, silahlar, polisler... Ama o seslerin bir havai fişek gösterisinden gelebileceği **aklımın ucundan** bile geçmemişti. Necla Teyzeyle*

*karanlıkta patlayan rengarenk ışık demetlerini izlerken kendi kendime
güliyordum...* (Yeni Hitit 3 – Sayfa 13)

- **Keyfim yerindeydi** : Meczaz
- **Kalbim deli gibi çarpıyordu** : Teşbih
- **Donakalmıştım** : Meczaz
- **kendimi toparlayıp** : Meczaz
- **kendimi dışarıya attım** : Meczaz
- **kafamda onlarca kötü senaryo yazmıştım**: Açık istiare
- **aklımın ucundan** : Meczaz

ÜÇÜNCÜ ŞAHSIN ŞİİRİ

*Gözlerin gözlerime değince
Felaketim olurdu, ağlardım
Beni sevmiyordun, bilirdim
Bir sevdiğin vardı, duyardım
Çöp gibi bir oğlan, ipince
Hayırsızın biriydi fikrimce
Ne vakit karşımda görsem
Öldüreceğimden korkardım
Felaketim olurdu, ağlardım
Ne vakit Maçka'dan geçsem
Limanda hep gemiler olurdu
Ağaçlar kuş gibi gülerdi
Sessizce bir cigara yakardın
Parmaklarımın ucunu yakardın*

*Kirpiklerini eğerdin, bakardın
Üşürdüm, içim ürperirdi
Felaketim olurdu, ağlardım
Akşamlar bir roman gibi biterdi
Jezabel kan içinde yatarı
Limandan bir gemi giderdi
Sen kalkıp ona giderdin
Benzin mum gibi giderdin
Sabaha kadar kalırdın
Hayırsızın biriydi fikrimce
Güldü mü cenazeye benzerdi
Hele seni kollarına aldı mı
Felaketim olurdu, ağlardım*

(Atilla İlhan) (Yeni Hitit 3 – Sayfa 13)

- **Gözlerin gözlerime değince** : Meczaz-ı mürsel

Bakışların çakışması.

- **Felaketim olurdu** : Meczaz

- Çöp gibi bir oğlan : Teşbih
- Ağaçlar kuş gibi gülerdi : Teşbih
- Kirpiklerini eğerdin : Mecaz-ı mürsel
- Baş ya da göz kapakları eğiliyor.
- Akşamlar bir roman gibi biterdi : Teşbih
- Benzin mum gibi giderdin : Teşbih
- Güldü mü cenazeye benzerdi : Teşbih
- kollarına aldı : Mecaz

BEYAZ GEMİ

*Romanın kahramanı Isık-Göl kıyısında dedesi ninesi, teyzesi ve teyzesinin kocasıyla birlikte yaşayan bir çocuktur. Dede, babası ve annesi tarafından terk edilen torununa sahip çıkmıştır. İkinci eşi olan karısı ve torunuyla birlikte ormanın bakım işleri ile uğraşan damadı Orozkul'a yardım etmektedir Orozkul'un karısı, çocuğun teyzesi Bekey çocuk sahibi olamayan bir kadındır. Zalim bir insan olan Orozkul, evlat sahibi olamamanın öfkesini dededen ve onun çocuğu olmayan kızından çıkarmaktadır. Bütün bu olumsuzlukların içinde **zengin bir hayal dünyasına** sahip olan çocuk, dürbünüyle her gün gölde yük ve yolcu taşıyan bir gemiyi izler. Gemilerde tayfalık yapan babasının da bu gemide çalıştığını düşünerek, balık olup bu gemiye ulaşmayı, babasına zavallı dedesini, zalim Orozkul'u ve yaşadıklarını anlatmayı düşler.*

Çocuk görülebilen en uzak noktaya baktı dürbünle. İşte, işte! O anda tüm dünyayı unuttu. Gerçekten oralarda, ileride, Isık Göl'ün masmavi ufkuunda bembeyaz bir gemi belirdi. Yaklaştı. İşte, işte gemi! İki bacası bir hizada, uzun,

*güçlü güzel gemi! Dümdüz bir çizgide ilerliyordu. Çocuk gömleğinin eteği ile dürbününün camlarını sildi, büyüteçleri daha iyi ayarladı. Geminin silüeti daha da belirginleşti. Geminin dalgalarda hafif hafif sallandığını da görüyordu çocuk. Çocuk gözlerini beyaz gemiden ayıramıyordu. Elinde olsaydı, ondan biraz **yaklaşmasını rica edecekti**, güvertedeki insanları da görebiliyordu. **Ama gemi bunu bilmiyordu. Ağır ağır, çalımla yoluna devam ediyordu. Onu nerelerden getiren ve nerelere götürecek olan bilinmeyen yoluna.***

Geminin ilerlemesini takip etti çocuk. Çocuk bir balık olup dereden göle ve ona, beyaz gemiye doğru nasıl yüzeceğini düşündü.

Muhafız Dağı'ndan ilk defa masmavi Isık Göl'de bu beyaz gemiyi gördüğü zaman bu güzelliğin karşısında yüreğinde bir uğultu duydu. Ve sonra Isık Göl'de çalışan, gemici olan babasının bu gemide çalıştığına karar verdi. Bunun böyle olmasını çok istediği için, böyle düşündü, sonra da bu düşüncesinin doğruluğuna inandı.

Gemi şimdi uzaklaşıyordu. Bembeyaz ve uzundu gemi ve gölün masmavi düzlüğünde, bacalarından uzun bir duman bırakarak ilerliyordu ve bir çocuğun, yarı balık yarı insan olan bir çocuğun ona doğru yüzdüğünden habersizdi.

*Balık olmak istiyordu çocuk. Her şeyinin balık gibi olmasını istiyordu; yüzgeçleri, pulları olsun istiyordu. Yalnız kafası kendi kafası kalmalıydı incecik boynunda, yusyuvarlak, **yelken kulaklı bir kafa**, kalkık burnu çizgiler içinde. Bir de gözleri kendi gözleri gibi olacaktı. Ama yine de tam kendi gözü gibi değil... Biraz da balığın gözü gibi bakmaları gerekirdi.*

Isık gölün dalgalarıyla oynasacak, dalgadan dalgaya atlayacaktı. Derken beyaz gemi görünecekti!

"Merhaba, beyaz gemi!" diyecek gemiye. "Hani sana devamlı dürbünle bakan çocuk vardı ya! O benim işte... Gemideki insanlar toplanıp güverteye şaşırp kalacaktı, bu yaratığa bakacaktı hayretle." O zaman gemici olan

babasına "Merhaba baba" diyecek "Ben senin oğlunum. Yüze yüze sana geldim." Babası ağ atacak, onu tutacak, güverteye çekecek. O zaman da o eski haline dönecek... Sonra... Sonra... (Yeni Hitit 3 – Sayfa 14)

- **zengin bir hayal dünyasına** : Mecaz
- **yaklaşmasını rica edecekti** : Teşhis
- **Ama gemi bunu bilmiyordu** : Teşhis
- **Ağır ağır, çalımla yoluna devam ediyordu** : Teşhis
- **yelken kulaklı bir kafa** : Teşbih
- **Isık gölün dalgalarıyla oynasacak** : Kapalı istiare

JAPONYA'NIN ŞİİR GELENEĞİ: HAİKU

Serkan: Gazetede ki haberi gördün mü? "Japonya'nın en önemli Haiku Ödülü'nü Yelda Karataş adında bir Türk aldı" yazıyor.

Pelin: Haiku'yu daha önce duymuştum. Japon şiiri galiba değil mi?

Serkan: Evet. Haiku'nun açıklamasını da yapmışlar gazetede. Haiku, yaklaşık 500 yıllık bir Japon edebiyat sanatıymış. En basit tanımı ile üç mısralık kısa şiir demekmiş. 3 mısra ve 17 Japon karakterinden (veya heceden) oluşmalı, bu 17 hecenin mısralara dağılımı 5-7-5 olmalıymış örneğin. Klasik Haiku'da mutlaka mevsimsel bir öğe, tabiattan bir parça veya anlık bir duygunun betimlenmesine yer verilmesi gerekiyormuş, günümüzde ise her konuda Haiku yazılabiliyormuş.

Pelin: Çok enteresan. Peki hangi şiirle kazanmış bu ödülü, onu da yazıyor mu?

Serkan: Evet, dinle bak:

Ne kadar yakın ölüme

Unutulmaz çocukluğumun

Ağır çiçekli ıhlamur ağacı

Pelin: Normal şiirden farklı biraz.

Serkan: Evet, Haiku yazmak şiir yazmaktan daha zormuş. Şair Haiku'yu anlatırken diyor ki: Haiku'da imge kullanamıyorsunuz. Nesneyi anlatacaksanız o nesnenin kendisini söylemek zorundasınız. Normal şiir gibi metafor ve simgeler kullanamıyorsunuz.

Pelin: Başka örnekleri var mı?

Serkan: Var. Haiku'nun ustası olarak kabul edilen Matsuo Basa'dan da bir örnek vermişler:

Şu büyük meşe ağacı /Açan çiçeklere kayıtsız /Daha soylu.

Bir tane daha var:

Sallanıp durur /Sarmaşıkların sardığı köprü /Hayatımız gibi.

Pelin: Çok güzel. Haiku, görülenleri ve hissedilenleri kısa ve etkileyici biçimde yansıtıyor. Bir görme biçimi sanki. Sıradan olaylar içinde **bir "an"ı yakalayıp** onu anlatıyor.

Serkan: Evet, **incelikle işlenip** okuyucuya sunulan ve Japon yazınında önemli yere sahip Haiku'nun bu özelliği de onu diğer şiirlerden ayırıyor.
(Yeni Hitit 3 – Sayfa 16)

- **Açan çiçeklere kayıtsız** : **Teşhis**
- **Hayatımız gibi.** : **Teşbih**
- **Yansıtıyor** : **Kapalı istiare**
- **bir "an"ı yakalayıp** : **Kapalı istiare**
- **incelikle işlenip** : **Mecaz**

Konuşalım

"Rus klasikleriyle gençlik döneminde **tanıştım**. Tanıştığım günden beri de **onları elimden bırakamadım**. Tolstoy'un *Anna Karenina* adlı romanında dönemin üst sınıf insan ilişkileri arasında yaşanan yasak aşkı gördüm, Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* romanında bir gencin işlediği suçtan ötürü ahlaki ve psikolojik açıdan yaşadığı sıkıntıları paylaştım, Gorki'nin ünlü eseri *Ana* romanında işçilerin verdiği toplumsal mücadeleye şahit oldum."

Yukarıda bir klasik roman okurunun düşünceleri aktarılmaktadır. Siz klasik eserler okumaktan hoşlanır mısınız? Beğendiğiniz yazarlar ve eserler nelerdir? Bu yazarlar ve eserleri hangi yönleriyle sizin ilginizi çekti? Klasik eserleri okumak size neler kazandırdı? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yazalım

"İngiliz yazar Virginia Woolf, 1931 'de yayımladığı *Dalgalar*'ı yazarken bu kitapla o güne değin hiçbir başka romancının **göze alamayacağı** değişik şeyler yapmıştı. *Dalgalar*, hem düz yazıyla **kaleme alınmıştı**, hem de şiir olmuştu; hem roman olmuştu, hem de tiyatro oyunu.

Virginia Woolf, *Dalgalar*'da dış dünyayı yok eder. Üç erkek ve üç kadının çocukluklarından yaşlılık dönemlerine kadar tüm hayatlarının anlatıldığı kitapta, **dış dünya** olduğu gibi değil, ancak **kişilerin iç dünyalarına yansıdığı kadarıyla verilir**. "Bir olay **örgüsüne** uyarak değil, bir ritme uyarak" yazılan kitap gerçekçi roman geleneğinden **tam bir kopuşu** temsil eder. *Dalgalar*, **bilinç akışı** tekniğiyle yazılan romanların en önemlilerinden biridir." (Yeni Hitit 3 – Sayfa 17)

- **tanıştım** : Teşhis
- **onları elimden bırakamadım** : Mecaz
- **göze alamayacağı** : Mecaz
- **kaleme alınmıştı** : Mecaz
- **dış dünya** : Mecaz

- kişilerin iç dünyalarına yansıdığı kadarıyla verilir : Mecaz
- olay örgüsüne : Teşbih
- tam bir kopuşu : Mecaz
- bilinç akışı : Kapalı istiare

ÜNİTE 1: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	28
Mecaz-ı mürsel	4
İstiare	8
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	10
Teşhis	5
Kinaye	1
TOPLAM	56

Tablo 26

3.3.2. ÜNİTE 2 – YAŞADIKÇA

GENÇLİK BÖYLEDİR İŞTE

İçimi titreten bir sestir her gün. _____ **Teşbih**

Saat her çalışında tekrar eder:

Ne yaptın tarlanı, nerede hasadın?

Elin boş mu gireceksin geceye? _____ **Teşhis**

Bir düşünsen yarıyı buldu ömrün.

Gençlik böyledir işte, gelir gider;

Ve kırılır sonra kolun kanadın; _____ **Teşbih**

Koşarsın pencereden pencereye.

Ah o kadrini bilmediğim günler,

Koklamadan attığım gül demeti,

Suyunu sebil ettiğim o çeşme

Eserken yelken açmadığım rüzgar

Gel gör ki, sular batıya meyleder, _____ **Teşbih**

Ağaçta bülbülün sesi değişti,

Gölgeler yerleşiyor pencereme;

çağınız başlıyor ey hatıralar. _____ **Teşhis**

Cahit Sıtkı Tarancı (Yeni Hitit 3 – Sayfa 18)

GENCİM, ÇABUK SİLERİM

*Kendimi yapayalnız hissediyorum. Artık hiç kimseye güvenim kalmadı. Zaten insanlara çabuk güvenen ve **içini döken** biri degildim ama sanırım bundan sonra hiç kimseye güvenmeyeceğim.*

*Liseden beri her şeyimi paylaştığım neredeyse bir tek dostum var, Aylin. "Vardı" demek daha doğru belki de... **Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi** onunla. Aylin'i de beni de iyi tanıyan Nehir adında ortak bir arkadaşımız var.*

Geçen hafta Nehir'le buluştum. Havadan sudan sohbet ederken konu Aylin'e geldi. Nehir bana Aylin'e bu kadar güvenmememi, Aylin'den kimseye söylememesini istediğim bir sorunumu kendisine anlattığını söyledi. O kadar sinirlenmiştim ki oradan kalktığım gibi gidip Aylin'e avazım çıktığı kadar bağırarak istedim. Kendimi öyle kızgın ve **hayal kırıklığına** uğramış hissediyordum ki... Aylin **güvenimi tamamen kaybetti**, artık onu görmek bile istemiyorum. (Yeliz)

En yakın dostumla bu duruma geleceğim **aklının ucundan** bile geçmezdi... Yeliz benim **kardeşim gibidir**. Beni böyle **bir kalemde sildiğine** inanamıyorum. Güya ben Yeliz'in yalnızca bana anlattığı bir problemini Nehir'e anlatmışım. Nehir'le bu konuyu konuştum evet ama tek amacım Yeliz'e yardımcı olmaktı. Nehir belki bana bir **akıl verir** diye düşünmüştüm. Nehir'in bunu dedikodu olarak algılayıp Aylin'le **aramı bozacağını hesaba katamadım** elbette! Aylin olanları sadece Nehir'den dinlediği için sinirlenmekte haklı gibi görünebilir. Ama ben de çok sinirliyim. Önce gelip bana duyduklarının doğru olup olmadığını sorması gerekirdi. Öyle bir şey sormadığı gibi ben onunla konuşmak istediğimde de yüzüme bile bakmadı! Artık ben de ona çok kırgınım. Dostumu kaybettiğim için çok üzgünüm ama beni önemsemediği için gidip onunla konuşan asla ben olmayacağım! (Aylin) (Yeni Hitit 3 – Sayfa 21)

- **içini döken** : Mecaz
- **Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi** : Mecaz
- **hayal kırıklığına** : Kapalı istiare
- **güvenimi tamamen kaybetti** : Mecaz
- **aklının ucundan** : Mecaz
- **kardeşim gibidir** : Teşbih
- **bir kalemde sildiğine** : Mecaz
- **akıl verir** : Mecaz
- **aramı bozacağını hesaba katamadım** : Mecaz

AŞK MI? İHANET Mİ?

Nice aşk yitirdim ben.

Bir bakışıyla çılgına döndüğüm, ayaklarına kapandığım, bana her defasında aşkı, acıyı, sevinci, hayatı ve ölümü yeniden öğreten, benden bir başka ben yaratan, onun her şeyi, babası, oğlu, kardeşi, kocası, sevgilisi olduğum, onu her şeyim yaptığım aşklar yitirdim ben.

Niye öldürdüm onları? Onlar beni niye öldürdüler? Neden hayatlarımıza birer yabancı olarak devam etmek zorunda kaldık? Tanrı bir anlığına yeryüzüne eğilip usulca üfleyerek hafızamızı silseydi ve biz yaşanmış her şeyi unutarak, iki yabancı gibi yeniden karşılaşılsaydık ne olurdu? Birbirimize aldırmadan geçer miydik? Yaşadıklarımızı bir daha yaşamak için, eskiden yaptığımız gibi birbirimize doğru bir daha yürür müydük?

Tuhaf maceralar var hayatta. Asla cevabını bulamayacağımızı sandığımız sorulara cevaplar bulmamıza yardım eden tuhaf maceralar.

Geçenlerde bir televizyon programında, yüzüne karton bir maske takmış bir kadın gördüm. Karşısında, aynı maskeden takmış bir adam oturuyordu. Birbirlerinin yüzlerini görmüyorlardı ama birbirlerinin yüzlerini biliyorlardı. Onların kim olduklarını bilmeyen bizdik.

*Birbirlerini sevmişler. birbirlerine aşık olmuşlar, evlenmişlerdi. Mutlu zamanlar geçirmişlerdi. Bir zaman sonra erkek **uzun yolculuklara** çıkmaya başlamıştı, kadın yoğun bir yalnızlık hissediyordu. Erkek de eşinin hissettiği gibi **bomboş** ve yalnız hissediyordu artık kendini.*

*Gerçek hayatın yalnızlığından kurtulabilmek için 'sanal' bir dünyanın bilinmez kalabalığına **bırakmışlardı kendilerini**. Ekranda kendilerine arkadaşlar aramaya başlamışlardı. Kadın bir erkek bulmuştu. Erkek de bir kadın. Erkek karısından, kadın kocasından **uzaklaşırken** ikisi de yeni buldukları 'arkadaşlarına' **yaklaşmaya** başlamışlardı.*

*Yeni bulduklarına, çoktandır hayatlarından çıkmış hoşluklarını, zekâlarını, çekiciliklerini gösteriyorlardı ve ikisinin hayatında da **yeni bir aşk tomurcuklanıyordu**. Sonunda, erkek tanımadığı yeni aşkının yüzünü merak etmiş, kadından bir fotoğrafını göndermesini istemişti. Ekranda, bir kadın yüzü belirmişti. Beliren yüz, eşinin yüzüydü. Adam hemen eşinden ayrılmaya karar vermişti.*

*Birbirlerini sevmişler, birbirlerinden uzaklaşmışlar, milyonlarca **insanın içinde dolaştığı bir meçhule dalmışlar** ve milyonlarca insanın içinde yeniden birbirlerini bulup yeniden birbirlerine aşık olmuşlardı. Tıpkı daha önce de tanıdıkları belki binlerce insanın arasından birbirlerini seçtikleri gibi...*

Erkek kendini ihanete uğramış hissediyordu. Karısının onu 'aldatmak' için seçtiği erkek yine kendisiydi. Nasıl bir isim vermeliyiz sizce bu maceraya?

Bu bir ihanet öyküsü mü yoksa, korkunç bir aşk öyküsü mü? İki insanın ortak hafızası olan 'ilişkiyi' unutup o ilişkiden bağımsız bir macera aradıklarında gene birbirlerini buluyor, gene birbirlerine âşık oluyorlardı.

*Niye yan yanayken birbirlerine âşık olmuyorlardı da ancak **hafızaları silindiğinde**, birbirlerini bir yabancı sandıklarında yeniden ortak sevgilerini yaratıyorlardı?*

*Bir kadınla bir erkek yaklaştıklarında, birbirlerini sevdiklerinde aralarında yeni bir canlı, 'ilişki' dediğimiz yeni bir varlık doğuyordu önce, onları birbirine yaklaştıran '**ilişki**' büyüdükçe sanki onları **iki yana doğru itiyor, mutlu onlardan çok mutsuz onlardan beslenerek irileşiyor, ikisinin arasında bir bağ olmaktan çıkıp onların arasında bir duvara dönüşüyordu.***

İlişki dediğimiz, iki insanın ortak hafızası. Biz ilişkimizle birbirimizden Bizi bağlayan en sonunda maalesef bizi ayırıyor... (Yeni Hitit 3 – Sayfa 22)

•Niye öldürdüm onları? Onlar beni niye öldürdüler? : Meczaz

•birbirimize doğru bir daha yürür müydük? : Meczaz

- uzun yolculuklara : Mecaz
- bomboş : Mecaz
- bırakmışlardı kendilerini : Teşbih
- uzaklaşırken yeni bir aşk tomurcuklanıyordu. : Kapalı istiare
- bir meçhule dalmışlar : Teşbih
- hafızaları silindiğinde, : Kapalı istiare
- 'ilişki' büyüdükçe sanki onları iki yana doğru itiyor, mutlu onlardan çok mutsuz onlardan beslenerek irileşiyor, ikisinin arasında bir bağ olmaktan çıkıp onların arasında bir duvara dönüşüyordu. : Kapalı istiare
- kopuyoruz. : Mecaz

İHTİYAR DELİKANLI

*Benim dedem bir başkadır. Hayat enerjisiyle ben de dahil olmak üzere bütün **gençlere taş çıkarır**. Diğer dedelerden çok farklıdır. Kendisine dede dememizden hiç hoşlanmaz, adıyla hitap etmemizi ister. Düşünsenize kaç kişi dedesine adıyla seslenir ki. Eve gelen arkadaşlarımızla bizden çok sohbet eder, ama öyle geleneksel dedelerin söylediği gibi "Bizim zamanımızda bu böyle değildi, şu daha iyiydi" laflarını duyamazsınız ağızından. Biz ne konuşuyorsak o da aynı şeyleri konuşur. Bilgisayarlar, yeni filmler, yeni Çıkan albümler... Bize o kadar uyum sağlar ki bazen onun yanlış zamanda dünyaya geldiğini düşünürüm.*

*Ona bizim bile ondan daha çabuk yorulduğumuzu, kendisinin nasıl bu kadar enerjik olduğunu sorduğumda; "İnsan hissettiği yaştadır. Ben kendimi sizden daha genç hissediyorum demek ki." diye cevap verir. Hatırlıyorum, biz çocukken yazın **canımız dondurma çektiğinde**, hiç üşenmez, bisikletine atlar ve bize dondurma getirirdi. Şimdi de çocukluğumuzdan çok farklı değil. Sabahları*

hepimizden önce uyanır, bisikletiyle markete gidip taze ekmek alır. Biz gözlerimizde sabah mahmurluğuyla güne başlamaya çalışırken o çoktan kahvaltı masasını hazırlamış, elinde gazetesi bizi bekliyor olur. Ayrıca da o bisikletle sadece kısa mesafelere gitmekle kalmayıp şehirlerarası yolculuk yapar. Hiç unutmam bir yaz oturduğumuz şehre iki saat uzaklıktaki yazlığımızda akşam yemeğini yerken kapı çalmıştı. Bir baktık yine aynı güleç yüzüyle dedem kapıda duruyor. O gün, biz sevinçle dedemi karşılarken annem dedemin o kadar yolu bisikletle geldiğini öğrenince neredeyse kalp krizi geçiriyordu. Bunun gibi önceden kestiremediğimiz birçok sürprizi vardır dedemin. Bu yüzden nadiren de olsa sadece annem değil hepimizin kaygılanmasına sebep olur.

Dedemin hayattaki bu enerjisi benim şunu daha iyi anlamamı sağladı: Ne kadar yaşadığınız değil, ömrünüz yettiğinde size sunulan hayatı ne kadar iyi değerlendirdiğiniz önemli. Gençlik sizin **elinizden kayıp giden** bir şey değil. Dedem bunun çok iyi farkında. İşte bu yüzden biz her geçen sene **yaşlılığa bir adım daha yaklaşıırken o hayatının sonbaharında** bile gençliğin keyfini çıkarıyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 28)

- **gençlere taş çıkarır** : Meczaz
- **canımız dondurma çektiğinde** : Meczaz
- **elinizden kayıp giden** : Kapalı istiare
- **yaşlılığa bir adım daha yaklaşıırken** : Kapalı istiare
- **hayatının sonbaharında** : Açık istiare

ÜNİTE 2: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	14
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	6
Teşhis	2
Kinaye	.
TOPLAM	29

Tablo 27

3.3.3. ÜNİTE 3 – KURTULAMADIKLARIMIZ

KORKUDAN FOBİYE

*En gencinden en yaşlısına kadar herkes endişe ve korkuyu hayatlarının belirli dönemlerinde yaşar. Korku, hepimizin hayatta kalma mekanizmasında var olan, her normal insanın sahip olduğu duygusal bir tepkidir. Bebeklikten yaşlılık dönemine kadar hepimiz, tehlike hissettiğimiz her an korku ile tepki veririz. Bu beklenmedik bir balonun aniden patlaması ya da bizi şaşırtan yine beklenmedik bir şey olabilir. Bu **yoğun duygu** durumu, genellikle saniyelerle kısıtlı olup beynin, tehlikenin olmadığını ya da geçtiğini algılayacak yeterli bilgiyi almasına dek sürer. Beynin belirli bir işaret almadığı durumlarda ise, korku daha uzun sürerek daha yoğun bir tepkiye yol açabilir.*

*Endişe ise genellikle, bir insanın güvenlik ve huzurunu tehdit edecek anlık bir tehlikenin olmadığı, fakat bu duygunun kendini hissettirdiği durumlarda **ortaya çıkar**. Endişe hisseden kişinin kalbi, normalden daha hızlı çarpar olur ve vücudu terlemeye başlar. Bunu, midede oluşabilecek kasıntılar ve midenin içinde uçuşan kelebekler hissi izleyebilir. Çok az miktarda oluşabilecek endişe, aslında **insanların tetikte ve odakta kalmalarına yardımcı olabilir**.*

Endişe, yine fiziksel ve zihinsel bir gerginlik formu olarak kendini gösterirken, önemli bir noktada korkudan ayrılır. Endişe, gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir tehlikeye karşı hissedilen bir duygudur. Yani, endişenin hissedildiği anda aslında olan, gerçekleşen bir tehlike yoktur.

*Her insanın zaman zaman hissedebileceği duygular olan korku ve endişenin bazı kişilerde **aşırı yoğun**, hatta çoğunlukla bir arada yaşanması ise fobi olarak adlandırılır. Eğer korku, gerçekten mantıksız ve çoğu insan tarafından da tehlikesiz bulunuyorsa, bu korku, muhtemelen bir fobidir. Fobisi olan kişi, hayatını bu fobiye göre organize ederek korkusunun kaynağı olan nesne veya durumla bir araya gelmez olur. Hatta bu durumdaki kişi, fobisi*

olan nesneyle veya durumla karşılaşma ihtimalini düşünüp vaktini sıkıntı
üreterek geçirir olur. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 32)

- yoğun duygu : Mecaz
- ortaya çıkar : Mecaz
- insanların tetikte ve odakta kalmalarına : Kapalı istiare
- aşırı yoğun : Mecaz

AŞK MI? TUTKU MU?

*İnsanlar birbirlerine aşık olmayı ne zaman öğrendiler? Kim bilir.. Belki de insanoğlu yaratıldığı günden beri, ruhunun derinliklerinde bu duyguyu taşıyordu ama ona bir ad koymayı beceremiyordu. Zamanla, kadınla erkek arasında **filizlenen duyguya** bir ad bulundu: Aşk.*

İnsanoğlunun hayatını baştan sona değiştirebilen güçlü duyguya sadece 'aşk' deyip geçemeyiz. Aşkın da türleri var.

*Örneğin tutkulu aşk, fedakârlıkla gelişen aşk ve gelip geçici aşk. Yanılıp da bilim adamlarına aşkın niteliği ve niceliği hakkında sorular sormayın. Binlerce yıl, insanoğlunun **dünyasını renklendiren, hayatının akışını değiştiren** o duyguyu, size basit bir formül ile anlatmaya çalışırlar.*

*Nedir tutkulu aşk? **Küçük** bir örnek verelim: Genç kız, iş yerinde tam karşısındaki masaya yerleşen yakışıklı mesai arkadaşından hoşlanmaya başlamıştır. Sabahları onunla asansörde karşılaşınca, genç adam, 'günaydın' deyince, genç kızın **dizlerinin bağı çözülür**, hatta belki de bayılacak gibi olur. Yeni iş arkadaşının ona biraz ilgi göstermesi için bin bir çareye başvurur. Günler geçtikçe, genç kızın duyguları iyice yoğunlaşır. Öyle ki, artık onu daha çok görebilmek uğruna geç saatlere kadar büroda kalır. Kimlerle dost*

*olduğunu öğrenip, o kişileri genç adamın yanından uzaklaştırmak ister. Artık geceleri **gözüne uyku girmez.***

*Günün 24 saatini bu genç adamı **kendine bağlamanın yollarını** arayarak geçirir. Bu arada genç adamın telefonun numarasını da öğrenmiştir. Gece yarısı onu telefonla arayıp 'Alo' diyen sesini duyar duymaz, telefonu kapar. Genç adam, iş arkadaşının ona tutkulu bir aşkla bağlandığını fark ettiği zaman ise iş işten geçmiştir.*

*Aslına bakarsanız çoğumuz aşk ile tutkulu aşk arasındaki **ince çizgide** gidip gelmişizdir. Fakat pek azımız o çizgiyi gerçekten aşabilmiştir. Tutkulu aşk, beğendiğiniz bir kişinin bulunduğunuz ortama girmesiyle kalbinizin küt küt atmasından ibaret değildir. Tutkulu aşta, kendinizi sevdiğiniz kişiye ait hissetme ve ona sahip olma isteği **ağır basar**. Tutkulu bir aşkla bağlandığınız kişinin sadece ve sadece size ait olmasını istersiniz.*

*Yapılan araştırmalar, tutkulu aşk ile ilgili bir başka gerçeği daha gözler önüne seriyor. İnsanlar, genellikle sürdükleri hayattan memnun olmadıkları, kendilerini çok mutsuz hissettikleri zamanlar tutkulu aşka kendilerini kaptırıyorlar. Psikolog Dr. Helen Friedkman, bu teori üzerinde uzun çalışmalar yapmış, yüzlerce kişinin aşk hayatını incelemiş ve tutkulu aşkı yalnızlık duygusunun beslediği kanısına varmış. Gerçekten de tutkulu **aşkların kökünde** yalnızlık ve sahiplenme özlemi yatıyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 34)*

- filizlenen duyguya : Kapalı istiare
- dünyasını renklendiren, : Mecaz
- hayatının akışını değiştiren : Kapalı istiare
- Küçük gözüne uyku girmez. : Mecaz
- ince çizgide : Mecaz
- ağır basar : Mecaz
- aşkların kökünde : Kapalı istiare

TUTKU... ACI... TANGO

Müzik, şampanya, güzel kadınlar, göz kamaştıran erkekler, **bir şarkı gibi** havaya yayılan parfüm, **parfüm gibi** zihne takılıp kalan şarkılar. Bu dansı seyrederken bile çiftin arasındaki aşkı ve tutkuyu _____ oluyorum. Bu duygularla tango derslerine yazılmanın tam zamanı olduğuna karar veriyorum.

Bir, iki, üç, dört, BEŞ; kadınlar açısından tangonun temel sekiz adımını başarıyla çözmenin sırrı, "beşinci adımda" sol ayağı çapraz olarak, dizleri bükmeden sağ ayağın yanına getirme becerisinde **yatıyor**. "Zıplamamaya dikkat edin" diyor öğretmenim Luis Lencioni kibarca. Dik duruşa geçiyor ve onun önce sağ sonra da sol ayağına takılıp _____.

"Olur böyle şeyler" diyor göz kırparak. "Yere bakmamaya gayret edin" diye de ekliyor, beni pistte sürüklerken. "Adım atarken ayağınızı yerden öyle kaldırmayın. _____ hareket etmeye çalışın."

Çok geçmeden bir kez daha tökezliyorum. Lencioni beni rahatlatıyor ve ben müzikle aramda bir bağ, adımlara karşı belirgin bir teslimiyet, partnerimle birlikte **pistte süzülmenin verdiği** rahatlatıcı bir duygu hissetmeye başlayınca dek dans etmeyi sürdürüyor. Lencioni beni bir anda durdurup. 'Olaya biraz **ruh katın!**' diye azarlıyor. Ondaki azarı işitince okul günlerime geri _____ ve bu dersten anlıyorum ki, teknik beceriksizlik affedilebilir ancak duygusal vurdumduymazlık asla. Çünkü duygu -güçlü, **yoğun**, odaklanmış duygu- tangonun özüdür. Bir sonraki tangoda daha iyisini yapmaya söz veriyorum, ancak laf aramızda önceki dansın tüm o dönüşleri yüzünden sırtımda oluşan ağrıdan da _____ değilim.

(Yeni Hitit 3 – Sayfa 36)

- **bir şarkı gibi** : Teşbih
- **parfüm gibi** : Teşbih
- **yatıyor** : Mecaz
- **pistte süzülmenin verdiği** : Kapalı istiare
- **ruh katın** : Mecaz

Konuşalım

"Seni o kadar çok seviyorum ki, sen olmadan **hayatın hiçbir tadı** olmayacağını düşünüyorum. Benimki aşktan da öte bir duygu. En zor, en sıkıntılı olduğumda beni en çok sen rahatlatıyorsun. Sadece sıkıntılı zamanlarımda değil güzel anlarımda da hep benim yanımdasın. Mesela romantik bir film seyrederken, yolda yürürken hep benimlesin. Sana o kadar **bağlıyım** ki sensiz bir hayatı düşünmek bile istemiyorum. Evde seni arayıp da bulamadığım zamanlarda büyük bir **boşluğa düşmüş gibi oluyorum**. Sen benim için her şeyden değerlisin." (Yeni Hitit 3 – Sayfa 36)

- **hayatın hiçbir tadı** : Mecaz
- **bağlıyım** : Mecaz
- **boşluğa düşmüş gibi oluyorum** : Teşbih

Telefonunun açık olup olmadığını bir kez daha kontrol etti. Sonra, daha iyi duyabileceği bir yere koydu. **Gözlerini telefondan ayırmazken**, bilgisayarına geçip sevgilisinden bir mesaj gelip gelmediğini kontrol etti. Mesaj yoktu, telefonunu eline alıp numarayı çevirdi ama fikir değiştirip yerine koydu. Biraz beklemeye karar verdi, ne var ki **dakikalar geçmek bilmiyordu**. Tekrar telefonu eline alıp mesaj geldi mi diye kontrol ettiğinde, daha iki dakika bile geçmemişti. Kaygı ve mutsuzluğu gittikçe artıyor, bir haber gelmezse nefes alamayacağını hissediyordu...

Yukarıdaki senaryo, aşık olan çoğu kişiye tanıdık gelir. İnsan aşık olunca kendini **göklerde uçuyormuş gibi** hisseder, artan özgüveninin de yardımıyla normalde yapmayacağı 'çılgınlıkları' yapabilir. En ufak bir 'aksaklıkta' ise ne olduğunu anlamadan kendini depresif hissetmeye başlar, yemeden içmeden kesilir ve hatta nefes alamaz hale gelir. Romanlar, şiirler, şarkılar, filmler aşkın bazen bir **hastalık gibi** yaşandığını, aşkı uğruna insanların **eriyip bittiğini, yataklara düştüğünü** sık sık konu etmiştir. Ama

aşkın dozu kaçtığında, yaşanan yoğun duygular özgüven eksikliğine, kaygıya ve "takıntı"ya kadar gidebilir. "Onsuz yaşayamam." sözü aslında kişinin aşkının bir ifadesi olmaktan çok, o kişi için yaşadığı "takıntı"nın bir ifadesidir.

....

*Aşklarını **normallik sınırının** uzağında yaşayan kişilerin sevdikleri kişiyi kendilerinin de üstünde tutarak bir yaşam amacı haline getirdikleri, çevreleriyle kurdukları diğer sosyal ilişkilerinin sekteye uğradığı görülmektedir. Geçmiş yaşantıları araştırıldığında ise küçükken anneleri ile güvenli bir iletişim kuramadıkları için **yaşama bağlanamadıkları** ortaya çıkmaktadır.*

*Aslında aşkın bir takıntıya dönüştüğü aşık kişi tarafından hissedilebilir. Bu durumda kişi, ailesi ve yakın çevresiyle daha fazla vakit geçirerek, daha önce yapmaktan zevk aldığı aktiviteleri tek başına yapmaya başlayarak ve en önemlisi kendini sevmeyi öğrenerek, sağlıksızlaşmaya başlayan duygulardan ve takıntılarından uzaklaşabilir. Diğer taraftan kişinin hissettiği yoğun aşk, enerjisini, motivasyonunu, kendine **bakış açısını** her gün biraz daha negatif etkiliyorsa bunun üstesinden gelmek için profesyonel bir yardım alması gereklidir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 40)*

- **Gözlerini telefondan ayırmazken** : Mecaz
- **dakikalar geçmek bilmiyordu** : Mecaz
- **göklerde uçuyormuş gibi** : Teşbih
- **hastalık gibi** : Teşbih
- **eriyip bittiğini** : Kapalı istiare
- **yataklara düştüğünü** : Mecaz
- **aşkın dozu kaçtığında** : Kapalı istiare
- **yoğun duygular** : Mecaz
- **normallik sınırının** : Mecaz
- **yaşama bağlanamadıkları** : Mecaz
- **bakış açısını** : Mecaz

ÜNİTE 3: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	18
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	5
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	30

Tablo 28

3.3.4. ÜNİTE 4 – DÜNYACA ÜNLÜ

ORYANTAL DANS

Anadolu oryantalı Selçuklular döneminde tanıştı. Zaten kendi kültüründe benzer dansları barındıran Anadolu, böylece Arap kültürünün de katılımıyla bir sentez yarattı. Mısır aracılığıyla Afrika kıtası, Emevilerin Cebelitarık'ı geçip Endülü's'e kadar yayılışıyla Latin dünyası, Osmanlılar döneminde Rumeli ve Balkanlar, Doğu'da ise öncelikle Hindistan ol_____ Pakistan, Afganistan, Endonezya ve tüm Asya bu dansı kendi kültürüne katmış oldu. Bugünse tüm dünyada büyük ilgi çeken bir dans türü oryantal...

En başta dans vardı. Çünkü insanoğlu konuş_____ anlamayı keşfet_____ hareketle anlaşıyordu. Hareket dağarcığı çoğal_____ birleşik hareketler ortaya çıktı ve bu hareketler giderek dansa dönüştü. İlkel insan, doğayla savaşı sırasında yaşadıklarını dansla anlatma yolunu tercih etti ve doğa olaylarını beden hareketleriyle sembolize etmeye çalış_____ göbeğini, kalçasını, belini kullandı. Böylece oryantalın ilk tohumları atılmış oldu.

Çeşitli araştırmalar sonucunda şekillenen 'Oryantalın Sihirli Çağrısı' belgeseli öncelikle Avrupa, Amerika, Avustralya ve Uzakdoğu'da çeşitli film festivallerine katılacak ve oryantalın dünyasına izleyiciyi de konuk edecek.

*Oryantal, bir dans ol_____ milattan iki bin yıl kadar önce Arabistan Yarımadası'nda ortaya çıktı. Amacı insanın dünyaya geliş öyküsünü anlatabilmektir. Bir insanın doğum sürecinde yaşanan sancılar ve kasılmalar dans dilinde **vücut buldu** ve oryantal, **mucizenin dansı olarak tarih boyunca tüm dünyayı dolaşıp durdu.***

Eğitimci, hakkında bir film yapmaya karar ver_____ sadece yabancı arkadaşları geldiğinde izlediği turistik bir gösteri ol_____ görüyormuş oryantalı. Ancak işin içine gir_____ - önemli ayrıntılara

rastlamış. Bunun sadece bir danstan ibaret olmadığını, sağlık alanında da oryantalden yararlandığını ve yurtdışındaki bazı terapi merkezlerinde kadın vücuduna bağlı hastalıklarda terapik özellikleriyle kullanıldığını öğren_____filmi psikiyatrist görüşleriyle de desteklemek istemiş.

Türkiye'de oryantalın meraklıları çok ve bu dansla ilgilenenler günden güne çoğalıyor. Bu nedenle pek çok saygın merkezde güncel dans türleri ile birlikte oryantal eğitimi de veriliyor. Üstelik sırf **bu dansın inceliklerini** öğren_____ Türkiye'ye gelen yüzlerce turist de bulunuyor ve şimdilerde oryantal Türkiye'de çekilecek bir belgesel projesiyle dünyaya daha iyi tanıtılmaya hazırlanıyor.

Filmdeki en ilginç bölümler belki de oryantal dansla ilgili uzman gözüyle yapılan yorumlar. Prof. Dr. Mansur Beyazyürek bu dansın kadının kendini sevmesi ve kendisiyle barışık olmasını artırıcı etkisi olduğunu dile getirmiş. Doç. Dr. Nusret Kaya ise göbek dansının yaratıcı bir güç taşıdığından bahsetmiş.

UTE Prodüksiyon'un sahibi yapımcı Umut Eğitimci okuduğu 'Oryantal Göbek Dansı' kitabından ilham al_____ göbek dansının bilinmeyenlerini araştır_____ bir belgesel film ile ortaya koymaya karar vermiş. **'Oryantalın Sihirli Çağrısı'** adını taşıyan film bu dansın tarihini, anlamını, karakteristik özelliklerini, geçmişte ve günümüzde icra edenlerin düşünceleriyle anlatıyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 48)

- Anadolu oryantalı Selçuklular döneminde tanıştı : Teşhis
- oryantalın dünyasına : Teşbih
- vücut buldu : Mecaz
- mucizenin dansı olarak : Teşbih
- tarih boyunca tüm dünyayı dolaşıp durdu : Teşhis
- bu dansın inceliklerini : Mecaz
- 'Oryantalın Sihirli Çağrısı' : Teşhis

İSKOÇYA DENİNCE AKLA...

(1) Geçenlerde katıldığım bir yurtdışı golf turnuvasında ekibimizdeki arkadaşlardan birinin kocası İskoçtu ve gezinin sonundaki ödül törenine, benim o zamanlar etek dediğim ama artık adının "kilt" olduğunu öğrendiğim kıyafetini giyerek gelmişti. Ekose yeşil eteği, aynı kumaştan ceket, beyaz gömleği, papyonu, eteğinin tam önünde sallanan püsküllü çantası, kalın çorapları ve kocaman ayakkabıları ile **dikkatimizi çekti**.

Aslında kilti ünlüler dünyasında kullanan pek çok kişi var. Bu nedenle gözümüzün aşına olduğu bir giysi. Örneğin Sean Connery... Sonra Mel Gibson'ın 'Cesur Yürek'te, üzerinde kiltiyle görüntüleri ve Axl Rose'un sahnede kiltiyle bir uçan bir uca yürümesi. Bir de MTV Avrupa Müzik Ödülleri gecesinde, sahneye siyah deri kilti, siyah çorapları ve botlarıyla çıkan aksiyon sinemasının **yeni yüzü** Vin Diesel... Ama böyle yanı başımızda kilt giymiş birisini bulmuşken, kilt hakkında merak ettiklerimizi öğrenebiliriz diye düşündük ve arkadaşımızı **soru yağmuruna tuttuk**. Konu hakkında biraz da oradan buradan bilgi edindim, işte kilt hakkında öğrendiklerim...

Kilt İskoçya'nın en bildik, en ilginç simgesi. Aslında sadece bir etek değil, kıyafetin tamamına verilen bir ad. İskoç erkekleri için de çok ama çok önemli.

(2) Şimdiki kiltleri görenler neden İskoçya'nın yüksek ve soğuk topraklarında erkeklerin bu kıyafeti giydiğini anlayamayabilirler, hatta 'İskoçya'nın havası kilt için biraz uygunsuz değil mi?' diye sorabilirler. Oysa kilt aslında erkekler tarafından zamanında rahatlığı kadar sıcak tuttuğu için de giyilen bir kıyafet. Eskiden 9-10 metrelik kumaştan yapılıyordu ve tüm vücut o kalın kumaşla sarılabiliyordu. İskoçyalı erkek isterse bu kıyafeti geceleri dağlarda, battaniye olarak kullanabiliyordu.

(3) Bir İngiliz sorarsanız, size kilti Thomas Rowlinson isminde bir İngiliz yerlisinin 18'inci yüzyılda icat ettiğini söyleyebilir. Bir İrlandalıya sorarsanız, ona göre de ataları zaten kilti İskoçlardan çok önce giymekteydi.

Ama sonuç olarak kilt denince akla İskoçya geliyor. İskoçya'daki hikayelerden birine göre de 1258 yılında Ronald Macgregor isimli bir İskoçun bir piyangoda ekose bir etek kazanmasıyla ki kiltin tarihi başlıyor.

(4) Coğunlukla kırmızı, siyah, yeşil ve mavi ağırlıklı ekoselerde desenler farklı farklı. Bu farklı desenler İskoçya'daki klanları temsil ediyor. Ekoselerin renkleri ve şekilleri o klanların yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini gösteriyor.

*(5) Eskiden kiltler omuzdan atılarak, beldeki deri kemerle **vücuda oturtularak** kullanılıyordu. Şimdi ise etek şeklindeki kiltler var. Bu kiltler de bel altına sarılarak kullanılıyor. Saçaklı kısım sağınızda kalıyor. Pililer ise ki kiltin arkasında... Para kesesi diyebileceğimiz kürklü ufak çanta ise kiltin önüne, kemerden üç parmak aşağıya doğru asılır ve çok aşağılara sarkmamasına dikkat edilir. Bu kesenin ipleri ise arkada bağlanır. Kilt çorapları dizden 2-3 parmak kadar aşağıda olur. Bitimindeki bölümün bir kez çevrilmesine sık rastlanır.*

Kiltlerin üzerine günümüzde gömlek ve ceket giyiliyor. Kravat ve papyon takılıyor. Papyonun ve kravatın, ceketin kiltin desenlerinde olması makbul. Ama en doğrusu gömleğin üzerine dantel göğüslük takılması. Manşetlerin de dantelli olması.

*Kilt İskoçya'ya özgü olmasına rağmen, hemen hemen herkesin tanıdığı bir giysi. Ortaya çıktığı dönemdeki işleviyle kullanılmasa da özel günlerde **İskoç kültürünü yansıtmaya** devam ediyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 52)*

- dikkatimizi çekti : Meczaz
- yeni yüzü : Meczaz-ı mürsel
- soru yağmuruna tuttuk : Teşbih
- vücuda oturtularak : Meczaz
- İskoç kültürünü yansıtmaya : Kapalı istiare

ÜNİTE 4: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	4
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	1
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	3
Teşhis	3
Kinaye	.
TOPLAM	12

Tablo 29

3.3.5. ÜNİTE 5 – PARA, PARA, PARA

*Gece gündüz çalışan insanları anlayamıyorum... Tamam, elbette yaşamak için para gerekli, para için de çalışmak. Ama bu kadar çalışırken yaşamaya zaman kalmıyor ki! Çok **yoğun çalışarak** dünya kadar para kazanmaktansa daha az parayla kendime daha çok **vakit ayırabilmeyi**, stressiz yaşamayı tercih ederim.*

*Eğer şu anda yaşıyorsunuz gençse, enerjiniz yüksekse, çalışmaktan şikayet etmenizi anlayamıyorum! Karşılaşabileceğiniz zor günleri düşünün. Sağlıklıyken kazanmazsanız yarın **başınıza bir şey geldiğinde** ne harcayacaksınız? **Eliniz ayağınız tutuyorken yoğun çalışıp çok para kazanın.** Kendinizi yormaktan kaçınmayın.*

*Hayatımız daha çoğunu istemekle geçiyor... Mutlu olmak için her zaman daha fazla para kazanmamız gerektiğini düşünüyoruz. Elimizdekiler bize hiçbir zaman yetmiyor. Durum böyle olunca hem bugün mutsuz oluyoruz hem de geleceğimizle ilgili endişelenip strese giriyoruz. Mutlu olmanın maddi açıdan daha iyi durumda olmakla mümkün olabileceğini düşünmek yerine elimizde olanların değerini düşünerek **mutluluğu yakalayabiliriz.** (Yeni Hitit 3 – Sayfa 54)*

- **yoğun çalışarak** : Meczaz
- **vakit ayırabilmeyi** : Meczaz
- **başınıza bir şey geldiğinde** : Meczaz
- **Eliniz ayağınız tutuyorken** : Meczaz-ı mürsel
- **yoğun çalışıp çok para kazanın** : Meczaz
- **mutluluğu yakalayabiliriz** : Kapalı istiare

ÜLKEMİN BANKNOTUNU TASARLASAYDIM

Genç Siviller

*Bence banknot ülkemize ait olacağı için ülkeyi bizim yapan bir şeyi sembolize etmeli, Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti için **ellerinden gelen** her türlü fedakarlığı yapan komutanlarımızın resimlerine yer verirdim.*

Nazlı Eda Noyan

*Kimi ülkelerde kullanılan hayvan ve meyve motifleri ülkenin doğal değerlerini çok estetik bir şekilde **yansıttığı için** hep hoşuma giderdi. Bunun bir alternatifi olarak önemli şahsiyetlerin portrelerini koymak yerine Türkiye'nin en büyük kültürel değerlerinden olan yemek kültürüne dair bir imgeyi kullanmak isterdim. Örneğin, demli bir çay ve simit ya da köpüklü bir ayran... Üstelik toplumun her kesiminden, **sıcak bir ortamda konuşmayı, tartışmayı ve düşünmeyi yansıtır.***

Tunç Topçuoğlu

*Geçinebilmek için ihtiyaç duyulan para miktarına 'ekmek parası' deniyor. Çoğu kişinin ekmek parası kazanabilmek için çalıştığını düşünürsek ekmek motifli yeni Türk lirasının anlamı daha da güçleniyor. Yani banknotun üstünde önemli bir kişiye yer vermektense paranın kendi önemine **yer verilebilir**. Bu tasarımın bir seri olduğunu varsaydığımızda 10 Lira'ya köy ekmeği, 20 Lira'ya yulaf ekmeği, 50 Lira'ya kepekli ekmek olarak seri devam edebilir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 56)*

- **ellerinden gelen** : Mecaz
- **yansıttığı için** : Kapalı istiare
- **sıcak bir ortamda** : Mecaz
- **konusmayı, tartışmayı ve düşünmeyi yansıtır.** : Kapalı istiare
- **yer verilebilir** : Mecaz

AH BİR ZENGİN OLSAM

Hemen şimdi size “Bir **dilek tutun**, birkaç dakika içinde gerçekleşecek.” dense ne dilersiniz bir düşünün... Kaçımız sağlık, huzur, aşk, iyi bir iş, iyi arkadaşlar ya da bir başkası için, dünyamız için bir şeyler ister? Dürüst olun, çoğumuz geri kalan dileklerimizi gerçekleştirmenin **anahtarı olarak gördüğümüz** “para”yı seçeriz...

Öyle inanmış ya da inandırılmışız ki paranın “gücüne” olmazsa olmazımız o bizim. Yokluğudur her türlü sıkıntımızın sebebi... Size “Dünyaya **pembe gözlüklerle bakalım**, paranın ne önemi var demiyorum. İstedğimiz pek çok şeye ulaşmanın aracıdır elbette para. Ama gelin **enine boyuna bir düşünelim**, gerçekten paranın ne önemi var? Bu hayatta bizi mutlu edecek neler yapabiliriz paramızla?

O çok istediğiniz her biri binlerce lira eden giysilere sahip olabiliriz örneğin. Ya da dünyayı köşe bucak gezme şansına. Teknolojinin son harikalarından herkesten önce biz yararlanabiliriz. İş güç için tasalanmak yerine **içimizden geldiği gibi** geçirme şansımız olur zamanı. Yalnızca kendimizi değil etrafımızdakileri de mutlu edebiliriz, onlara istedikleri her şeyi sunabiliriz. Onlar da bize minnettar olurlar. Her şeye sahip olabiliriz.

Bu şartlarda mutlu olmak işten değil! Bir de sağlığımız yerindeyse **değmesinler keyfimize...**

Ama çoğumuzun karıştırdığı şu: Mutlu olmak için hep o hesabını bilmediğimiz paranın hayalini kurarak ya da mutsuzluğumuzu olmayışına **bağlayarak mı devam etmeliyiz yola?** Daha fazlasına “sahip olmak” yerine sahip olduklarımız getiremez mi mutluluğu bize?

İleride bir gün bizim olma ihtimali olan ya da keşke bizim olsaydı dediğimiz milyonları düşünerek, “olsaydı yapardım”larla dolu cümleler kurarak, “Bende şans olsa...” diyerek ömrümüzü tüketmektense bütünü bizi mutlu etme ihtimali olan en küçük parçalarını görmeye çalışarak yürüyemez

miyiz bu yolu? Gelecekte daha mutlu olma ihtimalimizi düşünerek yaşamaktansa, bugün, bu şartlarda elimizdeki maddi olanaklarla ne kadar mutlu olduğumuzla ilgilenelim derim ben.

Çok paranın mutluluk için şart olduğunu düşünmek yerine onun mutluluğu sadece artırabileceğini fark edelim. Elbette; umarım biz bu şekilde mutlu yaşamayı başarırken **mutluluğumuzu katlayacak** çok para sahibi olma dileğimiz de gerçekleşir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 57)

- **dilek tutun** : **Mecaz**
- **anahtarı olarak gördüğümüz** : **Teşbih**
- **pembe gözlüklerle bakalım** : **Mecaz**
- **enine boyuna bir düşünelim** : **Mecaz**
- **içimizden geldiği gibi** : **Mecaz**
- **mutluluğumuzu katlayacak** : **Mecaz**
- **bağlayarak mı** : **Mecaz**
- **devam etmeliyiz yola** : **Açık istiare**
- **değmesinler keyfimize** : **Mecaz**

LÜKSÜN SINIRI YOK

Ünlü kişilerin parayla ilgili sözlerine baktığımızda genellikle olumsuz yönlerin vurguandığını görürüz. Örneğin Tolstoy '**Para esaretin yeni şeklidir.**', Schopenhauer "Dünyanın en yoksul insanı, paradan başka hiçbir şeyi olmayandır: sözleriyle paraya değer vermediklerini göstermişlerdir.

Para söz konusu olduğunda parasız yaşamının ne kadar zor olduğunu anlatmak yerine, zenginliğin insanlardan manevi olarak götürdüğü şeylerden bahsedilir. Oysa birçok kişi zengin olmanın hayaliyle **yanıp tutuşur**. Zengin olabilmek uğruna kimisi **canını dişine takıp** gece gündüz çalışır, kimisi **umudunu piyango biletine bağlar**. Zengin olmak, çoğu insana göre hayattan zevk almanın, onu doyastıya yaşamının tek yoludur. Onlara göre canları

sıkıldıklarında farklı ülkelere gidebilmek, istedikleri ürünü etiketin üzerindeki fiyatına bakmadan alabilmek, her türlü hizmeti alabilecekleri ortamlarda bulunabilmek hayatı yaşanabilir kılan şeylerdir.

Kimse paranın hayatta hiçbir önemi olmadığını söyleyemez. Hayatını iyi bir şekilde geçirmek, sağlık problemi olduğunda istediği hastanede tedavi olabilmek, çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamak gibi amaçlar için para gereklidir. Ama bazı insanlar için para ihtiyaçlarını karşılamanın ötesinde bir anlam taşır. Böyle insanlar için lüksün sınırı yoktur. Kimsenin uzaktan kumandalı bir klozete, platin-altın karışımı tekila şişesine veya kendi jetinde ısmarlama yapılmış bir kabine ihtiyacı yoktur. Dahası bir jetiniz olmadan da hayatınızı idame ettirebilmeniz hiç zor değildir. Ama bu insanlar için 'lüks' şeyler mevzubahis olduğunda çok da ihtiyaca göre düşünmeye gerek yoktur. Adı üzerinde; bunlar yalnızca zevke ve keyfe hizmet eden şeylerdir ve onlara göre böyle şeylere **para dökmenin** hiçbir sakıncası yoktur.

Onların ihtiyaçları karşılandığı sürece her zaman daha fazlasına ihtiyaçları vardır. El yapımı çantalar ve muhteşem takıları için paraya kıyarlar ultra lüks tutkunları... Üye oldukları özel bir kulüpte henüz prömiyeri bile yapılmayan bir filmi seyretmek, sadece kulüp üyelerinin girebildiği, lüks markaların bulunduğu bir alışveriş merkezinde alışveriş yapmak ya da istedikleri an istedikleri yerde olmak isterler. Özel araçlar, özel uçaklar, özel havaalanı ya da kendilerine ait bir ada da onları tanımlayan diğer özellikler. ..

Lüks içinde yaşamanın kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum ama bazılarının kazandıklarını daha yararlı amaçlar için kullanacakları yerde adeta **paralarını sokağa attıklarını** gördüğümde, onları bir öğün yemek için bile **parası çıkışmayan** insanlarla kıyaslamadan da edemiyorum. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 58)

• **Lüksün sınırı yok**

: Meczaz

• **Para esaretin yeni şeklidir**

: Teşbih

- yanıp tutuşur : Meczaz
- canını dişine takıp : Meczaz
- umudunu piyango biletine bağlar : Meczaz
- para dökmenin : Meczaz
- paralarını sokağa attıklarını : Meczaz
- parası çıkışmayan : Meczaz

ZENGİN OLMANIN 15 PÜF NOKTASI

*ABD'de iş ve ekonomi çevrelerine hitap eden Forbes dergisi, her yıl düzenli olarak yayınladığı zenginler listesini açıkladı. **Listenin ilk sıralarını parselleyen zenginlerin** hayatlarını inceleyen Esquire dergisi esprili bir yaklaşımla, zenginlerin ilginç ortak yönlerini de buldu. İşte **zengin olma yolunda** ilerlerken, **gözden kaçırmamanız** gereken bazı noktalar...*

Şampuanınızı değiştirin: *Saçlarınızın dökülmesinden korkmayın. Sık sık şampuan değiştirerek saçınızın dökülme riskini artırın. Saçları sonradan mı dökülmüştür yoksa kalıtsal mıdır bilinmez ama dolar milyarderlerinin çoğu keldir.*

Çok çocuk sahibi olun: *"Bekarlık sultanlıktır" sözüne inanmayın. Kendinize uygun bir eş seçip evlenin ve çocuk sahibi olun. Dolar milyarderlerinin en belirgin özelliklerinden biri geniş ailelere sahip olmaları.*

Yabancı dil öğrenin: *Dolar milyarderiyseniz, ortalama bir insandan daha fazla sayıda yabancı dil bilmeniz gerekiyor. Bu yüzden dil öğrenmenin zorluklarını düşünmeyin, hemen bir dil kursuna yazılın.*

Cimri olun: Eşinize dostunuza kendinizi ispat etmek için ikramlarda bulunmayın. Paranızı kendinize saklayın. Sahip oldukları servetler 40-50 milyar dolarlarla telaffuz edilen bu adamların en önemli ortak özellikleri, cimrilikleridir.

Araba alın ama kullanmayın: Zenginlerin garajları, milyon dolarlık arabalarla doludur ve bunların çoğunun marşına bile basılmaz.

Golf oynayın: "Benim için tek spor futboldur." demeyin. Golfe ilgi duyun. Golf zengin sporudur ve sosyalleşme imkanı sağlar. Oyun sırasında birçok ticari ortaklık kurma fırsatı yakalayabilirsiniz...

Çirkin giyinin: Modayı takip etmeyin. Kendinize ait zevksiz bir giyim stili yarattın. İşadamları pek öyle zevk sahibi kişiler değildir. Bu uğurda çuvala para harcıyor olsalar da hala bir şekilde haftanın, ayın ya da yılın rüküşü seçilmekten kutlulamazlar!

Kemer yerine askı takın: Demode diye düşünmeyin. En kısa sürede kemerlerinizin yerine askı kullanmayı alışkanlık haline getirin. Ünlü milyarderler Warren Buffet ve Robson Walton, kemer yerine askı kullanmayı tercih ediyor.

Nakit para kullanmayın: Ödemelerinizi peşin yapmayın. Kredi kartı kullanın. **Belli bir noktadan sonra**, bankalar size limitsiz kredi kartları vermek için sıraya girecektir . (Yeni Hitit 3 – Sayfa 60)

- Listenin ilk sıralarını parselleyen zenginlerin : Kapalı istiare
- zengin olma yolunda : Kapalı istiare
- gözden kaçırmamanız : Mecaz
- Bekarlık sultanlıktır : Teşbih
- Belli bir noktadan sonra : Mecaz

PARAYLA MUTLULUK OLUR MU?

"Parayla Mutluluk Olur mu?" sorusuna herkesin bir cevabı olacaktır. Ancak kişisel tercihlerin ötesine geçerek bu konuda bir genelleme yapmak mümkün mü acaba? Bunun için toplumların refah düzeyi ile mutlulukları arasındaki ilişkiyi **ele alan** bilimsel araştırmaların sonuçlarına bakmak faydalı olabilir. Parayla mutluluk arasındaki ilişkinin irdelendiği araştırmalar her ne kadar "Tavuk mu yumurtadan çıkar yoksa yumurta mı tavuktan?" hesabına benzer bir tartışmayı beraberinde getirse de sonuçlar gelirin çokluğu ile mutluluk arasında doğrudan bir ilişki bulunmadığını gösteriyor. Yeni Ekonomi Vakfı (NEF) tarafından hazırlanan, doğal kaynak tüketimi, yaşam süresi, insanların mutluluğu ve ekolojik faktörlerin değerlendirildiği "Mutlu Gezegen Endeksi'ne göre **para mutluluğun anahtarı değil**. Doğrusu şu ki zenginliğin mutluluk getirmediğine inanmak bu zamanda oldukça güç. Ne var ki NEF'in mutluluk endeksinde dünyanın en varlıklı ülkelerinden biri olan İrlanda'nın 113., ABD'nin 150. ve İngiltere'nin Libya'nın altında 108. sırada bulunuyor olması; buna karşılık, Pasifik Okyanusu'nun güneyindeki küçük ve yoksul bir devlet olan Vanuatu'nun "Dünyanın en mutlusu" olarak birinci sırayı alması "para mutluluk getirir düşüncesini çürütüyor. Ekonomisi küçük ölçekli tarım ve turizme dayalı olan Vanuatu yüksek tüketim düzeyi ile mutluluk arasında doğru orantı bulunmadığının bir kanıtı olarak kabul ediliyor. NEF, bu tabloyu tüketim fırsatları sınırlı olan ülkelerin çok tüketen ülkelere oranla çok daha mutlu olabildiği şeklinde yorumluyor. Benzer sonuçlar Avrupa ölçekli olan Eurobarometre araştırmalarında da ortaya çıkmış durumda. Toplumsal mutluluk düzeylerinin incelendiği bu araştırmalara göre ülkelerin zaman içinde zenginleşiyor olması toplumların mutluluğunu etkilemiyor. Bunun da en açık göstergesi Portekiz. Bu ülkenin mutluluk endeksi 1990'dan bu yana düşüş gösteriyor. Oysa ki aynı zaman zarfında Portekiz'de kişi başına gelir 10 bin 800 dolardan 18 bin 500 dolara çıkmış. Portekiz'in mutluluk endeksindeki bu düşüş bir tek 2000 yılı yazında bozulmuş. O dönem ise Portekiz futbol takımının Avrupa Şampiyonası'nda yarı final oynadığı zaman. Yüksek gelir ile mutluluk arasında bir ilişki bulunamamasının nedeni parayla gelen mutluluğun

geçici olması olarak açıklanıyor. Çok parası olmak aynı zamanda çok mutlu olmak ya da çok kazanmaya devam edileceği anlamına gelmiyor. Şöyle ki, yeni bir ev veya yeni bir arabanın getirdiği heyecan hemen sönüp gidiyor ve temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra **mutluluğun kaynağı** para olmaktan çıkıyor. Kaldı ki yüksek gelir düzeyine sahip olsak da yan komşumuzun daha güzel bir evde oturması veya daha gösterişli bir araba kullanıyor olması bizi tatminsizliğe sevk etmek için yeterli bir neden olabiliyor. Paranın mutluluk getirmediğini iddia etmekten daha **ileri gidenler** de var, mutluluğun para getirdiğini iddia edenler. Mutlu olduğunu söyleyen pek çok kişi de yaşamdan keyif aldıklarını, yaptıkları işlere kendilerini tümüyle verdiklerini, yaptıkları şeylerin onlar için anlamlı olduğunu ve tüm bunların başarıyı, dolayısıyla da maddi kazancı getirdiğini belirtiyor. Bugün pek çok şirket yönetimi de bunu kabul etmiş olacak, çalışanlarının mutlu olup iş verimlerinin artması için onlara yönelik moral etkinlikleri düzenliyor ve böylece mutluluğu paraya çeviriyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 62)

- **ele alan** : Meczaz
- **para mutluluğun anahtarı değil** : Teşbih
- **mutluluğun kaynağı** : Kapalı istiare
- **ileri gidenler** : Meczaz

ÜNİTE 5: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	25
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	37

Tablo 30

3.3.6. ÜNİTE 6 – DİLE GELMEK

İKİNCİ DİLİM TÜRKÇE

*Türkçeyi öğrendim ve bu dili her yönüyle tanıdım. Türkçeyi öğrenirken yaşadığım mutlulukları, umutsuzlukları **dilimin döndüğü** kadarıyla size de anlatacağım.*

Türkiye'de bulunduğum gençlik yıllarında Türkçe öğrenmek için çalıştım. Bu çalışma sırasında dillerini öğrenmekte olduğum insanların bana gösterdikleri sevinci ben de duydum. Dili öğrenme sürecinde giderek güçleşen dil bilgisi yapılarını, yeni yeni sözcükleri ve bu sözcüklerin diğer durumlarda hiç umulmadık biçimde başka anlamlarda kullanılışlarını öğrenmek için giriştiğim mücadele sırasında kendi sevincimi yaşadım.

*Dili daha boyutlu öğrendikçe ve onu kullanma **girişimlerimi genişlettikçe içinde yaşadığım yeni dünyam da derinleşiyordu**; her yeni sözcükle artarak daha ayrıntılı hale geliyordu. Ama bunları yaparken eski dilim hiçbir hasara uğramıyordu. İki dilim birbirini tamamlıyordu ve karşılıklı olarak birbirini güçlendiriyordu.*

*Türkiye'de kendileriyle konuştuğum insanların benim cıvız başarılarımdan ötürü gösterdikleri takdir beni çok mutlu ediyordu ve beni daha çok çalışmam konusunda isteklendiriyordu. Buna rağmen sık sık kavranması hemen hemen olanaksız gibi görünen **dilbilgisi yapılarına hükmedebileceğim konusunda umutsuzluğa düşüyordum**. Ancak böylesi durumlarda herkes elinden geldiği kadarıyla bana yardımcı olmaya çalışıyordu ve o zaman benden desteklerini esirgemeyenleri büyük bir müteşekkirlilik duygusuyla kucaklamak istiyordum.*

*Konuşmalar sırasında beni saran salt 'doğulu' sevinç değildi tek başına. İçimde o ana kadar ihmal ettiğim ya da keşfedemediğim yanlarımı yaşıyordum. Yeni yeni **dünyalar açılıyordu önümde**. Bu kadarla da kalmıyordu; alışageldiğim kavramlar farklı anlamlar kazanıyor, yeni şekiller alıyordu.*

Türkçe aracılığıyla öğrendiğim yeni bilgilere göre bambaşka görüş açıları buluyordum.

İnsan yaşamının yeni hücrelerine girer gibi bu dilin içine giriyordum. Dilin kültürel günlük yaşamdaki anlamlarını özümsemeyi ve bunun yanında konuşmaya dayanmayan, sözsüz iletişim biçimlerini kullanmayı öğreniyordum. Artık kendimi yeni bir topluluğun üyesi olarak hissediyordum, hala da hissediyorum.

*Artık iki dünyam var ve ikisinden de öğütler alabiliyorum; iki dilde düşünceler dünyasında dolaşabiliyorum; Türkçe ve Almancada gelip gidiyorum. İki dil birleşmiş biçimde **hareket alanımı genişletiyor**. İki dilliliğin üzerimdeki etkisini kuvvetle duyumsuyor; kendi gerçeğimi genişletilmiş bir biçimde algılıyorum. Bu artık benim ve bunu başkalarına aktarmayı da görev biliyorum. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 68)*

Prof Dr. Klous Liebe-Horkort

- dilimin döndüğü : Mecaz
- girişimlerimi genişlettikçe : Mecaz
- içinde yaşadığım yeni dünyam da derinleşiyordu : Mecaz
- dilbilgisi yapılarına hükmedebileceğim konusunda : Mecaz
- umutsuzluğa düşüyordum : Mecaz
- dünyalar açılıyordu önümde : Mecaz
- görüş açıları : Mecaz
- hareket alanımı genişletiyor : Kapalı istiare

Düşünce dünyası ve ifade becerisi somutlaştırılıyor.

BEDENİN SÖYLEDİKLERİ

*İletişim, ağızdan çıkan sözlerin yanında beden ve yüzün verdiği mesajlarla da gerçekleşir. Araştırmacılar beden hareketlerini, yüz ifadelerini ve jestleri, **bir sisteme oturtma amacıyla** birkaç grupta toplamışlar. Sözcük ve cümleler yerine kullanılan (işaret parmağını kıvrarak yapılan 'gel' ya da avuç içi öne uzatılarak yapılan 'dur' hareketi vb.) beden hareketlerini, ("Evet derken başın yukarı aşağı sallanması, öfkelenince yumrukların sıkılması vb.) sözlü mesajlara eşlik eden ve anlamlarını güçlendiren hareketleri tanımlayıcılar, yüz veya bedende duygu ifadesine neden olan hareketleri (bir habere sevinildiğinde yüzün aldığı şekil, gol atan bir futbolcunun yaptığı hareketler vb) duygusal gösterimler, **iletişimin akış ve hızını denetleyen** hareketleri (iletişime son vermek istendiğinde gözü başka yere çevirmek vb.) düzenleyiciler, **gerilimi denetleme hareketlerini** (otururken ayağını sallamak, parmak tıklatmak vb.) ayarlayıcılar olarak sınıflandırmışlardır.*

Jestler, anlamlarının ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişebilmesine bağlı olarak, tümüyle evrensel kabul edilmiyor. Sözgelimi birçok batı ülkesinde "Her şey yolunda" veya "Tamam" anlamına gelen bir işaret; İran, Afganistan, Nijerya'da, ayrıca İtalya ve Yunanistan'ın bazı bölgelerinde hakaret niteliği taşıyor. Amblemlerin kültürel olmaları onların sözcük öğrenir gibi öğrenilmesini sağlıyor. Çünkü bunlar bedenin doğal çıktıları olmaktan çok, toplumca oluşturulmuş simgesel gösterimlerdir. Bu nedenle yabancı bir ülkeye gitmeden önce o ülkenin amblemlerini araştırmanız rahat bir iletişim kurabilmeniz açısından yararlı olacaktır.

*Tanımlayıcılar da evrensel olmakla birlikte bazı evrensel yanlış anlamaların da kaynağıdır. Başını **hafifçe** yukarı aşağıya sallayarak onu dinler görünen kocasının, kendisiyle hemfikir olduğunu sanan birçok kadın, farkında değil ki adamcağız aslında 'Sen devam et, ben de dinliyor gibi yapıyorum.' diyor! Bu yanlış anlama dünyanın herhangi bir ülkesinde gerçekleşebilir.*

*Düzenleyiciler ve ayarlayıcılar olarak sınıflandırılan hareketler de tanımlayıcılar gibi genellikle dünyanın her yerinde **aynı mesajları taşımaktadır**. Bir düşünün; karşınızda hiç durmadan konuşan bir kişi var. Onu dinlemekten sıkıldınız ve yorgun düştünüz. Eğer bu duygular içindeyken karşınızdakine değil de etrafa göz gezdirmeye başlarsanız konuşan kişi dinlenmediğini, ya da konuşmasına son vermesi gerektiğini hangi ırttan olursa olsun anlayacaktır. Ya da hangi ırttan bir kişi, sürekli kısa kısa nefes alıp veren ve aynı anda parmaklarını tıklatan bir arkadaşına "Sorun nedir?" diye sormaz ki? Bu nedenledir ki düzenleyici ve ayarlayıcı hareketler evrenselliğe oldukça yakındır.*

Duygusal gösterimler de büyük ölçüde birbirlerine benzer. Dünyanın hemen her yerinde sevinen insanlar gülümser, zıplar, alkışlar...

Bütün bu bedensel hareketlerin yanı sıra postür, yani duruş da kişi hakkında önemli ipuçları veren, belirleyici bir göstergedir. Dimdik bir asker, öğretmeninin karşısında büzülmüş duran bir çocuk, bacak bacak üstüne atmış mağrur bir hanımefendi... Salt oturuşu ya da yürüyüşüne bakarak, tanımadığımız birini çekingen, pısırik ya da kendinden fazla emin olarak değerlendirdiğiniz, mutlaka olmuştur.

*Elbette iletişimsel beden hareketlerinin ifade ettiği hiçbir durumu bütünüyle evrensel ya da kültürel olarak anlamlandırmak mümkün değildir. Sözsüz olarak verdiğimiz sayısız mesajı bireysel özelliklerimiz nedeniyle de veriyoruz. Önemli olan şu; kullandığımız söz, bedenimizin duruşu, yüzümüzün ifadesi, beden hareketlerimiz bütün olarak vermek istediğimiz mesaja uygun olmalı. Doğru ve etkili ifade için bir de **bu açıdan** kendinizi değerlendirmeye ne dersiniz? (Yeni Hitit 3 – Sayfa 72)*

- **bir sisteme oturtma amacıyla** : Mecaz
- **iletişimin akış ve hızını denetleyen** : Kapalı istiare
- **gerilimi denetleme hareketlerini** : Mecaz
- **hafifçe** : Mecaz

- aynı mesajları taşımaktadır. : Kapalı istiare
- bu açıdan : Mecaz

DİLİN KEMİĞİ

...

*Bir dili yazarak kullanmanın konuşarak kullanmaya olan üstünlüğü hiç mi yoktur? Tabii ki vardır. Yazarken zamanımız çoğunlukla yeterli olduğu için ifadelerimizi **gözden geçire geçire** düzeltme, en iyi ve doğru ifadeyi düşünerek bulma şansımız vardır ama konuşurken tüm dikkatimize rağmen yavaşlatamayacağımız bir konuşma hızı vardır. Bu zamansal kısıtlılık da konuşmayı yazmaya göre daha "tehlikeli" **bir düzlem yapar.***

*Yazalım mı konuşalım mı? En iyisi mi, her ikisini de layıkıyla yapmanın **yollarını** öğrenelim. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 74)*

Yazalım

***Dil kıyafet gibidir.** Ne herkes üzerinde taşıyabilir ne de herkes kullanmayı becerebilir! Bir insanın eğitim düzeyi, görgüsü, hatta zeka düzeyi yazılı anlatımlarında çok iyi anlaşılır. Konuşmalarından pek fazla anlaşılmaz. Siz bu söze katılıyor musunuz? Nedenleriyle açıklayınız. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 74)*

- **gözden geçire geçire** : Mecaz
- **bir düzlem yapar** : Teşbih
- **yollarını** : Mecaz
- **Dil kıyafet gibidir** : Teşbih

BEN DE AMERİKAN DELİKANLISIYIM

Amerikalı Mark Petrovich, 1995'ten beri İstanbul'da yaşıyor. Yeni Aktüel dergisinde köşe yazarı, İTO'da ders veriyor, tek kişilik komedi şovu ve radyo programı yapıyor.

Orhan Gencebay, Sezen Aksu dinlemeyi, Fatih Akın filmlerini seyretmeyi ve pestil yemeyi seviyor. Memlekete (Pennsylvania) pek gidemiyor. Petrovich 'Biz de Amerikan delikanlısıyız' diyor.

*Türkiye'de tanışılırken sorulan ilk soruyu size sorayım: **'Hangi takımı tutuyorsun?'***

İTO'nün basketbol takımını tutuyorum. Biliyorsunuz, ben İTO'de öğretim üyesiyim. Futbolda Beşiktaş'ı tutuyorum.

Gezmeye mi geldiniz Türkiye'ye?

Yo, yerleşmeye geldim. O zaman Macaristan'daydım. Burada arkadaşlarım vardı. İş bulmuşlardı. Bana da 'Gel, burada iş var, çalışırsın' dediler. Ben de geldim. Ailem Pennsylvania' da.

Yazılarınızda Türkçe dersi de veriyorsunuz bazen? Etimolojiyi seviyorum. Türkçeyi sonradan öğrendiğim için kelimeler arasındaki benzerlikler beni alakadar ediyor.

Bir keresinde, bakkalların bozuk para olmadığı zaman sakız, kibrit filan vermelerine bir ad koyalım demiştiniz...

Evet, o işleme 'Abra' diyebiliriz demiştim.

Peki kimse 'abra' dedi mi?

Maalesef hayır. Shakespeare'in İngilizceye 2 bin kadar kelime eklediği söylenir. Ben de Türkçeye birkaç kelime ekleyeyim istedim, nasip değilmiş.

Türkçeyi gayet iyi konuşuyorsunuz. 12 yıldır öğrenemediğiniz şeyler var mı?

*Aksanım kötü. Fakat bazıları 'Türkçen kötü' diyor. **Biraz bozuluyorum.** Ben doğru düzgün bir Türkçe eğitimi almadım. Türkçeyi sokakta öğrendim. Son yıllarda her gün gazete okuyorum.*

Türkçe deyimler, tabirler arasında sizi şaşırtanlar var mı? Oluyor tabi. Geçenlerde deyimler sözlüğünde 'ilk vuran okçudur' deyimine rastladım. Söylüyorum insanlara, kimse bilmiyor. Bence çok güzel bir deyim. 'Kafayı yemek' diye bir şey var. Bunun İngilizcesini de söylüyorum derslerde: 'You eat head' diyorum. Komik oluyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 77)

- **Hangi takımı tutuyorsun?** : **Mecaz**
- **Biraz bozuluyorum** : **Mecaz**

ÜNİTE 6: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	15
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	20

Tablo 31

3.3.7. ÜNİTE 7 – HADİ BENİ GÜLDÜR

MİZAHIN GÜCÜ

*Gülmenin ruh halimiz üzerindeki rahatlatıcı etkisine hepimiz şahit olmuşuzdur. **Hayal kırıklıklarımızı**, kederli hallerimizi **boş verircesine bir kahkaha savurduğumuzda**, karşılaştığımız zorlukları hiç ciddiye almıyormuş gibi davrandığımızda çok daha iyi hissederiz kendimizi. Yüzümüze bir tebessüm yerleştirdiğimizde her şey daha iyi görünmeye başlar.*

Bazen, ayağı kayıp düşen arkadaşımızın ya da kravatını yanlışlıkla yemeğine sokan müdürümüzün gülünç halleri karşısında kendimizi tutamayıp kıkırdayıveririz. Belki en utanmazca ama en sahici gülüşümüz çıkar ortaya. Bazense ayağı kayan biz oluruz ve sırtıtmak zorunda kalırız bizimle dalga geçenlere. Bilimsel araştırmalara kulak vermek gerekirse, şekli nasıl olursa olsun gülmek insanın ruhsal durumu üzerinde olduğu kadar bedensel rahatsızlıklar üzerinde de iyileştirici etkiye sahip.

*Yapılan araştırmalar anaokulundaki çocukların günde 300 kez güldüğünü, bu sayının yetişkinlerde 17'ye indiğini söylüyor. Peki biz, çok bilen yetişkinler olarak ne yaptık da çocuklar bize böylesi ezici bir fark attılar? Gülmeyi unutacak kadar mı meşgulüz, yoksa hayatı hak ettiğinden fazla mı ciddiye alıyoruz? Evet, hayatı ciddiye almak zorundayız ama bunu yaparken de gülmekten, hatta etrafı çınlatırcasına kahkahalar atmaktan vazgeçmemeliyiz. Norman Cousins öyle yapmış mesela. O kim mi? Yakalandığı hastalık yüzünden büyük acılar çekmiş, doktorların hastalıktan kurtulma olasılığını beş yüzde bir gördüğü ama mizahın gücüyle **hayata dönmeyi** başarmış biri. Cousins negatif düşüncenin beden üzerinde olumsuz etkileri olduğu fikrinden yola çıkarak olumlu düşüncelerin aksi etkiye sahip olacağını düşünüp hastalığı süresince her gün kendisine **kahkahalar attıran** video kasetler ile televizyon programları izlemeye koyulmuş. On dakikaya varan kahkahaların en azından iki saat boyunca rahat ve ağrısız bir uyku getirdiğini fark edince tamamen iyileşene kadar bu uygulamaya devam etmeye karar vermiş. Sonuçta*

kahkahalardan şifa bulan biri olarak tıp tarihine geçmiş ve yeniden doğmuşçasına hayata dört elle sarılmaya devam etmiş.

Belki de Narman Cousins'in mizah sayesinde sağlığına kavuşmasına şaşmamak gerek. Çünkü gülme eylemi insana pozitif bir ruh hali kazandıran kimyasal maddelerin daha fazla salgılanmasını sağlar ve acı hissinin azalmasına, hatta yaraların daha çabuk kapanmasına yardımcı olur. Mizah ruhsal açıdan da insanı büyük ölçüde destekler. Şöyle ki _____.

(Yeni Hitit 3 – Sayfa 80)

- Hayal kırıklıklarımızı : Kapalı istiare
- boş verircesine : Mecaz
- bir kahkaha savurduğumuzda : Kapalı istiare
- hayata dönmeyi : Mecaz
- kahkahalar attıran : Mecaz
- şifa bulan : Mecaz
- yeniden doğmuşçasına : Teşbih
- hayata dört elle sarılmaya devam etmiş : Kapalı istiare

YABANCI DİLLER

Yabancı dillere karşı oldum olası yabancıyım. Yabancılar güzel Türkçemizi bilmeseler de, dertlerini en azından İngilizce ile şakır şakır anlatmalarından azap dıysam da yabancı diller konusunda kendimi geliştirmek zorunda olduğumu düşünüyorum. Okuduğum ortaokulda İngilizce dersine karakoldan polislerin ve bekçilerin gelmesi beni İngilizceden soğutmuş olsa da, bir yabancıya olan aşkım sayesinde İngilizcem bir parça daha ilerledi. Ama şu Fransızca yok mu... Fransızca'yı konuşulurken anlamama rağmen ne yazabiliyor ne de okuyabiliyorum. Aslında gene de boş sayılmam örneğin Fransızcada kelimenin tamamının okunmayacağını bir yerde fren

yaparak kelimenin devamı yokmuş gibi davranılacağını bilirim. Örneğin Renault'a Reno denmesi gerektiğini geçen yıl öğrenebildim nihayet. Ama madem Reno diyecekler neden Renault yazıyorlar onu hala anlamış değilim!

Mesela 'Nantes' yazar 'Nant' okurlar. Yav oğlum 'Nant' yaz **olsun bitsin**, sonundaki es'i niye yazıyorsun? Zaman kaybı değil mi? Fransızlar "Versailles" yazacaklarına "Versay" yazıp kurtulsalardı sadece kağıt ve kalem tasarrufuyla **köşeyi dönerlerdi** Netekim bakın kalem sanayii gelişmiş adamların. Mont Blane, Bic, Parker? Neden, çünkü yaz yaz bitmiyor kelimeler.

İşte halkımın da benim gibi yabancı kelimelere karşı okuma zorluğu olduğunu düşünerek Türkiye'de ticaret yapan firmaları uyarmak zorunda hiss ediyorum kendimi. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 84)

•şakır şakır anlatmalarından : Teşbih

Akıcılık kastedilmiş.

•İngilizceden soğutmuş olsa da : Mecaz

•boş sayılmam : Mecaz

•fren yaparak : Teşbih

Yavaşlamayı fren yapmaya benzetmiştir.

•olsun bitsin, : Mecaz

•köşeyi dönerlerdi : Mecaz

SESSİZ VE DERİNDEN

Çoğu kez duyarız. “İnsanları ağlatmak kolay, güldürmek zor iştir.” derler. Gerçekten bu kadar zor yaşam koşullarında, bunca olumsuzluklar arasında insanları güldürmek için çok yetenekli olmak gerekir. Ama ben çocukluğumda yalnızca mimik ve hareketlerin olduğu sessiz komedi filmlerini seyrederken kahkahalarla güldüğümüzü hatırlıyorum. Onlardaki saflık ve samimiyet miydi bizi güldüren bilmiyorum ama o komedyenler yaşadıkları dönem içinde zoru başarmışlardı; insanları tek bir kelime etmeden güldürmüşlerdi.

"Sessiz film" deyince herhalde herkesin aklına önce Charlie Chaplin gelir. Oyuncu, yarattığı 'modern palyaço' Şarlo ile dünya üzerinde, filmlerinin gösterildiği her ülkede insanların **hayranlığını toplamıştır**. Filmlerinde dönem koşulları için imkansız görülebilen mizansenlere ve akrobatik hareketlere yer veren Chaplin, komedi sinemasının bütün gereklerini sonuna kadar yapmakla birlikte, heyecanın ve hareketin asgari düzeye çekildiği sahnelerinde de dramatik yapısını sergileyebilmiştir. Laurel ve Hardy adında iki arkadaş da geçmişte çok sevilen ve popüler olan iki komedi kahramanıdır. Yirminci Yüzyılın ilk çeyreğinde çevirdikleri kısa filmlerle ünlü olmuş Amerikalı Komedi ikilisi, başlarına gelen komik olaylarla insanları kahkahadan kırıp geçirmiştir. Bu ikilinin üyelerinden, cılız olan Stan Laurel ve onun ortağı şişman oğlan Oliver Hardy'dir. Laurel ve Hardy, sinema tarihinin en ünlü ve en iyi ikilisi olarak anılmaktadır. Birlikte toplamı 106 filmde rol almışlardır. Anne ve babası da komedyen olan Buster Keaton ise daha üç yaşındayken, ailesiyle birlikte üç Keaton adı altında gösterilere çıkıyordu.

1920 yılda askerden döndükten sonra ilk uzun metrajlı **filmini çekti** ve birden yıldız oldu. Bir yıl içinde, kendi yapım şirketinde kendi yazdığı, yönettiği ve oynadığı filmler çekmeye başladı. Hiçbir filmde değişmeyen ifadesiz yüzü ile “**Büyük Taştan Surat**” lakabını kazanmıştı.

*Harold Lloyd da sessiz film dönemine damgasını vuran özgün ve etkili sanatçılardan biriydi. 1914 ve 1947 yılları arasında 200'e yakın film çekti. Bunların bir kısmı sessiz film, diğer kısmı da sesli filmlerden oluşur. Yarattığı gözlüklü karakter becerikli, **tuttuğunu koparan**, azimli bir gençtir ve Lloyd alanında başarılı, özgün bir isim haline getirmiştir. Harold Lloyd filmleri bugünün izleyicisinde bile heyecan yaratabilecek, **gözü pek** bir fiziksel beceriyi gerekli kılan ustalıklı sahneleriyle hatırlanmaya devam etmektedir. Harold Lloyd'un "Safety Last!" filminde bir gökdelenin tepesindeki saatin yelkovanına tutunmuş haldeki görüntüsü, sinema tarihinin en unutulmaz karelerinden biri haline gelmiştir.*

Şu anda hiçbiri hayatta olmayan sinemanın sessi kahramanları, yaşadıkları dönemde olduğu gibi şu anda da komedi sektörünün en önemli kişileri olarak anılmaktadır. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 86)

- **hayranlığını toplamıştır** : Meczaz
- **filmini çekti** : Meczaz
- **Büyük Taştan Surat** : Teşbih
- **tuttuğunu koparan** : Meczaz
- **gözü pek** : Meczaz

EN MİSKİN, EN KOMİK KEDİ

*Jim Davis 1978 yılında dünyanın en tembel en aç gözlü kedisini yarattığında bu kadar sevileceğini ve popüler olacağını tahmin etmiş miydi acaba? Belki ilk çizimlerini yaparken bunun sevilen bir karakter olacağını düşünmüştür ama bu denli popüler olacağını **aklına getirmemiştir**.*

Garfield ilk olarak Jim Davis tarafından gazetelerde bulunan karikatür serisi olarak oluşturulmuştu. Garfield adını Jim Davis'in büyükbabasından aldı. Bu çizimlerde Garfield'ın tembelliği, oburluğu, pazartesi günlerinden ve diyet yapmaktan nefret etmesi gibi özellikleri vurgulanıyordu. Garfield'ın

maceralarına sahibi Jon ile evde beraber yaşadıkları Odie adındaki saf bir köpek eşlik ediyordu. Garfield serisi gün geçtikçe daha da popüler oldu.

*1985-1987 yıllarında popüleritesini tam yitirmeye başlamıştı ki 1988 yılında çizgi filmleri yapılmaya başlandı. 1990'larda bu çizgi filmler yayınlanmaya başladı. Garfield tekrar **eski ününe kavuştu**; adına birçok anlaşma yapıldı. Defter, kitap, silgi ve oyuncakları da raflarda yerini aldı. Garfield 1992'de yalnızca karikatür olmaktan çıktı. Çizgi film, kalem, kitap, silgi gibi birçok ürünü çocukların beğenisini kazandı. 2002 yılında Garfield'in ilk filmi çekildi. Bu filmde Garfield, animasyon olarak çizilmişti. 2006 yılında Garfield 2 gösterime girdi. 26 Kasım 2007'de Türkiye'de 3. versiyonu 'Garfield Gets Real', 'Garfield Geri Dönüyor' olarak beyazperde de yerini aldı. Garfield 'in en son filmi "Garfield Fun Fest" bu sene vizyona girmiştir*

Garfield'ın hala popüler olması küçükler açısından sevimli ve eğlenceli olması, büyükler açısından ise hayatı çok fazla ciddiye almaması, istediği gibi davranması, yediğinin önünde yemediğinin arkasında olması, yani insanların yaşamak için harıl harıl çalıştığı dönemde rahat içinde yaşaması olarak düşünülebilir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 89)

- **aklına getirmemiştir** : Meczaz
- **eski ününe kavuştu** : Meczaz

ÜNİTE 7: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	14
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	21

Tablo 32

3.3.8. ÜNİTE 8 – RUHUN GIDASI

MÜZİĞİN MATEMATİĞİ

Sanat ve bilim genellikle birbirinden ayrı tutulan iki alandır, çünkü bilim 'doğru'yu, sanat ise 'güzel'i temsil etmektedir. Bilimde teoriler ve ispatlar varken sanatta bireysel düşünceler daha ön plandadır. Matematik ve müziği de birbirinden ayıran önemli unsurlar olmasına rağmen bu iki disiplin birçok açıdan son derece ilişkilidir. Her ikisinde de estetik, stil ve evrensel dil vardır. Bir müzisyen Bach'ı nasıl ilk melodilerinden anlayabiliyorsa, bir matematikçi de Gauss'u ilk satırlardan fark edebilir.

*Matematik ve müzik ilişkisi çeşitli boyutlarda düşünülebilir. İlk olarak müziğin kökenindeki matematikten bahsedebiliriz. Müziğin armonik yapısı matematiksele, çünkü belirli kurallara bağlı olarak biçimlendirilmektedir. İkinci olarak müziğin bilişsel aktiviteler üzerine etkisi akla gelmektedir. Müzik eğitimi kişilerin bilişsel becerilerini, dolayısı ile matematik performanslarını geliştirmektedir. Müzik pek çok insan için bir '**eğlence kaynağı**', matematik ise pek çok insan için bir 'baş belası' iken, müziğin matematik eğitimi üzerindeki olumlu etkilerini kullanmak oldukça akılcı bir davranış olacaktır.*

Tarih boyunca pek çok matematikçi müzikle ilgilenmiş ve müzik, iki bin yıl öncesinde matematiksel bir bilim olarak ele alınmıştır. Hatta Eski Yunan' da matematiğin dört ana dalından biri olarak kabul edilmiş, aritmetik, geometri ve astronomi ile aynı düzeyde görülmüştür.

*Müzik elbette pek çok insan için öncelikle bir eğlence aracıdır. Müzik dinlemek, bir enstrüman çalmak ya da dans etmek kişiye büyük zevk verir ve bu etkinlikler sırasında hiç kimse müziğin duygusal etkileri dışındaki yararlarını düşünmez. Çünkü müzik bir sanat dalı olarak öncelikle kişinin duygularını **dışa vurmasını** sağlamaktadır. Ancak müziğin ilk anda akla gelmeyen başka bir etkisi daha vardır; biz ruhumuzu okşayan, kaliteli bir müzik dinlerken aslında beynimiz harekete geçmektedir.*

Müzik ile bilişsel aktivitelerin gelişimi konusunda yıllardır çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. 1993'te “Mozart Etkisi” olarak duyurulmuş araştırma hala önemini korumaktadır. Bu araştırmada psikoloji bölümünde okuyan 38 öğrenciye 10 dakika süre ile Mozart'ın iki piyano için yazdığı sonatı dinlettirildikten sonra düşünme testi uygulanmış, deneklerin testten 8-9 puan daha yüksek sonuçlar elde ettiği görülmüştür. Bu çalışmanın yanı sıra fareler üzerine yapılan bir araştırma da ilginçtir. Farelere uzun süre Mozart müziği dinlettirilmiş ve farelerin labirent çözmede daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Elde edilen bu sonuçlar karmaşık yapılı müziğin **matematik ve satranç gibi** ileri düzey beyin etkinlikleriyle eşdeğer olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz ki, tüm **yüksek zekalı** insanlar mutlaka müzikal değillerdir fakat tüm müzikalitesi yüksek insanlar yüksek zekalıdır. Bu şekilde bakıldığında da müzikal başarı ile zekanın ilişkilendirilmesi şaşırtıcı değildir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 91)

- 'eğlence kaynağı' : Kapalı istiare
- dışa vurmasını : Mecaz
- **matematik ve satranç gibi** : Teşbih
- yüksek zekalı : Mecaz

MÜZİKLE TEDAVİ

(1) Çoğumuzun günlük yaşamında **müziğin önemli bir yeri vardır**. Diskoya gittiğimizde çalan müzik karşısında çoğumuz dans etme gereği duyarız, bir marş duyduğumuzda ise çoğumuz coşkulanır ve adımlarımızı **sertleştiririz**. Ninniler, özellikle de çocukların uykusunu getirir, bazı sesler kimilerini rahatsız ederken kimilerine huzur verir, bazı müzikler çalışma temposuna hız kazandırır, alış-veriş yaparken mağazada çalan müzikler müşterinin alım isteğini artırabilir. Kısaca müzik bizi günlük yaşam içinde

etkiler. Bütün bu yargılar gösteriyor ki müzik psikolojimizle doğrudan ilgisi olan bir olgu.

(2) İnsanoğlu, var olduğundan beri, kendini gereksinimleri doğrultusunda yaratmaya ve keşfetmeye adanmıştır. İşte sanat da bu yaratıların en önemlilerindendir... Müziği de her şey gibi kendi gereksinimleri için yaratmıştır. Yiyecek bulabilmeyi garantiye almak isteyen Buzul çağı insanı duvara resim yapıyordu. Bu onun avını yakalayabilmek için yapmış olduğu büyüydü. Belki bu büyüü daha etkin kılmak için yakalayacağı hayvanın sesine benzer sesler çıkartıyordu. Gereksinimler, başka gereksinimleri beraberinde getirdi. Dolayısıyla, insanoğlu gibi sanat da evrimleşti. Günümüzde sanatı ve tabii ki sanatın bir dalı olan müziği hala gereksinimlerimizi karşılamak için kullanıyor, günlük yaşam içinde onu vazgeçilmez kılıyoruz.

(3) Kolektif olarak yapılan işlerde müziğin önemi oldukça büyük. Çeşitli kültürlerde, birlikte yapılan işlerde bir taraftan iş yapılırken bir taraftan şarkı söylemek oldukça yaygındır. Örneğin Lazlarda kimi şarkılar çalışma sırasında ortak heyecan ve ritim sağlamak için söylenir. Kimileri ise, ağır işlerde daha çok gücü bir yerde toplamak ve konsantrasyonu sağlamak için söylenir. Bir çok kültürde, toplu gerçekleştirilen dinsel ritüeller için de okunan dualar ritmik ve çoğunlukla melodiktir.

(4) İnsanların müziğe gereksinim duyduğu diğer bir durum ise tedavidir. İnsanlık tarihine baktığımızda müzikle tedavi yönteminin çağlar boyu kullanılmış olduğunu görebiliyoruz. Günümüzde hala bu yöntem kullanılmakta ve gerçekten işe yaramaktadır. Özellikle şeker hastalarının sağaltımı konusunda pek çok örnekten söz edilmektedir. Kimi müzik terapistlerine göre etkili olan ritim, kimilerine göre makam, kimilerine göre sadece çıkarılan ve duyulan sesler.

(5) Dünyada müziği insan psikolojisini ve fizyolojisini iyileştirme amacıyla kullanan pek çok okul ve organizasyon var. Örneğin, "New York Müzik Terapi Rahatlama Projesi" bunlardan biri. Gerçekten müzik terapi

uygulamasını yapıyorlar. Proje kapsamında çoğunlukla, travmalar, kaygı bozuklukları, alkol ve madde bağımlılıkları, ailevi ve diğer gündelik ilişkilerin sorunlarını çözümleyebilmek için çocuklar ve yetişkinler için yirmi beş ayrı müzik tedavi programı uygulanmakta ve bu programlar kapsamında, otuz üç profesyonel müzik terapisti çalışmakta. Müzik terapi uygulama merkezi olarak saydıkları yerlerin başında rehabilitasyon merkezleri geliyor. Bunun dışında gezici olarak kolej, üniversite gibi yerlerde hizmet vermekteler. Neden müzik terapi sorusuna ise, çoğunlukla "insanların gündelik hayatta başka türlü ifade edemeyecekleri duygulara **müzik bir çıkış sağlıyor**" diye cevap veriyorlar.

(6) Müzik gerçekten bazen insanın kendini olduğundan daha iyi hissetmesini sağlayabiliyor. Çok fazla sıkıldığımızda bazen bir ritim tutturup, kendimizi daha iyi hissedebiliyoruz. Belki de zaten vücudumuzda var olan ritmi açığa çıkarmış oluyoruz. Müzik aynı zamanda fizyolojik bir şey değil midir? Damarımızda akan kanın bir ritmi vardır. Kalp atışlarımızı dinlediğimizde ritmini duymak oldukça basit. Dışarıdan aldığımız seslerin de belli bir düzeni olması vücudumuzdaki ritmi ve akışı düzenliyor olmalı.

Öyle ya da böyle, müzik hayatımızda sandığımızdan daha önemli bir yer tutuyor gibi görünüyor. Boşuna dememişler; "**Müzik ruhun gıdasıdır**". (Yeni Hitit 3 – Sayfa 96)

- **müziğin önemli bir yeri vardır** : Mecaz
 - **sertleştiririz** : Mecaz
 - **müzik bir çıkış sağlıyor** : Kapalı istiare
 - **Müzik ruhun gıdasıdır** : Kapalı istiare/Teşbih
- Ruh beslenen bir varlığa, müzik de gıdaya benzetiliyor.

NOTALARLA İSYAN

*En basit melodiden en karmaşık parçalara kadar çok çeşitli türleri barındıran müzik, zamanla insanlara hoş vakit geçirmenin ötesinde toplumsal sorunların dile getirilmesi gibi bir görevi de üstlenmiştir. Geçmiş **eskilere dayanan** blues, caz ve rock müzik yaşanan sorunların ve zorlukların **ifade edilmesinin bir yoludur.***

*Kendisinden sonra gelen müzik türlerine de öncülük eden blues, Afrika'dan 1600'lü yıllarda Amerika'ya getirilen insanların bir yandan tarlalarda çalışırken bir yandan da **hep bir ağızdan** şarkı söylemeleriyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu şarkıların sözleri özgürlüğü, birliği, beraberliği ve ümidi aşıl原因, haksızlıkları sorgulayan sözlerdi. Çiftlik sahiplerinin işçilere, cumartesi geceleri eğlence düzenlemelerine izin vermesiyle bu eğlencelerde söylenen şarkılar **özgürlük çığlıklarını daha da alevlendirdi.** Böylece ilk blues besteleri ortaya çıkmış oldu.1900'lerin başına gelindiğinde şarkıcılar ve söz yazarları, özellikle Memphis şehrinde ortaya çıkmaya başlamışlardı. 1909 senesinde ise blues tarihi için belki de **ilk altın sayfa açılıyordu.** Memphis şehrinin belediye başkan adaylarından E.H. Crump, yeni yeni kurulmaya başlayan blues gruplarından biri olan Handys Band'den seçim propagandasında kullanılmak üzere bir **parça yazmasını** istemişti. Bu grubun yazdığı "Mr. Crurnp" isimli parça ile hem E.H. Cramp başkanlığı kazanıyor hem de Handys Band, Memphis Blues olgusunu geniş bir çevreye tanıtıyordu. Bu dönemden sonra **yıldızı parlayan** blues, efsanevi B. B. King tüm zamanların en iyi gitaristi kabul edilen Jimi Hendrix, Louis Armstrong, John Lee Hooker gibi pek çok değerli müzisyeni müzikseverlerle buluşturdu.*

*Cazın kökeni Eski Afrika'ya (ruhani törenler, blues ve ragtime) ve Batı dünyası geleneklerine dayanır. 1900'ların başında gelişmeye başlayan cazın blues ve rock müzikten ayrılan özelliği, doğaçlama olarak seslendirilmesidir. Zulümleri, acıları, üzüntüleri anlatmaya 19. yüzyılda başlamıştır. Bir çok türü oluşmuş ve dünyaya yayılmıştır. Doğaçlamaları kalıcı kılmak için son elli yılda seslendirmeler **notaya alınmıştır. Bu müziğin dünya ile tanışması** ise 1917*

yılında Dixieland Jazz Band'in ilk plaklarının piyasaya çıkmasıyla olmuştur. Caz yalnızca geçmişte değil, bugün dahi en çok sevilen ve popüleritesi gün geçtikçe artan müzik türlerinden biridir.

Blues akımından etkilenen bir başka müzik türü de rock müziktir. Rock müzik felsefesini anlamak için blues felsefesini incelemek gerekir. Blues şarkıcıları haksızlıklar karşısındaki sitemlerini **üstü kapalı** bir şekilde belirtmişlerdir. Bunu gittikçe geliştiren blues sanatçıları bu sitemin üzerindeki örtüyü yavaş yavaş kaldırmaya, müziklerini de aynı şekilde **daha açık hale** getirmeye başlamışlardır. Söz ve müziğin sitemi artık gittikçe isyan boyutuna getirmesi rock müzikle başlamıştır. Rock müzikte elektro gitarın kullanılmasının en büyük sebebi ise gitarın doğal sesinin değiştirilmesi sonucu oluşturulan **kulakları tırmalayıcı** tınısının, isyanı ve acıyı en iyi şekilde **yansıttığının** düşünülmesidir. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 98)

- eskilere dayanan : Mecaz
- ifade edilmesinin bir yoludur : Mecaz
- hep bir ağızdan : Mecaz-ı mürsel
- özgürlük çılgınlıklarını daha da alevlendirdi: Kapalı istiare
- ilk altın sayfa açılyordu : Mecaz
- parça yazmasını : Mecaz-ı mürsel
- yıldızı parlayan : Mecaz
- notaya alınmıştır : Mecaz
- Bu müziğin dünya ile tanışması : Teşhis
- üstü kapalı : Mecaz
- daha açık hale : Mecaz
- kulakları tırmalayıcı : Kapalı istiare
- yansıttığının : Kapalı istiare

HAYATIMDA MÜZİK (Çalışma parçası)

İş yerinde o kadar **yoğun** çalışıyorum ki kendime vakit ayıracak enerjim kalmıyor. Her gün "Saat hemen altıya gelse de eve gitsem." diye düşünüyorum. İşten sonra eve gidince ilk isim hemen bir duş alıp sevdiğim **müziğimi açmak** oluyor. Müzik eşliğinde huzurla yemeğimi yiyorum. _____eskisi gibi işten sonra bir yerlere gitmeye enerjim kalmıyor. Eskiden işten sonra eve girmek istemezdim, arkadaşlarla bir yerlere gidip bangır bangır müzik dinlerdik. Şimdi müzik zevkim bile değişti. _____arabamda ve evimde daha **hafif şeyler** dinlemeyi tercih ediyorum. _____Eskiden daha **sert rock şarkıları** dinlemeyi tercih ederdim. Şimdi caz gibi beni rahatlatan müzikleri tercih ediyorum. Eskiden beri, her ne kadar rock dinlesem de, caza karşı ilgim olmuştu. Ben hep müzik zevkinin yaş ilerledikçe gelişeceğini düşünürdüm.

_____Ama yeğenim bu fikrimi değiştirdi
_____ 12 yaşında ama yetişkin bir insanın müzik kültürüne ve deneyimine sahip. _____onun böyle bir müzik zevkine sahip olacağı yıllar öncesinden belliydi. Bebekken, _____ konuşamıyordu bile, ne zaman ağlasa ona klasik müzik dinletirdik. _____ ayağa kalktığımızda bile **müziği açacağımız** anlayıp susardı. Herhalde yeğenim bana çekmiş, o da benim gibi sıkıntısından **müzik dinleyerek kurtuluyor**. İkimiz için de **müzik hayatın önemli bir parçası**. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 101)

- **yoğun** _____ : Mecaz
- **müziğimi açmak** _____ : Mecaz-ı mürsel
- **hafif şeyler** _____ : Mecaz
- **sert rock şarkıları** _____ : Mecaz
- **sıkıntısından müzik dinleyerek kurtuluyor** _ : Kapalı istiare

Sıkıntıyı bir zincire vb. benzetiyor.

- **müzik hayatın önemli bir parçası. ____: Kapalı istiare**

Hayat parçaları olan bir nesneye benzetilmiştir.

ÜNİTE 8: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	14
Mecaz-ı mürsel	3
İstiare	8
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	28

Tablo 33

3.3.9. ÜNİTE 9 – YAPI VE YAPIM

ESKİ TÜRK EVLERİNİN MİMARİSİ

Toplumun temel birimi olan ailenin yaşadığı ev için Türkçedeki sözcüklerden biri 'huzur ve sükunet içerisinde yaşanan yer' anlamında kullanılmakta olan “mesken”dir. Geçmişte inşa edilen Türk evlerine bakıldığında bu sözcüğün neden "ev" ile ilişkilendirildiği anlaşılabilir.

*Türk toplumunun yaşadığı evlerin mimarisi **dış dünyaya** kapalı fakat o dönem ailesinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yapılar oluşturulacak biçimde tasarlanmıştır. Bu evlerin bütünüyle bir halk mimarisi olduğunu söylemek mümkündür, çünkü evler geleneksel biçimde usta çırak ilişkisiyle yetişen sanatkarlar tarafından inşa edilmiştir.*

...

*Eski Türk evleri Anadolu insanının sosyal ve kültürel tarihinin **en önemli tanığı** olmakla kalmayıp yüzlerce yıllık bir süreçte oluşan **Türk kent kültürünün de yapı taşları olmuştur.** (Yeni Hitit 3 – Sayfa 104)*

- **dış dünyaya** : **Mecaz**
- **en önemli tanığı** : **Teşhis**
- **Türk kent kültürünün de yapı taşları olmuştur** : **Kapalı istiare**
Kültür, bir binaya benzetilmiştir.

AŞK ÇEŞMESİ

*Film setlerini yanı başına taşıyan, büyük aşklara sahne olan, içi madeni paralarla dolu, bir adı da "aşk çeşmesi" olan Trevi... "Dünyanın en güzel çeşmesi mi?" tartışmalarına konu olan Trevi, bence tüm **tartışmaları çürütecek** güzellikte. Roma'da Barok döneminde yapılmış ve Barok stilin tüm*

yansımalarının kullanıldığı en son anıt. Roma'ya gelen her turistin ilk görmek istediği yer...

Bu görkemli anıt çeşmenin yapımına 1732 yılında mimar Nicola Salvi başlamış, 1757'de ölümü üzerine Giuseppe Panni tarafından 1762'de bitirilmişse de çeşme, literatürdeki sağlam yerini Salvi'nin yapıtı olarak koruyor.

Poli Dükü'nün sarayının önünde yer alan ve sırtı saraya dönük 20 metre genişliğindeki çeşmenin arka planındaki heybetli anıt bir tiyatro sahnesi şeklinde düzenlenmiş ve tüm zarafetiyle karşımızda duruyor. Sahnedeki figürleri oluşturan muazzam heykeller, suyun aktığı tarafta gerçek kayalardan oyulmuş ve sanki kayaların içinden fışkıran suyun doğayla bütünleşmesiyle canlanıverecekmiş gibi. Tam ortada bir niş içinde deniz atlarının çektiği arabasının içinde Neptün'e tritonlar eşlik ediyor. Her şey mekansal bir bütünlük içinde simetrik olarak çözümlenmiş.

*Genellikle meydanların ortasında görmeye alıştığımız Roma çeşmelerine aykırı bir biçimde **yüzü üç tarafa dönük** bu büyüleyici çeşmenin. **Büyüsüne kapılıp**, saatlerce çevresinde dolanıyorsunuz, bu da yetmiyor, **ertesi gün sizi tekrar çağırıyormuşçasına** yine kendinizi orada buluyorsunuz, insanın gönlünde **romantik fırtınalar koparıyor** bu **nefes kesen** anıt, çeşme demek yetersiz kalıyor... Böylesine görkemli bir çeşmenin şehrin çok daha geniş bir meydanında yer almasını beklerken, dar sokakların ucundaki bir minik meydanda karşımıza çıkıvermesi doğrusu biraz **şaşkınlık yaratıyor**. Bunun nedeni ise eski bir su sarnıcının buradan geçmesiymiş. Bir dilek çeşmesi görevini de üstlenmiş Trevi Çeşmesi, içi binlerce belki de milyonlarca bozuk para dolu. Acaba zaman zaman bu paralar toplanıyor mu? Ve toplanıyorsa bu paralarla ne yapılıyor? Diye merak etmek işten değil!*

Eğer kalabalıktan etrafında durabilecek yer bulabilerseniz, çeşmeye arkanızı dönüyor ve bir madeni parayı başınızın üstünden çeşmenin havuzuna,

hiç de derin olmayan tertemiz turkuaz rengi sularına atıyorsunuz. Eminim sadece bir dileğiniz olacak. Roma'ya tekrar gelmek. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 108)

- tartışmaları çürütecek : Kapalı istiare
- yansımalarının : Kapalı istiare
- yüzü üç tarafa dönük : Mecaz
- Büyüsüne kapılıp : Kapalı istiare
- ertesi gün sizi tekrar çağırıyormuşçasına : Teşhis
- romantik fırtınalar koparıyor : Açık istiare
- nefes kesen : Mecaz
- şaşkınlık yaratıyor : Mecaz

ASSOS

*“Behramkale” olarak da bilinen Assos, zeytin ağaçları, balıkçı tekneleri, taş evleri ve masmavi deniziyle çok özel bir yer. Kendine özgü mimarisi ve şirin lokantalarla dolu limanı ile Assos, ziyaret edenlerin hayran kalmasını sağlayacak **güzellikte bir cennet**.*

*Çanakkale'de yer alan yüzlerce antik yerleşimin en önemlilerinden biri olan Assos-Behramkale Köyü'nün antik sur içinde kalan bölümüne 80'li yıllarda koruma amaçlı yapılanma yasası konmuş. Ancak mevcut binalar restore edilerek otel, pansiyon ve restoran olarak hizmet vermeye başlamış. Onarımlarda yöredeki taş malzeme ve yerel ustalar kullanıldığı için köyün tarihi dokusu bozulmuyor. Bu yapılar doğaya sağladığı uyum ile günümüzün en büyük görüntü kirliliği olan beton bloklardan uzak bir görünüme sahip olma özelliği taşıyor. Assos'un tarihi taş evleri modernize edilerek **geçmişle gelecek bugüne yansıtılıyor**.*

*Köy için konulan yapılanma yasaları kıyı için de geçerli. Kıyıda yapılanma yasalarının işlemlerine biraz da **doğa yardım ediyor. Dik yamaçlar, deniz ile arasına kimseleri sokmuyor. Böyle olunca kıyıda***

*yapılanacak alanlar son derece kısıtlı kalıyor. Kıyıdaki mevcut binalar onarılıp turizm amaçlı kullanılıyor. Bölgede yer alan oteller, kış aylarında da konuklarını ağırlamak için her tür donanıma sahip. Assos'un tatil merkezi olan iskelesi, eski antrepoların restorasyonu ile yapılmış otel, motel ve restoranlarla çevrelenmiş küçücük bir yerleşim yeri. Fakat bu küçücük iskeleye **günün her saati ayrı bir keyif hakim.***

*Doğal güzellikleri ve yörenin doğal görünümünü bozmayan taş evleriyle Kuzey Ege'nin büyüleyici yöresi Assos, sizi yaşadığınız şehrin karmaşasından uzaklaştırıp **başka zamanlara götürüyor.** (Yeni Hitit 3 – Sayfa 110)*

- güzellikte bir cennet : Teşbih
- geçmişle gelecek bugüne yansıtıyor : Kapalı istiare

Yapılar sihirli bir aynaya benzetiliyor.

- doğa yardım ediyor : Teşhis
- Dik yamaçlar, deniz ile arasına kimseleri sokmuyor : Teşhis
- günün her saati ayrı bir keyif hakim : Teşhis

Hakim olmak insana ait bir özelliktir.

- başka zamanlara götürüyor : Mecaz

MİMARİDE ÇEVRECİ TASARIMLAR

Binalarda Yeşil (Çevreci) Devrim

*1970'li yıllarda yaşanan enerji krizi, yeşil (çevreci) mimarinin önemini daha da arttırdı. Camlı ve çelik binaları ısıtmak için gerekli olan enerji kaynaklarında sıkıntı yaşanması, mimarları '**akıllı binalar**' inşa etmeleri*

konusunda harekete geçirdi. Mimarlar çevre faktörlerini de düşünerek 'Yeşil (çevreci) binaları' inşa etme konusunda hızlı adımlar attılar.

...

Klimasız Serinlik

*Almanya'nın önde gelen enerji şirketi RWE'nin Dortmund'daki binası enerji tasarrufu ilkeleri gözetilerek inşa edilmiş. Firmanın basın sözcüsü **binanın inceliklerini** şöyle anlatıyor: "Burası normal bir büro. Binanın tamamında klima cihazı yok ama tavanlardaki betonun içine yerleştirilmiş serinletici hortumlar ısıyı düzenliyor." Binanın projesini hazırlayan mimar, amaçlarının bir çeşit hücre büro yapmak olduğunu ve bu tür mimaride koridorun da kaçınılmaz olduğunu belirtiyor. Koridorun gün ışığı alma gereksinimini tüm büro kapılarının camdan olmasıyla dışarıdan gelen ışığın koridorlara yansımaları sağlayarak çözdüklerini açıklıyor. Bu binada alışlagelmiş gökdelenlere oranla yüzde 60 oranında enerji tasarrufu hedeflediği geri kalan % 40'lık enerji ihtiyacının ise yenilenebilir enerjiden sağlanacağı belirtiliyor.*

(Yeni Hitit 3 – Sayfa 112-113)

- **akıllı binalar** : Teşhis
- **'Yeşil (çevreci) binaları'** : Mecaz
- **hızlı adımlar attılar** : Kapalı istiare
- **binanın inceliklerini** : Mecaz

ÜNİTE 9: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	6
Mecaz-ı mürsel	.
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	6
Kinaye	.
TOPLAM	20

Tablo 34

3.3.10. ÜNİTE 10 – TELE-VİZYON

TELEVİZYONA BAĞLI HAYATLAR

Hayatta kalma savaşında dikkate değer çelişkilerden biri, organizmaların kendi arzuladıkları şeyler tarafından kolayca zarar görebilmeleri. Tıpkı balıkların oltanın ucundaki yemle, farelerinse peynirle avlanmaları gibi. İnsanların hayatı da düşkün oldukları şeylere bağlı olarak altüst olabiliyor.

Televizyon, ünü ve her yerde bulunabilirliğiyle, dünyanın en popüler boşa zaman geçirme makinesi olarak karşımıza çıkıyor. Çoğumuz onunla olabilmek için bir kitap okumadan, ailemizle ve arkadaşlarımızla konuşmadan, çocuğumuzla bir oyun oynamadan, gönlümüzce bir gezintiye çıkmadan geçiriyoruz günlerimizi.

Endüstriyel dünyada bireyler günde ortalama üç saatlerini plansız olarak televizyon seyretmeye ayırıyorlar. Bu saatler, bir gün içinde çalışma ve uyuma dışında tek bir faaliyet için ayrılan en büyük zaman dilimini oluşturuyor. Bazı yorumculara göre bu bağımlılık basitçe şu anlama geliyor: İnsanlar televizyon seyretmekten hoşlanıyor ve onu seyretmek için bilinçli bir karar alıyorlar. Eğer her şey bundan ibaretse, o halde neden 5 yetişkinden 2'si, 10 gençten 7'si televizyon karşısında çok fazla zaman geçirdiğini düşünüyor ve bundan rahatsızlık duyuyor? Neden yetişkinlerin yaklaşık % 10'u kendini TV bağımlısı olarak tanımlıyor?

...

Acaba çok fazla televizyon seyrederek vakit geçirenler diğer insanlara göre hayatı daha farklı mı yaşıyorlar? İnsanlarla beraber olmaktan hoşlanmıyorlar mı? Bu tür sorulara cevap aramak için yapılan araştırmalar da var ve çıkan sonuç şu: Aşın derecede televizyon seyredenler az televizyon seyredenlere göre kendilerini belirgin bir şekilde daha huzursuz, sinirli, sabırsız ve daha az hoşgörülü, yaratıcı, mutlu hissediyorlar. Toplum içine daha

*az karışıyor, sosyal etkinliklerde bulunmuyor ve aşırı şişmanlığa daha yatkın oluyorlar. Peki, insanlar sıkıntı ve yalnızlıktan mı TV'ye yöneliyor, yoksa TV seyretmek mi insanları sıkıntı ve yalnızlığa itiyor? Gerçek, her ikisinin de bir **kısır döngü şeklinde birbirini tetiklediği...***

*Televizyonun cazibesi, kısmen bizim kendi biyolojik tepki mekanizmamızdan da kaynaklanıyor. Aynı sahne içinde kamera açısının değişimi, bir sahneden diğerine geçiş, ani ses artışı gibi basit biçimsel özellikler bizim televizyona odaklanmamıza yol açıyor. Bu durumda, yönelme refleksi, eğer televizyon açıksa, **"Gözlerimi ondan ayıramıyorum."**, **"Daha az televizyon seyretmek istiyorum ama başaramıyorum."** türünden açıklamaları kısmen cevaplayabiliyor. Özellikle reklamlarda ve müzik kliplerinde bu biçimsel özellikler dakikada bir gibi bir sıklıkla verilerek, yönelme refleksi sürekli olarak aktif tutuluyor ve sonuçta insan televizyon olmadığında hayatında bir eksiklik duymaya başlıyor.*

*Tüm bunlar tabii ki televizyon seyretmenin ille de problem doğuracağı anlamına gelmiyor. Televizyon eğlendirici olduğu gibi öğretici de olabilir ve oyalanma, **kaçış, stresi yenme, dikkati dağıtma** gibi gereksinimlerimizi karşılayabilir. Sorun, insanların bu kadar fazla televizyon seyretmemeleri gerektiğini düşünmeye başladıklarında ve ne yazık ki kendilerini bu durumu azaltmak için bir şeyler yapamadıklarını fark ettiklerinde kendini gösteriyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 116)*

• **Hayatta kalma savaşında**

: **Teşbih**

Hayatta yaşanan sıkıntılar bir savaşa benzetilmiş. Bu yönüyle açık istiare de olmaktadır.

• **Tıpkı balıkların oltanın ucundaki yemle, farelerinse peynirle avlanmaları gibi.**

: **Teşbih**

• **boşa zaman**

: **Mecaz**

• zaman dilimini : Kapalı istiare

Zaman, dilimlere ayrılabilen bir nesneye benzetilmiştir.

• kısır döngü şeklinde birbirini tetiklediği : Mecaz

• Gözlerimi ondan ayıramıyorum : Mecaz-ı mürsel

• kaçış, stresi yenme, dikkati dağıtma : Mecaz

ISSIZ BİR ADAYA DÜŞSENİZ

*Etrafımdaki insanlar son günlerde devamlı bir diziden bahsediyorlardı. Söylediklerine göre, bu dizide ıssız bir adaya düşen uçaktan kurtulanların verdiği yaşam mücadelesi o kadar etkili anlatılıyordu ki, seyretmeye başlayınca en az iki-üç bölüm bitirmeden televizyonun karşısından kalkmak mümkün olmuyordu. Diziyle ilgili anlatılanlar bana bir şey ifade etmiyordu ama insanların bu diziye neden böyle **bağlandıklarını** da merak etmiyor değildim.*

*Arkadaşlarımla buluştuğum zamanlarda bile günlük konularla başlayan sohbet dönüp dolaşıp bu diziye geliyordu. "Adadaki siyah dumanın sırrı ne sence?" "Ben olsam Sawyer'i tercih ederdim." "Sezonun son bölümünde Jack'i öyle görünce çok şaşırdım." gibi bana anlamsız gelen konuşmalara geçince ben sohbet dışında kalıyor, bir kenarda oflayıp pufluyordum. Arkadaşlarımla gerçekdışı bir dünyaya kendilerini bu kadar **kaptırmasına** anlam veremiyordum. Bu diziye benim de izlemem gerektiği konusundaki ısrarlarına ise hiç **kulak asmıyordum**. İssız adaya düşen bir uçağın hikayesi ne kadar ilgi çekici olabilirdi ki?*

*Gün geçtikçe **dizinin büyüü** sadece yakın arkadaşlarımı değil, iş yerindekileri de sarmaya başlayınca artık **sinirlerim yavaş yavaş bozulmaya** başladı. Çünkü diziyle ilgili konuşmalara katılamadığım için sosyal*

ortamlardan uzaklaşmaya başlamıştım. Bir dizinin insanlarla aramı bu kadar açacağını tahmin etmezdim.

Diziyi seyretmemek konusunda gösterdiğim aylar süren inat, bir gün arkadaşımın bana ilk sezon bölümlerini vermesi üzerine sona erdi. Tüm önyargımla ilk bölümü izlemeye başladım. Issız adaya düşen uçak, yerde yaralılar, telaşla sağa sola koşturan bir adam... “Eee, bu dizinin ilgi çekici tarafı ne? Bu hikayeden en fazla kaç bölüm çıkar ki?” diye düşündüm. Sonra, kaç bin kilometreden düşen uçaktan sağ çıkabilen hamile bir kadın ve olan onca felakete rağmen huzurlu bir yüz ifadesiyle etrafa bakınan bir adamı gördüm. Kalabalığın içinde fark edilen gizemli bir kadın, ukala tavırlar sergileyen bir adamı görünce olacakları 'birazcık' merak etmeye başladım. Adadaki insanları tanıkça onların enteresan kişiliklere sahip olduklarını fark ettiğimde "Eh, biraz daha seyredeyim bari: dedim kendi kendime. İlk bölümü bitirdiğimde **kafamda soru işaretleri oluşmaya** başladı. İkinci bölümde kazazedelerin adanın mistik güçleri olduğunu keşfetmeleriyle dizi daha da ilgimi çekmeye başladı. Üçüncü ve dördüncü bölümleri bitirdiğimde uykusuzluktan gözlerim kapanyordu ama adayla ilgili merakım daha da artmıştı. Bu gizemli adaya düşenlerin daha önce tanışmadıkları halde kazadan önce birbirlerinin **hayatlarına bir şekilde girdiklerini** anladığımda artık ben de bir “Lost” bağımlısı olmuştum.

Şimdi eleştirdiğim arkadaşlarım gibi benim için de en önemli gündem maddesi "Lost" oldu. Daha önce hiçbir diziyi böyle bir ilgiyle seyretmediğim için bu bağımlılık ne kadar sürer bilmiyorum. Şimdilik, gerçek hayattan uzak bile olsa, bu dizideki olayların heyecanını arkadaşlarımla paylaşmanın **keyfini çıkarıyorum**. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 118)

- **bağlandıklarını** : Mecaz
- **kaptırmasına** : Mecaz
- **kulak asmıyordum** : Mecaz
- **dizinin büyüü** : Açık istiare

Dizinin merak uyandırıcı yönü büyüye benzetilmiş.

- **sinirlerim yavaş yavaş bozulmaya** : Meczaz
- **kafamda soru işaretleri oluşmaya** : Meczaz
- **hayatlarına bir şekilde girdiklerini** : Kapalı istiare
- **keyfini çıkarıyorum** : Meczaz

MAVİ AY

Cuma akşamlarıydı sanırım. "Mavi Ay" adında dedektiflik dizisinin yayınlandığı gün. Cuma günleri hepimize haftanın son çalışma gününün yorgunluğu _____ama diziyi izlemek için ekranlarımızın başına geçince yorgunluk falan kalmazdı üzerimizde. Birbirlerinden farklı karakterlere sahip bir kadın ve erkeğin aynı dedektiflik ofisini işlettiği dizideki olaylar çeşitli suçlar etrafında _____ama konular bazen öyle komik işlenirdi ki hepimiz büyük keyifle seyrederdik bu diziyi. İki karakter _____ama birbirilerini çok güzel tamamladıkları için biz dizinin müdavimleri olarak onların birbirlerine aşık olacakları günü merakla bekliyorduk.

*O yıllarda da dizilerin kahramanları saç modelleri, kıyafet tarzları ve hareketleriyle örnek alınırdı. Oyunculara biraz da olsa benzeyenler ilgiyi üzerlerinde toplamak için giyim tarzını taklit ederlerdi. İlgi _____ama yine de dizinin kahramanlarının yerine o kadar kolay geçemezlerdi. Çünkü zamanlardaki **renksiz hayatımızda** ulaşılmaz bir yere sahipti bu kahramanlar. Bu dizi için de aynı şey geçerliydi.*

*Dizi bittiğinde çok üzülmüştük. O zamanlar bu diziyi keyifle _____şimdi yayınlansa **o eski tadı alabilir miyiz**, bilemiyorum.*

(Yeni Hitit 3 – Sayfa 119)

- **renksiz hayatımızda** : Meczaz
- **eski tadı alabilir miyiz** : Meczaz

HAYATA KISA BİR MOLA

Günümüzde değişen hayat şartları nedeniyle birbirleriyle iletişimleri azalan insanlar, yalnızlıklarını gidermenin en kolay yolunu dizi izlemekte buluyor. Diziler birçok insan için yorgun bir günün sonunda stresi atmanın, günlük işlere bir ara verip **kafalarını boşaltmanın** bir aracı olarak görülüyor.

Çoğu insan beğendiği diziye seyretmek için **televizyon başına geçtiğinde** kendi sıkıntılarını bir süreliğine de olsa geride bırakıp hayali bir dünyaya daldıyor. Seyredilen diziler insanlara sorumluluklarından sıyrılıp başka kişilerin hayatları hakkında yorum yapma şansı da veriyor. Bu dünyada olup bitenler genellikle kendi hayatında olmasını istedikleriyle benzerlik gösterdiği için, kendini dizinin kahramanının yerine koymak kısa bir zaman için bile olsa insanın kendisini iyi hissetmesini sağlıyor. Özellikle bu kahramanlar mükemmel hayatlara sahipse insanlar kendilerini onlarla özdeşleştirmekten büyük keyif alıyor. Bazen ana karakterlerin giydiği kıyafetler, taktığı aksesuarlar ve saç stilleri moda haline geliyor. İnsanlar hayran oldukları ve kendilerine yakın buldukları karakterlerin tarzlarını taklit ederek kendilerini daha iyi hissediyorlar. Diziler iyi vakit geçirmenin en kolay ve en masrafsız yolu olması açısından da avantaj sağlıyor. Dizileri takip etmek için yapacağınız tek şey rahat koltuğunuza oturup kendinizi **dizinin akışına** bırakmaktan başka bir şey değil.

Bütün bu avantajlarına rağmen dizilerin de diğer alışkanlıklarda olduğu gibi bağımlılık yaratması söz konusu. Sosyal hayatın çoğu kez dizilere göre düzenlenmesi, yalnızlığı gidermenin yolu olarak görülen dizilerin bireyi giderek toplumdan uzaklaştırması, aynı evde yaşayan insanların bile birbirlerinden uzaklaşması ise dizilerin dezavantajlı yönleri. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 121)

- **kafalarını boşaltmanın** : Kapalı istiare
- **televizyon başına geçtiğinde** : Mecaz-ı mürsel
- **dizinin akışına** : Kapalı istiare

TELEVİZYONDA YARIŞ VAR

"Reality Show" kapsamındaki yarışmalar dünya televizyon literatüründe, "oyuncu olmayan insanların belli bir zaman diliminde doğal ya da yaratılmış ortamlarda, kendilerini sürekli izleyen kameralar yokmuş gibi davranarak yaşamalarına ve bu sürenin sonunda bir ödül kazanmalarına dayanan bir program türü" olarak tanımlanıyor. Ama "**gerçek hayata dayanan**" bu programlarda yarışmacıların aktörler değil de "gerçek" insanlar olmaları ve belli bir metne bağlı olmadan davranışları dışında bu programların ne kadar gerçek oldukları ve **gerçeği yansıttıkları** tartışmalı. Gerçi bir zaman sonra, ara sıra da olsa bazı yarışmacılar kameraya aldirmeden "kendisi gibi davranmaya" başlıyor ve gerek yarışmacılar, gerek **ekran karşısındakiler** için asıl eğlence ondan sonra başlıyor.

"Reality show"lara yarışmacı olarak katılmanın en cezbedici yanı elbette ödüller, ki bunlar genelde para, aşk ve şöhret üçlüsünden birini ya da birkaçını aynı anda kazanmak demek. Günümüz yaşantısının beraberinde getirdiği yeni yükselen değerler "amaca ulaşmak için **her yol mübahtır**" ve "**altta kalanın canı çıksın**" felsefelerini **öne çıkarıyor**. Bu kavramları birebir benimseyen yarışmacılar da olaya aldatma, gözyaşı, mümkün olduğunca yalan ve entrika katarak ortaya kötü yönetilmiş ve kötü oynanmış teatral bir seyirlik çıkarıyorlar.

Ekranın diğer tarafında ise izleyiciler hiç tanımadıkları ama muhtemelen kendi hayatlarında benzerleri bulunan ya da kendilerine bir nedenle yakın buldukları bir grup insanın birbirlerini aşağılamalarını, kavga etmelerini ve ödüle ulaşmak için her şeyi yapmalarını seyrediyor(uz). Kimileri gece yarıları vakit bulunca, kimileri akşam yemekleri sırasında ailecek, kimileri ise bizzat bu programları arayarak, stüdyolara giderek ve bir yarışmacının fanatiği olarak katılıyor bu şova.

Dünya televizyonları "Reality Show" kavramıyla ilk kez 1989 yılında Mtv'de yayınlanmaya başlayan "Real World (Gerçek Dünya)" aracılığıyla

tanıştı. Birbirini hiç tanımayan yedi gencin birkaç ay süreyle aynı evde, kendilerini 24 saat boyunca takip eden kameralarla yaşadıkları program yıllardır devam ediyor.

***Türkiye'nin "Reality Show" türündeki yarışmalarla tanışıklığı** 2001 yılında Show TV'de yayınlanmaya başlayan, dünya televizyonlarında "Big Brother (Büyük Birader)" adıyla bilinen "Biri Bizi Gözetliyor" ile başladı. Yarışma, bu türün belki de ana teması olan "başkalarının hayatını gözetleme" durumunu baştan kabul ederek yarışmanın özgün isminden çok daha başarılı bir isimle yayınlandı Türkiye'de, Daha sonra 2003 yılının ortasında, yurtdışında "Bachelorette (Bekar)" adıyla yayınlanan evlilik temalı yarışma, "Ben Evleniyorum" adıyla Türkiye'de yayınlanmaya başladı. Bunu Avrupa ve Amerika televizyonlarının gözbebeği olan ve son iki yılda yepyeni müzik starları yaratan "American Idol" adlı yarışmanın "Pop Star Türkiye" ismiyle yayınlanması izledi. Geçen yıl Amerika'nın en çok konuşulan şovu olan, 16 kişinin arasından, verilen işleri en kârlı ve başarılı bitirenin çok yüksek bir maaşla büyük bir **şirketin başına** geçirildiği, Amerika'da medyatik iş adamı Donald Trump tarafından sunulan "The Apprentice" var bir de. Bu yarışma da Türkiye'de "Çırak" adıyla yayınlandı. Kim bilir diğerlerine göre daha anlamlı bir yarışma olduğu söylenebilir belki de...*

*Bu programların son yıllarda Türk ve dünya televizyonlarında bu kadar fazla olmasının nedenlerinden biri hiç şüphesiz prodüksiyonlarının dizilere göre oldukça ucuz olması. Çünkü alınan yüksek reytingler sonucu gelen reklamlar, yarışma sırasında kullanılan ürünlerin reklamları, yarışmadan sonra piyasaya sürülen ürünler var ve elbette bu **para akışını** devam ettirebilecek yeni yeni inanılmaz "reality show"lar...*

Kanallar internette düzenledikleri yarışmalarla yeni ve yaratıcı şovlar arar oldu ama seyircilerin artık birbirinin tekrarı ve taklidi bu programları seyretmekten sıkıldığı ve yakında sadece en iyi olanların yayına devam edeceği konuşulsa da programlara olan ilgi hiç de azalacağı benzemiyor. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 124)

- gerçek hayata dayanan : Meczaz
- gerçeği yansıttıkları : Kapalı istiare
- ekran karşısındakiler : Meczaz-ı mürsel
- her yol : Meczaz
- altta kalanın canı çıksın : Kinaye
- öne çıkarıyor : Meczaz
- Türkiye'nin ... tanışıklığı : Meczaz-ı mürsel
- şirketin başına : Meczaz
- para akışını : Kapalı istiare

ÜNİTE 10: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Meczaz	15
Meczaz-ı mürsel	4
İstiare	7
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	2
Teşhis	.
Kinaye	1
TOPLAM	29

Tablo 35

3.3.11. ÜNİTE 11 – İNSANIN BÜYÜK SIRRI

İşitseller: Duyduklarını hatırlarlar. Duyarak dinleyerek ve konuşarak öğrenirler. **Konuşmaları akıcı ve canlıdır.** Müziği severler. Şarkı sözlerini hemen öğrenirler. Melodik bir ses tonları vardır. Yazarken sesli tekrar yaparlar. Gürültüden hemen rahatsız olurlar. Bir işitseli eş seçiminde ses tonu etkilemiştir. Güzel sözler duymayı severler. İşitsel biri, eşinden kendisini sevdiğini sık sık tekrarlamasını ister. Dil kullanımlarında, "Daha önce tartışmıştık, konuşalım, kelimesi kelimesine, kulaklarını tıkamak... " sözleri çoğunluktadır.

Görseller: Gördüklerini hemen hatırlarlar, sessiz okumayı ve resimli romanları severler. Gördüklerini ve okuduklarını hatırlamaları, renk kullanmaları, resimlerle ve kelimelerle düşünmeye yatkın olmaları dikkat çeker. Planlı ve programlıdır. Öğrenirken hayallerinde resmi görürler. Hızlı okurlar. Eşlerine karar verirken fiziksel yapı önemlidir. Gezmekten, manzara izlemekten hoşlanırlar. Dil kullanımlarında; "Öyle görünüyor ki, farklı bir açı, bunu tekrar inceleyelim, **kör nokta**, yakından bakıldığında..." gibi sözler çoğunluktadır

Dokunsallar: Onların algı sistemi dokunmak üzerinedir. İnsana dokunur ve yakın dururlar. Duygulara önem verirler. Yaşananları bütünsel hatırlarlar. En önemli öğrenme şekilleri yazarak, karalayarak, model ve deney yaparak öğrenmedir. Duyduklarını ve gördüklerini hatırlamakta zorlanırlar. Bir dokunsalı, eşinin ilk dokunuşu etkilemiştir. İçinden konuşur. Sevdiğini kolay söylemez. En çok kullandıkları sözler "**Anlamı yakalayın, tam isabet, teması sürdürüelim, daha derine inmek gerekir...**" (Yeni Hitit 3 – Sayfa 126)

- **Konuşmaları akıcı ve canlıdır** : Kapalı istiare
- **kör nokta** : Mecaz
- **Anlamı yakalayın** : Kapalı istiare

- teması sürdürelim, : Meczaz
- daha derine inmek gerekir : Kapalı istiare

ZEKÂ BİR İŞE YARAR MI?

*Bu kadar **peşinde olunan** ama sahibine hiç faydası olmayan başka bir şey var mıdır? Hani, överiz karşımızdakini 'çok zekisin' falan diye ama mesela zeki olduğu için ekstradan sevilen, ekstradan para verilen, “Çoluğumuz çocuğumuz zeki olsun.” diye evlenilen, bu yüzden tercih edilen? Yok öyle bir şey. Vasatların **şansı daha yüksek!** Her konuda...*

Her yere çekebilirsin bir vasatı.. Ama zekiği? İtemezsin, kakamazsın, laf edemezsin... Bir baş belasıdır! İş beğenmez, okul beğenmez, yer beğenmez, yurt beğenmez, eş beğenmez... Harcandığını düşünür, düşünür, dertlenir. Kendi dertlendiği yetmez, etrafındakilerin hayatını da bir ıstıraba dönüştürür. İstırabı sadece yer, yurt, eş yüzünden değildir. Etrafı aptallarla doludur ve ha bire onların aptallıklarını düzeltir. Düzeltmeye mecbur kalır. Neden? Aptallığı ilk fark eden odur da ondan. Bu yüzden ilk yardım yine ondan gelecektir.

*Bir zeki, bir aptal karşısında aptaldan daha çaresizdir. Çünkü aptal bir **çare peşinde** değildir zaten. O pek şeyin farkında değildir. Farkında oldukları ona yeter de artar. Zeki ise çaresizdir. Herkesin henüz emeklediği yerlerden o çoktan geçmiştir. Çaresizdir **çünkü aptallık çirkinlik gibi** zorlayarak da olsa düzeltilebilen bir şey değildir. 'Zayıfla, makyaj yap, güzel giyin.' denilebilir bir çirkine ama aptala ne diyeceksin? **Onun modeli böyle işte.***

Genç zekiler en çok ıstırap çekenlerdir. Çünkü kalabalıktan, yani aptallardan kendilerini soyutlayabilecekleri ortama henüz kavuşamamışlardır. Kalabalık içinde öğrenmek zorundadırlar. 'Tamam, geç! Anladım! Tekrar edip durma aynı şeyi!' Zekinin kafasından başka tek bir cümle geçmez. Çoook sıkılırlar coookl

Delikanlı zeki, kendini beğenmişliğin doruk noktasındadır. Herkesin kapasitesini bilir artık onlar. Bir çırpıda şıp diye anlarlar. Bilmek onu mutlu eder mi? Etmez. Sürpriz yoktur. Zekinin derdi mutsuzluk değildir. Esas derdi sıkıntıdır onun. Çoğu yerde çoğu zaman sessiz kalmak zorundadır. Kendine ait olmayan düşünceleri kendine ait olmayan bir sesle ifade eder.

*Bu yüzden, çocuklarınız süper zeki değil diye hayıflanmayın sakın. Zeki olduğunu düşünüyorsanız mümkün olduğunda bulgur, hamur falan yedin. Gelişmesin. **Her damla fazla zeka** bir ömür acı demek... (Yeni Hitit 3 – Sayfa 132)*

- peşinde olunan : Kapalı istiare
- şansı daha yüksek : Mecaz
- çare peşinde : Kapalı istiare
- çünkü aptallık çirkinlik gibi : Teşbih
- Onun modeli böyle işte : Mecaz
- Her damla fazla zeka : Kapalı istiare

ÇARE SİZSİNİZ

'Herhangi bir uzmanlık becerisine sahip bir kişi ile aynı beceriye sahip olmasına karşın konusunda daha üstün olan birisi arasındaki farkın nedeni nedir?' Bu, 1970'li yılların başında matematikçi Richard Bandler ve dilbilimci John Grinder'ın sordukları bir soruydu. Bandler ve Grinder bu sorunun cevabını bulmak için mükemmel performansla sahip insanları modellemiş ve çalışmalarının sonunda diğer insanların da bu performansla ulaşabilmeleri için gerekli teknikleri oluşturmuşlardı. Böylece insanlar, 21. yüzyılda başarı biliminin yeni teknolojisi NLP Nörolingüistik Programlama kavramı ile tanıştı.

NLP, 'beyin dilinin programlanması' ile size daha iyi düşünebilmeniz, kendinizi daha doğru ifade edip daha etkili iletişim kurarak başarı kazanabilmeniz yollarını gösteren bir sistem olarak tanımlanabilir. Beyniniz, duyularınız ve iletişiminizi doğru olarak organize ettiğinizde arzuladığınız hedeflere, başarılarla ve sonuçlara ulaşma kabiliyetinizi ifade etmektedir. NLP beyninizin nasıl çalıştığını, sözcüklerin beyniniz ile nasıl etkileşim kurduğunu ve istediğiniz sonuçlara ulaşmak için davranışlarınızı nasıl organize edeceğinizi araştırır. Yani bir yerde beyninizi ve davranışlarınızı **gözden geçirip, bu davranışın kaynaklarını** bulup yeniden programlar. NLP, tam anlamıyla uyumlu bir ilişkinin nasıl kurulup sürdürülebileceği konusunda yol gösterir. Bu nedenle kişi öncelikle kendine şu soruları sormalıdır: Gerçekleştirmek istediğim şey nedir? Mesajımı iletmenin en iyi yolu nedir?

Bu soruların yanıtı eski alışkanlıklarınızdan **sıyrılmayı** gerektirir. NLP'ye göre değişmek, şu ana kadar yaptıklarınızdan vazgeçip **yeni ufuklara yelken açarak** bu güne kadar ulaştığınız sonuçlardan çok daha iyisine sahip olmaktır.

NLP hangi alanlarda kimlere uygulanabiliyor? Çocuk, yetişkin her yaştan insan faydalanabileceği NLP'nin iş yaşamından aile içi iletişime uzanan geniş bir uygulama alanı var. Örneğin, iş yaşamında değiştirmek istenen çekingenlik, karamsarlık gibi özellikler, NLP uygulamaları ile yerini girişimcilik ve liderlik gibi özelliklere bırakıyor. Çocuklarda öğrenme güçlüğü, okul korkusu, dikkat eksikliği gibi konularda gelişimsel NLP uygulamaları söz konusu.

NLP bir sihir ya da mucize değil, bir farkına varıştır. NLP ile kendi hedeflerine ve hayatlarının anlamlarına ulaşmış kişilerin, hayata bakışları, kullandıkları modeller ve teknikleri kullanarak siz de istediğiniz başarıyı elde edebilirsiniz. Sorunlarınızın çözümleri aslında çok yakınınızda duruyor. Yapmanız gereken tek şey onlara ulaşacak **doğru yola** çıkmayı istemek. Ünlü şair Behçet Necatigil'in de söylediği gibi: Ya çaresizsiniz. Ya da çare sizsiniz. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 134)

- gözden geçirip : Meczaz
- bu davranışın kaynaklarını : Kapalı istiare
- sıyrılmayı : Meczaz
- yeni ufuklara yelken açarak : Açık istiare
- doğru yola : Meczaz

ÜNİTE 11: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Meczaz	7
Meczaz-ı mürsel	.
İstiare	8
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	1
Teşhis	.
Kinaye	.
TOPLAM	16

Tablo 36

3.3.12. ÜNİTE 12 - UZAYDAYIZ

PARALEL EVRENLER

Evren nasıl var oldu? Araştırmacılar, bu sorunun yanıtını 'Her Şeyin Teorisi' adını verdikleri bir evren formülüyle yanıtlamayı umuyorlar. İngiliz astrofizik uzmanı Stephen Hawking, yeni bulgularıyla, içinde "eşizlerimizin" (bizim tamamen benzerlerimiz diyebiliriz) bulunduğu fantastik bir 'hiper uzay'ın kapılarını açıyor. Biz diğer evrenleri göremiyoruz ancak Hawking teorisinde, paralel evrenlerde olanların bizim korkularımızı, becerilerimizi ve özelemlerimizi etkileyebileceğini ileri sürüyor.

Su sırada, siz bu cümleleri okurken, paralel evrenlerdeki eşizleriniz de bu cümleleri okuyor olabilirler. Onlar da, bu teoriyi okuyunca, büyük olasılıkla sizin gibi inanmayacak ve başlarını sallayacaklardır. İlk bakışta çılgınlık ya da bir bilimkurgu fantezisi gibi görünse de, bu teori tamamen matematiksel temellere dayanıyor.

*Hawking, Cambridge Üniversitesi'nin Matematik Bilimleri Merkezi'nde profesör olarak görev yapıyor. 59 yaşındaki astrofizikçi evrenin var oluşunu açıklamak amacıyla yıllardır üstünde çalışılan 'Her Şeyin Teorisi'nin formülünü oluşturmayı başardı ve buna 'M-teorisi' adını verdi. Buradaki 'M' (magic, mysterios, mother) büyü, esrarengiz ya da **her şeyin (bütün teorilerin) anası** olarak değerlendirilebilir.*

Teoriye göre uzay, içlerinde bizim eşizlerimizin bulunduğu başka evrenlerden oluşan çok boyutlu bir labirent. Stephen Hawking'in geliştirdiği evren teorisi, hesaplamalara dayalı yepyeni bir açıklama getiriyor. Hawking, mantıksal olarak, beynimizde hiçbir şeyin bir bütünden bağımsız gerçekleşmediğini ileri sürüyor. Yani görülebilir evrenimizin dışında, iç içe geçmiş, görülemeyen daha çok sayıda evren var.

*Bu, sadece birçok esrarengiz olguya aniden **bambaşka bir açıdan baktığı için** değil, aynı zamanda sıradan yaşamımızın bu kadar basit*

olmadığını göstermesiyle de **büyüleyici bir evren tasviri**. Ona göre bizim evren olarak tanımladığımız belki de gerçekte iç içe geçmiş, birbirini etkileyen, birbirine paralel evrenlerin bulunduğu, sonsuz uzayın minik bir kesiti. Eğer Hawking haklıysa, daha pek çok olgu paralel evren teorisiyle açıklanabilecek.

Hiçbir neden ya da bulgu olmadığı halde neden bazen korkuya kapılıyoruz? Eşizlerimiz o anda bu korkuları yaşadıkları için mi? Neden bazı insanları ilk kez gördüğümüz halde, sanki onu uzun süredir tanıyormuşuz duygusuna kapılıyoruz? Başka bir dünyada onu uzun süredir tanıdığımız için mi? Ya ilk bakışta aşk? Aslında böyle bir şey belki de yok ve her şey başka bir evrende yaşanan bir aşkın o an için hissedilmesinden ibaret. Gerçekten de, bir bilimkurgu senaryosuna benziyor. Hawking, sadece paralel evrenlerin var olabileceğinden bahsetmiyor, paralel başka bir evrene geçmeyi hayal ediyor.

*Bu fantastik bakış açısı gerçek olabilir mi, bilemiyoruz. Hawking, evrenin varlığını tek bir formülle açıklayacak 'Her Şeyin Teorisi'nin henüz tamamlanmadığını, bunun belki de ancak 21. yüzyılın sonuna doğru mümkün olacağını belirtiyor. Ancak formül tamamlandığında da **bu noktanın insan aklının son zaferi olacağını savunuyor.***

(Yeni Hitit 3 – Sayfa 140)

- her şeyin (bütün teorilerin) anası : Teşbih
- bambaşka bir açıdan baktığı için : Mecaz
- büyüleyici bir evren tasviri : Mecaz
- bu noktanın : Mecaz
- insan aklının son zaferi olacağını savunuyor : Açık istiare

Başarı, zafere benzetilmiş.

UZAYA GİTMEDEN ÖNCE BİLMENİZ GEREKENLER

*Alman astronot Ulrich Walter, ilk uzay yolculuğuna çıkmak üzereyken yaşadığı duygularını, “Dizlerden bükülü bacaklarımı yukarıya doğru kaldırmış, sırtüstü yatıyordum. İşte, nihayet **o an gelip çatmıştı** ama hiç kimsenin yaşamak istemeyeceği şey geldi başıma. Hayatım boyunca bu kadar acil tuvalet ihtiyacı hissetmemiştim” diye anlatıyordu. Oysa uzay mekiği henüz fırlatma rampasındaydı ancak Walter’ın oturuş biçiminden dolayı kan bedenin üst bölümlerinde yoğunlaşmış ve üstüne yerleştirilen alıcı, fazla sıvı saptadığı için böbrekleri harekete geçirmişti. Walter için daha şimdiden her şey rahatsızlık vericiydi. Bir de Dünya’dan ayrılıp **uzaya uçunca** neler yaşadığını düşünebiliyor musunuz?*

Herhalde çoğunuz televizyonda, uzay gemileriyle yapılan bağlantılarda havada uçan diş fırçasını izleyen ya da ortalıkta dolaşan portakal suyu damlalarını yutmaya çalışan astronotların neşeli görüntüleriyle karşılaşmış ve belki de uzayda her şeyin tam bir eğlenceye dönüştüğünü düşünmüşsünüzdür. 1995’te Alman astronot Thomas Reiter’in uzayda gitarıyla verdiği kanseri gören herkesin düşüncesi bu olmuştu en azından. Ancak, bu şen şakrak gösterilerde madalyonun bir de arka yüzünün olduğunu belli eden işaretler de vardır. Mesela, astronotların şişmiş yüzleri ve göz halkaları...

*Astronotların yerçekimsiz ortamda yaşadıkları pek çok sorundan biri vücuttaki sıvıların yer değiştirmesi nedeniyle ortaya çıkan rahatsızlıklardır. Bu değişiklik yörüngeye ulaştıktan hemen sonra başlar ve ağırlıksız ortamda kan, astronotun başında birikerek "şişkin yüz sendromu"na yol açar. Bacaklar ise, azalan sıvı basıncı nedeniyle inceler ve "örümcek bacakları" görüntüsüne kavuşur. Dahası da var tabii. Astronotlar için uzayda beslenebilmek de büyük bir sorundur. Ağız, boğaz ve burundaki mukoza dokuları şiştiği için koku ve tat alma duyuları zamanla azalır ve hiç tat alamamaya başlarlar. İştahları kesilir, vücutları zayıf düşer ve hastalıklara dirençsiz hale gelir, aynen **gripte olduğu gibi**. Uzayda yenilen gıdaların sindirilmesine bile fırsat yoktur. Vücuttaki denge sisteminin bozulmasıyla birlikte baş dönmesi, terleme nöbeti ve kusmalar baş*

*gösterir. Kas ve kemik sisteminde rahatsızlıklar oluşur. Uzay yolculuğunun süresi uzadıkça, daha az kullanıldığı için, kaslar ve kemikler zayıfladıkça zayıflar, hatta ileri aşamalarda kemiklerde **cam gibi kırılma** riski meydana gelir. Bir de omurga var kuşkusuz. Yerçekimi kuvveti ortadan kalkınca, omurgayla birlikte bütün bel omuru esnemeye başlar. Yolculuğa başlamadan önce ve yolculuğun ilk gününün sonunda ölçüldüğünde, omurga gevşemesi nedeniyle astronotların boylarının yedi santimetre kadar uzayabildiği görülmüştür. Boy uzaması olumlu bir etki gibi görünse de, aslında geçicidir, yeryüzüne döndüğünde eskiye dönüş olur ve bu süreçte şiddetli sırt ağrıları da astronotları çok rahatsız eder.*

...

*Elbette biz “Dünyalılar” için uzaya gitmeyi planlamak, bu yolculuklara uygun uzay araçlarını yapmak, Dünya'nın dışına çıkıp tekrar geri dönebiliyor olmak takdire değer bir başarı. Ancak öyle görünüyor ki tüm bunları planlayıp gerçekleştiren insan, aynı zamanda **bu yolculukların en zayıf noktası**. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 144)*

- **o an gelip çatmıştı** : Meczaz
- **uzaya uçunca** : Meczaz-ı mürsel
- Uçma fiilini kendisi değil mekik gerçekleştirmektedir.
- **gripte olduğu gibi** : Teşbih
- **cam gibi kırılma** : Teşbih
- **bu yolculukların en zayıf noktası** : Teşbih

ASTROLOJİNİN DOĞUŞU

Bundan çok uzun zaman önce, erkekler ve kadınlar geceleyin yıldızlı gökyüzüne baktılar... Gördükleri manzaranın hem güzelliğinden etkilendiler hem de bu yıldızların ne olduğunu, yaşamlarını etkileyip etkilemediğini merak ettiler.

*İşte astrolojinin doğuşu başlangıçtaki bu meraka dayanır. En azından tahmin edilen hikaye bu, çünkü hiç kimse, astrolojinin yazı öncesi durumunun ne kadar eskiye dayandığını ve nasıl olduğunu tam olarak bilmiyor. Yazılı tarihte astrolojinin ilk ortaya çıkışı ise M.Ö. 2500 yılında, gezegenlerin insanın kaderini etkileyen güçlü tanrılar olduğuna inanılan Mezopotamya'da olmuştur. Buradaki ilk astrologlar gökyüzünü dikkatle izlemeye ve onun geceleri parıltılı, muhteşem sessizliğinde gördüklerinin düzenli kayıtlarını tutmaya başladılar. Bu kayıtlar sayesinde, gerçekleşen olaylar ve yıldızlar arasında bağlantı kurdular. Astroloji danışmanları tuttukları kayıtlar ve yorumlarına dayanarak kraliyet ailesine devlet yönetimi konusunda **akıl verirlerdi** ve bu nedenle Mezopotamya tarihinin erken dönemlerinde astroloji 'kraliyet sanatı' olarak düşünülmüştü.*

Zamanla Mezopotamya gökbilimcileri gökyüzünde neler olduğunu açıklamak için yeni geometri bilimini kullanmaya başladılar. Bu dönemde Eski Yunanlılar da Mezopotamya'nın astrolojik kehanet biçimini kendi mitolojileri ve yeni geometri bilimiyle birleştirip “Zodyak”ı dayanan kişisel bir astroloji geliştirdiler. Buna göre, Yunanca 'zodiakos kyklos' yani 'hayvanlar dairesi' anlamına gelen bir kuşak vardır. Bu kuşak, güneşin bir yıl boyunca gökyüzünde izlediği eliptik yörüngesinin her iki yanında dokuz derece uzanır. Zodyak; koç, boğa, yengeç gibi her biri bir hayvan tarafından simgelenen, yılın on iki ayını gösterecek şekilde bölümlenmiş bir kuşaktır. Böylece Yunanlılar astrolojiyi, gökyüzünün yaşamlarındaki etkilerini merak eden bireylere danışmanlıkta kullanarak yıldız falı sanatını ortaya çıkarmış oldular.

*Daha sonra astroloji Roma kültürüne girdi ve oradan da Avrupa'ya yayıldı. Hristiyanlığın doğuşu ile bir süre karanlıkta kaldı. Ne de olsa, astroloji insanların kaderinin, yıldızların yaratıcısından çok, yıldızlar tarafından belirlendiğini savunuyor gibiydi. Oysa ortaya çıkan Hristiyanlık öğretisine göre yaratıcı, insanlara özgür irade bahşetmişti. Ancak, astroloji **bir yolunu bulup** genel olarak **Hristiyan öğretisinin içine sızdı** ve gelişmeye devam etti.*

*Astroloji ortaçağda düşüşe geçti. Rönesansın başında ise öğretiler dünyasında kendine ayrıcalıklı bir yer edindi. On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda Thyco Brahe ve Johannes Kepler gibi önemli gökbilimciler tarafından benimsenip Avrupa'nın büyük üniversitelerinde bir bilim olarak kabul edildi. Fakat bir süre sonra modern bilimin buluşları, astrolojinin bilimsel doğruluğuna olan inancı **ufak ufak sarsmaya başladı**.*

Günümüzde astrolojinin bir bilim dalı olarak kabul edilip edilmediğine dair farklı görüşler vardır. Astrolojiyi bilim olarak kabul eden çevrelerin en çok yakındığı ise astrolojinin “günlük burç yorumlarını gösteren bir alan”a indirgenerek tanımlanmasıdır. Oysa onlara göre astroloji, insanların doğum anından itibaren gök cisimleri ve insanlar arasındaki sürekli etkileşimi ciddi biçimde inceleyen bir alandır.

Astrolojiyi ister bir bilim dalı, ister bir inanç sistemi, ister saçmalık olarak değerlendirelim; insanların astrolojiye olan ilgisi yadsıyamayacağımız bir gerçektir. Çünkü son yıllarda astroloji insan ruhunun zenginliklerinin dile getirilmesinin bir biçimi olarak her zamanki kadar popüler.

*Astroloji, hala kendilerini daha iyi anlamak isteyen çağdaş bireylere, ruhlarının evrenin sayısız mucizeleri ile olan gizemli ilişkisini açıklamayı **vaat eder**. (Yeni Hitit 3 – Sayfa 148)*

- **akıl verirlerdi** : Mecaz
- **bir yolunu bulup** : Mecaz

- Hristiyan öğretisinin içine sızdı : Kapalı istiare
- ufak ufak sarısmaya başladı : Kapalı istiare
- vaat eder : Teşhis

ÜNİTE 12: BELİRLENEN MECAZLAR VE SAYILARI

MECAZ TÜRLERİ	SAYISI
Mecaz	6
Mecaz-ı mürsel	1
İstiare	3
MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI	
Teşbih	4
Teşhis	1
Kinaye	.
TOPLAM	15

Tablo 37

Tablo 38’de özellikle 1. ünitadaki mecaz sayısına bakacak olursak, üniteler arasında dengeli bir mecaz dağılımının olmadığını görebiliriz. Kinaye örneklerinin verilmeyişi de önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

**YENİ HİTİT 3 DERS KİTABINDA BELİRLENEN MECAZLAR VE
KULLANIM MİKTARLARI**

ÜNİTELER	MECAZ TÜRLERİ			MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI			ÜNİTE TOPLAMI
	MECAZ	MECAZ-I MÜRSEL	İSTİARE	TEŞBİH	TEŞHİS	KİNAYE	
ÜNİTE 1	28	4	8	10	5	1	56
ÜNİTE 2	14	.	7	6	2	.	29
ÜNİTE 3	18	.	7	5	.	.	30
ÜNİTE 4	4	1	1	3	3	.	12
ÜNİTE 5	25	1	7	4	.	.	37
ÜNİTE 6	15	.	3	2	.	.	20
ÜNİTE 7	14	.	3	4	.	.	21
ÜNİTE 8	14	3	8	2	1	.	28
ÜNİTE 9	6	.	7	1	6	.	20
ÜNİTE 10	15	4	7	2	.	1	29
ÜNİTE 11	7	.	8	1	.	.	16
ÜNİTE 12	6	1	3	4	1	.	15
YENİ HİTİT 3 TOPLAM	166	14	69	44	18	2	313

Tablo 38

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni Hitit 1, 2 ve 3 kitaplarının mecazlar çerçevesinde incelenmesi ile aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

1. Yeni Hitit 1(A1, A2) kitabında, başlangıç seviyesi olması sebebiyle -özellikle ilk metinlerde- mecaz kullanımı oldukça düşük seviyededir. Bununla beraber yine ilk ünitelerde mecazların sıkça kullanıldığı metinlere de rastlanmaktadır. Düz anlatımlı metinlerden mecazlı metinlere bu kadar çabuk geçilmesi Türkçeyi yeni öğrenen yabancılar için sorun yaratabilecektir. Ayrıca 3, 4 ve 5. Ünitelerde çok sayıda mecaz göze çarparken sonraki ünitelerde tekrar bir azalma gözlemleniyor. Bu durum, mecazların tanıtılması konusunda da belirli bir sistemin takip edilmediğini göstermektedir. Mecazlı anlatım içeren metinlerin mecaz sayıları ve mecaz çeşitliliği kademeli olarak artırılmalıdır. İlk ünitelerde (1,2,3,4...) düz anlatımın, sonraki ünitelerde ise aşamalı şekilde artırılarak mecazlı anlatımın yer alması; yabancılar, Türkçe öğrenirken kolaylık sağlayacaktır.

2. Yeni Hitit 2 (B1) kitabının ilk göze çarpan özelliği, metinlerde deyimlere sık yer verilmesi ve bunların kavranması için etkinlikler hazırlanmış olmasıdır. Hemen hemen bütün ünitelerde bunun örneklerine rastlanmaktadır. Mecaz miktarı ve çeşitliliği bakımından genel olarak yeterlidir. Yalnız birinci kitapta olduğu gibi mecazların metinlerdeki yoğunlukları dereceli olarak artırılmamıştır. İlk ünite ile sonuncu ünite arasında bu anlamda belirgin bir farklılık yoktur.

Bir diğer önemli nokta da kitapta kullanılan metinlerin çoğunun internet sitelerinden alınmış olmasıdır. Bu yüzden edebî değer taşıyan metin sayısı oldukça azdır. Dolayısıyla kitap, doyurucu bir mecaz çeşitliliğine sahip değildir.

3. Yeni Hitit 3 (B2-C1) kitabında deyimlere ve bunlarla ilgili etkinliklere yer vermeye devam edilmiştir. Metinler incelendiğinde mecazların dağılımında Yeni Hitit 1 ve 2’de olduğu gibi belli bir sistemin takip edilmediği görülmüştür. Kitabın tamamında mecaz örnekleri taşıyan metinler mevcuttur fakat bu mecazlar daha çok deyimler içinde yer alan mecazlardır. Mecaz türlerine ve mecaza dayalı söz sanatlarına daha çok yer verilmesi uygun olacaktır.

İlk ünitelerde edebiyat eserlerinden örnekler vardır. Bundan dolayı mecazların sık bir şekilde yer aldığını görüyoruz. Sonraki ünitelerde ise edebî metinlerden çok az örnek bulunmaktadır. Son seviye özelliği taşıdığı için kitapta bu tür metinlere daha çok yer verilmesi uygun olacaktır.

Üç kitabın genel değerlendirmesini yapacak olursak; kitaplardaki metinlerde, mecazların çeşitliliği ve kullanılma oranı bakımından belirli bir yolun takip edilmediği söylenebilir. Metinler, mecaz bulundurma özelliğine göre seçilmemiştir. Ünitelerde düzensiz bir mecaz dağılımı gözlemlenmektedir. Özellikle 2. ve 3. kitaplarda deyimlerin kullanıldığını ve bunlarla ilgili etkinlikler yaptırıldığını görmekle beraber serinin hiçbir kitabında atasözü örneklerine yer verilmemiştir. Kuvvetli bir dil ve anlatım ögesi olan Türk atasözlerinin tanıtılmaması seri için önemli bir eksikliktir.

Bir diğer eksiklik ise mecazlar arasında önemli bir yeri bulunan kinayeye çok az yer verilmiş olmasıdır. Kinaye örneğine sadece 1. kitaptaki “Kadınlar ve Erkekler” konulu metinde ve başka birkaç yerde rastlanmaktadır. Dil öğretiminde, kinayeli yazma, konuşma ve bunları kavrama becerisini de kazandırma amacı güdülmelidir.

Tablo 39 incelendiğinde 3. Kitabın 2. Kitabın gerisinde kaldığı görülmektedir. Ayrıca, 1. Kitapla 2. Kitap arasındaki sayı farkı göze çarpmaktadır. Aradaki fark, üç kattan fazladır.

Ünitelerdeki farklı mecaz türlerinin ve mecaza dayalı söz sanatlarının, aynı ya da birbirine yakın sayıda olması da beklenmemelidir. Çünkü dilimizde her mecazın kullanılma sıklığı farklılık göstermektedir. Özellikle deyimlerimizdeki mecazlar diğer mecazlara göre daha çok karşımıza çıkmaktadır. (Bu mecazlar, tablolarda genellikle “MECAZ” sütununda yer almaktadır.) Bununla beraber kinaye gibi mecazlar az kullanılan mecazlardır. Örneğin, kinayenin teşbih kadar sık kullanılmasını bekleyemeyiz fakat yine de Yeni Hitit Ders Kitaplarındaki kullanılma sayısı yeterli görünmemektedir.

**BELİRLENEN MECAZLARIN DERS KİTAPLARINA GÖRE TOPLAM
DAĞILIMI ŞU ŞEKİLDE OLMUŞTUR:**

	MECAZ TÜRLERİ			MECAZA DAYALI SÖZ SANATLARI			KİTAP TOPLAMI
	MECAZ	MECAZ-I MÜRSEL	İSTİARE	TEŞBİH	TEŞHİS	KİNAYE	
YENİ HİTİT 1	32	24	17	18	8	2	101
YENİ HİTİT 2	178	26	67	39	19	3	332
YENİ HİTİT 3	166	14	69	44	18	2	313
TOPLAM	376	64	153	101	45	7	746

Tablo 39

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- Adalı, Oya : **Anlamak ve Anlatmak,**
Pan yayıncılık, İstanbul, 2003.
- Aktaş, Şerif : **Yazılı ve Sözlü Anlatım-Kompozisyon Sanatı,**
Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.
- Ayverdi, İlhan : **Misalli Büyük Türkçe Sözlük,**
Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005.
- Beyreli, Latif : **Yazılı ve Sözlü Anlatım,**
Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Bilgegil, M. Kaya : **Edebiyat Bilgi ve Teorileri,**
Enderun Kitabevi, İstanbul, 1980.
- Bilgin, Muhittin : **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz,**
Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002.
- Dilçin, Cem : **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi,**
Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.
- Erkman-Akerson
Fatma : **Dile Genel Bir Bakış-Türkçe Örneklerle,**
Multilingual, İstanbul, 2008.
- Ergin, Muharrem : **Türk Dil Bilgisi,**
Bayrak Basım/Yayın/Dağıtım, İstanbul, 2000.

- Kabaklı, Ahmet : **Türk Edebiyatı,**
Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.
- Karaca, Mehmed : **İzahlı Edebi Sanatlar Antolojisi,**
Hilal Matbaacılık, İstanbul, 1966.
- Kocakaplan, İsa : **Açıklamalı Edebi Sanatlar,**
Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.
- Korkmaz, Zeynep : **Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi,**
Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- Kudret, Cevdet : **Örneklerle Edebiyat Bilgileri,**
İnkılâp ve Aka Basımevi, İstanbul, 1980.
- Özkan, Mustafa : **Yüksek Öğretimde Türk Dili-Yazılı ve Sözlü Anlatım,**
Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.
- Özsoy, Bekir Sami : **Başlangıcından Günümüze Örnekleriyle Türk Şiiri,**
Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.
- Özkırımlı, Atilla : **Türk Dili-Dil ve Anlatım,**
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2001.
- Tekin, Arslan : **Edebiyatımızda İsimler ve Terimler,**
Ötüken Yayınları, İstanbul, 1995.

- Türk Dil Kurumu : **TDK Türkçe Sözlük**,
Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2008.
- Yavuz, Kemal : **Üniversite Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri**,
Bayrak Basım-Yayım-Dağıtım, İstanbul, 1997.
- Yelten, Muhammet : **Türk Dili ve Anlatım Bilgileri**,
Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2009.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- Vikipedi, Özgür : (Çevrimiçi) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Paragraf>
Ansiklopedi 16.05.2010
- Türkçe/Türk Dili ve : (Çevrimiçi) <http://www.turkceciler.com/paragraf-bilgisi>
Edebiyatı Kaynak 16.05.2010
Sitesi

İNCELENEN DERS KİTAPLARI

- Uzun, N. Engin : **Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı**,
Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2009.
- Uzun, N. Engin : **Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı**,
Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008.
- Uzun, N. Engin : **Yeni Hitit 1 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı**,
Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2009.